وتەیەك
لەبارەی ئەم كتێبەوە

خوێنەرانی خۆشەویست!

١٠ ساڵ لەمەوبەر، شەوی ١٧ی سیپتامبری ١٩٩٢ (٢٦ی خەرمانانی ١٣٧١) دوكتور سادق شەرەفكەندی، سكرتێری گشتیی حیزبی دێموكراتی كوردستانی ئێران، فەتاح عەبدولی نوێنەری حیزب لە دەرەوەی وڵات، هومایوون ئەردەڵان، نوێنەری حیزب لە وڵاتی ئاڵمانو نووری دیهكوردی شەحسییەتی چەپی ئێرانیو دۆستی لە مێژینەی حیزبی دێموكرات، لە رێستۆرانی "میكۆنووس" لە شاری بیرلیندا كەوتنە بەر دەسترێژی تیرۆریستەكانی كۆماری ئیسلامیو شەهید كران. دوكتور شەرەفكەندیو ئەو سێ هاورێیەی كە لەگەڵیدا شەهید بوون، تازە لە كونگرەی ئەنتێرناسیۆناڵی سوسیالیست كە هەر لەو شارەدا بەرێوە چووبوو، گەڕابوونەوە. ئەوان لە كاتی دانیشتنو بیروڕاگۆڕینەوە لەگەڵ ژمارەیەك لە ئەندامانی چەند رێكخراوێكی ئێرانیدا، بوون بە ئامانجی پیلانێكی تیرۆریستی كە بەرێوەبەرانی رێژیمی ئێران لە مێژ بوو لە بەرزترین ئاستدا، نەخشەیان بۆ كێشابوو.

دوكتور شەرەفكەندی بە هەق جێنشینێكی لێوەشاوە بۆ رێبەرێكی لێوەشاوەی وەك دوكتور قاسملووی نەمر بوو. رێبەرانی كۆماری ئیسلامییش باش ئەو راستییەیان دەزانی، بۆیە لە بەرزترین ئاستدا بڕیاری لەنێو بردنیان داو نەخشەیەكی وردو بەربلاویان بۆ ئەو مەبەستە چەپەڵەیان كێشاو ئیمكاناتێكی زۆریان بۆ جێبەجێ كردنەكەی تەرخان كرد كە بە داخەوە تێشیدا

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەرکەوتن. بەڵام نەیانزانی کە هەوڵی شێلگیرانەو هەست بە بەرپرسایەتی کردنی پۆلیس‌و دەزگای قەزایی ئاڵمان بە مەبەستی روونکردنەوەی راستی‌یەکان‌و بایەخ پێدرانی پەروەندەی تیرۆری میکۆنووس لە ئاستی ئەڵمان‌و ئورووپاو دنیادا، رێگا نادەن ئەو رێژیمە تیرۆریست‌و تیرۆریست‌پەروەرە وەك زۆر جاری دیکە، بە هاسانی لە دەست عەدالەت رابکا. سەرەنجام پاش نزیکەی ٥ ساڵ لێکۆڵینەوە، دادگای بێرلین رۆژی ١٠ ئاوریلی ١٩٩٧ حوکمی مێژوویی خۆی لەبارەی پەروەندەی تیرۆری میکۆنووس‌دا، رێبەرانی رێژیمی ئێرانی وەك تیرۆریست ناسی‌و پەردەی لەسەر چۆنیەتیی کارکردنی ماشێنی تیرۆری کۆماری ئیسلامی لا دا.

دوکتور شەرەفکەندی، لە بۆتەی خەباتی سەخت‌و لە نێو جەرگەی تێکۆشان، لە هەلومەرجێکی شۆرشگێرانەدا، پلەکانی بەرپرسایەتی‌و بەرێوەبەریی لە حیزبدا یەك بە دوای یەکدا بری‌و لە هەمووانیشدا لێوەشاوەیی‌و سەرکەوتوویی خۆی بە جوانی نیشان دا. ئەرکێکی گرنگ کە چەند جارو لە چەند قۆناغی جیاوازدا لەسەر شانی بوو، بەرپرسایەتیی رادیۆی دەنگی کوردستانی ئێران‌و مەسئوولییەتی کۆمیسیۆنی تەبلیغاتی حیزب بوو. بۆ چەند ساڵێکیش بەرپرس‌و سەرنووسەری "کوردستان" ئورگانی کومیتەی ناوەندیی حیزب بوو. لەراستی‌دا نووسینی وتارو بابەتی سیاسی‌و ویراستاری‌و پێداچوونەوەی زۆر لەو بابەتانەی ئورگانە تەبلیغاتی‌یەکانی حیزب بڵاویان دەکردنەوە، بەشێك لە کاری رۆژانەی دوکتور شەرەفکەندی بوون.

کۆمیسیۆنی چاپەمەنیی حیزب، بە بۆنەی ١٠ ساڵەی شەهید بوونی ئەو رێبەرە نەمرە، بە پێویستی زانی لەگەڵ رێزنان لە خزمەتەکانی دوکتور شەرەفکەندی لە سەنگەری نووسین بە تایبەتی لە "کوردستان"دا، هەڵبژاردەیەك لە وتارەکانی کە کاتی خۆی لە "کوردستان" ئورگانی کۆمیتەی ناوەندیی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حیزبو رادیۆی دەنگی كوردستانی ئێراندا بڵاو بوونەوە، لە تۆیی ئەم كتێبەدا چاپو بڵاو بكاتەوە.

دیارە بڵاوكردنەوەی سەرجەمی نووسینەكانی ئەو نەمرە چەندین كتێبی لەو چەشنە هەڵدەگرێ، بەڵام بەو هۆیەوە كە زۆر لەو رووداوو مەسەلانەی دوكتور شەرەفكەندی لە سەری نووسیون، كاتی خۆی مەسەلە بوونو ئێستا ئەو گرنگی‌یەیان نیە، تەنیا ئەم كۆمەڵە وتارەمان لێ هەڵبژاردن تا خوێنەران وێڕای ئاشنایەتی لەگەڵ سەبكو شێوەی نووسینو روانگەو بیروبۆچوونەكانی دوكتور شەرەفكەندی، لە هەڵوێستو روانینی حیزب لە بارەی هێندێك رووداوو مەسەلەی ڕابردووش ئاگادار بن.

هەزاران سڵاو بۆ گیانی پاكی دوكتور شەرفكەندیی نەمرو
بەردەوامیو سەركەوتن بۆ ڕێبازە پڕ لە شانازی‌یەكەی

كۆمیسیۆنی چاپەمەنیی
حیزبی دێموكراتی كوردستانی ئێران

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کوردستان

سەنگەرێکی دیکەی تێکۆشانی ڕێبەری شەهیدمان

قادر وریا

نووسەری، یەکێك لە مەرجەکانی "جامع" بوونی هەر ڕێبەرێکی سیاسیی دنیای ئەمڕۆیە. ئەگەر باوەڕمان بەوە هەبێ کە نووسین‌و کاری ڕۆژنامەنووسیی سیاسی دەتوانن لە تەبلیغو بەرەوپێش بردنی مەبەستە سیاسی‌و شۆڕشگێڕانەکاندا چەکێکی کاریگەر بن، قبوول دەکەین کە ئەو ڕێبەرە سیاسی‌یانەی توانای بەکارهێنانی وەها چەکێکیان هەیە، دەتوانن خزمەتێکی گەورە بە تێگەیاندنی خەڵك لە بیروباوەڕی خۆیان‌و حیزبەکەیان بکەن‌و ئەوانەش کە لەو توانایە بێبەشن لەگەڵ چ کەمایەسی‌یەکی گەورە بەرەوروون.

ڕێبەری شەهیدی حیزبەکەمان دوکتور سادق شەرەفکەندی (کاك سەعید) لە مەیدانی نووسین‌و ڕۆژنامەنووسییشدا تواناو دەسەڵاتێکی شیاوی ڕێزو ئافەرینی هەبوو. ئەو لە ماوەی تێکۆشانی شۆڕشگێڕانەی لە نێو حیزبدا چەند جارو لە سەر یەك چەند ساڵ ئەرکی بەرپرسایەتیی کۆمیسیۆنی چاپەمەنیی حیزب‌و "کوردستان" ئورگانی کومیتەی ناوەندیی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێرانی لە سەر شان بوو.

بۆ ئەوەی نووسەر یان ڕۆژنامەنووس بتوانێ لە ڕێگای نووسینەکانی‌یەوە ئاگایی خوێنەران لە بوارە جوراوجۆرەکاندا بەرەو ژوور بەرێ، پێویستە لە ئاستێکی بەرزی ئاگایی سیاسی، کۆمەڵایەتی‌و فەرهەنگی‌دا بێ. جا ئەگەر ئەو نووسەرە بەرپرس‌و بەڕێوەبەری ڕۆژنامەی ئورگانی حیزبێکی سیاسیی بەنفووزو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕێبەری جووڵانەوەیەکی بەهێزی شۆڕشگێڕانەش بێ، ئاشکرایە بێجگە لە زانین و ئاگایی گشتی، دەبێ سیاسییەکی کارامەش بێ. پێویستە بە تەواوی شارەزای سیاسەتەکانی حیزبەکەی بێ، بتوانێ مەسەلە گرینگ و ئاڵۆزەکان شی بکاتەوە، ڕووداوەکان لە ڕوانگەی حیزبەوە هەڵسەنگێنێ و گرینگتر لەوانەش ئەو توانایەی هەبێ نووسینەکانی بکاتە ڕێنوێن و ڕێنیشاندەری ئەندامان و لایەنگرانی حیزب و کۆمەڵانی خەڵك. دوکتوری شەهید هەموو ئەو تایبەتمەندییانەی هەبوون. بۆیە بە حەق نووسەرێکی سەرکەوتوو، سەرنووسەرێکی شارەزا و بەرپرس و بەڕێوەبەرێکی لێوەشاوەی "کوردستان" بوو.

دوکتور شەرەفکەندی خاوەنی پلەیەکی بەرزی زانستی بوو و لە ئاکامی دەیان ساڵ خوێندن و فێربوون و مامۆستایەتی و فێرکردن لە قۆناغە جیاجیاکاندا، لە زانیاریی جۆربەجۆر گەنجینەیەکی گرانبەهای وەسەریەك نابوو. کەوابوو هەر لە ڕۆژی هەوەڵی تێکۆشان لە نێو حیزبی دێموکراتدا خاوەنی زۆر لەو زانیارییانە بوو کە بۆ نووسەرانی ئاسایی پێویستن. بەو حاڵەش ئەو هەتا نەهاتبووە نێو حیزب، کاری نووسینی ساسیی نەکردبووو لە نێو حیزبدابوو کە لە ماوەیەکی کورتدا توانی ببێ بە نووسەرو ڕۆژنامەنووسێکی بەتوانا.

هۆیەکی ئەسڵیی پێشکەوتنی دوکتور سەعیدی نەمر لە مەیدانە جۆربەجۆرەکانی تێکۆشانی حیزبیدا، بوونی ئەو گەنجینە بەنرخەی زانست و زانیاری بوو کە ئیشارەمان پێ کرد. بەڵام ئەو هەموو زانست و زانینە هەرگیز نەبیووە هۆی لەخۆبایی بوونی ئەوو وای لێ نەکردبوو لە فێربوونی زیاتر خۆی بێنیاز بزانێ. هەر بۆیەش لە خوێندنەوەی تازەترین چاپەمەنی و کتێبی نێوخۆو دەرەوە، لە بیستنی بەرنامەی خەبەریی ڕادیۆکان، لە دیتنی فیلمە نوێیەکان و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

له فێربوون لەو ئینسانانەی حاشا له پسپۆڕیو زانایییـان ناکرێ، غـافڵ نـەبوو. لـەو پێوەندییـەشدا دیاره زانینـی چـەند زمـان دەروویـەکی فرەوانـتری بـۆ ڕەخساندبووو دەست ڕاگەیشتنی ئەوی بە زانیارییە تازەکان هاسان کردبۆوه.

ئـەو تایبەتمەندییانـه لـه لایـەکو لـه لایـەکی دیکـەش بوونـی دوکتـور شەرەفکەندی له کومیتەی ناوەندیو دەفتـەری سیاسـیی حـیزبدا ببوونه هـۆی ئەوه "کوردستان" لەو ساڵانەدا که سێبەری ئەو تێکۆشەره مەزنـەی بەسـەرەوه بوو، نەخشـێکی چالاکی لـه شـیکردنەوەی سیاسـەتو هەڵوێسـتەکانی حـیزبدا هەبێو خۆشەویستیو پرستیژی خۆیو حیزبەکەیله نێو خوێنەرانیو لایەنگرانو دۆسـتانی حـیزبی دێموکراتـی کوردسـتانی ئـێراندا بپـارێزێو پـەره پـێ بـدا. دوکتـوری نـەمر کـه بـۆ خـۆی لـه ڕێبـەری کردنـی حـیزبو داڕشـتنی سیاسـەتو بڕیارەکانیدا لـه چـەند کەسـی هـەوەڵی حـیزب بـوو، لـه کـاتی بەرپرسـایەتیی کۆمیسـیونی چاپەمـەنیدا، "کوردسـتان"و بڵاوکراوەکـانی دیکـەی حـیزبی، هاوئاهەنگ لەگەڵ خەتی سیاسیی حیزب سەرپەرستی دەکرد.

کاتێك باسی تێکۆشانی کاك سەعید له سەنگەری "کوردستان"و کۆمیسـیۆنی چاپەمەنیدا دەکەین، ناچارین برێك وردتر ڕۆژانو شـەوانی لـەبیر نـەچۆوەی ئـەو ماوەیەو شێوەی کـاری ئـەو مامۆسـتایەمان وەبیر بێنینـەوه. لـەو سـاڵانەدا کـه دوکتور سەعید بەرپرسایەتیی بەشی چاپەمەنیی حیزبی لەسەر شان بوو، کەم وا هـەبوو لـه دەفتـەری سیاسـیی حـیزبدا ئـەرکو بەرپرسـایەتیی دیکەشـی پـێ نەسپێردرابێ. زۆر جار له یەك کاتدا هەم بەرپرسـی رادیـۆ بـوو، هـەم بەرپرسـی ڕۆژنامـه. ئـەوەش دەزانـین کـه دوکتـور سـەعید ماوەیـەکی زۆر ئـەرکی قورسـی جێگری سکرتێری گشتیی حیزبیشی لەسەر شان بـوو. تەنانـەت جـاری وا هـەبوو هـەر سێ بەرپرسـایەتیی لـه یـەك کـاتدا ڕادەپـەڕاند. لـەو جـۆره کاتانـەدا کـه سـکرتێری گشـتیی حـیزب دوکتـور قـاسملووی نـەمر لـه سـەفەردا دەبـوو، هـەم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

كارەكانی ئەوی ئەنجام دەدا، هەم وتاری بۆ رادیۆ دەنووسیو بە بەرنامەكانی رادیۆدا دەچۆوەو هەم وتاری بۆ "كوردستان" دەنووسی. بە نووسینو وەرگێڕانی ئەندامانی دەستەی نووسەرانی "كوردستان"دا دەچۆوەو هەڵەو كەموكووڕی‌یەكانی لادەبردنو هەتا ئەو كاتەی رۆژنامە لە ژێر چاپ دەهاتە دەر چاوی لەسەر هەڵنەدەگرت. بۆ ئێمە كە شانازیی هاوكاربوون لەگەڵ ئەو ئینسانە پڕكارو بەتوانایەمان پێبڕابوو بەڕاستی حێی پرسیار بوو كە ئەو چۆن دەتوانێ گوێ بۆ رادیۆكان بگرێ؟ كەنگێ چاو بە چاپەمەنیی تازەدادەخشێنێو كەی ئێستراحەت دەكاو. . .

لە هۆیەكانی گەورەیی رێبەرانی شەهیدی حیزب یەكیان ئەوەیە كە لەبەر دەستی خۆیاندا كەسانی ئەوتۆیان پێگەیاندوە كە ئەگەر بە تەنیاش نەبێ، بە هاوكاریی یەكتر بتوانن كەلێنی نەبوونی ڕێبەرانو مامۆستایانی كۆڕی خەباتیان پڕ بكەنەوە. دوكتور شەرەفكەندی لە ماوەی بەڕێوەبردنی "كوردستان"دا گرینگی‌یەكی زۆری بە ڕاهێنانو فێركردنی ئەو كەسانە دا كە عەلاقەیان بە نووسینو كاری رۆژنامەنووسی هەبوو، هەر بۆ ئەوەی بە كارەكەیان دڵگەرم بنو ترسیان لە نووسین بشكێ، بە وردی نووسراوەكانیانی دەخوێندەوە، كەموكووڕی‌یەكانی بۆ دەستنیشان دەكردنو هێندێك جاریش پاش دەسكاری‌یەكی زۆر رێگای بڵاوبوونەوەی دەدان.

دوا جار كە بەرپرسایەتیی كۆمیسیۆنی چاپەمەنیو سەرنووسەریی "كوردستان" ئۆرگانی كومیتەی ناوەندیی حیزب كەوتە سەرشانی كاك سەعید، دوای كونگرەی هەشتەمی حیزب بوو. دیارە وەك پێشوو ئەركی بەڕێوەبردنی رادیۆی دەنگی كوردستانی ئێرانیشی هەروا لەسەر شان بوو. لەو دەورەیەدا زۆربەی ئەندامانی دەستەی نووسەرانی "كوردستان" تازەكار بوون. دوكتوری شەهید بۆ ئەوەی هاوكارانی تازەكار هەم لە باری فكری‌یەوەو هەم لە باری

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نووسینەوە پێشکەوتنی زیاتر وەدەست بێنن، کۆبوونەوەکانی دەستەی نووسەرانی رۆژنامەی کردە کلاسێکی دەرس. کاتێك لێك کۆ دەبووینەوە تا سووژەو بابەتەکانی ژمارەی تازەی "کوردستان" بێنینە بەر باس، مەسەلە تازەکانی بۆ شی دەکردینەوەو ئاسۆی بیری فراوانتر دەکردین کە دەبێ چۆنو لە چ رێگایەکەوە لەگەڵ مەسەلەکان هەلسوکەوت بکەین. دوای نووسرانی وتارەکانو خوێندنەوەیان لە لایەن ئەندامانی دەستەی نووسەرانەوە، ئەو جار کۆبوونەوەی هەڵسەنگاندنو باس لە سەر وتارەکانمان پێك دێنا. بە وردی گوێی بۆ سەرنجو تێبینیو نەزەرەکانمان ڕادەگرت، یەك یەکی نووسراوەکانی هەم لە باری نێوەرۆكو هەم لە باری شێوەی نووسین دێنایە بەرباسو "مامۆستایانە" دەستی دەگرتین تا بەسەر لاوازیو کەموکووڕیەکانماندا سەرکەوینو هەر لەو کاتەشدا کامڵتر بڕوانینو بیر بکەینەوە.

سەرکەوتنی تێکۆشانی حیزبیی ئەو تێکۆشەرە نەمرە لە بوارە جۆربەجۆرەکاندا، پێوەندیی‌یەکی ڕاستەوخۆی لەگەڵ مودیرییەتی ئەو هەبوو. دوکتور سەعید لە بەشەکانی ژێر سەرپەرستیی خۆیدا، رێگای تەمبەڵیو تەوەزەلیی بە هاوکارەکانی نەدەدا، چاوپۆشی لە کەمووکوڕیەکانیان نەدەکرد، ئەو کارەی بە هاوکارانی دەسپارد کە لە توانایاندا بوو، ئەهلی کاری بە بەرنامە بووو لە بەفیڕۆدانی وەختو ئینێرژی تووڕە بوو. بۆیە لەو ساڵانەشدا کە بەرپرسایەتیی کۆمیسیۆنی چاپەمەنیو دەرکردنی رۆژنامەی "کوردستان"ی لە عۆدە بوو، نموونەی بەرپرسێکی سەرکەوتووو رێبەرێکی خاوەن "تدبیر"و هەمووڵابین بوو. لێوەشاوەیی ئەو لە سەنگەری "کوردستان"و چاپەمەنیی حیزبدا نموونەیەك بوو لە تواناو "استعداد"ی ئەو ڕێبەرە لە هەموو بوارەکانی تێکۆشانی حیزبیدا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"كوردستان" یادگارە كۆڵنەدەرەكەی ڕێبەرە خۆشەویستەكانمان، ڕەنجو شەونخۆنیو ماندوویی مامۆستاكانیو بە تایبەتی زەحمەتی دوا نووسەری شەهیدی خۆی دوكتور سادق شەرەفكەندی، لە دڵی مێژووە پڕشانازییەكەیدا دەپارێزیو بەڕێزەوە یادیان دەكاتەوە. "دەستەی نووسەران"و هەموو هاوكارە دڵسۆزەكانی "كوردستان" بە فرمێسكی قەڵەم شینی سالڕۆژی لەدەست چوونی ڕێبەرو نووسەرو هاوكاری بە توانای سالانی پڕبیرەوەرییان دەگێڕن.

سڵاو لە گیانی پاكیو یادی بەڕێز بێ.

ئەم وتارە خەرمانانی ساڵی ١٣٧٢ لە ژمارەی ١٥٢ی ڕۆژنامەی "كوردستان"دا بڵاو كراوەتەوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دوکتور سادق شەرەفکەندی ١٣٧١ ـ ١٣١٦ (١٩٩٢ ـ ١٩٣٨)

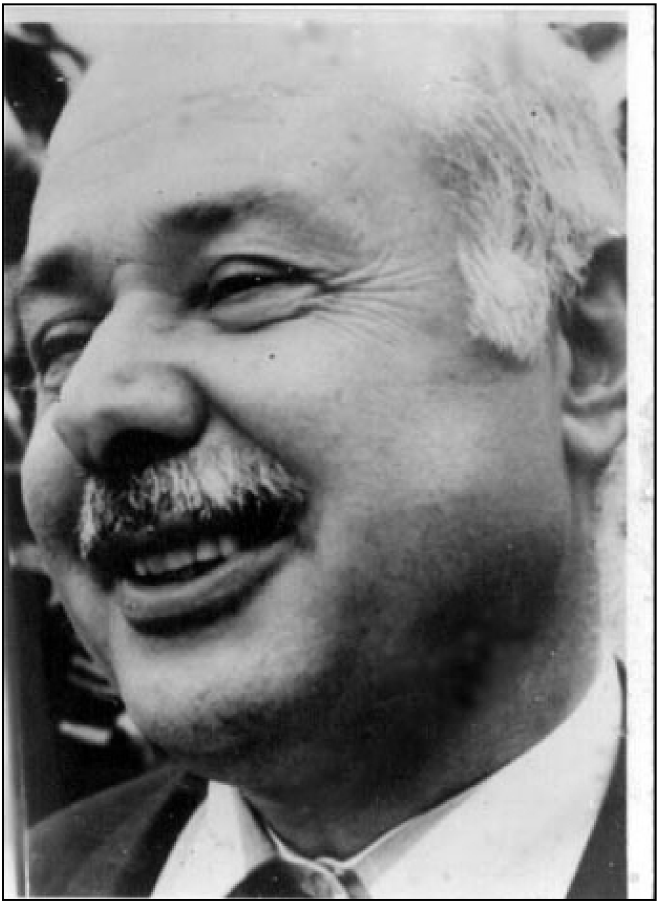

له دوا سەفەری بۆ ئورووپادا (سەفەری بێگەڕانەوە)

هاوینی ١٣٧١

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خەیاڵی خاو!

ڕێژیمی ئاخوندی، ڕژێمی درۆو ڕیا، ئەم ڕۆژانە هەر لەو كاتـەدا كـە فرمێسـكی حـەرام بـۆ كوردەكـانی عـێراقی هـەڵدەڕێژێ، بـۆ خـۆی لـە كوردسـتانی ئـێراندا فشارو زەبرو زەنگی فاشیستیی بەو پـەڕی خـۆی گـەیاندوە. دیـارە ئـەو ڕێژیمـە دژی گەلیە لـە مـاوەی ٨ سـاڵی ڕابـردوودا كـە لەگـەڵ عـێراق لـە شـەڕدا بـووەو تەنانەت پێش دەسـت پێكرانـی ئـەو شـەڕەش، سیاسـەتو هەڵوێسـتو ڕەفتـارو كردەوەی سەبارەت بە گەلی كورد هەر بەم شێوەیە ڕیاكارانەو دوو ڕوویانە بووە؛ یانی لە لایەك دڵسۆزیی بەدرۆ بۆ گەلی كـورد لـە كوردسـتانی عـێراقو لـە لایـەكی دیكە ئینكاری هەر حەقێكی دیكە بۆ گەلی كوردو فشارو زەبرو زەنگ بۆ سەر ئەو گەلە لە كوردستانی ئێرانو لە نێو خۆی ئێراندا. بـەڵام لـەم ئاخرانـەدا، یـانی بـە تایبەت پاش تەقەوەستانی ڕەسمی لە نێوان ئـێرانو عـێراقدا، سـەركوت كردنـی گەلی كوردو فشارو زەبرو زەنـگ بـۆ سـەر خـەڵكی كوردسـتانی ئـێران، هـەروەك گوتمان لە هەموو ئەندازەیەكی پێشوو تێپەڕیوە.

فشاری ڕێژیمی ئاخوندی لە كوردستاندا بەربڵاوو هەمە لایەنەیە. لە ڕاسـتیدا ڕێژیم تەواوی ئەو ڕێگایانەی لە مـاوەی چـەند سـاڵی ڕابـردوودا بـۆ بەربـەرەكانی لەگەڵ جووڵانەوەی كوردستان گرتوویەتە بەرو تەواوی ئـەو شـێوە كارانـەی لـەو پێیەدا ڕەچاوی كردوە ئێستا هەموویان پێكەوەو یەكجێ بە كار دەبا. هەم درۆو دەلەسـە هەڵدەبەسـتێو پـەنا بـۆ عـەوام هەڵخەڵـەتاندن دەبـا، هـەم لـە چـەكی ژەنگاویی هەستی مەزهەبیی خەڵكی ساویلكە كەڵك وەردەگرێ، هەم پووڵو پارە بۆ كڕینی ئەفرادی خۆ فرۆشو بەكرێ گرتنـی جاسـووسو سـیخوڕ خـەرج دەكـا، هەم فڕو فیشاڵ هەڵدەبژێرێو هەڕەشەوگوڕەشە دەكا، هەم جینایـەت بـە دوای

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جینایەت سەبارەت بە خەڵکی ئاسایی‌و بێدیفاع ئەنجام دەداو سەرەئەنجام سەکوت‌و زەبرو زەنگ لە بەرامبەر هێزی پێشمەرگەدا تا ئەو جێگایەی لە دەستی بێ، پەرە پێدەدا.

بەکرێگیراوان‌و هێزە سەرکوتکەرەکانی ڕێژیم ئێستا لە سەرانسەری کوردستان‌و، بە تایبەت لە گوندەکان‌داو بە مەبەستی بەرگری لە هاوکاریی خەڵك لە گەڵ حیزب‌و هێزی پێشمەرگە ئەوپەڕی هێزی خۆیان بەکار دەبەن. ڕاگەیاندراوی پڕ لە هەڕەشەوگوڕەشە چاپ دەکەن‌و لە گوندەکان لە دیواری ماڵەکان‌و مزگەوتەکانی دەدەن. بە دایم‌و بە بێ پسانەوە تاقمی چەکداری جینایەتکارو ڕەفتار فاشیست لە گوندەکان دەگەڕێن‌و نەك هەر ئەو هەڕەشەوگوڕەشانە دووپات دەکەنەوە، بەڵکوو بە کردەوەش خەڵك ئازارو ئەشکەنجە دەدەن، بێحۆرمەتی‌یان پێ دەکەن، لێیان دەدەن، ماڵیان بە تاڵان دەبەن، دەیانگرن‌و بە وەزعێکی زۆر خراپ بۆ زیندانیان دەنێرن. بە تایبەت سەبارەت بە کەسانێك کە شکیان لێیانەو پێیان وایە هاوکاری حیزب‌و یارمەتیی پێشمەرگە دەدەن. ئاشکرایە کە بەکرێگیراوانی ڕێژیم بۆ ئەنجامی ئەم کارە فاشیستی‌یانە پێویستی‌یان بە هیچ بەڵگەو دەلیلێك نیەو، هەروەك گوترا تەنیا مەیلی خۆیان‌و شك‌و گومانیان لە کەسێك بەسە بۆ ئەوەی ئیجازەی هەر کارێکی دژی ئینسانی سەبارەت بەو کەسە بە خۆیان بدەن.

لە پەنای ئەوەدا، دیارە ڕاوکردنی لاوەکان بۆ بە سەربازی‌گرتن‌و بە تایبەت بۆ ناچار کردنیان بە جاشەتی لە کوردستان‌دا بە توندو تیژی درێژەی هەیە. ڕێژیم نەك هەر دەیهەوێ بە خەیاڵی خۆی خەڵك لە هاوکاری کردن لە گەڵ حیزب‌و هێزی پێشمەرگە بپرینگێنێتەوە، بەڵکوو لە ڕێگای زۆرو زەبرو زەنگەوە تێ دەکۆشێ لە بەرامبەر هێزی پێشمەرگەدا رایان بگرێ‌و بەم جورە خەڵکی کوردستان بکاتە دوو بەش کە لە بەرامبەر یەکتردا ڕابوەستن‌و یەکتر بکوژن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە نێو هەموو خەڵكی كوردستاندا بنەماڵەو خزمو كەسی كادرو پێشمەرگەكان رەفتارێكی تایبەتی‌یان لە گەڵ دەكرێ. ئەوانە یەك بە یەك دەخرێنە ژێر فشار كە بە هەر جۆرێك بێ كورو كچەكانیان لە ریزی خەبات بكێشنەوەو بیانهێننەوە تەسلیمیان بكەن. لەم پێیەشدا هەم نەرمی‌و رووی خۆش نیشان دەدەن‌و قەول‌و وەعدەی دڵخۆشكەر دەدەن‌و هەم هەڕەشەی زیندانی كردن‌و وەدەرنان‌و تەبعیدیان لی دەكەن. هەڵبەت بە كردەوەش ئەم هەڕەشانە تا رادەیەكی زۆر بەجێ دەگەینن‌و تا ئێستا زۆر ژن‌و منداڵی كادرو پێشمەرگە بە دڕندەترین شێوە لە ماڵ‌وحاڵ‌و جێگای خۆیان دەركراون‌و بەرەو ئاوارە بوون پاڵ پێوە نراون، یان گیراون‌و لە زیندانەكاندا كەوتوونەتە ژێر ئەشكەنجەو زەخت‌و زۆر.

ئیعدامی زیندانیانی حیزبی، یانی ئەوانەی كە لە نەزەری رێژیمەوە بە ئەندام‌و هاوكاری حیزب دەناسرێن، بە دڕندەیی‌یەكی كەم وێنەوە هەر درێژەی هەیە. رێژیم بە شێوەیەكی بەربلاو دەستی كردوە بە ئیعدامی كەسانێك كە ٣ تا ٤ ساڵە لە زیندان دان‌و بۆ زۆربەیان هیچ بەڵگەیەكی روونی لە سەر هاوكاری كردن لەگەڵ حیزب بە دەستەوە نیە. ئێمە هەر لەم ژمارەیەدا نموونەیەك لەم كردەوە جینایەتكارانەیە كە لە ناوچەكانی كوردستانەوە بە دەستمان گەیشتوون، چاپ دەكەین كە هەرچەند نیشاندەری هەمووی ئەو ئیعدامانە نیە (چونكە رێژیم خەبەری ئێعدامەكان بە رەسمی بلاو ناكاتەوە، یان بە جۆرێك لە كاتێكدا رایان دەگەینێ كە درەنگو نادەقیق بە حیزب دەگەن)، بەلام هەر لەم ڕادەیەشدا بێگومان جێگای نەفرەت‌و بێزاریی هەموو ئینسانێكی بە هەست‌و بەشەرفن.

هەڵبەت دەزانین كە ئیعدامی خەباتگێڕان‌و ئازادیخوازان بەو شێوە بەربلاوە لە لایەن رێژیمی دژی گەلی ئاخوندی‌یەوە نە كارێكی بێ‌سابیقەیەو نە لەم رۆژانەدا تایبەتی تێكۆشەران‌و خەباتگێڕانی حیزبی دێموكراتی كوردستانە. بەلام ئەو

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئێعدامە بەربڵاوانە بەو شێوە دڕندانەیە، وێڕای ئـەنواعی فشـارو زەخـتو زۆر بـۆ سەر خەڵکی کوردستان کە ئیشارەمان بە هێندێکیان کـرد مانـای تایبـەتی خـۆی باشتر دەردەخا.

لە کەنار تەواوی ئەو زەبرو زۆرە بۆ سەر خەڵکی ئاسایی کوردستاندا دیـارە فشاری نیزامیو سەرکوتکەرانە بۆ سەر هێزی پێشمەرگەش بـە شـێوەیەکی کـەم وێنە پەرەی گرتوە. رێژیم هەتا پێش تەقەوەسـتان لەگـەڵ عـێراق، لانـی کـەم ٣ هـەزار پایـەگای نـیزامیی گـەورەو بچووکـی لـە کوردسـتاندا دامـەزراند بـوو کـە ژمارەی نەفەراتی ئەو پایەگایانە بە حیساب کردنی هێزە چـەکدارەکانی پادگانـە گەورەکان لە دووسەد هەزار کەس تێدەپەڕێ. بەڵام ئێستا پـاش تەقەوەسـتانی شەڕ لەگەڵ عێراق ژمارەیەکی یەکجار زۆرتری لە هێزە دژی گەلیو بەکرێگیراوانی، بە تایبەت لەوانە کە چەکداری "عقیدتی"یان پـێ دەڵێـن، لـە جێگاکـانی دیکـەڕا هێناوەتە کوردستانو ئەم کارە رۆژ بە رۆژ پتر پەرە پێ دەدا. لە راستیدا ئەگەر کوردسـتان هـەتا ئێسـتا وەك پادگـانێکی گـەورەی نـیزامی وابـوو، ئێسـتا ئـیتر پادگانێکە کە بۆ ئەو هەموو هێزە چەکدارەی تێی ئاخنراوە، تەنگەبەر بۆتەوە.

لە ماوەی ئەم ساڵانەی ڕابردوودا رێژیم بە کەڵك وەرگرتن لە پـووڵو پـارە لـە لایەكو هەڕەشەو فشـار لـە لایـەکی دیکـە ڕایەڵکـەی جاسووسـیو سـیخوڕیی لـە کوردستاندا پێك هێناوە کە ئێستا ئـەو ڕایەڵەیـەی بـە جیـددی وەکـار خستوە. ئەرکی ئەو جاسووسو سیخوڕانە ئەوەیـە کـە هاوکـاریی خـەڵك لـە گـەڵ حـیزبو هێزی پێشمەرگە، ڕێگاکـانی هـاتوچۆو هـەروەها جێگـای مانـەوەو حەسـانەوەی پێشـمەرگەو بـە گشـتی هـەر جـۆرە هاوکارییـەك کـە لـە سـەر خـەباتی هـێزی پێشـمەرگەو تێکۆشـانی ئـەفرادی حـیزبیو بەشـداریی خـەڵك لـە جووڵانـەوەدا وەدەسـتیان دەکـەوێ، بـە هـێزە سـەرکوتکەرەکانی رێژیـم ڕابگەیـەنن. لـەم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دوایی‌یانەدا هەوڵی ڕێژیم بۆ پەرە پێدانی ئەو ڕایەڵـە جاسووسـی‌یەو بـەكارگرتنی ژمارەیەكی هەرچی زیاتر لە ئەفراد بۆ ئەم مەبەستە بەوپەڕی خۆی گەیشتوە.

بەڵام ئایا هەمووی ئەو هەوڵدانە فاشیستی‌یەو ئەو هەموو زەبرو زەنگە ڕێژیم بە كوێو بە چ دەگەیـەنێ؟ وەڵامـی ئـەم پرسـیارە بـۆ هـەر كەسـێك كـە كـەمێك روونبینیی سیاسیی هەبێو ئاگاداری‌یەكی كـەمو زۆری لـە سـەر ڕەوتـی مێـژووو قانوونە بێ ئەم لاو ئەولاكانی گەشە كردنی كۆمەڵی ئینسـانی پـەیدا كردبـێ، زۆر روونـە. فشـارو زەبروزەنـگو كوشـتارو سـەركوتو جینایـەت، هـەر چـەند بـۆ ماوەیەكی كاتی مومكینە وەك پەڵە هەورێكی ڕەش پێشـی ڕۆژی روونـاك بگـرێو بۆ سەردەمێكی كورت بەرگری لە بەرەوپێش چوونی چەرخی زەمـان بكـا، بـەڵام هیچ هێزێك نەك هەر ناتوانێ ڕەوڕەوەی مێژوو بۆ پاشەوە بكشـێنێتەوە، بـەڵكوو ناتوانێ تەنانەت بۆ ماوەیەكی درێژیش پێشی گەڕانو بەرەوپێش چوونـی بگـرێ. ددانەكانی چەرخی زەمان زۆر هێزی كۆنەپەرەستو دژی گەلو فاشیستی‌یان لـە ژێر خۆیاندا هاڕیوەو وردو خاش كردوە كە ڕێژیمی لەرزۆكو بێبناغەی ئـاخوندی لە چاو ئەوان هەر بە حیسابیش نایە!

گەلی قارەمانو شوڕشگێری كورد سەلماندوویەتی كە لـە ژێـر هیـچ فشـارێكدا سەر بۆ داگیركەر نەوی ناكاو لە هەر ئاگرێكدا بسووتێ لە خۆڵەمێشەكەی سەر لە نوێ ئاگری شوڕشو ڕاپەڕین بە گڕترو گەرمتر لە پێشوو بەرز دەكاتەوە. حـیزبی شوڕشگێری دێمۆكـرات، حـیزبی خۆشەویسـتی گـەلی كـورد تـا ئێسـتا بـە روونـی نشانی داوە كە ئـەو هـەموو زەبروزەنگـە نـەك هـەر ناتوانـێ پێشـی تێكۆشـانی قارەمانانەی كادرو پێشمەرگەكانی بگرێ، بەڵكوو دەبێتە هۆی ئـەوە كـە خـەبات لێبڕاوانەترو ڕێكو پێكتر لە پێشووش درێژەی هەبێ.

تەنیا ڕێژیمی دژی گەلو بە دوور لە هەموو ڕاستی‌یەكانی زەمان وەك ڕێژیمـی ئاخوندین كە پێیان وایە بـە زەبـرو زەنـگ، فشـارو كوشـتار دەتوانن گـەلێكی

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕاپەڕیوو قارەمانی وەك گەلی کورد ناچار بکەن دەست لە داخوازە ڕەواکانی ئینسانیی خۆی هەڵبگرێو واز لە خەبات بۆ ئازادیو دێمۆکراسی بێنێ، چ خەیاڵێکی خاو!!

ئەم وتارە لە ژمارەی ١٤١ی ڕۆژنامەی "کوردستان"(خەرمانانی ١٣٦٧)دا بڵاو کراوەتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مۆژدەی سەڵتەنەتخوازەكان بە گەلانی ئێران

سەڵتەنەتخوازەكانی ئێرانی لەم دواییانەدا دەنگیان زۆر لێ دێ‌و جموجۆڵێكی زۆر لە خۆ نیشان دەدەن. بێگومان گەلێك لە خوێنەران رەنگە پێیان وابێ هیچ پێویستی‌یەك بە باس لە سەر سەڵتەنەتخوازان نیە. چونكە خەڵكی ئێران بە تێكڕایی بە وردو درشت‌و لاوو پیرەوە لە جەرەیانی شۆڕشی ساڵی ٥٧دا نەزەری خۆیان سەبارەت بە سەڵتەنەت بە ڕوونی دەربڕی‌و لێبڕاوانە نیشانیان دا كە سەڵتەنەت‌و سەڵتەنەتخوازی ئیتر لە ئێراندا جێگای نەماوەو دەبێ بۆ هەمیشە بنەبڕ بێ. بەڵام هەر ئەوە كە ئێستا سەڵتەنەتخوازان سەر لە نوێ وەهەوڵ‌و تەقەللا كەوتوونەوە، خۆی بە مانای ئەوەیە كە ئەو بڕیارە روون‌و لێبڕاوانەیە هێندێك خاڵی جێگای باسی تێدا پەیدا بوونەوە.

لەڕاستی‌دا ئێستا ئەگەر سەڵتەنەتخوازان دەوێرن بێنە مەیدان‌و خۆ نیشان بدەن، لەبەر ئەوەیە هەست دەكەن لە ئێرانی ئەمڕۆدا شتێك سەبارەت بە ١٠ ساڵ لەمەوبەر گۆڕاوە. سەڵتەنەتخوازان دیارە پووڵ‌و پارەیەكی زۆریان هەیە، پشتیوانی بەهێزی وەك ئەمریكایان هەیە كە ئیمكاناتێكی زۆریان دەتوانێ بۆ تەرخان بكا. بەڵام نە سەڵتەنەتخوازان پووڵ‌و پارەی خۆیان لە خۆڕا خەرج دەكەن‌و نە ئەمریكاش ئیمكاناتی خۆی هەروا لە ئیختیاری ئەوان دەنێ. سەڵتەنەتخوازان‌و پشتیوانەكانیان ئەگەر هیوایان نەبێ كە بە پووڵ‌و پارە دەتوانن تەبلیغات‌و پڕوپاگەندەیەكی بەربڵاو وەڕێ بخەن‌و بەو پڕوپاگەندە نەزەری كەسانێك بۆ لای خۆیان ڕابكێشن، سەرمایەی خۆیان هەروا بە بادا نادەن‌و خۆیان بە خۆڕایی ماندوو ناكەن.

یانی بە کورتی، ئەگەر سەڵتەنەتخوازان بەرەبەرە خەریکن لەم لاو لەولاوە لە پەناو پەسیوان دێنە دەرو سەر لە نوێ حیکایەتی پڕ لە شەرمو شوورەییو پڕ لە جینایەتو خەیانەتی "شا"و "شایەتی" دێننەوە گۆڕێ، بێگومان هەست دەکەن کە هی وا هەیە گوێ بۆ ئەو قسانە ڕادەگرێو کەسی وا هەیە کە بۆ ڕزگاری لەو تاریکخانەیە تێیدا دەژی، رووناکاییەك لە لایەن سەڵتەنەتەوە چاوەڕوان دەکا! ئەمەش بە هیچ جۆر شتێکی سەیرو چاوەڕوان نەکراو نیە. ٩ ساڵ دەسەڵاتدارەتیی سەرەڕۆیانەو کۆنەپەرستانەی ئاخوندەکان، ٩ ساڵ جینایەتو خەیانەت، ٩ ساڵ کوشتارو ویرانی، ٩ ساڵ بێ مەسئوولییەتی سەبارەت بە چارەنووسی خەڵکی ئێران، بەڕاستی وای کردوە کە خەڵك جاروبار یادێکی بەخێر لە شاو ڕێژیمەکەی بکەن!

دەڵێن لە جەهەندەمدا دووپشکی وا هەیە کە ئینسان لە ترسی ئەوان پەنا بۆ ماری ژەهردار دەبا! حیکایەتی ڕێژیمی ئاخوندیو ڕێژیمی پاشایەتی ڕاست هەر ئەوەیە. (چونکە وادیارە یەکێك لە مەبەستەکانی ئاخوندەکان ئەوەیە کە جەهەننەمی ئەو دنیا هەر لە ئێستاوە لەم دنیایەدا بۆ خەڵك پێك بێنن.) خەڵك هێشتا زوڵمو زۆر، دیکتاتۆری، بێعەداڵەتیو خەیانەتەکانی شاو داروودەستەکەیان لە بیر نەچۆتەوە! سەڵتەنەت لە نێو مێشكو بیری گەلانی ئێراندا پێشینەیەکی ڕەشی هەزاران ساڵەی هەیەو ئەو پێشینە دوورو درێژو پڕ لە زامو دەردە هەروا بە هاسانیو بە زوویی پاك نابێتەوە. بەڵام کاتێك بە چاوی خۆیان دەبینن‌و بە ڕەگو پێستیانەوە هەست پێ دەکەن کە ڕێژیمی ئاخوندی تەنیا لە ماوەی ٩ ساڵدا بە ئەندازەی دەیان ساڵ سەبارەت بە ئێران خەیانەتی کردوەو جینایەتی خوڵقاندوە، بە ناچار ئاخێك لە دەروون هەڵدەکێشن‌و وەیادی کفن دزی هەوەڵ دەکەونەوە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەمەیە كە سەڵتەنەتخوازەكان هان دەدا وەجموجۆڵ كەونو خۆ نیشان بدەن. بۆ فریودانو هەڵخەڵەتاندنی خەڵكیش هێندێك قسە بە دەمەوە دەگرنو هێندێك دروشم دەدەن كە دیارە پڕو پووچیو بێ نێوەڕۆكیيان بۆ هەر كەسێك كە چووكترین تێگەیشتوویيو تێبینیی هەبێ، روونە.

سەڵتەنەتخوازەكان زۆرپنای سەڵتەنەتی بێحكوومەت كردن لێدەدەن. یانی حكوومەتێكی مەشرووتەی ڕاستەقینە بە شێوەی هێندێك وڵاتی ئورووپایی وەك ئینگلستانو سوئێدو بلژیكو هولەند كە لەواندا "شا" بە كردەوە هیچ دەسەڵاتێكی ئەوتۆی نیەو تەنیا ناوو عینوانێكی هەیە. بەڵام بێماناییو بێبناغەیی ئەم ئیددیعایە لە رۆژ رووناكترە. چونكە لە لایەك، ئێران بەو پێشینە دوورو درێژە تاڵەی لە سەڵتەنەت هەیەتیو بەو وەزعە تایبەتییە كۆمەڵایەتییەی كە بەرهەمی مێژوویەكی كۆنی دیكتاتۆرییو نەبوونی ئازادیو پاشكەوتوویيیە، چلۆن لەگەڵ وڵاتی وەك ئینگلستانو سوئێد دەخرێنە یەك میزانەوە؟ یانی لە ئێراندا بە بێ هیچ بنجو بناوانێكی دێموكراسی، "شا" چۆن دەتوانێ حكوومەت نەكاو نەبێتە دیكتاتۆر؟

لە لایەكی دیكەش گریمان وەزع وابوو كە شا هەر سەڵتەنەت بكا نەك حكوومەت، یانی وەك سوئێد هەر بۆ تەشریفات داندرابێ. بەڵام وڵاتێكی وێرانی وەك ئێرانو خەڵكێكی چارەڕەشی وەك خەڵكی ئێران مفتەخۆری ئاوای بۆ چیە؟ شتی ئاوا تەشریفاتیو بیكارە بەڵام پرخەرج ئەگەر لە رووی تێروتەسەلییەوە نەبێ بە چ كارێك دێ؟

ڕاستی ئەوەیە كە لە وڵاتێكی وەك ئێراندا "شا" نەك هەر ناتوانێ بە شایەتی كردنی بێحكوومەت قەناعەت بكا، بەڵكوو قەت ناتوانێ دێموكرات بێو لە

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سـەرەڕۆیی و دیکتـاتۆری دوور بکەوێتـەوە. لـە وڵاتـانی وەك ئـێراندا ئـەوە سەرۆككۆمار یانی هەڵبژاردەی خەڵك هەموو دەبنە دیکتـاتۆر، چ بگا بـە شـا کـە خۆی بە سێبەری خـودا دەزانـێ! لـە وڵاتێکـی وەك ئـێرانداو، بـە تایبـەتی لـەم چەرخ و زەمانەدا کە خەڵك بە پێی پێشینەی دوورو درێژو ئەزموونی مێژوویـی لـە هەرچی "شا" و "شایەتی"یە بێزارن، شا بە کردەوە خاوەنی هیـچ بنچینەیـەکی کۆمەڵایـەتی نیـەو لـە ئاکـامدا ناچـارە بـۆ ڕاگرتنـی خـۆی دەسـتەو داوێنـی پشتیوانێکی دیکەی غەیری خەڵکی وڵاتەکەی، یانی هێزی دەرەوە بێ کە ئەویش ئیمپریالیزم و دەوڵەتە چەوسێنەرەکانی جیهانن و بەس. سەڵتەنەت و بەسـتراوەیی بە بێگانە لە ئێران و وڵاتـی وەك ئـێراندا دوو شـتی لـە یـەك جیا نـەکراون و هـەر کەسێك غەیری ئەو ئیددیعایە بکا یان زۆر نەزانە یان ڕیاکـارو درۆزنـەو دەیهـەوێ لـە سـایەی ڕێژیمـی شـایەتیدا دزیو درۆزنـی بکـاو خـەڵك بچەوسـێنێتەوە. هـەر وەکوو سەڵتەنەت و دیکتاتۆریش لێك جیانەکراون و هیچ کامیان بەبێ ئـەوی دیکـە لە ئێران ناگونجێ.

لە نێو تەبلیغاتی سەڵتەنەتخوازەکاندا خاڵێك هەیە کە بە تایبەت بۆ ئێمـە وەك گەلی کوردو باقیی گەلانی بێبەش لە مافی میللی لە ئێراندا جێگای سـەرنجە. بـە ئیددیعای سەڵتەنەتخوازان سەڵتەنەت لە ئێراندا پـارێزەری یەکپارچـەیی ئـێران و وەسیلەی پێکەوە گرێدانی ژیانی هاوبەشی خەڵکی ئێرانە. مانای ئەم قسەیە زۆر روونە. سەڵتەنەتخوازەکان دەیانەوێ بڵێن کە ئەگەر شا لە ئـێراندا نـەبێ، ئـێران لەت لەت و پارچە پارچە دەبێ و شتێك لە ئێران نامێنێتەوە.

هـەر لـەم دواییانـەدا "فـەرەح"خـانم یـانی"شـا بـانووی" زۆر موحتـەرەمی پێشوومان شەکری شکاندوە کە: "ڕێژیمێکـی سـەڵتەنەتی قـانوونی ڕێگـا چارەی گیروگرفتی ئێرانەو شـا هەمیشـە وەك شـتێك وابـووە کـە کەمایـەتیی مەزهـەبیو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تاییفەیی لە ئێراندا پێكەوە نووساندوە. هەروەك دەبینن "كۆنە شا بـانوو" هـەر لە ئەساسدا ئەوە كە لە ئێراندا گەلانی وەك كوردو بـەلووچو تـوركو توركمـەن‌و عەرەب هەن، قبووڵ ناكاو بە تاییفە ناویان دەبا! لە بانووش خـۆ دیـارە غـەیری ئەوە چاوەڕوان ناكرێ؛ بەڵام بێجگە لەمە كێ هەیە كە لـە مانـای ئـەم "سمیتـە" نەگا؟ ئەم وەسیلەیە بۆ بەناو ڕاگرتنی یەكیەتیی ئێران كە "كۆنە شا بـانوو" بـە سمیت ناوی دەبا، بەراستی غەیری زەبرو زەنگو سەركوتو كوشـتار چ شـتێكی دیكەیە؟

بەڵێ، شا بە كوشتاری بێڕەحمانەو بە لە ژێرپێ نـانی هـەر چەشـنە مـافێكی دێموكراتـی‌و نەتـەوەیی گـەلانی غـەیرە فـارس لـە ئـێراندا ئـەو یەكپارچـەیی‌و یەكگرتوویی‌یە رواڵەتی‌یەی راگرتبوو! بەڵام ئێسـتا سـەڵتەنەتخوازەكان پێویسـت ناكا موژدەمان بدەنێ كە ئەگەر شایەتی دامەزرێتەوە، دیسان ئەو بەزمـە زینـدوو دەبێتەوە. ئەو بەزمە نەمردوەو ئێستاش هەر لە گـۆڕێ دایـە. رێژیمـی ئـاخوندی هەر ئێستا ئەم كارە دەتوانین بڵێین بە شێوەیەكی دڕندانەتریش دەكـا. كـەوابوو بۆ ئەم خزمەتە بە گەلانی ئێران، زەحمەتكێشانی شاو شاپەرستەكان لازم نیە.

ئەم وتارە لە ژمارە ١٤١ی رۆژنامەی "كوردستان"(خەرمانانی ١٣٦٧)دا بڵاو كراوەتەوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

فیشاڵی "بازسازی"

ڕێژیمی ئاخوندیی ئێران بە یەك مانا دەتوانین بە ڕێژیمی "قسەو دروشم" نـاو بەرین. ڕێژیمێك كە لەودا پێوانەی ئەساسی بۆ لێوەشـاوەیی‌و كارامـەیی بریتـی‌یـە لە شارەزا بوون لە قسەكردن‌و دروشـم دان، نێوەڕۆكـی قسـەكەش گرینگـی‌یـەكی ئەوتۆی نیە. گرینگ شكڵ‌و شێوەی قسەكەیە، بە جۆرێك كە بتوانێ بـە هاسـانی هەسـتی گوێگـری سـاویلكە ببزوێنـێ‌و سـەرنجی ڕابكێشـێ هـەتا ئـەو كاتـە كـە بەرەبەرە نێوەڕۆكی بەتاڵی ئەو قسەیە دێ دەردەكەوێ. ئینجا قسەیەكی دیكـەو دروشمێكی تازەو . . .هتد.

لەو كاتەوە كـە ڕێژیمـی ئـاخوندی بـە قبووڵـی بڕیارنامـەی یەكسـاڵ پێشـتری شووڕای ئەمنییەت پێی لە شكستی خۆی لە مەیدانی شەڕ لەگەڵ عـێراقدا ناوە، بە تایبەت لەم یەك مانگەی ڕابردوودا قسەی تازەو بنێشتەخۆشكەی زاری هەموو كاربەدەستان‌و كارگێڕانی ڕێژیم "بازسازی" (سـازكردنەوە) بـووە. قسـەیەك كـە سەبارەت بە قسە زلەكانی پێشوو ڕەنگە بۆ خەڵكی دامـاوی ئـێران دڵخۆشـكەرتر بێ. بەڵام بێگومان هەر بەو نیسبەتەش بێ‌نێوەرۆكترو بەتاڵترە.

چونكە "بازسازی" مانایەكی پان‌و بەرینی هەیەو لەڕاستی‌دا "سازكردنەوە"، "سـاغ كردنـەوە"، "نوێكردنـەوە"، ڕێكخسـتنەوە"، وەڕێ خسـتنەوە"، "وەكارخسـتنەوە"و زۆر شـتی دیكـە لـەم بابەتـە دەگرێتـەوە. یـانی بـە كورتـی پێداهاتنەوەیەكی گشتی بـە وەزعـی وڵات لـە هـەموو لایەنـە جۆراوجۆرەكـانی‌دا. بەڵام جیـا لـەوە كـە ئاخوندەكـان بەڕاسـتی مـەیل‌و مەبەسـتی ئـەنجامدانی ئـەم كارەیان هەبێ یان نا، ڕوونە كـە ڕێژیـم بـۆ ئـەم كـارە نـە لێبڕاوی‌یـەكی ئـەوتۆی دەتوانـێ هـەبێ‌و نـە ئیمكانـاتی مـاددیی لـە دەسـت دایـەو نـە خـاوەنی زانـایی‌و لێوەشاوەیی پێویستە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بۆ نموونەی لێبڕاوی دەتوانین ئیشارە بە یەكەمین تاقیكردنەوەی ڕێژیم لە مەیدانی "بازسازی"ی هێزە چەكدارەكانیدا بكەین:

مەبەستی بەڕێوەبەرانی پایەبەرزی ڕێژیم لە بازسازیی هێزە چەكدارەكان وادیار بوو بریتییە لە هەڵوەشاندنی سوپای پاسداران. ڕاستی ئەوەیە كە پێكهێنانی هێزی چەكداریی پاسدار لە سەرەتای سەركەوتنی شۆڕشی ڕێبەندانی ساڵی ٥٧دا دەتوانین بە یەكێك لە كارە پێویستەكانی ئەوكات دابنێین. لەوكاتەدا خەڵكی ڕاپەڕیوی ئێران بەگشتیو حكوومەتی تازە بە دەسەڵات گەیشتوو بە تایبەتی، حەقیان بوو لە ئەرتەش دڵنیا نەبن. ئەرتەشێك كە هەر لە سەرەتای دامەزرانیەوە گۆپاڵی دەستی ڕەزاشاو حەمەڕەزای كوڕی بۆ دیكتاتۆریو زەبرو زەنگ نواندن لە سەر خەڵك بوو، ئێستا كە سایەی شاهەنشاكەی لە سەر نەمابوو مەترسیی لێ دەكرا پتر لە ژێر فەرمانی ئەربابو مامۆستا ئەسڵییەكەی یانی ئیمپریالیزمی ئەمریكادا بێ هەتا لە خزمەت خەڵكی ڕاپەڕیوی ئێراندا. لەو هەلومەرجەدا پێكهێنانی هێزێكی چەكداری گەلی كە پارێزەری دەسكەوتەكانی شۆڕشو دەسەڵاتی تازە بێ، وەك پێویستییەكی شۆڕشگێرانە چاوی لێ دەكرا. بەڵام جیا لەوە، سوپای پاسداران هەر لە سەرەتای پێكهاتنییەوە لە مەبەستی ئەسڵی لای داو بوو بە گۆپاڵێكی دەستی ئاخوندەكان بۆ داسەپاندنی دەسەڵاتی كۆنەپەرستانەو سەرەڕۆیانەو پاوانخوازانەیان. ئێستاكە بەرەبەرە نزیكەی ١٠ ساڵ لە دامەزرانی ڕادەبرێ، بە پێی ئوسووڵو بە لەبەر چاو گرتنی ڕووداوەكان، ئاشكرایە كە دەبێ بە چاوێكی تازە سەیری بكرێ.

سوپای پاسداران ئێستا بە بەسیجەوە بۆتە ئۆرگانێكی چەكداری گەورە كە سەربەخۆ لە ئەرتەش دامودەزگایەكی پانو بەرینی بۆ خۆی پێك هێناوە. چ وڵاتێكی هەرە دەوڵەمەندو بە ئیمكانی دنیا توانای تەیاركردنو بەڕێوەبردنی دوو

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەرتەشی چەکداری گەورەی هەیە هەتا ئێرانی وەرشکستەو موفلیسی ئاخوندی ئەو توانایەی هەبێ؟

بێجگە لە توانای ماددی، ئێستا ئیتر هەموو کەس دەزانێ کە وەزعی سوپای پاسداران لە باری بەڕێوەچوونو کارو کردەوەدا لەوپەڕی خراپی دایە. بێنەزمو تەرتیبیو بێسەرەوبەرەیی، بێورەییو بێبیروبڕوایی، دزیو درۆزنیو بەرتیلخۆریو قاچاغچیگەری، زوڵمو زۆرو کردەوەی فاشیستی نواندن سەبارەت بە خەڵکو، سەرەنجام پەرەپێدانی دووبەرەکیو ناکۆکی لەگەڵ ئەرتەشو باقیی هێزە دەوڵەتییەکانی پارێزەری ئەمنییەتی نێوخۆی وڵات وەك پۆلیسو ژاندارمەری تەنیا گۆشەیەکی بچووك لەو بوحرانەیە کە سوپای پاسداران تووشی هاتوە. بە شێوەیەك کە بێگومان ئەو سوپایە دەتوانین بە عامیلێکی هەرە سەرەکیی شکستی سەرشۆڕانەی ئێران لەشەڕ لەگەڵ عێراقدا بزانین.

بەڵام، ڕێژیم بۆ هەڵوەشاندنی سوپای پاسداران بە چ ڕێگایەکدا ڕۆیشتو بە کوێ گەیشت؟

کارگێڕانی ڕێژیم لە یەکەمین هەنگاو بۆ هەڵوەشاندنی سوپای پاسداران گەڵاڵەی پێکهێنانی وەزارەتخانەیەکیان بە ناوی "وەزارەتی دیفاعو پشتیوانی" داڕشت کە وا دیار بوو لەو وەزارەتخانەیەدا سوپای پاسداران لە بەرامبەر ئەرتەشدا نەخشێکی دەرەجە ٢ی دەبێ، ناوی پشتیوانی ئەرتەشی لە سەر دادەنرێ. ئەم گەڵاڵەیە بە مەجلیسیش درا، بەڵام دیتمان کە لە لایەك باس لە سەر ئەو گەڵاڵەیە لە مەجلیسدا، هەرچەند لە پێشدا فەوریەتی پێ درابوو، حەوالەی چەند مانگی دیکە کرا. لە لایەکی دیکەش دەنگو هەرایەکی لە سەر ساز بوو کە هەموو دەمڕاستەکانی ڕێژیمی ناچار کرد بە پەلەپەلو بە نۆبە بە خزمەت فەرماندەرانی سوپای پاسداران کە کۆبوونەوەیەکی گەورەیان لە تاران پێك هێنا بوو بگەنو لە ترسان تا ئەو جێگایەی لە دەستیان دێ بە قەدو باڵای

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پاسداران هەڵبڵێن. سەرەنجام خودی خومەینی ناچار بوو پەیامێكی دڵداریدانەوە بۆ پاسدارەكان بنێرێو قەولیان پێ بدا كە هەتا مابێ نەهێڵێ دەرگای دووكانی ڕۆڵە پاسدارەكانی دابخرێ. لە حاڵێكدا كەس گومانی لەوەدا نیە كە بۆ دەستێوەردان لە سوپای پاسداران لە پێشدا ڕەزایەتی خومەینی وەرگیرابوو.

لە ئاكامدا هەروەك دەبینین مەسەلەی بازسازیی سوپای پاسداران جارێ بە تەواوی سەرپۆشی لە سەر دانراوە. چونكە دەركەوت كە سوپای پاسداران وەك ئەو دێوە دەچێ كە جادووگەرەكە یانی خودی ڕێژیم لە نێو شووشە ئازادی كردوە، بەڵام ئێستا بۆی لە شووشە ناكرێتەوە. ئەمەش دیارە شتێكی چاوەڕوان نەكراو نیە. لە ڕێژیمێكدا كە هەر ئاخوندەی بۆ خۆی دەمڕاستێك بێو لە ناكۆكیو دووبەرەكیی نێوخۆیییان بۆ بە دەستەوە گرتنی پتری دەسەڵاتدا، عەوامفەریبی چەكی هەرە گرینگیان بێ، كێ دەوێرێ هێزی چەكداری پاسدار لە خۆی بڕەنجێنێ؟

جەرەیانی بازسازی لە هێزە چەكدارەكانو بە تایبەت لە سوپای پاسداراندا نموونەیەكی زۆر روون لە نەبوونی تواناو لێبڕاویی ڕێژیم بۆ بازسازییە، بەڵام مەسەلەكە تەنیا لە لێبڕاویدا نیە. نەبوونی شارەزاییو لێوەشاوەییش بۆ خۆی لەو پێوەندییەدا نەخشێكی زۆر زۆر گرینگی هەیە.

بۆ بازسازی گەڵاڵە داڕشتنی وردو هەموو لایەنە پێویستە. لە ئێرانی ئاخوندیدا كێ ئەم گەڵاڵانە دادەڕێژێ؟ هەروەها بۆ بەڕێوەبردنی ئەو گەڵاڵانە ئەفرادی لێزانو كارامەو پسپۆڕ پێویستە. ئەم ئەفرادە لە ئێرانی ئەمڕۆدا لە كوێ پەیدا دەبن؟

ڕێژیمێك كە بە هۆی بیروبۆچوونی كۆنەپەرستانەو كردەوەی پاوانخوازانەو سەرەڕۆیانەی خۆی، زۆربەی پسپۆڕانو كارزانانی وڵاتی لە بوارە

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جۆراوجۆرەکاندا لە سەر کار وەلا ناوە، لـە زیندانـی هاویشـتوون، بـە جووخـەی ئێعدامـی ئەسـپاردوونو یـان ناچـاری کـردوون ئـاوارەی ولاٚتـانی هـەندەران بـن، ڕێژیمێك کە بەو وەزعەی لە ئێراندا پێکی هێناوە ناتوانێ چاوەڕوانی ئەوە بێ کە کەس لە خوێندەوارانو پسپۆڕانی ئێرانی لـە دەرەوەی ولاٚتڕا بێنـەوە، ڕێژیمێـك کە دانشگاکانی کردۆتە مزگەوتو پلەی خوێندنو بارهاتنی بـە تایبـەت لـە بـاری عیلمی‌یەوە بەو ڕادە بەرچاوە هێناوەتە خوار ئـەو بازسـازی‌یەی ئیددیعـای دەکـا دەیهەوێ بـە فکـرو بـە دەسـتی کـێ ئـەنجامی بـدا؟ فەرمایشـی وەك "ئـابووریی ئیسـلامی" یـان "بازسـازیی نـە شـەرقیو نـە غـەربی" یـان "گەلاٚلـە داڕشـتن لـە چوارچێوەی ئیسلامدا" کاتێك دێنە گۆڕەپانی کردەوە چ مانایەك دەدەنو چیـان لـێ شین دەبێتەوە؟

بەلاٚم خالٚی سێهەمو گرینگترین خالٚ لە بازسازیدا، بێگومان ئیمکاناتی ماددی یانی پوولٚو سەرمایەیە. ئێرانی وەرشکستی ئاخوندی ئەم سەرمایە پێویسـتە لـە کوێڕا دێنێ؟

هـەمووومان دەزانـین کـە داهـاتی ئەسـلٚیی ولاٚت بریتی‌یـە لـە داهــاتی نـەوت. بەستراوەیی ئێران بە داهـاتی نـەوت ئەگـەر لـە زەمـانی شـادا لـە ڕادەیـەکی زۆر سـەرەوەدا بـوو، ئـەم بەسـتراوەیی‌یە ئێسـتا ئیـتر کـامیلو تـەواوە. نــە بنکــەو بنیاتێکی سەنعەتی لە کاردا ماوە کە بەرهەمێکی ئەوتۆی هەبێو نە لە کشتوکالٚ شتێك ماوە. دیارە بە قسەی ئاخوندەکان ڕۆژ بە ڕۆژ کانگـای بـەنرخترو جێگـای داهاتی پـتر بـۆ ئـێران دەدۆزرێتـەوە. لـە گۆشـەیەکی ئـێراندا کانگـای ئـەوەندە گەورەی زێڕیان دیتۆتەوە کە بەم زووانە ئـێران دەکاتـە یەکـەمین ولاٚتـی خـاوەن زێڕی دنیا. لە جێگایـەکی دیکـە چاویـان بـەوەندە مـس کـەوتوە کـە داهاتەکـەی بەشی حەوت پشتی خەلٚکی ئێران دەکاو گەلێك لەم فڕوفیشالاٚنە. بەلاٚم کێ هەیە کە نەزانێ ئێستا تەنیا کانگای داهاتی ئێران نەوتەو بەس؟ کەچی نرخی نەوتیش

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە بازاڕی دنیادا بەو جۆرەیە کە دەیبینین! ئەگەر زۆر بە خۆشبینییەوە بڕوانین، لەوانەیە کە بێینە سەر ئەم باوەڕە، ئاخرەکەی پاش چەند مانگی دیکە "ئۆپێك" دەتوانێ لە سەر ڕادەیەکی دیاریکراو بۆ ناردنی نەوت بە بازاری جیهانیو بەشی هەرکام لە وڵاتانی ئەندامو هەروەها لە سەر نرخێکی دیاریکراو بڕیارێك بداو ئەم بڕیارە بە هۆی یەکدەنگی لە نێو ئەندامانی خۆیدا بەڕێوە بەرێ. بەڵام دیارە کە ئەم کارە ناتوانێ موحتاجیو ئاتاجیی ڕێژیم چارەسەر بکا. گریمان نرخی نەوت لە بازاڕی جیهانیدا گەیشتە دوو بەرابەری نرخی ئێستا، یانی بگاتە ١٨ هەتا ٢٠ دولار بۆ هەر بۆشکەیەك. ئێرانێك کە بە تەواوی وێرانو رووخاوە، ئێرانێك کە پێویستیی بە میلیاردها دولارو دەیان ساڵ کار هەیە بۆ ئەوەی تازە بگاتە وەزعی زەمانی شا، ئەو داهاتە بە کوێی ڕادەگا؟

پێمان وایە ئەم ئیشارە کورتە بەسە بۆ ئەوەی بە روونی نیشان بدا کە ئەو بازسازییەی ڕێژیمی ئاخوندی دەهۆڵی بۆ هەڵگرتوە تا چ ئەندازە بێ نێوەڕۆكو بێ بناخەو هەتا چ ڕادەیەك بێئاکامو بێ بەرهەمە. کاری ڕێژیمی ئاخوندی هەروەك لە ماوەی ئەم ١٠ ساڵ دەسەلاتدارەتییەدا سەلماندوویەتی تێکدانو رووخاندنو وێران کردنو لە نێو بردنە نەك سازکردنو ئاوەدان کردنەوە. بەڵام لە جەرەیانی ئەم رووخاندنو وێران کردنەدا ڕاستی ئەوەیە کە ڕێژیمی ئاخوندی بنی خۆشی کۆڵیوەو دیوارێکی بە تەواوی لەرزۆکی لێ ماوەتەوە. کەوابوو ئەگەر بمانەوێ دەست بە ئاوەدان کردنەوە بکەین، پێویستە لە پێشدا ئەم دیوارە لەرزۆکەش بە یەکجاری تێك بڕووخێنین. ئەمەیە سەرەتای هەر "بازسازی"یەکی ڕاستەقینە لەو کەلاوە گەورەیەدا کە ئێرانی ئێستا بێ!

ئەم وتارە لە ژمارە ١٤٢ی رۆژنامەی "کوردستان"(رەزبەری ١٣٦٧)دا بلاو کراوەتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دیکتاتۆری و سەربەخۆیی

وەزعی شپرپیوی رێژیمی ئاخوندی بە لەبەر چاو گرتنی دروشمەکان و ئیدديعاكانی كارگێرانی ئەو رێژیمە زۆر مەسەلەی جێگای باس و لێورد بوونەوە دێنێتە گورێ کە مەسەلەی نێوان دیکتاتۆریی حکوومەت و بەستراوەیی‌یەکەی یەکێك لەوانەیە.

لە مانگی رەزبەردا "خامنەیی"، "رەفسەنجانی"، ئەردەبیلی"و "مووسەوی" سەبارەت بە روون بوونی سنووری چوار چێوەی "بازسازی" نامەیەکیان بۆ خومەینی نووسی کە خومەینی لە وەلامدا سیاسەتی "نە شرقی نە غربی"ی وەك بناخەی مانەوە و پتەویی کۆماری ئیسلامی و شتێك کە لە هیچ هەلومەرجێكدا نابێ وازی لێ بهێنرێ، دەست نیشان کرد، دروشمێك کە ئاخوندەکان لە سەرەتای بە دەستەوە گرتنی دەسەلات را لەگەل هێندێك دروشمی دیکە بە زاریانەوە گرتوە و بە جێ و نابەجێ دووپاتیان کردۆتەوە.

بەلام، با بزانین لە مەیدانی کردەوەدا مانای واقیعیی ئەم دروشمە چی‌یە؟

یەکەمین خال کە لەم پێوەندی‌یەدا پێویستە روون بکرێتەوە ئەوەیە کە دروشمی "نە شرقی نە غربی" وەك خەتێکی سیاسی بۆ ئێران ئەگەر بە مانای نەبەستراوەیی (عدم تعهد) یانی ئەو ئەسلە بێ کە بەردی بناخەی رێکخراوی ولاتانی نەبەستراو (غیر متعهد) دەناسرێ، شتێکی بێ نێوەرۆك نیە. هەر چەند نە خالێکی تازەیە کە ئاخوندەکان کەشفیان کردبێ و نە ئەوەندەش روون و بێ گرێ و گۆلە کە جێگای هیچ باس و خواسێکی تێدا نەبێ. مەسەلەی "نەبەستراوەیی" کە لە ئەساسدا لە سەر بیروبۆچوونی وجوودی دنیایەکی

سێهەم لە نێوان دوو دنیای دیکە، یانی بەرەی وڵاتانی سوسیالیستی بە سەرۆکایەتیی یەکیەتیی سۆڤیەت لە لایەکو، بەرەی وڵاتانی سەنعەتیی سەرمایەداری بە سەرۆکایەتیی ئەمریکا لە لایەکی دیکە دامەزراوە، ڕێگایەکی سەربەخۆ بە بێ بەشداری لە پەیمانە نیزامی ـ سیاسییەکانی سەروە هەرکام لە دوو دنیای شەرقو غەرب پێشبینی دەکا. نەبەستراوەیی نەك بە مانای دوژمنایەتی یان خۆ پاراستن لە پێوەندی گرتن، بەڵکوو بە مانای پێوەندی گرتنێکی بەربڵاو، بەڵام ئازادانەو سەربەخۆ لە هەر بارێکەوە کە بە قازانجو مەسڵەحەتی وڵات بزانرێ، لەگەڵ هەر دوو لایەنی شەرقو غەرب.

بەبێ ئەوەی پێویست بێ بچینە نێو ئەو باسە کە سنووری روونی بەینی بەستراوەییو نەبەستراوەیی لە چیو لە کوێ ڕا دەست پێ دەکا، ڕاستی ئەوەیە کە بە لەبەر چاو گرتنی وەزعی ژێئوپۆلیتیکی (جغرافیایی ـ سیاسی)ی ئێران، ئەو نەبەستراوەیییەی ئیشارەی پێ کرا ڕەنگە لە هەلومەرجی ئەمڕۆدا بەجێترین خەتی گشتیی سیاسی بۆ ئێران بێ. بەڵام پرسیارێك کە لێرەدا دێتە گۆڕێ ئەوەیە کە: ئایا ڕێژیمی ئاخوندییش مەبەستی لە دروشمە "نە شرقی و نە غربی"یەکەی هەر ئەم نەبەستراوەیییەیە کە ئیشارەمان پێ کرد؟ لە پاشانیش ئایا ئەو ڕێژیمەو بە گشتی هەموو ڕێژیمەکانی وەك ئەو دەتوانن بە کردەوە خاوەنی سەربەخۆیییەك بن کە دەستەبەری ئەو نەبەستراوەیییە بێ؟

هەروەك گوتمان "نەبەستراوەیی" زۆرتر لە باری سیاسییەوە دەتوانێ مانایەکی هەبێ، ئەگینا لە باری نەزەریو بە تایبەتی لە باری ئابووریيەوە بیروبۆچوونی دنیای سێهەم لە نێو دوو دنیای دیکەدا بناخەیەکی لەرزۆکی هەیە. چونکە ئەگەر دنیای غەرب بە دنیایەکی سەرمایەداریو دنیای شەرق بە دنیای سوسیالیزم دابنێین، دنیایەکی دیکە بەینی شەرقو غەرب لە سەر ئەساسی چ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سیستمێکی ئابووری دامەزراوە، یان دەتوانێ دابمەزرێ؟ لە حاڵێکدا واوێدەچێ کە رێژیمی ئاخوندیی ئێران دروشمی "نە شرقی و نە غربی"ی راست بە مانای رەد کردنەوەی هەر دوو نیزامی سەرمایەداریو سوسیالیزم دەگرێ.

"نە شەرقی، نە غەربی، جەمهووریی ئیسلامی" لە نەزەر ئاخوندەکانەوە یانی دامەزراندنی دنیایەکی ئیسلامی لە نێوان دوو دنیای ئیستکباریی شەرقو غەربدا، بە نیزامێکی تایبەتیی ئابوورییەوە کە ئابووریی ئیسلامی بێ، جیا لە سەرمایەداریو سوسیالیزم. بەڵام ئاشکرایە کە ئەگەر ئابوورییەك بە ناوی ئابوریی ئیسلامی هەبێ، سیستمەکەی لە دنیای ئەمڕۆدا لە واقیعدا لە سیستمی سەرمایەداری بەدەر نیە. ئەسڵی ڕەوا بوونی مالیکییەتی شەخسیو ئازادیی دەوڵەمەند بوونو کۆ کردنەوەی سەرمایە (بە شەرتی دانی مالیاتی شەرعیو دەوڵەتی) خۆی شاهیدی حاشاهەڵنەگرتووی ئەم ڕاستییەیەو شوێنەوارەکەشی ئەمڕۆ لە دووبەرەکیو گێرەوکێشەی نێوان ئاخوندەکان لە سەر مەسەلەی سنووری دەخالەتی دەوڵەت لە کاروباری ئابووریی وڵاتدا بە تەواوی دیارە.

مومکینە ئیددیعا بکرێ کە باس لە سەربەخۆیی یان نەبەستراوەیی ئابووری لە وڵاتێکدا ئەگەریش لە روانگەی نێوەرۆکی نیزامی ئابوورییەوە باسێکی بێبناخە بێ، لانیکەم لە روانگەی شێوەی پێوەندیی ئابووری لەگەڵ وڵاتانی دیکەو، دەرەجەی ئەو پێوەندییەوە بێ ئەساس نیە. ئەمە راستە، بە شەرتێك کە "نەبەستراوەیی" بە مانای سەربەخۆیی تەواو یان "خودکفایی" نەگیرێ. لە دنیای ئەمڕۆدا هیچ وڵاتێك ناتوانێ دیوارێکی نفووز تێنەکراو بە دەوری خۆیدا بکێشێ. بەرهەمی خودکفایی ئابووری ئیددیعای ئیسلامی (یان ئاخوندی) وەزعی شپرزەی ئێستای ئێرانە کە پێویستیی بە باس کردن نیە، هەرچەند هێشتا ١٠ساڵ لەم بە ناو خودکفاییە تێنەپەڕیوە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەوەی لە بارەی "نەبەستراوەیی" بە مانای "خودكفایی" ئابووری گوترا، لە بوارەكانی دیكە وەك نیزامی، عیلمیو فەرهەنگییشدا دیارە بە تەواوی راستە. شەڕی چەند ساڵە لەگەڵ عێراق بە هەموو كەسێك، تەنانەت بە ئەفرادی زۆر دوور لە واقعییاتی دنیای ئەمڕۆش وەك ئاخوندەكانی نیشان دا كە وڵاتێكی وەك ئێران لە باری نیزامیو بە تایبەت لە نەزەر كەرەستەی نیزامییەوە تا چ ئەندازە بەستراوە بە دەرەوەیە. لە باری عیلمیشەوە كە بۆ عیلمو زانست ئەمڕۆ تەنیا یەك دنیا هەیەو بەس! مەگەر ئەوە كە ئێستا روانینو تێگەیشتنمان لە عیلم لە هەمان پلەی عیلمیی زەمانی "ابو علی سینا"و "ابوریحان"دا بێ!

**

بەم جۆرە تەنیا نەبەستراوەیییەك كە هەروەك گوترا بە مانای "سەربەخۆیی" بناخەیەكی ئوسوولیی دەتوانێ هەبێ نەبەستراوەیی سیاسییە. بەڵام بۆ نەبەستراوەیی، یان بڵێین سەربەخۆیی سیاسی، یەك مەرجی هەرە ئەساسی پێویستەو ئەویش دێمۆكراسییە. لە وڵاتانی وەك ئێراندا حكوومەتێكی دیكتاتۆر ئەگەریش لە سەرەتادا بتوانێ ڕواڵەتێكی سەربەخۆ بە خۆیەوە بگرێ، بێگومان ناتوانێ بۆ ماوەیەكی درێژ لە باری سیاسییەوە سەربەخۆ بمێنێ. هەرچەندەش لەم بارەیەوە دروشمی پڕ زەرقو بەرق بداو فڕو فیشاڵی هەڵخەڵەتێنەر بڵاو بكاتەوە. دەلیلی ئەم كارەش ڕوونە: هەر حكوومەتێك لە هەر وڵاتێكدا بە ناچار دەبێ سەرچاوەیەكی بۆ هێزو دەسەڵاتەكەی هەبێ. بۆ حكوومەتێكی دێمۆكرات ئەو سەرچاوەیە بریتییە لە كۆمەڵانی خەڵك. یانی حكوومەت پشتی بە هێزی خەڵكی وڵاتەكەیەوەیە. بەڵام حكوومەتێك كە پشتی بە خەڵكەوە نەبێ، ناچارە پشت بە هێزێكی دیكە ببەستێ، ئەگینا بە بێشك عۆمرێكی درێژی نابێ. ئێمە نموونەی حكوومەتی دیكتاتۆریی "شا"مان لە وڵاتی

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خۆماندا دیتوەو ئەنواعی حکوومەتە دیکتاتۆرەکانی جیهان لە ئەمریکاو ئەفریقاو ئاسیاشدا دەبینین کە چلۆن بۆ ڕاگرتنی خۆیانو درێژەدان بە دەسەلاتی سەرەڕۆیانەیان سەبارەت بە خەلکی ولات بە تەواوی خۆیان بە حکوومەت یان حکوومەتە بە هێزەکانی دەرەوە بەستۆتەوە.

لە دنیای پڕ پێچو خەمی ئەوڕۆدا ئەو شتە سەرەکییە کە دەتوانێ دەستەبەری سەربەخۆیی ڕاستەقینەی سیاسی لە ولاتی ئێراندا بێ "دیمۆکراسی"یەو، "بەستراوەیی" ئاکامی بێ ئەملاوئەولای دیکتاتۆریو سەرەڕۆییە. تەنانەت لە باری ئابوورییشەوە کە هەروەك گوتمان "خودکفایی" مانایەکی روونی نیە، ئەوە دێمۆکراسییە کە نەخشی هەرە کاریگەر دەگێڕێ، ولاتێك ناتوانێ خۆ لە پێوەندیی ئابووری لەگەڵ ولاتانی دیکە ببوێرێ. بەلام بۆ ئەوەی ئەو پێوەندییە نەبێتە بەستراوەیی، پێویستە کە خەلکی ولات لە کاروباری ئابووریو بەرهەمهێناندا چالاکانەو دلسۆزانە بەشداری بکەن. ئەمەش وەدی نایە مەگەر لە سایەی دێمۆکراسییەوە. یانی کاتێك کە خەلك حکوومەت بە هەلبژاردەو نوێنەری خۆیان بزانن و هەست بە کاریگەر بوونی بەشداریی خۆیان لە کاروباری بەڕێوە بردنی ولاتدا بکەن. نموونەی ولاتی گەورەو پێشکەوتووی یەکیەتیی سۆویەتمان ئەم ڕۆژانە لە بەر چاوەو دەبینین کە ڕێبەرانی یەکیەتیی سۆویەت بۆ چارەسەر کردنی گیروگرفتی ئەسلیی ولاتەکەیان کە گیروگرفتی ئابوورییە، چلۆن تێدەکۆشن لە پێشدا لە باری سیاسییەوە مەسەلەکە حەل بکەن. یانی لە ڕێگای قوولتر کردنو پتر پەرە پێدانی دێمۆکراسیی سیاسییەوە بەرەو ئامانجی ئەسلییان کە گەشەپێدانی وەزعی ئابوورییە بچن.

ئەزموونی گەلانی جیهان ئەمڕۆ بە روونی نیشان دەدا کە ئەو دەرمانە سێحراوییەی ئەمڕۆ دەتوانێ چارەسەری هەموو نەخۆشییەکانی ژیانی سیاسیو کۆمەلایەتی بکا، "دێمۆکراسی"یە. ڕێژیمی سەرەڕۆو دژی گەلیی ئاخوندی کە

رۆژ بە رۆژ پتر لە كۆمەڵانی خەڵكی ئێران دوور دەكەوێتەوە، بە چ هێزو چ ئیمكاناتێكو چ پشتیوانێكەوە دەتوانێ درێژە بە دەسەڵاتی ڕەشی خۆی بدا غەیری هێزێك كە لە دەرەوەی ئێران ڕا پشتی بگرێو ئیمكاناتێك كە لە لایەن ئەو پشتیوانە خاریجی‌یەوە لە ئیختیاری بنرێ؟

ئەم وتارە لە ژمارە ١٤٣ی رۆژنامەی "كوردستان"(خەزەڵوەری ١٣٦٧)دا بڵاو كراوەتەوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ساڵرۆژی بەیاننامەی جیهانیی مافی مرۆڤ

رۆژی ١٩ی سەرماوەزی ئەمساڵ (١٠ی دیسامبری ١٩٨٨) چلەمین ساڵرۆژی بەیاننامەی جیهانیی مافی مرۆڤ بوو. بەم بۆنەیەوە لە زۆر وڵاتی دنیادا رێورەسمی تایبەتی بەڕێوە چوو، بە تایبەت لە شاری "پاریس" راست لەو جێگایە کە چل ساڵ لەمەوبەر، لە ساڵی ١٩٤٨دا ئەو بەیاننامەیە بە ئیمزا گەیشتبوو، رێورەسمێکی گەورە بە بەشداریی "فرانسوا میتران" سەرۆك کۆماری فەرانسەو "پرێز دوکوێلار" سکرتێری گشتیی رێکخراوی نەتەوەیەکگرتووەکانو ژمارەیەك لە شەخسییەتە بە ناوبانگەکانی جیهان کە لە رێگای مافی مرۆڤدا تێکۆشانی بەرچاویان هەیە پێك هات.

بە ناوی بەیاننامەی مافی مرۆڤ، تا ئێستا چەندین سەنەد لە دنیادا بڵاو بوونەتەوە. یەکێکیان بریتیيە لە سەنەدێك کە دووسەدو چەند ساڵ لەمەوبەر هاورێ لەگەڵ بەیاننامەی سەربەخۆیی ئەمریکا بۆ دیاریکردنی مافی هاووڵاتیانی ئەمریکا نووسراوە. پاشان "بەیاننامەی مافی مرۆڤو هاووڵاتیان" کە دووسەد ساڵ لەمەوبەر لە شۆڕشی مەزنی فەرانسەدا بڵاو بۆوەو لە ساڵی زایینیی داهاتوودا (١٩٨٩) وێرای جێژنەکانی دووسەد ساڵی شۆڕش لە فەرانسەدا یادی دەکرێ. دیارە ئەم بەیاننامەیەی مافی مرۆڤ کە لە ساڵی ١٧٨٩ی زایینی، یانی لە سەرەتای شۆڕشی مەزنی فەرانسەدا نووسراو ڕاگەیەندرا، پاشان دوو جاری دیکە هەر لە جەرەیانی شۆڕشدا دەستی تێبراو کامیلتر کرا. یەکیان ساڵی ١٧٩٣و ئەوی دیکەیان لە ساڵی ١٧٩٥دا.

بەڵام ئەو سەنەدە کە بە ناوی "بەیاننامەی جیهانیی مافی مرۆڤ" ئەمرۆژانە چلەمین ساڵی جێژن گیرا،پاش شەڕی دووهەمی جیهانی لە لایەن رێکخراوی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نەتەوەیەكگرتووەكانەوە ئامادەو پەسند كراوە. یانی لە زەمانێكدا كە شەڕی دووهەمی جیهانی پاش ئەو هەموو كوشتارو وێرانیو زەجرو عەزابە بۆ خەڵكی دنیا كۆتایی پێ هاتبوو. فاشیسمی مووسوولینیو نازیسمی هیتلەر تێك شكابوونو ئاواتو ئارەزووی بەرابەریو یەكسانیو ڕێزدانان بۆ ئینسانو مەقامی ئینسان لە دڵو دەروونی خەڵكی دنیادا وەك ئاگرێكی گەرمو بەتین بڵێسەی دەدا.

پێویستە بگوترێ كە بەیاننامەی جیهانیی مافی مرۆڤ، هەرچەند لە لایەن ڕێكخراوی نەتەوەیەكگرتووەكانەوە ئامادەو بڵاو كراوەتەوە، بەڵام وەك ئەسڵەكانی بناغەی خودی ئەو ڕێكخراوەیە لەبەر چاو گرتنو عەمەل پێكردنیان بۆ هەموو ئەندامان ئیجباری نیە. ئەو بەیاننامەیە پتر وەك هێندێك خاڵی ئەساسیو ئوسووڵی چاو لێ دەكرێ كە لەبەر چاو گرتنو بەڕێوە بردنیان بە باش دەزانرێ. بۆیە بەیاننامەی جیهانیی مافی مرۆڤ هەر لە سەرەتاڕا لە لایەن هێندێك لە حكوومەتەكان وەك یەكیەتیی سۆویەتو وڵاتانی دیكەی سوسیالیستی، عەرەبستانی سعوودیو ئەفریقای جنووبی ئیمزا نەكرا.

سەرەڕای ئەمە، ڕاستی ئەمەیە كە خاڵە ئەساسییەكانی بەیاننامەی جیهانیی مافی مرۆڤ لە ماوەی چل ساڵی ڕابردوودا بەرەبەرە وەك ئوسووڵی زۆر بەنرخی مافی ئینسان لە هەموو دنیادا جێگای تایبەتی خۆیان كردۆتەوەو بە دەسكەوتێكی هەرە گەورەی كۆمەڵی مرۆڤایەتی دەناسرێن. نووسینو شیكردنەوەی دەقی ئەو بەیاننامەیە بە هەموو خاڵەكانییەوە، دیارە لێرەدا ئیمكانی نیە. هەر ئەوەندە دەتوانین بڵێین كە جەوهەرو نێوەڕۆكی مافی مرۆڤ لە دوو خاڵی ئەساسیدا كورت دەكرێتەوە كە بریتین لە ئازادیو یەكسانی.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەشەر ئازاد دێتە سەر دنیاو دەبێ بە ئازادی بژی. تەنیا چوارچێوەیەك كە بۆ ئازادیی ئینسان دەتوانێ دابنرێ ئەوەیە كە نابێ ئازادیی كەسی دیكە بخاتە مەترسیەوەو لە ژێر پێی بنێ. پاشانیش ئەفرادی بەشەر هەموو یەكسانن‌و دەبێ مافی یەكسانیان هەبێ.

ئەم دوو خاڵە ئەساسی‌یە هەردووكیان لە بەندی ١٢ی بەرنامەی حیزبی دێموكراتی كوردستان ئێراندا لە ژێر عینوانی "مافەكانی دانیشتووانی ناوچەی خودموختار" بە كورتی بەڵام بە روونی گەڵاڵەو دەستنیشان كراون. دەقی ئەم بەندە لە بەرنامەی حیزبدا بەم جۆرەیە:

"هەموو ئەو مافو ئازادی‌یانە كە لە بەیاننامەی جیهانیی مافی مرۆڤو پەیماننامە نێونەتەوەیی‌یەكانی سەربەم بەیاننامەیەدا هاتوون وەك: ئازادیی عەقیدەو بەیان، ئازادیی چاپەمەنی، ئازادیی پێكهێنان‌و تێكۆشانی حیزب‌و رێكخراوە سیاسی‌یەكان، یەكیەتی‌یەكان، شووراكانی كرێكاری‌و جووتیاری‌و سینفی، ئەنجوومەنە دێموكراتی‌یەكان، ئازادیی هەڵبژاردنی كارو جێگای دانیشتن‌و ئازادیی ئایین‌و مەزهەب لە ناوچەی خودموختاری كوردستاندا هەروەك هەموو ناوچەكانی دیكەی ئێران دەستەبەر دەكرێن.

هەموو دانیشتوانی كوردستان، بە ژن‌و بە پیاوەوە، هەروەك دانیشتووانی ناوچەكانی دیكەی ئێران بە بێ هیچ جیاوازی دانانێكی جینسی، قەومی، رەگەزی‌و مەزهەبی لە مافی كۆمەڵایەتی‌و ئابووری‌و سیاسی‌و فەرهەنگیی وەك یەك كەڵك وەردەگرن. . . "

***

هەروەك گوتمان، ئوسوولی ئەساسیی مافی مرۆڤ ئەمڕۆ لە سەرانسەری جیهاندا وەك ئوسوولێكی یەكجار بەنرخ‌و خۆشەویست جێگای خۆیان گرتوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەڵام بە داخەوە ئەمە بە هیچ جۆر بەو مانایە نیــە كـە لــە سەرانسـەری جیـهاندا بەو جۆرەش كە پێویستە لەبەر چاو دەگیرێنو بەڕێوە دەچن.

ئەمڕۆ، هەر لەو كاتەدا كە زۆر جێگای جیهان بە شكۆیەكی تەواوەوە چلـەمین ساڵڕۆژی بەیاننامـەی مـافی مـرۆڤ جێـژن دەگـیرێ، لـە زۆر جێگـای دیكــەشدا ئوسوولی ئەو بەیاننامەیە بە خراپــترین شـێوە لـە ژێـر پـێ دەنرێـن. كۆمیسـیۆنی مافی مرۆڤی ڕێكخراوی نەتەوەیەكگرتووەكانو ڕێكخراوی عەفووی نێونەتــەوەیی، دوو ڕێكخراوی جێگای ئێعتباری خەڵكی جیهان باشترین شاهید بۆ ئەم واقعییەتە تاڵەن.

ڕاست لە كاتێكدا كە جێژنی ٤٠ ساڵە بوونی بەیاننامەی جیهانیی مافی مـرۆڤ ئاوا بە شكۆوە بەڕێوە دەچێ، لە ئێرانی وێرانو چارەڕەشی ئێمـەدا هـەر ڕۆژەی دەیان كەس دەستە بە دەستە بە تاوانی ئەوە كە خاوەنی بیروبڕوایـەكی غـەیری بیروبڕوا پاشكەوتووەكەی ئـاخوندە دەسـەڵاتدارەكانن ئێعدام دەكرێـن! سـەدان ئینسان لە ژێر دەستی ئەشكەنجەگەرانی ڕێژیمی خومـەینیدا خراپـتر لـە هـەموو حـەیوانێك ڕەفتاریـان لەگـەڵ دەكـرێ! گـەلی كـورد بـە تـاوانی داواكردنـی سەرەتاییترین مافی ئینسانیی خۆی قەڵاچۆ دەكرێ.

هەرچەند ڕێژیمی ئاخوندیی ئێران لە بواری لەژێر پێ نانی مـافی مـرۆڤدا، بـە پێی ڕاپۆرتی ڕێكخراوە بەشەر دۆستەكانی جیـهان لـە ریـزی یەكـەم دایـە، بـەڵام دیـارە تـەنیا نیـەو لـە جیـهانی پێشـكەوتووی ئــەمڕۆدا بــە داخــەوە زۆر وڵاتو حكوومـەتی دیكـەش هـەن كـە لـە لایــەك بــە ڕواڵــەت وەك حكوومــەتی ئـێران بەیاننامەی جیهانیی مافی مرۆڤیان بەڕەسمی ئیمزا كردوە، لە لایەكی دیكەش بە

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کردەوە بەو پەڕی دڕندەیی‌و بێ‌مەسئوولییەتی‌یەوە ئوسووڵی ئەو بەیاننامەیە لەژێر پێ دەنێن!

سەرەڕای ئەمە ئاوڕدانەوەیەك لە ڕەوتی مێژووی ئینسانی نیشان دەدا کە بەشەر ڕۆژ بە ڕۆژ پتر بەرەو مەقامی بەرزی ئینسانی‌و یەکسانی‌و برایەتی دەچێتە پێش. لە ڕەوتی بی‌وچانی ئینسان بەرەو پلەی هەرە بەرزی ئینسانییەتدا دیارە کۆسپ‌و تەگەری وەك هیتلەری‌یەکان‌و حیزبوڵڵاهی‌یەکانی ئەمڕۆی ئێران زۆر دێنە پێش. بەڵام خەباتی شێلگیری گەلانی مافخوراو بۆ ئازادی‌و یەکسانی، کە ڕۆژ بە ڕۆژ پتر برایەتی یانی هاودەردی‌و پشتیوانیی گەلانی دیکەی جیهان بۆ لای خۆی ڕادەکێشێ، بێگومان سەرەنجام سەردەکەوێ‌و ئوسوولی ئەساسیی مافی مرۆڤ یانی ئازادی‌و یەکسانی هەر ڕۆژەی زیاتر لە ڕۆژی پێش لە جیهاندا سەقامگیر دەبێ. گرینگ ئەوەیە کە دنیا تازە بەرەو پاشەوە ناکشێتەوە، ڕەوتەکە ـ هەرچەند تووشی پێچ‌و پەناش بی ـ هەر بەرەو پێشەوەیە.

ئەم وتارە لە ژمارە ١٤٤ی ڕۆژنامەی "کوردستان"(سەرماوەزی ١٣٦٧)دا بڵاو کراوەتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ساڵی تازەی جیهانی

ساڵی ١٩٨٨ زایینی كۆتایی پێهاتو ساڵی ١٩٨٩، ساڵی تازەی جیهانی دەستی پێكرد. بەم بۆنەیەوە ڕاگەیەنە گشتی‌یەكانی جیهان بە بەربلاوی خاڵە بەرچاوەكانی جەرەیانی ساڵی ڕابردوویان خستەوە بەر نەزەرو بە تێرو تەسەلی بە ڕووداوە گرینگەكانی ئەو ساڵەدا چوونەوە.

ئەو پێدا چوونەوەیە نیشانی‌دا كە ئەگەر بكرێ شتێك وەك تایبەتمەندیی گشتیی ساڵی ٨٨ دەستی لە سەر دابنرێ ئەو شتە بریتی‌یە لە ڕەوتێكی بەرەو سوڵح‌و ئاشتی‌و كەمتر بوونەوەی بڵێسەی شەڕو ناكۆكی لە ناوەندە بوحرانی‌یەكانی چوار گۆشەی دنیادا.

هۆیەكی ئەساسیی ئەو ڕەوتە گشتی‌یە بەرەو سوڵح‌و هێمنایەتی لە جیهاندا، بێگومان نیزیكی‌و هاوكاریی دوو هێزی هەرە گەورەی دنیای ئەمڕۆ یانی یەكیەتیی سوویەت‌و ئەمریكا بوو. چەندین دیدارو وتووێژی ڕاستەوخۆو دۆستانەی ڕێبەرانی ئەو دوو وڵاتە لەم ساڵانەی دوایی‌دا سەرئەنجام بەرهەمەكانی خۆی تا ڕادەیەك لە ساڵی ڕابردوو نیشان دا.

لە ئەفریقا، شەڕی چەندین ساڵەی نێوان "ئانگولا"و ئەفریقای جنووبی گەیشتە وتووێژو پێكهاتنێك كە هێزەكانی كووبایی یارمەتیدەری ئانگولا بەرەبەرە ئەو وڵاتە بەجێ بێڵن‌و لە بەرامبەردا ئەفریقای جنووبییش دەست لە "نامیبیا" هەڵبگرێ‌و ئەم وڵاتە بە سەربەخۆیی بگا. لە ئەفریقای شیمالی شەڕ لەو بەشە كە بە "سەحرای ڕۆژئاوا" ناسراوە بە دوای ئاشت بوونەوەی "ئەلجەزایر"و "مەراكیش" یەكەمین هەنگاوەكانی بەرەو كوتایی پێهاتن

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەڵێناوەو ڕێبەرانی جووڵانەوەی سەحرای ڕۆژئاوا کە بە پشتیوانیی ئەلجەزایر بۆ سەربەخۆیی وڵاتەکەیان لەگەڵ مەراکیش لە شەڕدان، بۆ وتوویژ لەگەڵ "سوڵتان حەسەن" سەفەرێکیان بۆ پێتەختی ئەم وڵاتە کرد.

لە ناوچەی ئێمەدا، لە لایەك شەڕی خوێناویی هەشت ساڵەی نێوان ئێران و عێراق کوتایی هات. لە لایەکی دیکە ئەرتەشی سوویەت بەرەبەرە لە ئەفغانستان دەستی بە کشانەوە کردوە. تێکۆشان لە لایەن یەکیەتیی سوویەتەوە بۆ دیتنەوەی ڕێگا چارەیەکی ئاشتیخوازانەو ئوسووڵی بۆ گیروگرفتی ئەفغانستان بە جیددی بەردەوامە. سەرەنجام مەسەلەی فەلەستین، بە هێندێك هەڵوێستی زۆر گرینگی سیاسی، کە لەم مانگانەی دوایی‌دا لە لایەن ڕێکخراوی زرگاریخوازی فەلەستینەوە گیران و سەرنج و پشتیوانیی زۆربەی هەرە زۆری دەوڵەتان و گەلانی دنیایان بۆ لای خۆیان ڕاکێشا، هیواو هومێدیان بۆ چارەسەر کردنی ئەو مەسەلە لە مێژینەیە و پێکهاتنی سوڵح و ئاشتی‌یەك لە نێوان دەوڵەتی ئیسرائیل و فەلەستینی‌یەکان‌دا لە هەموو کاتێك پتر کرد.

لە ئاسیادا، چین خەریکە لە لایەك ناکۆکی‌یەکانی خۆی لەگەڵ یەکیەتیی سوویەت حەل دەکاو لە لایەکی دیکە لەگەڵ دراوسێی گەورەی دیکە یانی هیندووستان ئاشت دەبێتەوەو پێوەندیی دۆستانە دادەمەزرێنێتەوە. هەروەها دیداری دۆستای ڕێبەرانی هیندووستان و پاکستان نیشانەی مەیلی ئەو دوو حکوومەتە بۆ کۆتایی هێنان، یان لانی کەم کەمتر کردنەوەی توندوتیژی ناکوکیی دێرینەی نێوانیانە. کێشەی چەند ساڵەی کامبوج کە لەودا "ویەتنام" بە پشتیوانیی یەکیەتیی سوویەت لەگەڵ "خمێری سوور" کە لە لایەن چین و ئەمریکاوە یارمەتیی دەدرێن لەشەڕدایە، گەیشتۆتە قۆناغی وتووێژو قەرارە هێزەکانی ویەتنام لە جەرەیانی ساڵی داهاتوودا بە یەکجاری کامبوج بەجێ بێڵن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە ئەمریكای مەركەزی كە یەكێك لە ناوەندە قەیرانییەكانی جیهانە، هەوڵێكی زۆر بۆ جێگیر كردنی سوڵحو ئاشتی دراو، بە تایبەت هەم لە "نیكاراگوا"و هەم لە "ئیل سالوادۆر"دا وتووێژ لە نێوان حكوومەتو ئۆپوزیسیونی چەكدار بۆ گەیشتن بە ئاشتیو پێكهاتنێك بەردەوام بوو.

ئەم رەوتە گشتییە بەرەو سوڵحو ئاشتی لە جیهاندا هاورێ بوو لەگەڵ زەق بوونەوەی نەقشی رێكخراوی نەتەوەیەكگرتووەكانو هاتنی ئەو رێكخراوە بۆ ریزی هەرەپێشەوەی هێزەكانی كاریگەر لە چارەسەر كردنی گیروگرفتەكانی جیهاندا. دیارە لە چوونە سەری بەرچاوی رێزو ئێعتباری رێكخراوی نەتەوەیەكگرتووەكان لە ساڵی رابردوودا، كە بە تایبەت لە دانی جاییزەی سوڵحی "نوبێل" بەو رێكخراوەدا خۆی نواند، یەكیەتیی سوویەتو ئەمریكا دەوری ئەساسییان هەبوو. دانی ئەو نەقشە كاریگەرە بە رێكخراوی نەتەوەیەكگرتوەكان نیشانی دا كە ئەو دوو هێزە گەورە لەم رێگایەوە دەیانەوێ تا ئەم جێیەی بۆیان دەگونجێ، خۆیان لە دەرگیریی راستەوخۆ رزگار بكەن، بە تایبەت لەو جێگایانەی كە هەست دەكەن بۆ خۆیان بە تەنیاو یەك لایەنە ناتوانن بەسەر گیروگرفتەكاندا زاڵ بن. بە وتەیەكی دیكە نەقشێك كە نەتەوەیەكگرتووەكان لە چارەسەر كردنی گیروگرفتەكانی جیهاندا گێڕای، ڕەنگدانەوەیەك بوو لە مەیلو داخوازی یەكیەتیی سوویەتو ئەمریكا بۆ دانی ئەو نەقشە بەو رێكخراوەیە، ئەگینا ئەگەر بۆ نموونە یەكیەتیی سوویەت لە ساڵی رابردوودا یارمەتیی ماددیی خۆی بە هێزەكانی سوڵحی رێكخراوی نەتەوە یەكگرتووەكان كە نزیكەی ٣٠ ساڵ لەمەوبەر لە جەرەیانی دەخالەتی ئەم رێكخراوەیە لە گێرەو كێشەی كۆنگۆی بێلژیك "زەئیری ئێستا"دا بڕیبووی

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەست پێ نەکردباوەو ئەمریکا بەشێك لە قەرزی ٦٠٠ میلیۆن دولاریی خۆی لە مانگەکانی ئاخری ساڵدا پێنەداباوە، هەڵسووڕانی کاروباری ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکانو هێزی سوڵحی ئەو ڕێکخراوەیە چلۆن دەیتوانی بەو شێوەیە سەرکەوتوو بێ؟ یان لە کاتێکدا ئەمریکا دەخالەتی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان لە مەسەلەی "ئاپارتاید" (جیاوازیی نەژادی) لە ئەفریقای جنووبیو هەروەها دەخالەت لە ئەمریکای مەرکەزیدا بە قازانجو مەسڵەحەتی خۆی نەزانێ، دیارە ئەم ڕێکخراوە لەو جێگایانەدا کارێکی ئەوتۆی ناتوانێ لە دەست بێ.

**

هەروەك دەبینین سیاسەتو هەڵوێستی ڕێبەراتیی یەکیەتیی سوویەت بۆ پێکهێنانی ئاڵوگۆڕێکی جیددی لە پێوەندییەکانی نێونەتەوەیی خۆیدا نەقشی سەرەکیی لە پێکهاتنی ئەو وەزعە گشتییە کە ئیشارەمان پێکرد لە جیهاندا هەبووە. هۆیەکانی لە پێش گرتنی ئەم سیاسەتە هەر چەندە زۆرو جۆراوجۆر بن، گومانی تێدا نیە کە هۆی ئابووری سەرەکیترینیانە. وەزعی ناتەواوی ئابووریی یەکیەتیی سوویەت لە لایەك پێویستیی پێکهێنانی فەزایەکی ئاواڵەتری سیاسیی لە نێوخۆی وڵاتدا بە جیددی هێناوەتە گۆڕێ هەتا بتوانێ دەستەبەری بەشداریی هەمە لایەنەو دڵسۆزانەی خەڵکی ئەو وڵاتە لە هەوڵو تێکۆشان بۆ چارەسەر کردنی کەموکووڕییەکاندا بێ. لە لایەکی دیکە سوڵحو ئاسایشو پێوەندیی دۆستانە لەگەڵ غەرب دەتوانێ هەم تێکنولۆژیو ئیمکاناتی عیلمیو سەنعەتیی غەرب بۆ گەشەپێدانی پتری ئابووریی یەکیەتیی سوویەت بەکار بگرێو هەم ئەو خەرجە گەورەیە کە لە ڕێگای موسابەقەی تەسلیحاتیدا سەرف دەکرێ، تەرخانی بردنە سەری پلەی ژیانی خەڵك بکا.

ئەوەی ئێمە لە ساڵی رابردوودا دیتمان، هێندێك لە شوێنەوارەکانی موسبەتی ئەو سیاسەتو بۆچوونە بوون. ئیمزای پەیمانی لەنێو بردنی چەکی ئەتۆمیی مەودا نێونجی لە ئۆرووپادا لە نێوان یەکیەتیی سوویەتو ئەمریکادا هەر چەند هەنگاوێکی گرینك لە شل کردنەوەی موسابەقەی تەسلیحاتیدا بە حیساب هات، بەڵام بە کردەوە بارێکی ئەوتۆی لە قورسایی خەرجی تەسلیحاتی لە سەر شانی دوو لایەندا لانەبرد. کەم کردنەوەی خەرجی تەسلیحاتی کاتێك دەتوانێ رەقەمێکی بەرچاو بێ کە ئەم کەم کردنەوەیە لە چەکی ستراتیژیكو هەروەها لە چەکی ئاساییدا بە ئەنجام بگا. ئەمەش دیارە بە ناچار کۆتایی پێهێنان بە شەڕەکانی ناوچەیی لە دنیادا بە دواوە دەبێ کە نموونەکانمان ئیشارە پێکرد. کێشانەوەی نیو میلیون سەربازی ئەرتەشی سوور لە ئورووپای شەرقییش کردەوەیەکی دیکە لەم بوارەدا بە حیساب دێ.

**

هەر ئەم واقعییەتە هیوا لە دڵی خەڵکی جیهاندا پێك دێنێ بۆ ئەوەی رەوتی روو بە گەشەی سوڵحو ئاشتی لە ساڵی داهاتووشدا هەر بەردەوام بێو لە چوار گۆشەی دنیادا سەرکەوتنی زۆر زیاتر وەدەست بێنێ.

بەڵام راستییەکی حاشاهەڵنەگر کە لەو نێوەدا نابی لەبەر چاوان ون بێ ئەوەیە کە: سوڵحو ئاشتیو هێمنایەتیو ئاسایش تەنیا بە سوڵحو رێککەوتن لە نێو دەوڵەتاندا وەدی نایە. چونکە بەداخەوە حکوومەتەکان هەمیشە نوێنەری خەڵکی وڵاتەکەیانو ئاڵاهەڵگری ویستو داخوازەکانی ئەوان نین. ناکوکییە ئەساسییەکانی جیهان بە درێژایی مێژوو ناکوکیی کۆمەڵایەتی بوونو هەن. یانی ناڕەزایەتیی ئەفرادی کۆمەڵگای ئینسانی لە وەزعێکی نابەدڵ کە تێیدا دەژین. هەوڵو تێکۆشان بۆ زرگار بوون لەو وەزعە بۆ گەیشتن بە ئازادیو بەختەوەرییە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

كە بوون بە هۆی شۆرشە گەورەكانی جیهانو پێكهاتنی ئالوگۆڕی قووڵی بنەڕەتی لە جیهاندا. كەوابوو كاتێك دەتوانین بە راستی قسە لە بەروپێش چوونی سوڵحو ئاشتییەكی بەردەوام لە دنیادا بكەین كە ئاشتیو ئاسایش بۆ گەلانی جیهان بە دیاری بێنێ. بۆ وێنە، كێ دەتوانێ ئیددیعا بكا كە بە تەواو بوونی شەڕی ئێرانو عێراق، گیروگرفتەكانی خەڵكی ئەو ناوچەیەش بە یەكجاری كۆتایی پێ هاتوە؟ كێ دەڵێ كە وەزعی شپرزەی نێوخۆی ئێرانو ئەو ناكوكییە كۆمەڵایەتییە بەرچاوەی ئێستا لە وڵاتەكەماندا بە دەیان شێوە خۆ دەنوێنێ، سەرەنجام نابێتە هۆی تەقینەوەیەكی گەورە كە لە شەڕ لەگەڵ عێراق بۆ سوڵحو ئاشتیی جیهانی پڕ مەترسیتر بێ؟ ئەگەر ئاكامی تەقەوەستان لە نێوان دوو دەوڵەتی ئێرانو عێراقدا كوشتارو نابوودیی گەلی كوردو لە ژێر پێنانی مافە ئینسانییە سەرەتاییەكانی میلیونەها ئینسانی كوردبێ، ئایا ئەوە ناوی سوڵحو ئاشتیو ئاسایشە؟

تا كاتێك زوڵمو زۆر هەبێ، تا كاتێك چەوساندنەوەی جۆربەجۆری چینایەتی، نەژادی، نەتەوەیی، مەزهەبیو جینسی باوبێ، تا كاتێك دیكتاتۆریو سەرەڕۆیی لە لایەكو یەخسیریو كوێلەتیو دیلیو ژێرچەپۆكیو هەژاری لە لایەكی دیكە لە گۆڕێدا بێ، شەڕو ناكوكی هەر دەبێو هەر دەشبێ ببێ! چەوسێنەرو زاڵمو سەرەڕۆ هیچ كاتێك بە مەیلی خۆیان دەست لە چەوساندنەوەو زوڵمو دیكتاتۆری هەڵناگرن. مەگەر بە زۆریو لە ئاكامی شكست لە خەباتێكی توندوتیژدا نەبێ! كەوابوو، سوڵحو ئاشتیی گشتیی جیهانیو هەر لەو كاتەدا شەڕو خەبات بۆ وەدەستهێنانی ئازادیو بۆ لە نێو بردنی زوڵمو چەوساندنەوە نەك هەر لێك جیاواز نین، بەڵكوو دوو لایەنو دوو ڕوانگەی یەك مەسەلەن كە یەكیان تەواوكەری ئەوی دیكەیە. ئەو مەسەلەیەش بریتییە لە ئازادیو بەختەوەریی مرۆڤ.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەو بۆچوونەو بەم ئاواتەوەیە کە ماڵاوایی لە ساڵی رابردووو بەخێر هاتنی ساڵی تازەی جیهانی دەکەین.

ئەم وتارە لە ژمارەی ١٤٥ی رۆژنامەی "کوردستان"(بەفرانباری ١٣٦٧)دا بڵاو کراوەتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دووی ڕێبەندان

دووی ڕێبـەندانی هـەموو ســالێك ڕۆژی بـیرەوەریو ڕێـز لێنـانی "کۆمـاری کۆردستان"ە. کۆمارێکی خودموختار کە ڕۆژی دووی ڕێبـەندانی سـاڵی ١٣٢٤ لـە مەیدانی چوارچرای مەهاباد لە ڕێوڕەسمێکی ڕەسمیدا دامەزرانەکەی ڕاگەیەندرا، بەڵام بە داخەوە زیاتر لە ١١ مانگ لـە سـەر پێـی خـۆی ڕانەوەسـتاو ڕۆژی ٢٦ی سەرماوەزی ساڵی دواتر بە هاتنەوەی ئەرتەشی حەمەرەزا شا بۆ مەهاباد کۆتایی بە تەمەنی هێنرا.

لە بارەی کۆمـاری خودموختـاری مـەهابادەوە تـا ئێسـتا زۆر شـت گوتـراوە. دۆستانو دوژمنان، خـاوەن نـەزەرانو توێژینـەرە بێلایـەنو نا بێلایەنـەکان لـە بارەی هەلومەرجی تایبەتی ئەو سەردەمە، ئەو هۆیانە کە لە پێکهاتنی کۆمـاردا کاریگەر بوون، چۆنیەتیی دامـەزرانو ڕاگـەیاندنی بـەرەسمی، ڕەوتـی کارەکـانو ئاکامەکەیەوە زۆر وتاریان نووسیونو زۆر نووسراوەیان بڵاو کردوونەوە. هەروەها ئەو کارانە کە لە کۆماردا کـراون، لـە بـاری جۆراوجـۆرەوە خراونەتـە بـەر بـاس. داخوا چۆن ئەو کۆمارە بوو بە هۆی فەزایەکی زۆر دێموکراتیك کە خـەڵك لـەوێدا خۆیان لە دیاریکردنی چارەنووسی خۆیاندا بە بەشدار دەزانیو لـە بـەڕێوەبردنی کاروباری کۆمەڵایەتیو تاکە کەسـیی خۆیـاندا ئـازاد بـوون؟ چـۆن کەسـایەتیی ئینسانیی خۆیان بۆ یەکەم جار وەك هەیـە هەسـت پـێ کـردو چێژیـان لـێ دی؟ چۆن خوێندنــەوەو نووسـین بـە زمـانی زگمـاگی بـرەوی پـەیدا کـرد، فەرهـەنگو ئەدەبی کوردی پەرەی گرتو بەرەو پشکوتن چوو؟ دەرەتان بۆ بەشداریی ژنـان لە کاروباری کۆمەڵایەتیو سیاسیدا پێك هات، بۆ پێگەیاندنی لاوان وەك هێزێکی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چالاكو پاشەرۆژساز مایەیەكی زۆر دانراو، سەرەنجام چۆن هێندێك ماناو مەفهوومی وەك سەربەخۆیی، ئازادی، دێموكراسیو كەسایەتیو مافە ئینسانیییەكان لە دروشمێكی رووتەوە بوونە واقیعییەتێكی بەرچاو. مێژوو تەواوی ئەمانەی لە سینگی خۆیو لە لاپەڕە هەرگیز نەمرەكانیدا تۆمار كردووەو هەر بۆیە لێرەو لەم بیرەوەرییە كورتەدا دووپات كردنەوەو شیكردنەوەیان بە پێویست نازانین، بێجگە لە تاقە خاڵێكی بنەڕەتی كە ڕەنگە باس كردنی بە تایبەتی لە هەلومەرجی ئێستادا بێجێ نەبێ.

راستییەكەی ئەوەیە كە زۆر جار دەبێ مێژوو دروست كردنو مێژوو نووسین وەك دوو كاری جیا لە یەكتر چاو لێ بكرێن. بە جۆرێكی دیكە بڵێین، ئەوانە مێژوو دروست دەكەن، بە جۆرێك نوقمی كاری خۆیانو ئاشقی كاروباری رۆژانەی خۆیانن كە كەمتر سەرنج دەدەنە بایەخی مێژوویی كارە داهێنەرانەكەی خۆیانو شوێنەوارێك كە ئەم كارە لە داورۆژدا دەیبێ. ئەگەر چاوێك بە بەڵگەكانی سەردەمی كۆماردا بخشێنین، هێندێ دیمەنی سەرنج ڕاكێشمان لەو راستییە بەرچاو دەكەوێ.

گۆڤاری "كوردستان" كە لە پێشدا هەر بە ١٥ رۆژ جارێك بڵاو دەبۆوەوە، دووهەمین ژمارەی لە رۆژی ٣٠ی سەرماوەزی ١٣٢٤دا بڵاو كراوەتەوە. بەڵام نە لەو ژمارەیەو نە لە ژمارەكانی دواتریدا هیچ باسێكی لە رووداوی گرینگی چوار رۆژ پێش ٣٠ی سەرماوەز، واتە رۆژی ٢٦ی سەرماوەز نەكردوە، رۆژێك كە خەڵكی مەهاباد هێرشیان كردە سەر "شارەوانی" دوانیشانەی حكوومەتی دیكتاتۆرو سەركوتكەری پەهلەویو بە چەك كردنی ئەو پۆلیسانەی تێیدا بوونو دابین كردنی ئاسایشی شار لە لایەن خۆیانەوە بەردی بناخەی "سوپای

میللی"یان دانا کە دواتر ناوی "**هێزی پێشمەرگە**"یـان لەسـەر دانـا؛ ڕۆژێکـی زۆر مـەزنو پـڕ بـیرەوەری بـۆ گـەلی کـورد کـە ئێسـتا کراوەتـە "**ڕۆژی پێشـمەرگەی کوردستان**"و هەموو ساڵێ بە شکۆیەکی تەواوەوە دەکرێتە جێژن.

نموونەیەکی دیکە لەو بارەیەوە ڕاگەیاندنی ڕەسمیـی کۆمـاری کوردسـتان لـە ڕۆژی دووی ڕێبەندانی ئەو ساڵە دایە.

یەکـەمین ژمـارەی ڕۆژنامـەی "کوردسـتان" ئۆرگـانی حـیزبی دێموکراتـی کوردستان ڕۆژی ٢٠ی بەفرانباری ١٣٢٤ بڵاو کرایەوەو لـەوە بـەدوا هـەر دوو ڕوژ جـارێك (حـەوتووی ٣ ژمـارە) بـەڕێکوپێکی دەرچـوو. بـەڵام ئـەو ڕۆژنامەیـە کـە لەڕاستیدا بە ئۆرگانی ڕەسمیی کۆماری کوردسـتان دادەنـرا، تـەنیا لـە ژمـارەی دەیەمی خۆیدا کە ڕۆژی ١٥ی ڕێبەندان بڵاو بۆتەوە، واتە نزیکـەی دوو حـەوتوو پـاش دووی ڕێبـەندان باسـی ڕێوڕەسمـی ئـەو ڕۆژە دەکـاو باسـی ئـەو ڕووداوە یەکجار گرینگە مێژوویـیە بە شێوەیەکی زۆر کورتو بە بڵاو کردنەوەی بەشـێکی کەم لە قسەکانی پێشەوا قازی محەممەد دەگێڕێتەوە.

بـەڵام داخـوا ئـەو جیاوازییـەی نێـوان "مێـژوو نووسـین"و "مێـژوو دروسـت کردن" توانیویەتی شوێنەواری ئەو هەنگاوە کـەم وێنـە شۆڕشـگێڕانەیە لـە سـەر بەرەکانی دواتر کەم بکاتەوەو بزووتنەوەی ڕزگاریخوازانەی گەلی کـوردو خـەباتی خەڵکی کوردستان لە پێنـاوی ئـازادیو دێموکراسـی لـە سەرانسـەری ئێراندا لـە ڕەوتی سروشتیی خۆی بخا؟

کردەوەی ڕەسـەنی شۆڕشـگێرانە ڕەنگـە لـە وەختـی خۆیـاندا بـەو جـۆرەی پێویستەو دەبێ، خۆیان نەنوێننو تێکۆشەرانی ڕاستەقینەی ڕێگای دادپەروەریی کۆمەڵایەتیو حەقیقەتی ئینسانی لە جەنگەی تێکۆشانی خۆیاندا ڕەنگە سـەرنج نەدەنە ئەوە کە چ ڕێگایەکی سەختو دووریان بڕیـوە، هـەنگاوی چـەند گرینـگو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

كارسازیان هەڵێناوەتەوەو چ ڕێگایەكی پڕ كەندو كلۆیان بۆ پێداڕۆیشتنی بەرەكانی دوای خۆیان تەخت كردوە. بەڵام ئەگەر دامەزرێنەرانی حیزبی دێموكراتو كۆماری كوردستانو هەڵسووڕێنەرانی حیزبو كۆمار ئێستا پاش چلو سێ ساڵ بڕواننە ئەو ڕێگا پڕ شانازییە كە ڕۆڵەكانیان لەو ماوەیەدا بڕیویانەو تەماشای ئەو خەباتە حەماسە خوڵقێنانەیە بكەن كە ئێستا بەڕێوەی دەبەن، چ هەستێكی ڕەزامەندیو سەربەرزیان تێدا پێك دێ؟

بەم بۆچوونەوەیە كە لە چلوسێهەمین بیرەوەریی ڕاگەیاندنی كۆماری خودموختاری كوردستان لە مەهاباددا بە شانازییەوە ئاوڕ لەو ڕێگایە دەدەینەوە كە بڕیومانەو بە چاوی پڕ هیواو دڵنیاییەوە دەڕوانینە ئەو دواڕۆژە كە بە دوای خەباتو تێكۆشانی ئەمڕۆماندا دێ.

ئەم وتارە لە ژمارە ١٤٦ی ڕۆژنامەی "كوردستان"(ڕێبەندانی ١٣٦٧)دا بڵاو كراوەتەوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

رابردووو دواڕۆژی ئەفغانستان

ڕۆژی ٢٦ی ڕێبەندانی ئەمساڵ دوادەستەی سەربازانی شووڕەوی خاکی ئەفغانستانیان بەجێ هێشتو بەم جۆرە بە تەنیا هێشتنەوەی حکوومەتی "نجیب‌الله" لە بەرامبەر "مجاهدین"دا ڕواڵەتێکی تەواو "ئەفغانستانی"یان دا بە شەڕی ئەو وڵاتە. بەڵام زیاتر لە ٩ ساڵ پێش ئێستا کاتێك ئەرتەشی سوور بە ناوی "وەڵام دانەوە بە داوای کومەگی حکوومەتی شورشگێڕی بەبرەك کارمەل" هاتە ئەفغانستان (٢٤ی دیسامبری ١٩٧٩ ـ ٣ی بەفرانباری ١٣٥٨) کێ دەیتوانی سەرئەنجامێکی ئاوا بۆ دەستێوەردانی ڕاستەوخۆی شووڕەوی پێش‌بینی بکا؟

ڕاستی‌یەکەی ئەوەیە کە لەو کاتەدا ـ بە تایبەت لە ئەفغانستان ـ کەم کەس هەبوو لە سەرکەوتنی نیزامیی هێزی هاوبەشی حکوومەتی ئەفغانستان‌و ئەرتەشی سوور بەسەر بەرهەڵستی کونەپەرستانەی "مجاهدین"ی ئەفغانستان‌و جێگیربوونی یەکجاریی ڕێژیمێکی سۆسیالیستی لەو وڵاتەدا گومانێکی ئەوتۆی هەبێ.

لەو سەردەمەدا یەکیەتیی شووڕەوی لە باری نێوخۆیی‌یەوە بە دەورەی بێدەنگی‌و ئارامیی "برێژنێفی"دا تێدەپەڕی. بێدەنگی‌و ئارامی‌یەك کە وڵاتی شووراکانی بێ‌خەیاڵ لە هەر چەشنە گیروگرفتێکی جێگای باس نیشان دەدا. بێجگە لە یەکیەتیی شووڕەوی، لە وڵاتانی سوسیالیستیی ئورووپاش‌دا بێجگە لە لەهێستان کە لەگەڵ مەسەلەی "بزووتنەوەی هاوپێوەندی"، واتە داخوازی بەشێکی گەورە لە کرێکاران بۆ پێکهێنانی سەندیکای غەیرە دەوڵەتی‌و سەربەخۆ بەرەو ڕوو بوو، وەزعەکە لە سەر یەك ئارام دەهاتە بەر چاوو گیروگرفتە ئابووری‌و سیاسی‌یەکان وەك تارمایی‌یەك نیشان دەدران کە دەبوو تەنیا لە ژێر سەری وڵاتانی سەرمایەداری چاوت لە باڵە فرەکەی بێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە ڕادەی جیهانییشدا سوسیالیزم ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر جێ پێی خۆی دەكردەوە. لە ئەمریكای لاتین بێجگە لە كووبای سەقامگیرو دامەزراو، نیكاگواش دوای سەركەوتنی ساندێنیستەكان چوو بووە پاڵ هێزە سوسیالیستی‌یەكان. لە ئەفریقا ئانگولاو موزامبیكو ئەتیووپی وەك سێ قوتبی بەرچاوی سیستمی سوسیالیستی، مزگێنیی پاشەڕۆژێكی پڕهیوایان بۆ پەرەئەستاندنی سوسیالیزم لەو قارەیەدا دەدا. لە ئاسیای جنووبی ڕۆژهەڵات هێزە ویەتنامی‌یەكان خمێرە سوورەكانیان لە نوختە سەركی‌یەكانی كامبۆج دەركردبووو بە كومەگی حكوومەتێكی دۆستو بەستراوە بە خۆیان لە كامبۆجدا سەرگەرمی ئارام كردنەوەو سەقامگیر كردنەوەی وەزعەكە بوون.

لە هەمووی گرینگتر لە بنەوپاڵی شووڕەوی‌و ئەفغانستاندا، ئێرانی شا، پێگەی پتەوو جێگای متمانەی ئیمپریالیزمی ئەمریكا بە دوای شوڕشێكی بەربڵاوی گەلدا ڕووخا بووو لە ئێرانی تازەدا هەستی دژی ئیمپریالیستی بەوپەڕی خۆی گەیشتبوو. لەو لاشەوە وڵاتە یەكگرتووەكانی ئەمریكا هێشتا گێژی زەبری شكانی قورسی خۆی لە ویەتنام بوو، لەوە دەترسا كە بە شێوەیەكی كاریگەر دەست لە كاروباری دەرەوەی سنوورەكانی خۆی وەربداو كەمو زۆر دەستی بە كڵاوی خۆی داگرتبوو با نەی‌با.

بێجگە لە هەمووی ئەوانەش تا ئەو كاتە نەبینرابوو كە ئەرتەشی سوور جێگایەك داگیر بكاو پێش ئەوەی كە بە تەواوی دڵنیا بێ كە وەزعەكە سەقامگیر بووە، لە ژێر فشاری نیزامی‌دا لێی وەدەر كەوتبێ. لە بەرچاو گرتنی تەواوی ئەم دیاردانە وای دەكرد هەموو خاوەن نەزەرێك چارناچار سەقامگیربوونی سوسیالیزم لە ئەفغانستاندا وەك دیاردەیەكی بێ بەرەودواگەڕانەوە سەیر بكا.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەم پێشینەیەوە، ئێستاکە ئەرتەشی شووڕەوی پاش ٩ ساڵان بە سەرنەکەوتوویی و بە ناکامی ـ بەڵام خۆشحاڵ لەوە کە خۆی لە گێژاوی شەڕ رزگار دەکا ـ لە ئەفغانستان دەچێتە دەر، لە باری هۆ یان هۆیەکانی ئەم ناکامی‌یەوە دەتوانین چ بڵێین؟ و چ دەرسێك دەتوانین لەم تاقیکردنەوەیە وەربگرین؟ دەرسێك کە نیشان بدا داخوا ئەو خەتاو لارێ بوونە کە لەو نێوەدا روویان داوە، وەك ناحەزانی سوسیالیزم دەیانەوێ نیشانی بدەن، لە جەوهەرو نێوەرۆکی سوسیالیزمەوە هاتوون یان لە راستی‌دا بەرهەمی ئەو هەڵەو کارە چەوتانەن کە بە ناوی سوسیالیزمەوە ئەنجام دراون؟

یەکەمین نوختە لەو پێوەندی‌یەدا بێگومان هەڵسەنگاندنێکی ئوسووڵی و مونسیفانەی راستی و ناراستیی دەستێوەردانی راستەوخۆی ئەرتەشی شووڕەوی‌یە. هەروەك باس کرا بیانووی ئەو کارە وەڵام دانەوە بە داخوازی کومەگی حکوومەتی رەسمیی ئەفغانستان و پێویستیی پابەند بوون بە ئەسڵی هاوپێوەندیی نێونەتەوەیی بوو. بەڵام ئاشکرایە کە ئەم بیانوویە لەگەڵ رێوشوێنی قبوڵکراوی نێونەتەوەیی لە بارەی دەستێوەرنەدان لە کاروباری نێوخۆیی وڵاتانی دیکەدا ناتەبایی هەیەو بە کردەوەش رێگا بۆ ئەمریکاو وڵاتە ئێمپریالیسی‌یەکانی دیکە دەکاتەوە کە بتوانن دەستێوەردانی نیزامیی خۆیان بە مەبەستی سەرکوتکردنی بزووتنەوە رزگاریخوازی‌یەکانی جیهان و هێنانە سەر کار یان پاراستنی حکوومەتەکانی بەستراوە بە خۆیان پاساو بدەن. چونکە ئەگەر حەقێك بۆ لایەك هەبێ، بۆچی ئەو حەقە بۆ لایەکەی دیکە رەت دەکرێتەوە؟

دووهەمین خاڵ لەو پێوەندی‌یەدا ئەوەیە کە: بە زۆری سەپاندنی بیروباوەڕێکی وەك مارکسیزم بە سەر خەڵکێکی وەك خەڵکی ئەفغانستان‌دا چۆن پاساو دەدرێ؟ خەڵکێك کە زۆربەی زۆریان بە توندی نوقمی دەمارگرژی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

(تعصب)ی مەزهەبین‌و گرفتاری بەندو داوی پێوەندیی عەشیرەتگەرین. ئایا ئەو هەموو كوودیتا یەك لەدوای یەكە (تەرەكی دژی داود، حفیظ‌الله امین دژی تەرەكی، بەبرەك كارمەل دژی حفیظ‌الله امین‌و . . .)و سەرەنجام دەستێوەردانی راستەوخۆی ئەرتەشی سوور بۆ سەركوتكردنی گشتیی نەیارەكان ئەو شتەیە كە پێی دەڵێن شۆڕشی سۆسیالیستی؟

بە ڕاستی جێی پرسیارە كە چۆنە مەسەلەیەكی وا سادەو ساكار لەبەر چاو نەگیرێ كە سەپاندنی دلخوازترین شتی دنیا بە كردەوە دەبێتەهۆی دروست بوونی دژكردەوە بەرامبەر بە خۆی؟ و بۆچی چاوەڕوان بوون كە بۆ نموونە بە زۆر پی‌خوێندنی ماركسیزم لە قوتابخانەكانی ئەفغانستاندا ببێتە هۆی برەو پەیدا كردنی ماركسیزم‌و، نەبێتە هۆی بێزاریی قوتابی‌یەكان‌و كەس‌وكاریان‌و زیاتر لە جاران ڕوویان پێ لە بیروباوەڕی كۆنەپەرەستانەی مەزهەبی نەكا؟

لە بەشی زۆری ماوەی ٩ساڵی رابردوو، لە ئەفغانستانی كەم‌و زۆر داگیركراودا، دەكرێ بڵێین هەر چەشنە كردەوەیەكی سەركوتكەرانە بە ڕەوا دانراوە. بەو دەلیلە كە بەرهەڵستیی ئەفغانستان بەرهەڵستی‌یەكی بە تەواوی كۆنەپەرستانەو بەستراوە بە ئیمپریالیزمی جیهانی‌و كۆنەپەرستیی ناوچەیە. بەڵام لە لایەك بۆچی دەبێ بە خۆ نازینی نەتەوایەتی‌و هەستی نیشتمانپەروەرانەی خەڵكی وڵاتێك بۆ دیفاع لە خۆیان بەرامبەر بە هێزێكی بێگانە ئەوەندە بە كەم بگیرێ؟ ئەویش خەڵكێكی وەك خەڵكی ئەفغانستان كە لەو بارەیەوە ڕابردوویەكی زۆر پرشنگداری مێژوویی‌یان نیە! لە لایەكی دیكەش بۆچی دەبێ كۆنەپەرستیی ناوچەو ئیمپریالیزمی رۆژئاوا بتوانن زۆرایەتی‌یەكی بەرچاوی خەڵكی ئەفغانستان بكێشنە مەیدانی خەباتێكی توندوتیژو خوێناوی دژی حكوومەت‌و سیستمێك كە بە پێی قاعیدە دەیهەوێ پێشكەوتن‌و

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خۆشگوزەرانیو دادپەروەریی کۆمەڵایەتییان بۆ بە دیاری بێنێ؟ ئەمە چ سوسیالیزمێکە کە لە ترسی ئیمپریالیزم دەبێ بە زۆرو لە ڕێگای دامەزراندنی دیکتاتۆرییەکی ئاشکرای نیزامییەوە دیفاعی لێ بکرێ، نەك بە پشتیوانیی ڕەوابوونو حەقانییەتێك کە لە جەوهەری خۆیدا هەیەتی؟

سەرەنجام دوا خاڵ پرسیارێکە کە بێگومان لە مێشکی زۆر کەسدا هەیە، هەر چەند بە ڕاشکاوییش باسی نەکرێ. پرسیارەکەش ئەمەیە: یەکیەتیی شووڕەوی کە ئەمڕۆ بە حەق خۆی لە گێژاوی شەڕی ئەفغانستان نەجات دەدا، چ بەرپرسایەتییەکی بەرامبەر بە چارەنووسی حکوومەتی ئێستای ئەفغانستانو لە سەر یەك بەرامبەر بە هێزی چەپی ئەفغانستان، واتە هەموو ئەو کەسانە کە لەو ماوەیەدا چ لەبەر بیروباوەڕی خۆیانو چ بە هۆیەکی دیکەوە هاوکارییان لەگەڵدا کردوە، لە سەر شانی خۆی هەست پێ دەکا؟ بە جۆرێکی دیکە بڵێین ڕاستە کە ئێستا دەرکەوتوە دەورەی بێدەنگی "برێژنێفی" بۆ یەکیەتیی شوورەوی لە ڕاستیدا دەورەیەکی ڕاوەستان (رکود) بووە کە لە دنیای ئێستادا بە تایبەت بۆ وڵاتێکی وەك یەکیەتیی شوورەوی بەکردەوە بە مانای بەرەو دواگەڕانەوەو بەجێ مانێکی خێرا لە کاروانی پڕ ڕاپەڕی دنیای ئەمڕۆیەو ئاکامەکەشی لە وەزعی نالەباری ئابووریی ئێستای یەکیەتیی شوورەویدا دەبینینو ڕاستیشە کە ئەم وەزعە بۆتە هۆی پەیدابوونی فەزایەکی پرێسترۆیکاو گلانسۆست کە هەم کشانەوەی هێزەکانی شوورەوی لە ئەفغانستانی پێك هێناوەو هەم دەرەتانی هێنانەگۆڕی ئەم جۆرە باسانەشی خولقاندوە؛ بەڵام داخوا ئەم "واقعبینی"یەی یەکیەتیی شوورەوی بە مانای لەبیرخۆبردنەوەی هەموو عۆدەدارییەکی سیاسیو ئەخلاقیو چوونە دەر لە ژێر باری هەموو بەرپرسایەتییەکی شورشگێرانە، ئیدئۆلۆژیکیو ئینسانییە؟ و داخوا ئەگەر وابێ، چوونە دەری هێزەکانی شوورەوی لە ئەفغانستان هەروەك ئیمپریالیزمی ڕۆژئاوا دەیەوێ نیشانیبدا،زۆر وەك هەڵاتنی ئەمریکاییەکان لە ویەتنام ناچێ؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

**

ئێستا بزانین لە بارەی پاشەڕۆژی ئەفغانستانەوە دەتوانین چ بڵێین؟

ڕاستی‌یەكەی ئەوەیە كە ئێستا تەنیا شت كە لەو بارەیەوە دەتوانرێ بە دڵنیایی‌یەوە پێشبینی بكرێ، داهاتوویەكی ناروون ناسەقامگیرو خوێناوی‌یە! چونكە هەر چۆنێك بی گومان لەوەدا نیە كە ئەوە لە ژێر ناوی "مجاهدین"دا خۆی بە ڕێبەری بەرگریی ئەفغانستان دادەنێ، كۆنەپەرستە؛ ئەویش كۆنەپەرستی‌یەكی مەزهەبی كە تا ڕادەیەكی زۆر هی سەدەكانی نێوەڕاستە. ئەم كۆنەپەرستی‌یەی سەدەكانی نێوەڕاست ئەگەر بە دەسەڵاتیش بگا، بە پێی بیروباوەڕی خۆی شتێك دەبێ وەك ڕێژیمی ئاخوندی لە ئێرانداو هەمووشمان دەزانین ئەم ڕێژیمە چ شتێكی بۆ ئێران بە دیاری هێناوە.

بەڵام ئەوەی ڕاستی بێ موجاهیدینی ئەفغانستان بە هیچ جۆر ناتوانن حكوومەتێكی وەك حكوومەتی خومەینی لە ئێراندا دامەزرێنن. چونكە ئەوان‌و ئەفغانستان فەرقیان لەگەڵ خومەینی‌و ئێران زۆرە. ڕێژیمێكی مەزهەبیی سەدەكانی نێوەڕاست بە هەر حاڵ شكڵ‌و نێوەرۆكێكی دیكتاتۆرانەی هەیەو بۆیە پێویستیی بە "دیكتاتۆر" واتە كەسێك هەیە كە لە سەرووی هەموانەوە فەرمان بداو هەموو لایەك بە قسەی بكەن، هەروەك خومەینی لە ئێراندا وایە. لە كاتێكدا موجاهیدنی ئەفغانستان نەك هەر "ئیمام"ێكی وەك خومەینی‌یان بە ژوور سەرەوە نیە، بەڵكوو لە یەكدەستی‌و هەنگاو ڕێكخستنیش زۆر دوورن‌و زۆر ناكۆكیی جۆراوجۆریان لەگەڵ یەكتر هەیە:

یەكەمین ناكۆكیی گرنگ لە نێوان موجاهیدینی ئەفغاندا ناكۆكیی "سوننی"و "شیعە"یەو ئەم ڕۆژانەش زێدەخوازیی شیعەكان كە دیارە بە پشتیوانیی ئێران دڵگەرمن، بە ئاشكرا دەبینین.

دووهەم، ئەوەیە کە سوننی‌یەکانیش کە زۆربەن هەروەك گوتمان نە تاقە ڕێبەرێکی بێ ڕەقیبیان هەیەو نە لە باری بیروباوەڕو بۆچوونی مەزهەبی‌و سیاسی‌و ئاوات‌و ئارەزووەکانیانەوە بە تاقە ڕێبازێکدا دەڕۆن. ئەو ڕووداوانە کە لە ئەنجومەنی ڕاوێژکاریی ڕاولپەندیی پاکستاندا گوزەران‌و دەگوزەرێن، بۆ خۆیان بەڵگەیەکی ڕوونی ئەم ڕاستی‌یەن.

سێهەم، ئەوە کە تاقیکردنەوەی مێژوویی نیشانی داوە ڕێبەرایەتیی دەرەوەی وڵاتی بزووتنەوەیەك لەبەر ئەوەی ئیمکاناتێکی زیاتری تەبلیغاتیی لە دەستدا هەیە، دەتوانێ تا ماوەیەك خۆی وەك ڕێبەری ڕاستەقینەو بێ‌ڕەقیب نیشان بدا، بەڵام زۆرتر وایە کە ئاخرین قسە ئەو بەرهەڵستی‌یە دەیکا کە لە ژوورەوە لە مەیدانی بنەڕەتیی خەبات دایە. کەوابوو جێی پرسیارە کە داخوا بە ڕاستی کەسانێك لە نێو ڕێبەرانی ناسراوی نێوخۆی ئەفغانستاندا بێجگە لە قسەی ڕێبەرانی خاریجەنشین قسەیەکیان نیە بیکەن؟

چوارەم، ئەوە کە بێجگە لە "حساسیت"ە مەزهەبی‌و سیاسی‌یەکان، حەساسیەتە نەتەوایەتی‌یەکانیش لە ئەفغانستاندا نەخشێکی گرنگیان هەیە. لە وڵاتێکدا کە بە قسەی یەکێك لە ڕێبەرانی حیزبی فەرمانڕەوا ناتوانێ لە کۆبوونەوەکانی کۆمیتەی ناوەندی‌دا بۆ وێنە ڕەخنەیەك لە ئەندامێکی تاجیکیی دەفتەری سیاسی بگرێ، بێ ئەوەی ئەو ڕەخنەیە بە بێ‌حۆرمەتی بە هەموو تاجیکەکان دابنرێ، ئاشکرایە کە ناتوانرێ لە ژێر پەردەی حکوومەتێکی مەزهەبی‌دا مەسەلە نەتەوایەتی‌یەکان پشت گوێ بخرێن.

سەرەنجام پێنجەمین‌و دوایین واقعییەت کە دەزگا تەبلیغاتی‌یەکانی ڕۆژئاوا دەیانەوێ بیشارنەوە، بوون‌و نەخشی حکوومەتی ئێستای ئەفغانستان بە گشتی‌و هێزی چەپی ئەم وڵاتەیە. موجاهیدینی ئەفغان وا دەنوێنن کە چەپ لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەفغانستاندا هێزی نیەو هیچ بنكەیەكی نێوخۆیی شك نابا. لە ئاكامدا بە قسەی وان حكوومەتی ئێستا بەبێ ئامادەیی راستەوخۆی هێزەكانی شوورەوی توانای هیچ چەشنە خۆڕاگرییەكی نابێ،و پاش چوونە دەری شوورەوییەكان دەسبەجێ دەڕووخێ. بەڵام هێزی چەپ لە ئەفغانستان هەم "بالقوە" و هەم "بالفعل" هەیەو حاشاكردن لە بوونی، شتێك نیە جگە لە شاردنەوەی حەقیقەت.

ئەم هێزە لە زەمانی زاهیرشاوە تا ئێستا هێزێكی زۆر چالاكو خەباتكەر بووە. جارێ ئەگەر واش دابنێین لە هەلومەرجی ئێستادا بە زۆر لە مەیدان دەربكرێ، گومانی تێدا نیە كە وەك هێزێكی ڕاستەقینەو گرنگ هەر دەمێنێو هۆیەكی بنەڕەتیی سەقامگیرنەبوونی وەزعی ئەفغانستانی پاشەڕۆژ دەبێ. پاشان هەر چۆنێك بێ ئەم هێزە ئێستا حكوومەتی بە دەستەوەیە، هێزی چەكداری ئەرتەشو ژاندارمی هەیە، پشتی هەم بە تەشكیلاتی دەوڵەتیو هەم بە تەشكیلاتی حیزبی گەرمە، كونترۆڵی شارە گەورەكانو بەشێك لە گرنگترین ڕێگاو ناوچە ستراتیژیكییەكانی لە دەست دایە، لە ماوەی چەند ساڵ حكوومەتدا لە باری مەسەلە نەتەوایەتییەكانەوە هێندێك مافی بۆ گەلانی ئەفغانستان دەستەبەر كردوە، ژنانی تا ڕادەیەك لە داووزنجیری توندی مەزهەبی ئازاد كردوە، لە پێگەیاندنی لاواندا هەولێكی بەرچاوی داوەو بە گشتی كۆمەڵێكی وای دروست كردوە كە دەیەوێ دیفاع لە خۆیو لە بیروباوەڕەكانیو لە دەستكەوتەكانی بكا. دوارۆژ نیشانی دەدا كە ئەم دەستەیە بە كردەوە تا چ ڕادەیەك توانای هەیە دیفاع لە خۆی بكا. بەڵام هەروەك گوترا بە بێشك هیچ بیركردنەوەیەك لە بیركردنەوە لە ئەفغانستانێكی بێهەبوونو ئامادە بوونی هێزی چەپ ناواقیعیترو، هیچ خەیاڵێك لە خەیاڵی وەدەرنانی یەكجاریی ئەو هێزە خاوتر نیە.

پێویستیی ڕۆژگار دەڵێ دوارۆژێكی كەمو زۆر سەقامگیر لە ئەفغانستاندا تەنیا وەختێك ئیمكانی دەبێ كە حكوومەتێكی دیموكراتیو نامەزهەبی، بەلام

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گەلی بە پشتیوانیی فەرهەنگو ڕێوشوێنەکانی "ئەفغان"و بە پاراستنی مافە نەتەوایەتی‌یەکانی گەلانی ئەو وڵاتە لەوێدا دابمەزرێ. بەڵام هەموو شتێك نیشان دەدا کە تا گەیشتن بەو قۆناخە، جارێ ڕێگایەکی درێژو پڕ کەندو لەند لە پێش دایە!

ئەم وتارە لە ئەسڵدا بە فارسی نووسراوەو "کوردستان" کردویە بە کوردیو لە ژمارە ١٤٧ی "کوردستان"(ڕەشەمەی ١٣٦٧)دا بڵاو کراوەتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دووسەدەمین ساڵی شۆڕشی مەزنی فەرانسە

١٤ی ژووئیـەی ئەمسـاڵ (٢٣ی پووشـپەڕ) لووتكـەی زنجـیرە ڕێورەسمێكـی بەشكۆیە كە بـە بۆنـەی دووسـەدەمین سـاڵی شۆڕشـەوە لـە سەرانسـەری سـاڵی زایینیی ئێستا (١٩٨٩)دا لە وڵاتی فەرانسە بەڕێوە دەچێ.

دووسـەد سـاڵ لەمەوبـەر لـە ڕۆژی ١٤ی ژووئیـەی سـاڵی ١٧٨٩دا خـەڵكی ڕاپەڕیوی پاریس هێرشـیان كـردە سـەر قـەڵای "باسـتیل" كـە كرابووە زنیدانـی ڕێژیمـی پاشـایەتیو پـاش تێـك شـكاندنی بەربـەرەكانیی پارێزەرەكـانی، ئـەو شوێنەیان گرت.

گرتنی باستیل نە سەرەتای شۆڕشی فەرانسە بووو نە كۆتـایی ئـەو شۆڕشـە، هەروەها نە زەبرێكی كاریگـەر لـە نـاوەندێكی ئـەوتۆی دەسـەڵات بـوو كـە تـین و توانی ڕێژیمی فەرمانڕەوا بە شێوەیەكی بەرچاو لە نێو بـەرێ و نـە دەسكەوتێكی ماددیی ئەوتۆی هەبوو كە لە باری چەك و ئیمكانـاتی دیكـەی نـیزامی و ماڵیـیەوە توانایەكی بەرچاو بدا بە شۆڕشگێران. باستیل زیندانێكی تا ڕادەیەك لـە بـیركراو بوو كە زیاتر بـۆ ڕاگرتنـی ئـەو پیـاو مـاقووڵ و نەجیبزادانـە بـە كـار دەهـات كـە دەكەوتنە بەر بێلوتفیی شاو بە قسـەی زۆر لـە مێژوونووسـان لـە كـاتی گرتـندا چـەند كەسێك زیـاتری زیندانـی تـێدا نـەبوون. بـەڵام فەرانسـەییەكان ئـەم ڕووداوەیـان لـە نێـو دەیـان و سـەدان ڕووداوی دیكـەی مێـژووی فەرانسـەدا وەك نوێنگەی ڕق و بێزاریی قووڵی كۆمـەڵانی خـەڵك لـە ڕێژیمـی گـەندەڵی حكوومـەتی سەرەڕۆ، هەر لەو كاتەدا وەك نوێنگـەی دەسـەڵات و توانـای هـێزی یـەكگرتووی گـەل هـەڵبژاردو وەك ڕۆژی سـەربەخۆیی فەرانسـە كردیانـە جێژنـی نیشـتمانیی هەموو ساڵەی خۆیان.

***

له بارەی شۆڕشــی مـەزنی فەرانســەوە تـا ئێسـتا ئـەوەندەیان شت گوتـوەو نووسیوەو هەزاران کتێب بە جۆرێك لە روانگەی جۆراوجۆرەوە لێیان کۆڵیوەتەوە کە لەم وتارە کورتەدا نە پێویستی بـە گێڕانـەوەو لێکدانـەوەی بەسـەرهاتەکەی هەیەو نە لە جێدا دەرفەتو دەرەتانێك بۆ ئەم کارە لەبەر دەست دایە.

بـە شـێوەیەکی گشـتی دەکـرێ بڵـێین شۆڕشـی مـەزنی فەرانسـە بـە کۆمەڵـە رووداوێك دەگوترێ کە لە ساڵەکانی ١٧٨٨ـ ١٧٨٩ تـا ساڵی ١٧٩٩ لـەو وڵاتـەدا روویـان داوەو بوونـە هـۆی ئـەوە کـە کۆتـایی بـە تـەمـەنی رێژیمـی کـون، واتـە پاشایەتیی سەرەڕۆ بهێنرێو بناخەی کۆمەڵی فەرانسە لە باری جۆراوجۆرەوە بە تەواوی بگۆڕێ.

ئـەو شۆڕشـە هەرچـەند رووداوێکـی بێپێشـینەو تاقانـە لـە رادەی جیـهانیدا نەبووو لە دنیایەکی قەیرانیو پڕ لـە ئـاڵۆزیی ئـابووریو ئـاڵوگۆڕی کۆمەڵایـەتیو سیاسـیدا بـەرپا بـــوو، (ئینگلســـتان، بێلژیـــك، هولـــەند، ئیرلـــەند، شـــەڕەکانی ســـەربەخۆیی ئـــەمریکاو. . .) بـــەڵام بـــەو حاڵـــەش بـــە هـــەموو هـــەورازو نشێوەکانییەوە بە نموونـەی تـەواوی شۆڕشـێکی بورژوایـی دادەنـرێو هـەروەك پاشتر مارکسو ئینگێلس لـە مانیفیسـتدا بـە روونـی گوتیـان ئاکـامی ناتـەبایی قووڵـی نێـوان قـەوارەی کۆمەڵایـەتیی فیئـۆداڵ ـ پاشـایەتیی ئـەو سـەردەمەی فەرانســە (دیاریکــەری پێوەندییــەکانی بەرهەمــهێنان) لــە لایــەکو وەزعــی پەرەگرتوویی هێزە بەرهەم هێنەرو روناکبیرییەکان لە لایـەکی دیکـە بـوو. لـە بـاری کۆمەڵایەتییـەوە فەرانسـە لـەو سـەردەمەدا بـەڕەسمی بـە سـێ چینـی دیاریکراو دابەش کرا بوو: نەجیبزادەکان، رووحانییەکانو رەعیەتـەکان (چینـی سێهەم). سـنووری ئـەم چینانـە بـە هـۆی هێندێك ئیمتیـازی تایبـەتی لێك جیـا کرابۆوە، هەرچەند لەڕاستیدا هیچ کامێکیان ـ بێجگە لـە رووحانییـەکان ئـەویش تا ڕادەیەك ـ بە چینێکـی یەکدەسـتی کۆمەڵایـەتی (بـە مانـای ئـەمڕۆی وشـەکە) دانەدەنران.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دوو چینەكەی پێشەوە كە لە سەر یەك ١/٥ لە سەدی حەشیمەتی وڵاتیان پێك دێنا هێندێك ئیمتیازی تایبەتیان هەبوو كە ڕیشەیان دەگەڕایەوە سەر ڕێوشوێنە كۆنەكانو ببوونە شتێكی ڕەسمیو قانوونی. ئەم ئیمتیازانە هێندێكیان ئیفتخاریو مەعنەوی بوون وەك هەقی هاتوچۆو مانەوە لە دەربارو وەرگرتنی پۆستە گرینگە تەشریفاتیو دەوڵەتییەكان، هێندێكیشان ماددی بوون وەك تەرخان بوون لە دانیماڵیاتی زەویو ماڵو ملكو میرات، هەقی وەرگرتنی باجو خەراجی جۆراوجۆر لە ڕەعیەتو جووتیارەكانو شتی دیكە. چینی یەكەم، واتە نەجیبزادەكان كە نەختێك زیاتر لە ٠/٥ لە سەدی حەشیمەتی فەرانسەیان پێك دێنا، سێ دەستە بوون. دەستەی یەكەم، نەجیبزادە گەورەكانی دەربار بوون كە ژمارەیان یەكجار كەم بووو ڕەنگە لە هەزار كەس تێنەپەڕیبن. بەڵام زەوییەیانو بەرینەكانو ملكە گەورەكانیان بە دەستەوە بوو بێ ئەوەی بە كردەوە نەخشێكی ڕاستەوخۆو كاریگەریان لە كاری بەرهەمهێنانی ئەو ملكانەدا هەبێ. ئەوانە بە هۆی ژیان لە دەربارو دەوروبەری، بەشی زۆری داهاتی وڵاتیان خەرج دەكردو عادەتەن پلەو پایەی گەورەی دەربارو وەزارەتو فەرماندریی سوپاو سەفارەتو ئەو جۆرە شتانە دەدرا بەوان.

دەستەی دووهەم، نەجیبزادەكانی ئۆستانەكان بوون كە لە لایەك داهاتێكی ئەوتۆیان لە زەوییە چووكەكانی خۆیان نەبووو لە لایەكی دیكەش چونكە لە دەربار دوور بوون، نە لە داهاتی گشتیی وڵات شتێكیان پێ دەبڕاو نە دەستیان بە كارە گرینگە ئەرتەشیو ئیدارییەكانیش ڕادەگەیشت. لە ئاكامدا لە باری ماڵییەوە زۆر وابوو دەست كورت بوونو لە پیاو ماقووڵەكانی دەربار كە ئەوانیان بە هۆی دەست كورتیو بێبەشیی خۆیان دەزانی، ناڕازی بوون. بەڵام بەو حاڵەش پابەندی بە خۆنازینو ئیمتیازەكانی پیاو ماقووڵان (اشراف) بوون. بەم دوو دەستەیە دەگوترا نەجیبزادەی ئەهلی شەمشیر.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەستەی سێهەم، نەجیبزادەی ئەهلی قەڵەم بوون کە بەرپرسایەتیی کارە گرینگە دەوڵەتی‌یەکانیان بە ئەستۆوە بووو لە باری ماڵی‌یەوە خاوەنی داهاتێکی زۆر بوون.

چینی دووهەم، واتە رووحانییەکانیش ژمارەیان لە سەر یەك ئەوەندەی نەجیبزادەکان بوون. بەڵام هەروەك باسی کرا لە نەجیبزادەکان یەکگرتووتر بوونو پێوەندی‌یەکی پتەوتریان لە نێودا هەبوو. رووحانی‌یەکانیش بە دوو دەستە دابەش دەکرێن:

دەستەی یەکەم، رووحانی‌یە گەورەکان بوون کە ملکێکی زۆرو داهاتێکی بێئەندازەیان هەبوو. زۆر کەسیان بێجگە لە ئیمتیازە تایبەتی‌یەکانی رووحانییەت لەبەر ئەوەی بە بەشێك لە نەجیبزادەکانیش دەژمێردران، ئیمتیازو دەسەلاتێکی زۆریان هەبوو.

دەستەی دووهەم، رووحانی‌یە ئاسایی‌یەکان بوون کە نیزیك بە نیوەی حەشیمەتی رووحانی‌یەکانیان پێك دێناو عادەتەن لە نێو چینی سێهەم هەڵدەکەوتن. ئەمانە لە جیّدا خەڵکێکی هەژار بوونو ئەگەریش بە پێی شوغڵەکەیان داهاتێکیان بوایە، ناچار بوون ئەو داهاتە بدەنە ئەوانی گەورەتر لە خۆیانو بە مووچەیەکی کەم بسازێن. ئەم هۆیانەو پێوەندیی شوغلّیی نیزیکیان لەگەڵ چینی سێهەم بوونە هۆی ئەوە کە لە رووحانی‌یە گەروەکانو ئیمتیازە تایبەتی‌یەکانیانو لە نەجیبزادەکان بێزاربنو لە ڕەوتی شۆڕشدا لەگەڵ چینی سێهەم بکەون.

سەرەنجام چینی سێهەم نیزیکەی ٩٩٪ی هەموو حەشیمەتی پێك دێناو ئیمتیازەکانی دوو چینەکەی پێشەوەی نەبوو. چینی سێهەمیش بۆ خۆی دەبووە چەند دەستە:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

یەكـەم، بورژواكـان (دەوڵەمـەندەكان) كـە هێندێك شـوغڵی وەك پزیشـكی، وەكیلایەتی، دەفتەرداری، مامۆسـتایەتی، سـەررافیو كـارە ماڵیـەكانی دیكـەو بازرگانیو شتی دیكەیان هەبوو. ئەمانە لە سەر یەك لە سەدی یـەكی حەشیمەت تێنەدەپـەڕین. بـەڵام لـە بـاری ماڵیـەوە وەزعێكـی زۆر لـە دەسـتەكانی دیكـە باشتریان هەبوو.

دووهەم، سەنعەتكارانو كرێكاران بە حەشیمەتێكی ٧ تا ٨ لە سـەدی هـەموو حەشیمەتی وڵاتـەوە كـە زۆرتریـان لـە شـارەكان دەژیـان. سـەرەنجام دەسـتەی سێهەم واتە جووتیاران كە ٩٠ لە سەدی هەموو حەشیمەت بوون، بەڵام لەوپـەڕی هەژاریو بێبەشیو بێمافیدا دەژیان.

لـە ژوور سـەری تـەواوی ئـەو دەسـتەو چینانـەدا پادشـا هـەبوو كـە بـە پێـی سۆننەتو رێوشـوێن خـاوەنی دەسـەڵاتی تـەواوو بێسـنوور بـوو. سـنووری دەسەڵاتی شا دەتوانین لە قسە بەناوبانگەكەی لووئیی چاردەهەمڕا تێبگەین كە دەیگوت: "دەوڵەتو وڵات یانی ئەمن خۆم!" یان لە قسەی لووئی شـازدەهەمدا (پادشایەك كە شۆڕش لە زەمانی ئـەودا رووی دا) كـە دەیگـوت: "شـا لـە كـارو كرداری خۆیدا بێجگە لە خواو پێغەمبەر بەرامبـەر هیـچ كـەس مەسئوول نیـە." هەروەها لە وەڵامی یەكێك لە نـەجیبزادەكاندا كـە گومـانی لـە قـانوونی بوونـی یـەكێك لـە فەرمانـەكانیدا هـەبوو، دەیگـوت: "قانوونیـیـە چونكـە ئـەمن وام ویستوە!" ئاشكرایە كە لەو حاڵەدا دەربار ناوەندی هەر جۆرە بڕیـاردانێكو هـەر جۆرە پیلانێكو فەسادو دزیو فزیو كارێكی نامەسئوولانەو سـەرەڕۆیانە بـووەو لە بەرامبەردا چینی سێهەم واتە ٩٩ لە سەدی هەموو حەشیمەت بە قـەولی "سـی یەس" كە یەكێك لە رووحانییە شۆڕشگێڕو بەناوبانگـەكانو یـەكێك لـە دانـەرانی بەیاننامەی مافی مرۆڤ بووە، لەگەڵ ئەوەی لەڕاستیدا "هـەموو شـتێك" بـووە، لە باری پلەو پایەوە بە "هیچ" دانراوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە سەر بناخەی ئەم زەمینە گشتییە، بورژوازی کە دەیهەویست بە شتێك دابنرێ، قەیرانی ئابووریو وەزعی نابەسامانی ماڵی کە لەگەڵ قەیرانێکی سیاسی (ناڕەزامەندیی نەجیبزادەکان لە شا) لێك گرێ درابوو، لە دژی دەسەڵاتی سەرەڕۆیانەی پاشایەتی ڕێنوێنی کردو لە ئاخرو ئۆخری ساڵی ١٧٨٨دا شای ناچار کرد "ئەنجومەنی هەڵبژێراوان" پێك بێنێ کە لە نوێنەرانی هەر سێ چینەکە پێك دەهات. بورژوازی کە خۆی بە بیروباوەڕی نوێ (مونتسکیۆ، ڤۆڵتێر، ڕۆسۆ، نووسەرانی دائرة المعارفو. . .) چەکدار کردبوو و بۆ ئەم کارە پشتی بە کۆمەڵانی خەڵك (جووتیارانو کرێکارانو سەنعەتکاران)و کەمایەتییەك لە پیاو ماقووڵەکانو ڕووحانییەکان بەستبووو تێدەکۆشا شێوەیەکی تازە لە تەرکیبی کۆمەڵایەتی بدۆزێتەوە کە بناخەکەی لە سەر ئەسڵی ئازادیی تاکە کەسیو بەرامبەری دامەزرابێو بتوانێ بە کردەوە ببێتە هۆی هەڵدانی ئابووریی سەرمایەداری کە تا ئەو دەم بە هۆی چوارچێوە فیئۆداڵییەکانەوە (تەشکیلاتی سۆننەتیو قانوونی مالیکییەت، بەرهەم هێنانو موعامەلە)سست دەچووە پێش.

بەڵام ڕووداوەکان یەك بە دوای یەکدا هاتنو بوونە هۆی هێندێك ئاڵوگۆڕی سیاسیو کۆمەڵایەتی. لە پێشدا بە هۆی فشاری نوێنەرانی چینی سێهەمەوە (ئەنجومەنی هەڵبژێراوان) کە لەوێدا نوێنەرانی هەر چینێك بە جیاو سەربەخۆ ڕاو تەگبیریان دەکردو نەزەری خۆیان دەدا، بووە "ئەنجومەنی نیشتمانی" (١٧ی ژوئەنی ١٧٨٩)، واتە ئەنجومەنێکی بە دەنگی وەك یەکی هەموو نوێنەرانەوە. ئەم ئەنجومەنە بە ڕاوەستان بەرامبەر بە ویستی شاو بە پەسند کردنی پارێزراوی (مصونیت) بۆ نوێنەران، فەرمانڕەوایەتیی گەلی (لە ڕێگای نوێنەرانی خۆیەوە) بەرامبەر بە فەرمانڕەوایەتیی بێڕەقیبی شا هێنایە گۆڕێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

درێژەكێشانی ئەم ڕەوتە گەیشتە گۆڕانی ئەنجومەنی دامەزرێنەران (مؤسسان) كە پێشنیارو ئاڵوگۆڕی تازە سەبت بكاو قانوونی ئەساسیی نوێ دابنێ (٩ی ژووئیە). ڕاپەڕینی چەكدارانەی خەڵكی پاریس لە ١٤ی ژووئیەدا كە بوو بە هۆی گرتنی باستیلو دامەزراندنی گاردی نیشتمانی، نیازی كودیتایەكی لە لایەن شاوە بە جارێك پووچەڵ كردەوەو روومایەكی بە تەواوی گەلیی دا بە شۆڕش. دوای پاریس، ڕاپەڕین تەنییەوە بۆ شارەكانی دیكەش‌و وای لێهات كە لە ماوەی نیزیك بە مانگێكدا زۆربەی شارە گەورەكان هاتنە پاڵ ڕاپەڕین. قەیرانی ئابووری، قاتی، داخوازە ئەرزییەكان‌و "ترسێكی گەورە" كە لە پیلانی پیاو ماقوولەكان‌و دەنگۆی بوونی دەستەو تاقمی ڕێگرو خراپكار كەوتبووە نێو لادێیەكان، وەزعێكیان پێك هێنا كە جووتیاران دەست بدەنە چەك‌و تازە دای نەنێنەوە.

ڕەوتی ئاڵوگۆڕكان رۆژ بە رۆژ خێراتر دەبوو. دوو مانگ دواتر ئیمتیازە چینایەتییەكان لە ئەنجومەنی دامەزرێنەرانڕا هەڵوەشانەوەو بەرامبەریی‌و یەكسانیی فەرانسەییەكان لە جێگەی دانراو پاشان لە ٢٧ی ئەو مانگەدا "بەیاننامەی مافی مرۆڤ‌و هاونیشتمانان" پەسند كرا.

لە سەرەتای مانگی ئوكتۆبردا شاری پاریس ڕاپەڕینێكی خەڵكیی دیكەی بە خۆیەوە دی. دەستەیەك كە لە ٧ تا ٨ هەزار ژن پێك هاتبوون، لە كاتێكدا كە چەند تۆپیشیان پێ بوو، بە قین هەستاوی بەرەو "وێرسای" لە نیزیك پاریس وەرێ كەوتن‌و پاش داگیر كردنی كۆشكی پاشایەتی، شایان ناچار كرد كە بۆ مانەوە بێتە پاریس. چەند رۆژ دواتریش ئەنجومەنی دامەزرێنەرانیش لە وێرسایەوە گوێزرایەوە بۆ پاریس‌و بەم جۆرە هەم شاو هەم مەجلیس بە كردەوە كەوتنە بەر دەستی خەڵكی پاریس.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لەوە بەدواوە دەكرێ بڵێین لە سەرانسەری ساڵی دواتــردا (١٧٩٠) رۆژگار لـە هەلومەرجێكی شۆڕشگێرانەدا بەڵام بە بێ رووداوێكی پــڕ هەنگامـە تێپـەڕی. لـە تەواوی ئەو ماوەیەدا هەوڵێكی زۆر درا بـۆ ئـەوەی لـە نێوان نـیزامی پاشـایەتیو قـازانجی بـۆرژوازیدا سـازانێك پێـك بـێو شـۆڕش لـە چوارچێـوەی گۆڕینـی پاشایەتیی سەرەڕۆیانە لـە پاشـایەتیی مەشـرووتەدا بمێنێتـەوە. بـەڵام ڕاكردنـی لووئیـی شـازدەهەم لـە ئـاخرو ئۆخـری بـەهاری سـاڵی ١٧٩١دا لـە پـاریسو گێڕانەوەی زۆرە ملیی ناوبراو، پاشانیش هێندێك رووداوی دیكە كە بـە دوای ئـەو مەسەلەیەدا هاتن ـ تەقە لە خەڵك لە خـۆ پێشـاندانی كۆمـاریخوازان لـە مـەیدانی مەشقی پاریسدا ـ نیشانی دا كە ئیمكانی ئەو سازانە چەند كەمە.

سەرەنجام ئەنجومەنی دامەزرێنـەران لـە كۆتـایی مـانگی سـیپتامبری ١٧٩١دا قانوونی ئەساسیی تازەی كە لە چوارچێوەی پاشـایەتیی مەشـرووتەدا ئامـادەی كردبوو، تەحویلی ئەنجومەنی نوێی قانووندانان داو بۆ خـۆی هـەڵ وەشـا. بـەڵام شا ئیدی بە جۆرێك بێ ئیعتبـار ببـوو كـە ئـەو پاشـایەتییە مەشـرووتەیە سـاڵێك زیـاتر خـۆی ڕانـەگرت. دەسـتێوەردانی دەوڵەتـە ئورووپاییـیەكان بـە تایبـەتی ئۆتریـش كـە بـووە هـۆی ئیعلانـی شـەڕ لەگـەڵ ئـەو دەوڵەتـەو هێندێك شـكانو پاشەكشـەی سـەرەتایی هێزكـانی فەرانسـەو هەڕەشـەی پیلانێكـی نێوخۆیـی لـە لایەن پیاو ماقووڵەكانەوە، بوونە هۆی خۆشتر بوونی ئاگری رقو قینی كۆمـەڵانی خـەڵكو شـۆڕش لـە ژێر تـەوژمی كۆمـەڵاندا بــە تایبـەتی لـە شـارەكاندا لــە چوارچێوەی شۆڕشێكی بـۆرژوازی بـەولاوەتر چـوو. سـاڵی ١٧٩٢ ئەنجومـەنێكی نیشـتمانیی تـازە بـە نـاوی "كۆنوانسـیۆن" جێگـای ئەنجومــەنی قانووندانــانی گرتـەوە. لـە سـەردەمی سـێ سـاڵەی تەمــەنی كۆنوانســیۆندا (١٧٩٢ ـ ١٧٩٥) پاشایەتی هەڵوەشاو رێژیمی كۆماری (٢١ی سیپتامبری ١٧٩٣) دامـەزرا. لووئیـی شازدەهەم ئێعدام كرا (ژانویەی ١٧٩٣)و هەوڵ درا دێموكراسییەكی كۆمەڵایـەتی

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جێگیر بکرێ. بەڵام لە ئاکامی ناکۆکیی حیزبە سیاسییەکاندا هێندێك کارەساتی خوێناوی ڕوویان دا.

لە پێشدا ناکۆکیی تاقمە توندڕەوەکانی "ژێرۆندین"و "مۆنتانیارد" بوو بە هۆی شکانی ژێرۆندێنەکان. پاشان ناکۆکیی نێوان مۆنتانیاردەکانیش بوو بە هۆی ئەوە کە ببنە دوو دەستە. هەتا سەرەنجام ڕۆبسپێرو لایەنگرەکانی، ئەم دوو دەستەیەشیان یەك لە دوای یەك تێك شکاندو "دیکتاتۆرییەکی خوێناویی شۆڕشگێڕانە"یان بە تەواوی دامەزراند. بەڵام ڕووخانی ڕۆبسپێر (ژوویەی ١٩٧٤) کۆتایی بەم قۆناغە هێناو جارێکی دیکە شۆڕش گەڕایەوە نێو چوارچێوە بۆرژوازییەکەی خۆی. کۆنوانسیۆن پاش ئەوەی قانوونێکی ئەساسیی تازەی دانا، هەڵوەشاو جێگای خۆی دا بە حکوومەتێکی دیکە بە ناوی "دیرێکتوار" واتە دەستەی کارگێڕی (١٧٩٥).

گرینگترین تایبەتمەندییەکانی دەورەی چوار ساڵەی دیرێکتوار ناسەقامگیریی سیاسی، هەڵداو پێدای بەردەوام لە نێوان چەپی شۆڕشگێڕو ڕاستی شاپەرستدا، قەیرانی توندی ماڵیو کۆمەڵایەتیو سیاسەتە جەنگییەکانن کە ئاخرەکەی لە نوامبری ساڵی ١٧٩٩دا بوونە هۆی بەرپا بوونی کودیتایەك کە بە "کودیتای برۆمێر" ناسراوە. شۆڕشی مەزنی فەرانسە بە مانای تایبەتی بە دوای ئەم کودیتایە کە بە دەستی ناپیلیۆن بەرپا کرا، دەبێ بە کۆتایی هاتوو دابنێین. کودیتایەك کە دەسەڵاتی ئیجرایی بەرەو دیکتاتۆری پاڵ پێوەنا (دەورەی کۆنسوولیو پاشان دەورەی ئیمپەراتۆری)، بەڵام هەر لەو کاتە دەسکەوتە بۆرژواییەکانی شۆڕشی پاراستن.

**

ئەم دەسكەوتانە كە تەنانەت گەڕانەوەی سیو چەند ساڵەی پاشایەتی پاش تەواو بوونی دەورەی ئیمپەراتوریی ناپیلیۆنو هەموو كەوتنو هەستانەوەكانی دیكەی چەرخی نۆزدەش نەیانتوانی وەریان بگرنەوە، كامانە بوون؟

شۆڕشی فەرانسە بەرامبەر بە فەرمانڕەوایی شاو نەجیبزادەكان مەسەلەی فەرمانڕەوایی نیشتمانیی هێنایە گۆڕێو دایمەزراند. ئیمتیازە چینایەتییە جۆراوجۆرەكان بە ئیمتیازی ئێفتیخاریو ئیسمیو ڕەسمییەكانەوە بگرە تا ئیمتیازە فەردیو بەكۆمەڵەكانو هەروەها ئیمتیازە سیاسیو كۆمەڵایەتییەكان هەڵوەشانەوەو كۆتایی بە تەمەنی دەرەبەگایەتی هات. نێوەرۆكی میللەتو وڵات مانایەكی ڕوونترو ئاشكراتری پەیدا كردو یەكیەتیی نەتەوەییو نیشتمانیی فەرانسە كە پێش شۆڕش زیاتر هەر ناو بوو، شێوەیەكی ڕاستەقینەو بەكردەوەی بە خۆیەوە گرت. لە بارەی بەرامبەریی مەدەنییەوە قانوونە تایبەتییەكانی هەر چینو هەر نەتەوەو هەر ئەیالەتێك هەڵوەشانو كۆمەڵە قانوونێكی گشتی دانران كە هەموو ئەندامانی نەتەوە بە پەیڕەوی لەو دانران. سێ هێزی ئیجراییو قەزاییو قانووندانان لێك جیا كرانەوە، نامەزهەبی بوونی حكوومەت وەك ئەسڵێك قبووڵ كراو بەڕێوە برا. ئەو ئازادیانە كە لە بەیاننامەی مافی مرۆڤو هاونیشتمانانادا باس كرابوون وەك ئازادیی بیروباوەڕ، ئازادیی قسە كردن، ئازادیی چاپەمەنیو ئازادیی مەزهەب وەك شتێكی پیرۆز چاویان لێ كرا. وەك نموونەی بەرچاوی ئازادیی مەزهەبی دەتوانین باسی وەزعی یەهوودیانی دانیشتووی فەرانسە بكەین كە تا ئەو دەم بە چاوی بێگانە تەماشایان دەكرا، بەڵام لە ئاكامی شۆڕشدا بە بەشێك لە میللەتی فەرانسە دانران كە مافی بەرامبەر لەگەڵ فەرانسەییەكانی دیكەیان هەبێ. دیارە ئازادیی ئابووریش كە

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئامانجی بنەڕەتیی بۆرژوازی‌یە جێگیر كرا. لە بارەی جووتیارانیشەوە دەكرێ بڵێین تووشی ئاڵوگۆڕێكی گەورە بوون. چونكە لە لایەك لە دانی ماڵیاتە كۆنەكان تەرخان كران‌و لە لایەكی دیكەش نەك هەر بوونە خاوەنی ئەو زەویانە كە كاریان لە سەر دەكردن، بەڵكوو توانیان ئەوەندەی لە توانایاندا بوو زەوی‌یە دەوڵەتی‌یەكان‌و زەوی‌یەكانی ئەو پیاو ماقووڵانە كە ڕۆیشتبوون، بە نرخێكی هەرزان بكڕن.

دیارە شۆڕشی فەرانسەو شوێنەوارەكانی لە چوارچێوەی فەرانسەدا نەمانەوە. بیروباوەڕی نوێ زۆر زوو ئورووپای داگرت‌و پادشا ئورووپایی‌یەكانی تووشی ترس‌و نیگەرانی‌و سەرەنجام دژكردەوە كرد. ڕەوتە شۆڕشگێڕی‌یەكان‌و ئەو ئەسڵانە كە لە بەیاننامەی مافی مرۆڤی ساڵی ١٧٨٩دا گونجا بوون، لە خۆیاندا ئەوەندە بە توانا بوون كە گەلانیان خستە جموجۆڵ‌و دەسەڵاتی سەرەڕۆیانەی پاشاكانیان لەرزاند. لە لایەك موهاجیرەكان (ئەو پیاو ماقووڵانە كە لە فەرانسە ڕایان كردبوو) بوونە هۆیەك بۆ بڵاو بوونەوەی دەنگو باسی شۆڕش‌و لە لایەكی دیكەش هەستی كون پشكنین (كنجكاوی) بوو بە هۆی ئەوە كە ئورووپایی‌یانی ئەهلی لێكۆڵینەوە بە شێوەیەكی بەربڵاو ڕوو بكەنە فەرانسە "زیارەتكەرانی ئازادی!"و وێڕای شارەزا بوون لە ئامانجو ئاواتەكانی شۆڕش، ئەوان لە سەرانسەری ئورووپادا بڵاو بكەنەوەو پڕوپاگەندەیان بۆ بكەن. هەمووی ئەمانە بە تایبەتی لە چەرخی دواتردا وردە وردە سیمای سیاسی‌و كۆمەڵایەتی‌یان بە تەواوی گۆڕی.

شۆڕشی فەرانسە هەرچەند وەك گوتمان بە گشتی شۆڕشێكی بۆرژوایی بوو، بەڵام بوو بە هۆی سەرهەڵدانی هێندێك بیروباوەڕ كە لە بیرو مەیلی بۆرژوازی بەولاوەتر بوون. بۆیە ئەم شۆڕشە جێگای لە ناوەندی مێژووی تازەی جیهان‌و لە چوارڕێیانی ئەو خەتە جۆراوجۆرە فكری‌و سیاسی‌و كۆمەڵایەتی‌یانە دایە كە

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دنیایان گۆڕیوەو دەیگۆڕن. ئـەم شۆڕشـە ئێسـتاش ئینسـانەکان بـە یـادی ئـەو خەباتو تێکۆشانە کە لەو شۆڕشەدا بۆ ئازادیو سەربەخۆییو یەکسانی کـراوە، دەخاتە هەژان. شۆڕشی فەرانسە جێگای ڕوانی بیروبـاوەڕە تازەکـان لـە بـارەی پلەی ئینسانو دادپەروەریی کۆمەڵایەتییەوەیەو نوێنگەی هێرش کردن بـۆ سـەر ئیمتیازو سۆننەتە کۆنەکانە. ئەم شۆڕشە چ خۆشیان بوێو چ ناخۆش، هەمیشـە لە ویژدانی ئینسانە تێگەیشتووەکاندا بە زیندوویی دەمێنێتەوە.

ئێمـە ئـەم هەلـە بـە دەرفـەت دەزانـین بـۆ ئـەوەی لـە دڵـەوە پیرۆزبـایی دووسەدەمین ساڵڕۆژی شۆڕشی مەزنی فەرانسە لـە دەوڵـەتو میللـەتی فەرانسـە بکەینو بەختەوەرییو پێشـکەوتنو سـەرکەوتنی هـەرچی زیاتریـان بـۆ بـە ئـاوات بخوازین.

ئەم وتارە لە ئەسڵدا بە فارسی نووسراوەو "کوردستان" کردویە بە کوردیو لە ژمارە ١٥١ی رۆژنامەی "کوردستان"(پووشپەڕی ١٣٦٨)دا بلاو کراوەتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پەیامی سوپاس‌و پێزانینی دوكتور سادق شەرەفكەندی جێگری سكرتێری گشتیی حیزب، بە بۆنەی هاودەردیی خەڵك‌و دۆستان‌و دڵسۆزانی حیزبی دێمۆكرات بە دوای شەهید بوونی دوكتور قاسملووی نەمردا

هاونیشتمانانی بەشەرەف!

خەڵكی دڵسووتاوو ئەمەگناسی كوردستان!

بە ئەركی سەرشانی خۆم دەزانم بە ناوی حیزبی دێموكراتی كوردستانی ئێران، لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی‌و ئەندامان‌و كادرو پێشمەرگەكانی ئەم حیزبەوە سوپاسی گەرمی ئەو هاودەردی‌و هاودڵی‌یەتان بكەم كە بە بۆنەی شەهید بوونی رێبەری خۆشەویستی حیزبەكەمان دوكتور قاسملووی نەمر خۆی نواندو، بە شێوەیەكی بەربلاوو بێوێنە هەروا خۆی دەنوێنێ.

ئاشكرایە كە ئەو هاودەردی‌یە بێخەوشەو ئەو هەستە پاكە نیشانەی ئەمەگناسی‌یەكە كە لە بیروباوەڕەوە سەرچاوە دەگرێ. بیروباوەڕ بە رێبازی خەباتگێڕانەو لە عەینی كاتدا ئوسوولی‌و سەربەخۆیی حیزب‌و، بیرباوەڕ بەو ئامانجانە كە رێبەری هەڵكەوتوومان لە پێناوی وەدیهاتنیاندا سەری داناو گیانی بەخت كرد. ئەم هاودەردی‌یە نیشانەی ئەوەیە كە ئێوە خەڵكی تینووی ئازادی‌و دێموكراسی داخوازەكانی حیزبی دێموكرات بە داخوازی خۆتان دەزانن‌و، خەباتگێڕانی حیزبی دێمۆكرات بە رۆڵەی بەحەق‌و خۆشەویستی خۆتان چاو لێ دەكەن.

ئەمە، دیارە هەر لەو کاتەدا کە بۆ ئێمە ئەندامانی حیزبی دێموکرات بە گشتی جێگـای فـەخرو شـانازیی‌یەکی گەورەیـە، ئـەرکێکی زۆر قورسـیش دەخاتـە سەرشانمان: ئەرکی درێژەدانی سادقانەو لێبڕاوانـەی ڕێگـای شـەهیدانو، ئـەرکی هەوڵدانێکی بێوچان بۆ ئەوەی هەروا جێگای بیروبڕواو خۆشەویستی بمێنینەوە.

هەر بۆیە بە پێویستی دەزانم لەم هەلومەرجە ناسكو مێژوویی‌یـەدا جـارێکی دیکە ئێـوە خـەڵکی بـە شـەرفو ئـازادیخوازی سەرانسـەری ئـێران بـە گشـتیو کوردستان بە تایبـەتی، دڵنیـا بکـەم کـە ئێمـە تێکۆشـەرانی حـیزبی دێموکـرات، حیزبی شەهیدان، ئەم ئەرکە گرانە کە کەوتۆتە سەر شانمان زۆر باش هەست پێ دەکەینو زۆر بە ئاگاهی‌یەوە بڕیـاری یـەکجاریمان داوە کـە هـەموو هـێزو توانـای خۆمـان تـەرخانی پێوانــی ڕێگـای دوکتــور قـاسملوو، یـانی ڕێگـای خـەباتی کولنەدەرانە لە پێناوی ئازادیو دێموکراسیو مافە ئینسانی‌یەکاندا بکەین تا لەم ڕێگایەدا ـ کە ڕێگای سووری شەهیدانە ـ یان سـەربکەوین، یـان بـە شـانازی‌یەوە وەك شەهیدە ئازیزەکانمان سەر دابنێین.

هاونیشتمانانی ئازادیخوازی ئێران!

ڕێژیمی خوێنرێژو خوێنخۆری ئـاخوندی بـە شـەهید کردنـی دوکتـور قـاسملوو دەری‌خست کە نایهەوێ لە نێوەرۆکی ڕەشو، لە ڕەفتارو کـردەوەی دژی گـەلیو دژی ئێرانیی خۆیدا ئاڵوگۆڕێك پێك بێنێ. چونکە مەگەر دوکتـور قـاسملوو لـە چ ڕێگایەکداو بە دوای کام ئامانجدا لە داوی ئەو ڕێژیمە جەللادە کەوتو تێرۆر کرا؟

دوکتـور قـاسملوو دەیهەویسـت خـەڵکی کوردسـتانی ئـێران بـە وەرگرتنـی خودموختاری لە پێش هەموو شتێکدا هەست بە شەخسییەتی ئینسـانیی خۆیـان بکەن. گەلی کورد لە کوردستانێکی خودموختار دایە کە بـە ڕاسـتیو بـە کـردەوە دەتوانێ هەست بە برایەتیو بە یەکسانی لەگەڵ گەلانی دیکەی ئێران بکا. ئینجـا

بە دڵێكی گەرمەوە ئەركی نیشتمانیی خۆی بەو جۆرە كە لە سەر شانی نیشتمانپەروەرانی راستینە، بە ئەنجام بگەیەنێو لە ئاوەدان كردنەوەی وڵاتی خۆشەویستی خۆی ئێرانی ویرانو پەرێشانی ئەمڕۆدا نەخشێكی كاریگەر بگێڕێ.

دوكتور قاسملوو ئاواتی ئەوە بوو كە چ زاناییو ئەزموونو لێوەشاوەیی خۆی وەك ڕۆڵەیەكی هەڵكەوتووی ئەم ئاوو خاكە، چ خەباتگێڕیو ماندوویی نەناسیی تێكۆشەرانی حیزبی دێموكرات كە لە هەڵكەوتووترینو دڵسۆزترین ڕۆڵەكانی كوردستانی ئێرانن، بە دوای ئەواندا هەموو هێزو توانای گەلی كورد لە كوردستانی ئێران لە خزمەت سەربەخۆیی سیاسیو بەرەوپێش بردنی ئێران لە باری ئابووریو كۆمەڵایەتیو فەرهەنگیو عیلمیو سەنعەتیو بوارەكانی دیكە دابنێ.

بەڵام پەروەردە كراوانی خوێنو خەیانەت بەم جینایەتە گەورەیە نیشانیان دا كە نە لە فكری ئێران دانو نە گەلی كورد لە ئێران بە ئێرانی دەزانن. ئەوان جارێكی دیكە بە ڕوونی ڕایانگەیاند كە هیچ بایەخێك بە ئوسوولی ئەخلاقیو ئینسانی نادەنو چووكترین نرخ بۆ ڕێوشوێنی نێونەتەوەییو پێوەندییەكانی گەلانو دەوڵەتانی جیهان دانانێن.

ئێمە وەك حیزبی دێموكراتی كوردستانی ئێران سەرەڕای ئەوە كە بە كردەوە چالاكترین هێزی ئۆپوزیسیونی ئێرانی لە مەیدانی خەباتی چەكدارانە لە نێوخۆی ئێراندا بووینو هەین، ئاشتیخوازینو ئەگەر دەستمان بۆ چەك بردوە، بۆ دیفاع لە خۆمانە، چونكە شەڕیان بە سەردا سەپاندووین. ئێمە لە شەڕو خوێنڕێژی بێزارین، چونكە مانای شەڕ باش دەزانینو هەر بۆیە هەمیشە لە سەر ئەو باوەڕە بوین كە مەسەلەی كوردستان هەتا بگونجێ لە ڕێگای ئاشتیخوازانەوە چارەسەر بكەین. بەڵام كۆنەپەرستانی دوور لە ئینسانییەتو عەقڵی سەلیم، بەو كارە دڕندانەیە سەلماندیان كە بۆ چارەسەر كردنی گیروگرفتەكانی ئەمڕۆی ئێران هیچ ڕێگایەك بە ناوی ڕێگای ئاشتیخوازانە ناناسنو لە نێوان خۆیانو خەڵكی ئێراندا تەنیا زۆرو "خشونت" بە حاكم دەزاننو بەس!

بەڵێ، ڕێژیمی ئاخوندی، گەلانی ئێران بە ئاشکرا بۆ مەیدانی شەڕو بەربەرەکانی لەگەڵ خۆی بانگ دەکاو ئێستا ماوەتەوە سەر ئێمە کە کەنگێو چۆن لەشکان نەهاتوویی هێزی یەکگرتووی خۆمانی پێ نیشان بدەین‌و تامی تاڵی شکست‌و تێك ڕووخانی پێ بچێژین.

ڕۆڵەکانی گەلی بەوەفاو خەباتگێڕی کورد!

ئێوە هەستی نیشتمانپەروەری‌و ئەمەگناسیی خۆتان سەبارەت بە ڕێبوارانی ڕێگای ئازادی‌و ڕزگاری زۆر باش سەلماندوە، بەڵام هەست هەرچەند زۆر گرینگە، بە تەنیا بەس نیە. هەست دەبی شکڵێکی ماددی‌و دەستگر بە خۆیەوە بگرێ کە بتوانێ لە مەیدانی کردەوەدا بە شێوەیەکی کاریگەر خۆی بنوێنێ.

ئێمە هەر لە سەرەتاوە پێمان لە ڕێگای دژوارو پڕ هەورازو نشێوی خەبات ناوە، بڕیارمان داوە هەتا ئاخر نەفەس‌و ئاخر دڵۆپی خوێن درێژە دەری ئەو ڕێگایە بین. ئەم بڕیارەشمان دیارە دڵگەرم بە پشتیوانیی ئێوە داوە. ئێستاش بە هەموو هەست‌و وجوودمانەوە ئەم بڕیارەتان لەگەڵ نوێ دەکەینەوەو دڵنیاین کە بە پشتیوانیی ئێوە سەرەنجام سەردەکەوین. چونکە دەزانین کە هێزی یەکپارچەی گەل لە بڕان نەهاتوویەو قەت نابەزێ.

ئێمە گەلێکی مەزلوومین‌و زۆرمان زوڵم لێ دەکرێ. زۆرداران بە کوشتنی دوکتور قاسملوو دەیانەوێ بە ئێمە بڵێن کە تەنیا کاتێك مافی نەفەسکێشانمان هەیە کە ژێردەست‌و ژێر چەپۆکەیان بین. بەڵام لە مێژە گوتوویانە کە قبووڵی زوڵم لە خودی زوڵم خراپترە. ئەگەر بمانەوێ هەموو دەرسەکانی دوکتور قاسملووی نەمر لە یەك دەرسدا کورت بکەینەوە ئەم دەرسە ئەوەیە کە سەرنجی ئێمەی بۆ لای هێزی خۆمان ڕاکێشاو تێی گەیاندین کە ئەگەر دڵنیایی‌مان بە خۆمان بێو، پشتی یەکتر بگرین خاوەنی چ توانایەکی گەورەین کە پەیکەری زۆرداران وەلەرزین دەخاو تووشی پەلە قاژەی مەرگیان دەکا!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەبا ئەم دەرسە بە نرخەمان هەروا لە بەر چاو بێ.

با دایكانی كوردستان رۆڵەكانیان لە باوەشی گەرمو پڕ لە خۆشەویستیی خۆیاندا بە هەستی گەرمی نیشتمانپەروەریو ئازادیخوازی پەروەردە بكەنو چیرۆكی ژیانی دوكتور قاسملووو شەهیدانی ڕێگای ڕزگارییان بە گوێدا بخوێنن.

با باوكانی كوردستان دەرسی ئازایەتیو خەباتگێڕی فێری منداڵەكانیان بكەنو تێیان بگەیەنن كە چەندە خۆشە جێگای هیواو هۆمیدی كۆمەڵەكەیانو گەلەكەیان بن.

با لاوانی كورد ـ كوڕو كچ ـ باش بزانن كە ژیان لە ئەسیریو ژێردەستیداو، بە سەرشۆڕیو شەرمەزارییەوە چەندە بێ قەدرو قیمەتەو لە بەرامبەردا هەڵمژینی هەوای پاكو بێگەردی سەربەرزیو ئازادی چەندە خۆشو دلڕفێن.

دەبا ڕۆڵە نەبەزەكانی كوردستان ریزەكانی حیزبی دێموكرات بە هاتنی خۆیان جوانتر لە پێشوو برازێننەوەو بە هەڵگرتنی چەكی شەرەفو سەربەرزی، هێزی پێشمەرگە زۆر لە ئێستا بەهێزترو لەشكان نەهاتووتر بكەن.

ئاشكرایە كە گەلی كورد وەجاخ كوێر نیەو خاوەنی دەیانو سەدان قاسملوو بووەو هەیە. تایبەتمەندیی قاسملوو ئەوە بوو كە لێوەشاوەییو زانایی خۆی لە خزمەت ڕزگاریو ئازادیی گەلەكەی دانابوو. بۆیە ئێستا لەم كاتەدا كە بێگومان كاتێكی زۆر گرینگ لە مێژووی خەباتی ڕزگاریخوازانەی گەلی كورد دایە، بە هەموو هەستمەوە داوا لە لاوانی خوێنگەرمو ڕووناكبیری كوردستان دەكەم كە بێنە مەیدانی خەباتو جێگای بەتاڵی قاسملوو پڕ بكەنەوە. ئەگەر دوژمنانی ئازادی ئاوا لە قاسملوویەك دەترسن دەبێ لە بەرامبەر دە قاسملوودا وەزعیان چۆن بێ؟

ئێمە هەموومان باش دەزانین كە لەو فەزا پڕ زەبروزەنگو سەرەڕۆییو ڕەشەكوژییەی ئەمڕۆی ئێراندا هیچ داهاتوویەكی ڕوون بۆ هیچ كەس بەدی ناكرێو هەتا سایەی ئەو دیكتاتۆرییە كۆنەپەرستانەیە بمێنێ ژیانێكی ئاسایی

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بێدەنگو بێ دەردیسەر بۆ کەس مومکین نیە. ئەگەریش بە ڕواڵەت مومکین بێ لە سەر هەر ئینسانێکی واقیعی پێویستە ئەو ژیانە ـ هەرچەندەش درێژ ـ بە سەرەنجامەکەیەوە لەگەڵ ژیانی کورت بەلام پڕ لە شانازیو لە مێژوو تۆمار کراوی تێکۆشەرانی مەیدانی خەباتو شەهیدانی ڕێگای ئازادیی گەل، وەك دوکتور قاسملووو عەبدوڵلا قادری هەڵسەنگێنێو بڕیاری خۆی لە بارەی ڕێگەی ژیانیدا بدا.

هاونیشتمانانی ئەوینداری ئازادی!

دوکتور قاسملوو لە سەرانسەری ژیانیدا وەك مەلێکی لە هێلانە دەرکراو دڵی بۆ نیشتمانە خۆشەویستەکەیو تێیدا حەسانەوە لێی دەدا. بەلام بە داخو کەسەرەوە ئەو نیشتمانە خۆشەویستەمان لە وەزعێکی وادا نەدیت کە پەیکەری پاکی شەهیدانی ئازیزمانی بە دڵنیاییەوە پێ بسپێرین. هەر بۆیە جارێ بە ئەمانەت لە جێگایەکی دوور لە کوردستان دامانناون هەتا ئەو ڕۆژەی کە لە سایەی خەباتو تێکۆشانی ئێمەدا خاکی پاکی نیشتمانە جوانەکەمان نەك هەر باوەشی بۆ ڕۆڵە فیداکارو بە ئەمەگەکانی خۆی، بەڵکوو بۆ هەموو ئینسانێکی خەباتگێڕی شەیدای ئازادی ئاواڵە بکاتەوە.

بە هیوای ئەو ڕۆژە پیرۆزە.

"کوردستان" ئورگانی کومیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، ژمارە ١٥٢، گەلاوێژی ساڵی ١٣٦٨

هەروەها ڕێکەوتی ١٣٦٨/٥/٢ لە رادیۆ دەنگی کوردستانی ئێرانەوە بلاو کراوەتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ساڵڕۆژی دامەزرانی حیزبی دێمۆکرات

بیستو پێنجی گەلاوێژ وەك جێژنی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران یەکێك لەو ڕۆژانەیە کە جێگایەکی بەرچاویان لە مێژووی خەباتی خەڵکی کوردستاندا بۆ خۆیان کردۆتەوە. بەڵام ٢٥ی گەلاوێژی ئەمساڵ بێگومان لە نێو هەموو ساڵڕۆژەکانی حیزبدا بایەخێکی تایبەتی هەیە. چونکە چلو پێنجەمین ساڵی تەمەنی حیزبەکەمان لە کاتێکدا دەست پێ دەکەین کە دوو هەستی دژ بە یەکو هەر لەو کاتەدا پێکەوە گرێدراو هەموو گیانمانی داگرتوە. هەستی ئێشو ئازارێکی زۆری برینی تازەی لە دەستچوونی ڕێبەری مەزنمان دوکتور عبدالرحمن قاسملوو لە لایەکو هەستی شانازیەکی پیرۆز لەوە کە سەر بە حیزبێکی ئەوەندە سەربەرزو خۆشەویستین. لە لایەکی دیکە.

ڕاستییەکەی ئەوەیە کە شەهید بوونی دوکتور قاسملوو، سکرتێری گشتیو عەبدوڵڵا قادری ئازەر، ئەندامی بەوەجی کومیتەی ناوەندیو نوێنەری حیزب لە ئورووپا بە دەستی ڕێژیمی جینایەتکاری کۆماری ئیسلامی زەبرێکی گەورە بوو کە لە بزووتنەوەی شوڕشگێرانەو دێموکراتیی کوردستانو ئێران درا. بەڵام لە کاتی تووش بوونی هەر ڕووداوێکدا ـ خۆش یان ناخۆش ـ مەسەلەی هەرە گرینگ دژکردەوەیەکە کە بەرامبەر بەو ڕووداوە نیشان دەدرێ. ئەمەش ڕاست ئەو نوختە بنەڕەتییەیە کە ئەمڕۆ لە دژکردەوەی ڕێبوارانی ڕێگای ئازادیو دێموکراسی لە ئێراندا بە گشتیو بە تایبەتی خەڵکی کوردستانو تێکۆشەرانی حیزبی دێموکراتدا بە شێوەیەکی جێگای ئافەرین خۆی دەنوێنێ. چونکە دژکردەوەی ئۆگرانی ئازادیو خەباتگێڕانی ڕێگای مافە ئینسانییەکان جگە لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەربڕینی هاودەردیی‌یەکی دڵسۆزانەو پڕ لە هەســتو نیشـانـدانی پشـتیوانیی‌یەکی بـەربڵاوو یەکپارچـە لـە تێکۆشـەرانی حــیزبیو هاندانیــان بــۆ درێــژە پــێدانی شێلگیرانەی ڕێگای قاسملوو، شتێك نەبووە. خەڵکی کوردستانیش بەم بۆنەیـەوە جارێکی دیکـە نیشـانیان دا کـە بـۆ پسـاندنی زنجـیری ژێردەسـتیو گەیشـتن بـە ئازادی پێش هەموو شتێك ئۆمێدیـان بـە حـیزبی پێشـڕەوو خـەباتگێڕی خۆیـان، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانە. کەوابوو بۆ ئەندامانی حـیزبو بـە تایبـەتی بۆ کادرو پێشمەرگەکان واتە یارانی نیزیکی قاسملووی شەهید کـە بڕیاریـان داوە ڕێگـای ڕێبـەرو فـەرماندەری هەڵکــەوتووو کارامــەو هاوســەنگەری لێوەشــاوەو خۆشەویستیان بــە لــێبڕاویو شـێلگیریی‌یەوە بـبڕن، چ هـاندەرێك لـەو هەڵوێسـت گرتنـە شۆڕشـگێڕانەیەی تێکۆشـەرانی ڕێگــای ئــازادیو خــەڵکی تێگەیشــتووی کوردستان گەورەترە؟

حیزبی دێموکرات حیزبی شەهیدانە. نەك بە قسە، بەڵکوو بە کردەوە نیشـانی داوە کە قوربانیدان نـەك هـەر لـە درێژەدانـی خـەبات سـاردی ناکاتـەوە، بـەڵکوو لێبڕاوترو شێلگیرتریشی دەکا. ڕێژیمی سەرەڕۆو سەر بە ئیمپریالیزمی پاشایەتی دامەزرێنەری حیزب، پێشەوای مەزنمان قازی محەممەدی لە دار دا بەو خەیاڵە کە بزووتنـەوەی شۆڕشـگێڕانەو دێموکراتیـی کوردسـتان پێـش پێهـەڵگرتن لـە نێـو بەرێو داواکارانی دێموکراسیو ئازادی چاوترسـێن بکـا. بـەڵام دیتمـان کـە گـەلی خەباتگێڕی کورد چ خوێنێکی تازەو زینــدووی لـە دەمـاری تێکۆشـەرانی حـیزبی پێشڕەوو شوڕشگێڕی خۆیدا وەجووڵان خستو چۆن سەرەنجام دەست لـە نێـو دەستی گەلانی دیکەی ئێران دامودەزگای ڕێژیمـی گـەندەڵی پاشـایەتیی ئـاوا بـە لێبڕاوی تێکەوە پێچا. ئێستاش ڕێژیمی کۆنەپەرســتو خوێنخۆری ئـاخوندی کـە پاش ١٠ ساڵ سـەرکوتو کوشـتاری وەحشـیانە، خـۆی لـە بەرامبـەری تووڕەیـی شۆڕشگێرانەو بەرگریی قارەمانانەی خەڵکی کوردستاندا بێهێزو داماو دەبینـێ،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بە تیرۆری ڕێبەری هەڵكەوتووی حیزبەكەمان نیشانی دا كە هەروا لەو خەونو خەیاڵەدا سەری لێ شێواوە. بەڵام ئاشكرایە ئەم ڕێژیمە دژی گەلیەش بە پێچەوانەی ئەو هەموو كوشتارە كە بە تایبەتی لە ساڵی ڕابردوودا لە شەخسییەتو هێزە پێشڕەوو شۆڕشگێڕەكانی كردوە، دوارۆژێكی باشتر لە ڕێژیمی پاشایەتیی نابێ. چونكە سەركەوتنی مسۆگەری هێزی گەل حوكمی مێژوویەو تەنیا ئەو شەمشەمە كوێرانە كە لە تاریكایی سەدەكانی نێوەڕاستەوە هاتوون، لەم ڕاستییە بێخەبەرن.

حیزبی دێموكراتی كوردستانی ئێران بە كۆڵێك تاقیكردنەوەی چلو چوار ساڵ خەباتەوەو بە تایبەتی بە ئەزموونی ١٠ ساڵ خەباتی بەردەوامو توندو خوێناوی دژی ڕێژیمی هاری ئاخوندی، ئێستا گەیوەتە پلەیەكی ئەوتۆ لە پێگەیشتن كە بتوانێ زەبرو پێشهاتەكانی مەیدانی خەباتو تێكۆشان وەك ڕووداوێكی پێشبینی كراوو خۆ لێ لانەدراو بە چاكی تەحەممول بكا. حیزبی دێموكراتی كوردستان ئێستا ئیدی دارێكی قەد ئەستوورە كە ڕەگو ریشەی لە قووڵایی خاكدا داكوتاوەو لكو پۆپی بۆ هەموو لایەك هاویشتوە. بۆیە بە هەڵكردنی ڕەشەبا تێك ناشكێو بڕینی هەر لكێكی هەرچەندیش گەورەو پڕ بەر بێ، لە هەڵدانو بەر گرتنی ناخا.

لە سەرەتای چلو پێنجەمین ساڵی تەمەنی حیزبو لەم كاتە گرینگەی مێژووی حیزبدا هەمووی ئێمە كە شانازیی خەبات لە ریزەكانی حیزبی دێموكراتی كوردستانی ئێرانماندا پێبڕاوە، جارێكی دیكە بەرامبەر بە گیانی پاكی شەهیدانی ڕێگای ڕزگاریی كوردستانو سەرانسەری ئێرانو بە تایبەتی دوو شەهیدی مەزنی ڕێبەرایەتیی حیزب دوكتور عبدالرحمن قاسملووو عەبدوڵڵا قادری ئازەر سەری ڕێزو حۆرمەت دادەنوێنین. ئێمە پشت ئەستوور بە پشتیوانیی خەڵكی شۆڕشگێڕی كوردستانو دلگەرم بەو جێگا تایبەتییە كە لە

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نێو ریزەکانی تێکۆشەرانی ڕێگای ئازادیو دێموکراسیو دادپەروەریی کۆمەڵایەتی لە سەرانسەری ئێرانو جیهاندا هەمانە، هەموو ئۆگرانی ئازادیو مافە ئینسانییەکان دڵنیا دەکەین کە خەباتی سەختو هەر لەو کاتەدا بەرهەقو ڕەوای خۆمان لە پێناوی گەیشتن بە دێموکراسی لە ئێرانو خودموختاری لە کوردستاندا هەروا لێبڕاوانە درێژە پێ دەدەین. لەم ڕێگایەشدا وەك هەمیشە دەستی دۆستایەتیو یەکیەتی بۆ لای هەموو ڕێکخراوو شەخسییەتە سیاسییە مەسئوولو پێشکەوتنخوازە ئێرانییەکان درێژ دەکەین. بەڵکوو لە سایەی هاوپێوەندیو یەکیەتیی کردەوەدا ڕێژیمی ڕەشی ئاخوندی، نوێنگەی تەواوی کۆنەپەرستیی کوێرانەو سەرەڕۆیی وەحشیانەی سەدەکانی نێوەڕاست فڕێ دەدینە ئەو جێگایەوە کە دەبێ بۆی فڕێ درێ، واتە نێو زبڵدانی مێژوو.

ئەم وتارە لە ژمارە ١٥٢ی ڕۆژنامەی "کوردستان"(گەلاوێژی ١٣٦٨)دا بڵاو کراوەتەوە.

ئێران،
ئاڵاهەڵگری تیرۆریزمی نێونەتەوەیی

ئاخوند رەفسەنجانی لە قسەكانی‌دا لە مەجلیسی ئاخونداندا، زۆر بە نارەحەتی‌و تووڕەیی‌یەوە بە قەولی خۆی وەڵامی بیروڕای گشتیی جیهانی دایەوە كە رێژیمی ئێران بە تیرۆریستی نێونەتەوەیی دەناسن‌و پێیان وایە ئێران ئاڵاهەڵگری تیرۆریزمی جیهانی‌یە.

وادەر دەكەوێ پاش ماوەیەكی درێژ كە ئێران گوێی خۆی لەم بارەیەوە بە تەواوی ئاخنی بووو هیچ وەڕووی خۆی نەدەهێنا كە چ نێو بانگێكی لە دنیادا دەرخستوە، ئێستا زۆری بۆ هاتوەو تامی بێ ئابڕوویی‌و بێ ئێعتباری دەچێژێ كە ئاوا وەهەناسە بڕكە كەوتوەو دەیهەوێ لەم بارەیەوە دیفاع لە خۆی بكا.

بەڵام ئاخۆ بزانین ئەو قسانەی رەفسەنجانی دەبێتە هۆی ئەوە كە رێژیمی ئێران لەم بارەیەوە بشۆرێتەوەو هەموو خەڵكی دنیا دڵی لەگەڵ پاك بكەن.

مەسەلەی تیرۆریزمی نێونەتەوەیی لەڕاستی‌دا مەسەلەیەك نیە كە ئێران دروستی كردبێ. ئەم مەسەلەیە بە تایبەتی لە ١٥ ـ ٢٠ساڵی ڕابردوودا كەم‌و زۆر باو بووەو بە تایبەتی لە ئەڵمان‌و ئیتالیاو هەروەها لە نێو هێندێك دەستەو تاقمی فەلەستینی‌یەكان‌دا رەواجی هەبووە؛ بەڵام هەروەك گوتمان ئەم كارە هی یەك یا دوو نەفەر یان تاقمێكی بچووك بووەو ئەگەر جار جار هێندێك لە دەوڵەتانی جیهانیش دەستێكیان لەم كارەدا هەبووە زۆر بە نهێنی ئەوەیان كردووەو بە هیچ جۆر نەیان وێراوە بە ئاشكرایی‌و بە رەسمی تاوانی ئەو كارە وەئەستۆی خۆیان بگرن. هەتا دامەزرانی كۆماری ئیسلامی‌و حكوومەتی

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خومەینی کە وەك زۆر بێ قاعیدەیی و سەرەڕۆیی دیکە، ئەوەشی کردە سیاسەتی رەسمیی خۆی و بە هەموو هێزییەوە لەم چەند ساڵەی دواییدا پەرەی پێ دا:

یەکەم کاری بەرچاوی رێژیمی خومەینی لەم بارەیەوە دەستبەسەرداگرتنی سەفارەتی ئەمریکا لە تاران و گرتن و زیندانی کردنی کارمەندانی ئەو سەفارەتە بوو کە ئەگەرچی بە ڕواڵەت بە دەست تاقمێك بە ناوی "دانیشجوویانی پێڕەوی خەتی ئیمام" ئەنجام درا، بەڵام کەس نە ئەو کات و نە ئێستا شکی نەبوو نیە کە کارەکە بە ئەمرو ڕێنوێنیی خومەینی و داروودەستەکەی بە جێ گەیەندرا. ئەم کارە ئەگەرچی نەبوو بە هۆی کوژرانی کارمەندانی سەفارەت و لە ئاخردا بە معاملەیەکی تاجرانە لە نێوان رێژیمی خومەینی و ئەمریکادا تەواو بوو، بەڵام کردەوەیەکی هەرە بەرچاوی تێرۆریستی بوو. چونکە بە پێی هەموو ڕەسم و رێوشوێنی نێونەتەوەیی سەفارەتی هەر وڵات لە وڵاتێکی دیکەدا وەك بەشێك لە خاکی وڵاتی خاوەن سەفارەت بە حیساب دێ و نەپاراستن و هێرش بردنە سەری وەك هێرش بۆ سەر ئەو وڵاتە دەناسرێ. گرتن و ئەشکەنجەدان و معاملەکردنیش بە کارمەندانی سەفارت کە ڕاسپاردەی ئەو دەوڵەتەن هەم لە رەسم و عادەتی قەدیمیی هەموو گەلێکداو هەم لە یاسای نێونەتەوەییدا کارێکی زۆر بێجێ و بێقاعیدەیە و معاملەکردن بەوانە غەیری تێرۆریزم نەبێ، هیچ ناوێکی دیکەی لەسەر دانانرێ.

بێجگە لەو کارە کە هەروەك گوتمان، یەکەمین و گەورەترین کاری بەرچاوی تێرۆریستی لە لایەن حکوومەتی رەسمیی ئێرانەوە بوو، دیارە هێندێك تێرۆری ئەفرادو ئەشخاسیش لە دنیادا کراوە وەك ئیقدام بۆ تێرۆری بەختیارو چەند کەسی دیکە کە هەموو جارێ ئێران بە رەسمی پشتیوانیی لێ دەکرد.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەڵام ڕێژیمی ئێران بەوە ڕانەوەستاو بەرەبەرە پەرەیەكی گەورەی بەو كارە دا: ڕفاندنی فڕۆكەی موسافیریی فەرانسەیی بە دەستی چەند كەس كە ئەگەرچی بە ڕواڵەت تەبەعەی لوبنان بوون، بەڵام لە هاتنیان بۆ تاران‌و پشتیوانیی ئێران لەم كارە بە تەواوی دەركەوت كە بەكرێگیراوو پیاوی ئێران‌و جارێكی دیكە دەریخست كە ئیتر ئەوە یەك یان چەند كەسێك نین كە ئەو كارە دەكەن، بەڵكوو دەوڵەتێكی رەسمیی وەك ئێرانە كە ئەو كارە دەكاو لە جیاتی شاردنەوە، شانازییشی پێوە دەكا!!

هێرش‌و بومب هاویشتن بۆ چەند جێگای دانیشتن‌و كاری فەرانسەیی‌یان لە ئێران ئەگەرچی بە ناوی تاقمێكی نەناسراوی ئەرمەنی‌یەوە ئەنجام درا، بەڵام كێ بوو نەزانێ كە ئەو كارە لەڕاستی‌دا بە دەستی حكوومەتی ڕەسمیی ئێران ئەنجام دەدرێ‌و هیچ ڕێكخراوێكی ئەرمەنیان ئەوەندە شێت‌و بێ مەنتیق نیە كە لە تارانی خومەینی لێداروو پاسدار لێدراودا تۆڵە لە فەرانسە بكاتەوە، ئەویش مەعلووم نیە كە تاقمی ئەرمەنی چ دوژمنایەتی‌یەكی ئەوتۆی لەگەڵ فەرانسەو فەرانسەیی‌یان هەیە؟

لەم ئاخرانەشدا كردەوە تێرۆریستی‌یەكانی لوبنان بە تایبەت ئەو تێرۆرە گەورانەی كە لەگەڵ خۆبەكوشتدانی تێرۆریستەكان ئەنجام دران‌و دەدرێن، ئەگەرچی بە ناوی سازمانی "جیهادی ئیسلامی"ن، بەڵام هەموو كەس دەزانێ كە ئەو سازمانە ڕێكخراوو دەسكردی ڕێژیمی خومەینی‌یەو ئەو تێرۆریستانەش لەڕاستی‌دا بە فتوای خومەینی شەربەتی شەهادەت دەنۆشن‌و بە قەولی ڕەفسنجانی لە كاتی تەقینەوە لەگەڵ بومبەكاندا، یەكسەرو یەكڕاست بەرەو بەهەشت دەچن.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەو تیرۆرانەی دیکە کە "الدعوەی ئیسلامیی عێراق" دەیانکاو هەروەها ئەو زنجیرە تیرۆرەی کە ماوەیەك لەمەوبەر لە کوەیت ئـەنجام دران هـەموویان پـاش لێکۆڵینەوەیەکی کورت دەرکەوتن کە لە حکوومەتی ئێران‌و لە ڕێژیمی خومەینی سەرچاوە دەگرن.

کـەوابوو ئـەوە کـە لـە دنیـادا ڕێژیمـی خومـەینی بـە ئاڵاهـەڵگرو بەڕێوەبـەری تیرۆریزمی نێونەتەوەیی ناسراوە نە بێسابیقەو نە بـەبێ بەڵگەیـە. ئـەو کارانـەن کە بوونە هۆی ئەوە کە ڕێژیمی خومەینی لە دنیادا بە تاقی تەنیا بمێنێتەوەو لـە نەزەر بـیروڕای گشـتیی جیهـاندا وەك حکوومـەتێکی ئینسـانکوژو دژی هـەموو یاساو قانوونێکی ئینسانی‌و نێونەتەوەیی بناسرێ.

هەراوهوریای ئاخوند رەفسەنجانییش چ بـە توورەییـەوە قسـەکانی بکـاو چ زمان لووسی بە کار بهێنێ، هیچیان تۆزقاڵێك ئیعتبار بۆ ئەو ڕێژیمە ساز ناکـەن‌و تەنیا ئاخوندەکان بۆ خۆیانن کە دەبی بۆ یەکتر قسە بکەن‌و بە یەکتر هەڵ بڵێن‌و بۆ یەك بگێڕنەوە. دەنا نێوەرۆکی ئـەو ڕێژیمـە لـەوە ڕەشـترو چەپـەڵترەو ئـەو ڕەشی‌و چەپەڵییەش ئەوەندە بۆ خەڵکی دنیا دەرکەوتوە کە تازە بۆ هیچ کەس شك لەوەدا نەمابێ کە تەنیا ڕێگاچارە ڕووخاندن‌و سـەرەونخوون کردنـی ڕێژیمـی بێ قانوون‌و پیاوکوژی کۆماری ئیسلامیی خومەینییەو بەس.

ئەم وتارە ڕێکەوتی ١٣٦٢/١٢/٢ لە رادیۆ دەنگی کوردستانی ئێرانەوە بڵاو کراوەتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

كۆنگرەی شەشەمی حیزبی دێمۆكرات و "سوسیالیزم"

لە ئەساسنامەی حیزبی دێموكراتی كوردستانی ئێراندا هاتوە كە: حیزبی دێموكراتی كوردستانی ئێران لە تێكۆشانی خۆیدا لە تیئۆریی زانستی پەرە ئەستاندنی كۆمەڵ پەیرەوی دەكا.

لە بەرنامەی حیزب، پەسندكراوی كۆنگرەی پێنجەمدا هاتبوو كە: "ئامانجی دوارۆژی حیزبی دێموكراتی كوردستانی ئێران پێكهێنانی كۆمەڵێكی سوسیالیستی‌یە كە وەڵامدەری هەلومەرجی تایبەتی وڵاتەكەمان بێ". هەر ئەم بەندە لە بەرنامەی پەسندكراوی كۆنگرەی شەشەمدا بەم شێوەیە هاتوە: "ئامانجی دوارۆژی حیزبی دێموكراتی كوردستانی ئێران، پێكهێنانی كۆمەڵێكی دێموكراتیكی سوسیالیستی‌یە".

لە پێوەندی لەگەڵ ئەم ماددانەدا بوو كە لە هاوینی ڕابردوودا نامیلكەیەك لە لایەن كۆمیسیۆنی ئینتیشارات و تەبلیغاتی حیزبەوە بە ناوی **"كورتە باسێك لە سەر سوسیالیزم"** بڵاوكرایەوە بە مەبەستی ئەوەی ڕوون بكرێتەوە كە:

یەكەم: بۆچی بە پێویست زانراوە لە بەرنامەی حیزبدا باسی سوسیالیزم بكرێ؟

دووهەم: ئەو سوسیالیزمەی كە حیزب دەیهەوێ وەك ئامانجی دوارۆژ پێكی بێنێ، چ سوسیالیزمێكە؟

سێهەم: پێوەندیی ئێمە لەگەڵ وڵاتانی سوسیالیستی بە گشتی و یەكیەتیی سۆویەت بە تایبەتی دەبێ چۆن بێ؟

له كۆنگرەی شەشەمدا لەسەر ئەم ناميلكەيە باسێكی پڕنێوەڕۆك كراو لە دوايیدا بڕيارێكی لەسەر درا كە لە بەرنامەی ئەمڕۆدا وەك ئاخر بڕياری كۆنگرەی شەشەم پێشكەشی گوێگرە بەڕێزەكان دەكرێ. بەڵام پێش ئەوەی دەقی بڕيارەكە پێشكەش بكرێ بە پێويستی دەزانين زۆر بە كورتیو وەك ئيشارە، چەند خەتێك لەم ناميلكەكەيە لەسەر پرسيارە ئەساسیيەكان كە لە سەرەوەدا هاتن، پێشكەش بكەين.

له وەڵامی ئەو پرسيارەدا كە بۆچی سوسياليزم ئامانجە؟ لە حاڵێكدا حيزبی دێموكرات حيزبێكی "ماركسيستی ـ لنينيستی" يان "كومۆنيستی"و بە گشتی حيزبی تايبەتی چينی كرێكار نيە، لە سەرەتای ناميلكەكەدا هاتوە كە: حيزبی دێموكراتی كوردستانی ئێران هەرچەند حيزبێكی دێموكراتی ـ ميللیيە، بەڵام هەر لەو كاتەدا حيزبێكی پێشڕەوە. حيزبی پێشڕەو بەو مانايە كە دەيهەوێ لەگەڵ چارەسەر كردنی مەسەلەی ميللیو وەرگرتنی مافی نەتەوەيی گەلەكەمان، مەسەلەی كۆمەڵايەتييش چارەسەر بكا. . . بۆ چارەسەری مەسەلەی ميللی، ئێمە بە لە نەزەر گرتنی وەزعی كوردستانی ئێرانو وەزعی تايبەتی ئێرانو وەزعی گشتيی گەلی كورد لە رۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا، خودموختاريمان هەڵبژاردوەو پێمان وايە بە وەدەستهێنانی خودموختاری مەسەلەی نەتەوايەتيی گەلی كورد لە ئێراندا چارەسەر دەكرێو ئەو كاتە رێگا خۆش دەبێ بۆ چارەسەر كردنی گيروگرفتە كۆمەڵايەتييەكانو لەنێو بردنی پاشكەوتوويی گشتيی وڵاتەكەمان. بەڵام لە بارەی مەسەلەی كۆمەڵايەتييەوە بە بڕوای ئێمە رێگای چارەسەركردنی مەسەلەی كۆمەڵايەتی بە شێوەيەكی بنەڕەتی، پێكهێنانی سوسياليزمە. ئەساسی سوسياليزم لەڕاستيدا لە نێوبردنی چەوسانەوەی

ئینسانە. ئێمەش دەمانەوێ چەوسانەوە بە گشتی لە كۆمەڵدا لە بەین بچێو لەبەر ئەوە پێكهێنانی سوسیالیزممان وەك ئامانجێك بۆ كۆمەڵی خۆمان لەبەر چاوە.

بەڵام، سوسیالیزم بۆچی ئامانجی دوارۆژە؟ لە وەڵامی ئەمەدا لە كورتەباسدا هاتوە كە: "بۆ ئێمە دامەزراندنی سوسیالیزم ئەسڵێكی زۆر گرینگە. بۆ گەیشتن بەو ئەسڵەش، ئێستا لە ئاسۆی خەباتی گەلی كورددا سێ قۆناغی ستراتیژیكیمان لەبەر چاوە: قۆناغی یەكەم وەدەستهێنانی خودموختارییە. پاش وەدەستهێنانی خودموختاری، هەتا پێكهێنانی هەلومەرجی پیادە كردنی سوسیالیزم دەبێتە قۆناغی دووهەم. ئەگەر حیزبی دێموكرات بتوانێ ئەو بەرنامەیەی ئێستا هەیەتی، پاش وەرگرتنی خودموختاری لە ماوەی ٢٥ ساڵدا جێبەجێ بكا، سەركەوتنێكی مێژوویی یەكجار گەورەی بەدەست هێناوە. . . بە دوای جێبەجێ كردنی بەرنامەكەمان دەست دەكەین بە دانانی بەرنامەیەكی تازە بۆ دامەزراندنی سوسیالیزم كە ئەوە قۆناغی سێهەمە". كەوا بوو بە كورتی: "دامەزراندنی سوسیالیزم چارەسەر كردنی بنەڕەتیی مەسەلەی كۆمەڵایەتییە، بەڵام ئەوە ئامانجی دوارۆژەو لە قۆناغی ئێستای حیزبدا ناتوانێ ببێ بە دروشمی ڕۆژ." واتە دروشمێكی قۆناغی دوایی یان ئامانجی دوارۆژە. . . بەڵام هەر ئەوە كە لە ئێستاوە ڕادەگەیەنین: "ئامانجی دوارۆژی حیزبەكەمان دامەزراندنی سوسیالیزمە، ڕێبازی گشتیی حیزبەكەمان بۆ دوارۆژ دیاری كردوەو ئاسۆی سیاسەتو تێكۆشانمان ڕوون كردۆتەوە. ئەوەشمان دیاری كردوە كە لە كۆمەڵی كوردەواریدا كێ پشتیوانمانە؟ لەگەڵ كام چینو توێژێك دەبێو دەتوانین بچینە پێش؟ هەروەها ڕوونمان كردۆتەوە كە لە ئێرانو لە دنیادا دۆستو هاوپەیمانەكانمان كێن؟"

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە نامیلکەی "**کورتە باسێك لەسەر سوسیالیزم**"دا لەپاش ئەمە بەشێك تەرخان کراوە بۆ شیکردنەوەی "سوسیالیزم"و بە تایبەتی لە ژێر سێ عینوانی: "سوسیالیزمو سەرمایەداری"، "سوسیالیزموکار"، "سوسیالیزمو ئابووری"دا بە ڕوونی شیکراوەتەوە کە نێوەڕۆکی سوسیالیزم چیەو بۆچی دەتوانێ چەوسانەوە لەبەین بەرێ؟

لە پاش ئەم باسانە، نامیلکەی "کورتەباس" بەشێك تەرخان دەکا بۆ باس لەسەر سوسیالیزمی مەوجوود، واتە سوسیالیزمی دامەزراو لە یەکیەتیی سۆویەتو لە ولاتانی ئورووپای ڕۆژهەلاتدا. پاش ئەم بەشە نامیلکەی "کورتەباس" دێتە سەر باسی "**سوسیالیزمو هەلومەرجی ولاتەکەمان**"و "**سوسیالیزمی دێموکراتی**"و بەم جۆرە دەست پێ دەکا:

"هەتا ئێرە هەم لەباری تێئۆرییەوەو هەم لە باری عەمەلییەوە باسی بارە باشەکانی سوسیالیزممان کرد. . . ئێستا دەتوانین بێینە سەر باسی ئەو مەسەلە گرینگە کە ئەو سوسیالیزمەی ئێمە دەمانەوێ دایبمەزرێنین، چ جۆرە سوسیالیزمێکە؟ یان باشتر ئەوەیە کە پرسیار بکەین ئایا ئەو سوسیالیزمەی ئێمە دەمانەوێ دروستی بکەین، بە تەواوی عەینی ئەوە دەبێ کە لە ولاتانی سوسیالیستیدا دامەزراوە؟ وەلامی ئەم پرسیارە زۆر بە ڕاشکاوی ئەوەیە کە: نا! ئەوە لەگەڵ وەزعی ولاتەکەماندا ناگونجێ، چونکە فەرهەنگو سوننەتی گەلەکەمان تایبەتینو لەگەڵ فەرهەنگو سوننەتی گەلانی دیکە فەرقی هەیە. بۆیە زۆر ڕوونە کە ئەو سوسیالیزمەی ئێمە دەمانەوێ دایبمەزرێنین دەبێ لەگەڵ سوسیالیزمی هەر جێگایەکی دیکە فەرقی هەبێ. بەلەبەر چاو گرتنی هەمووی ئەوانەیە کە ئێمە دەمانهەوێ سوسیالیزمێك دابمەزرێنین کە لەگەڵ هەلومەرجی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تایبەتی وڵاتەكەماندا ڕێك بكەوێ. مەسەلەیەكی زۆر ئەساسی كە لە سوسیالیزمی دامەزراو بە پێی هەلومەرجی تایبەتی وڵاتەكەمان دەبێ لەبەر چاو بێ، مەسەلەی دێموكراسیو ئازادییە. گەلانی ئێرانو نەتەوەی كورد بە سەدان ساڵ لە ژێر دەستی ڕێژیمی ئیستبدادیدا ژیاون. بۆیە زۆریان پێویستی بە ئازادیو دێموكراسی هەیەو دەیانەوێ ئازاد بنو بە ئازادی بژین. سوسیالیزم نانی دەداتێ، خانووی دەداتێ، خوێندنو لەشساغیی دەداتێ، بەڵام ئینسان تەنیا بە نان ناژی. كەوابوو لە بەرامبەر ئەوانەدا نەك تەنیا نابێ ئازادییەكەی لێ بستێنێ، بەڵكوو بە پێچەوانە دەبێ زۆر زیاتریشی لە سەردەمی سەرمایەداریدا بداتێ. ئێمە دەبێ سوسیالیزمێك دروست بكەین كە نەك تەنیا دێموكراسی مەحدوود نەكا، بەڵكوو پەرەشی پێ بدا. . . واتە ئێمە دەبێ سوسیالیزمێك دامەزرێنین كە دێموكراتیك بێ. ئەوە هەم بە مانای كەڵك وەرگرتن لە دەسكەوتە ئابووریو كۆمەڵایەتییەكانەو هەم بە مانای كەڵك وەرگرتن لە ئازادیی فەردیو سیاسیو بەشدار كردنی ڕاستەوخۆی كۆمەڵانی خەڵك لە هەڵسووڕاندنی كاروباری وڵات دایە. لە سوسیالیزمی دێموكراتیكدا فەرد نە لە باری ئابووریو كۆمەڵایەتییەوە دەچەوسێتەوەو نە لە باری سیاسییەوە. هاونیشتمانی وڵاتێك كە سوسیالیزمی دێموكراتیی تێدا پێك هاتوە، هاونیشتمانێكی ئازادەو بە ئازادی دەژی.

لێرەدا پێویستە هەڵەیەكیش لەبارەی "سوسیالیزمی دێموكراتیك"دا ڕاست بكەینەوە، چونكە هێندێك لە مانای سوسیالیزمی دێموكراتیك باش تێنەگەیشتوون. ئەو ڕاست كردنەوەیەش ئەمەیە كە: "سوسیالیزمی دێموكراتیك" لەگەڵ "سوسیال دێموكراسی" فەرقی هەیە. سوسیال دێموكراسی ڕێبازێكە كە بە ناوی سوسیالیزم، سەرمایەداری دەپارێزێو هەڵی دەسووڕێنێ؛

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بە ناوی سوسیالیزم کرێکاران هان دەدا بۆ ئەوەی سەرمایەداری قبووڵ بکەن‌و بە کورتی دەیهەوێ کە گیروگرفتە سیاسی‌و کۆمەڵایەتی‌و ئابووری‌یەکانی کرێکاران لە چوارچێوەی سەرمایەداری‌دا چارەسەر بکا، بێ ئەوەی ئەو چوارچێوەیە تێک بدا. لەحاڵێکدا سوسیالیزم بە مانای رووخاندنی سەرمایەداری بە تەواوی‌و پێکهێنانی کۆمەڵێکی نوێیە. ئێمە کاتێک دەڵێین سوسیالیزممان دەوێ، ئەوە خۆی بە مانای رەتکردنەوەی سەرمایەداری‌و لە ئاکامدا رەتکردنەوەی سوسیال دێموکراسی‌یە. بەڵام ئەگەر کوتمان "سوسیالیزمی دێموکراتیک"مان دەوێ، مانای ئەوەیە کە هەر دیسان سوسیالیزممان دەوێ بەلام سوسیالیزمێک کە دێموکراسیی لەگەڵ بێ‌و پەرەی پێ بدا.

دوایین بەشی نامیلکەی "کورتەباس" پاش ئەو روون کردنەوەیە لە سەر "سوسیالیزمی دێموکراتیک" لەسەر: "هەڵوێستی ئێمە بەرامبەر بە وڵاتانی سوسیالیستی" باس دەکا. ئێمە لە دەنگی کوردستانی ئێرانەوە چەند رۆژ لەمەوبەر بە بۆنەی کۆچی دوایی "یوری ئاندرۆپۆف" سکرتێری گشتیی حیزبی کومۆنیستی یەکیەتیی سۆویەت وتارێکمان پێشکەش کردو لەم وتارەدا چەند خاڵمان لەسەر سەربەخۆیی بڕیاردانی حیزبی دێموکرات کە لە نامیلکەی کورتەباس‌دا هاتوە، باس کرد. لێرەش‌دا دیسان چەند دێڕێکی دیکە لەم بارەیەوە لە نامیلکەی کورتەباس‌دا دەخوێنینەوە:

لە نامیلکەی کورتەباس‌دا هاتوە: "ئێستا بەلەبەرچاوگرتنی هەموو ئەوانەی کە گوتران، حیزبی ئێمە دەبێ پێوەندیی لەگەڵ وڵاتانی سوسیالیستی چۆن بێ؟ وەڵام ئەوەیە کە ئەو پێوەندی‌یە دەبێ "دۆستانە" بێ. واتە نە دوژمنمانە وەک هێندێک دەستەو تاقم کە یەکیەتیی سۆویەت بە سوسیال ئیمپریالیست یان بە ئیمپریالیستی تەواو دادەنێن‌و، نە پێڕەویی بێئەملاوئەولای وەک حیزبی توودە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کە هەرچی لە یەکیەتیی سۆویەتیدا ڕوو بداو هەر سیاسەتێك لە لایەن حکوومەتی سۆویەتییەوە بەڕێوەبچێ، فەوری قبووڵی دەکەن و تەپڵی بۆ هەڵدەگرن! دۆستایەتی لە ڕوانگەی ئێمەوە ئەوە نیە کە هەرچی دۆستەکەمان کوتی بڵێین بە چاوان. دیارە ئێمە ئەگەر نەزەری جیاوازیشمان لەگەڵ سۆویەت هەبێ، هەرگیز دوژمنایەتیی ئەو وڵاتە ناکەین، بەڵام مافی ڕەخنەگرتن بۆ خۆمان هەر دەپارێزین. ئایا هەرچی حیزبی دێموکرات دەیکا، بۆ حیزبی کومۆنیستی یەکیەتیی سۆویەت جێگای پەسندە، هەتا ئێمە هەرچی دەوڵەتی سۆویەت گوتی قبووڵی بکەین؟ . . . ئێمە پێمان وایە هیچ کەس بە ئەندازەی خۆمان لە واقعیاتی کۆمەڵی کوردستان شارەزا نیەو هەر بۆیە هیچ کەس لێوەشاوەیی بڕیاردانی لە جیاتی ئێمەی نیە. هیچ ئۆرگانێك چ هی وڵاتێکی تایبەتیو چ نێونەتەوەیی، حەقی ئەوەی نیە کە لەبارەی ئێمەدا بە بێ ئێمە بڕیار بدا، هەروەك ئێمەش ئەو حەقە بە خۆمان نادەین کە لە سەر وڵاتێکی دیکە بڕیار بدەین . . . ئێمە سیاسەتی خۆمان بۆ خۆمان دیاری دەکەین، چونکە حیزبێکی سەربەخۆین. چ چووك بین و چ گەورە، چ بێهێز بین و چ بەهێز، سیاسەتی سەربەخۆی خۆمان ناگۆڕین."

گوێگرە بەڕێزەکان!

ئێستا کە چەند بەشێکتان لەسەر خاڵە ئەساسییەکانی نامیلکەی "کورتەباسێك لەسەر سوسیالیزم" پێشکەش کرا، گوێ ڕابگرن بۆ بڕیاری کۆنگرەی شەشەمی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەسەر ئەم نامیلکەیە:

بڕیاری چوارەم لەسەر نامیلکەی "کورتەباسێك لەسەر سوسیالیزم":

کۆنگرەی شەشەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە چەند کۆبوونەوەی خۆیدا بە درێژی لە سەر نێوەرۆکی ئەو نامیلکەیە کە لە گەلاوێژی ١٣٦٢دا لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لایەن کۆمیسیۆنی ئینتشاراتو تەبلیغاتی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەوە لە ژێر ناوی "کورتەباسێك لە سەر سوسیالیزم"دا بڵاو کراوەتەوە، باسو وتووێژی کرد. ئاکامی ئەم باسو بیرورا گۆڕینەوەیە ئەمە بوو.

١ـ کۆنگرە بە شێوەیەکی گشتی نێوەرۆکی ئەم نامیلکەیە بە تایبەتی لەبارەی هەوڵدان بۆ دامەزراندنی کۆمەڵێکی دێموکراتیکی سوسیالیستی‌یەوە تەئید دەکاو لەو باوەڕە دایە کە ئەم سیاسەتە لەگەڵ ئامانجی دوارۆژی حیزبەکەمان یەك دەگرێتەوە، هەم سەربەخۆیی بڕیاردانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران تەزمین دەکاو هەم بناخەیەکی باش بۆ دۆستایەتی لەگەڵ وڵاتانی سوسیالیستی‌و هەموو هێزە پێشکەوتووەکانی دنیا لە حیزبی ئێمەدا دادەمەزرێنێ.

٢ـ کۆنگرە داوا لە بەڕێوەبەرایەتی تازەی حیزب دەکا لە ڕێگای شیکردنەوەی زیاترەوە نێوەرۆکی ئەم نامێلکەیە بەرێتە نێو هەموو ریزەکانی حیزبو لەو بارەوە یەکیەتیی فکری لە نێو هەموو ئەندامانیدا پێك بێنێ.

٣ـ کۆنگرە داوا لە رێبەرایەتیی هەڵبژێردراوی کۆنگرەی شەشەم دەکا کە نامیلکەی کورتەباس پاش چاوپێداخشاندنەوەو گونجاندنی هێندێك لە تێبینی‌یەکانی بەشدارانی کۆنگرە، جارێکی دیکە لە تیراژێکی زۆرتردا بڵاو کاتەوە.

٤ـ کۆنگرە تەوسیە دەکا کە بۆ ئەوە نێوەڕۆکی کورتەباس باشتر بچێتە نێو ئەندامانی حیزبو کۆمەڵانی خەڵك، هەم بەشەکانی جیاوازی زیاتری شی‌بکرێنەوەو هەم لە ڕێگای بڵاوکردنەوەی نووسراوەو دانانی سیمینار، کادرەکانو ئەندامانی حیزب بە وردی لەو فکرانە کە لە کورتەباسدا هاتوون، ئاگادار بکرێن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٥ـ هەر لەو كاتەدا ئەركی سەرشانی بەڕێوەبەرایەتیی حیزبە كە بە پێی توانای، بۆ پتەو كردنی دۆستایەتی لەگەڵ وڵاتانی سوسیالیستی، هاوپەیمانانی ستراتیژیی حیزبەكەمان تێبكۆشن. لە نێوخۆی وڵاتیشدا ڕێبەرایەتیی حیزب دەبێ هاوكاریی خۆی لەگەڵ ئەو هێزە سەربەخۆو ڕەسەنانە كە بەختیاریی دوارۆژی خەڵكی ئێران لە جێگیربوونی سوسیالیزمدا دەبینن، زیاتر پەرە پێبدا.

٦ـ نەفیی یەكجاریی سیستەمی پڕ لە زۆڵمو چەوسانەوەی سەرمایەداری، هەوڵدان بۆ دامەزراندنی سیستەمێكی دێموكراتیكی سوسیالیستیو پاراستنی سەربەخۆیی سیاسیو سەربەخۆیی بڕیاردان؛ ئەمەیە سیاسەتی ئوسووڵی حیزبی دێموكراتی كوردستانی ئێران.

ئەم وتارە ڕێكەوتی ١٣٦٢/١٢/١٣ لە دەنگی كوردستانی ئێرانەوە بڵاو كراوەتەوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٢٩ی ڕەشەمە،
ساڵڕۆژی میللی بوونی سەنعەتی نەوتی ئێران

ڕۆژی ٢٩ی ڕەشـەمە، سـاڵڕۆژی میللـی بوونـی سـەنعەتی نـەوتی ئێرانـە. سەرگوزەشتی کانگا نەوتی‌یەکانی ئێران وەك سەرگوزەشتی کانگا نەوتی‌یـەکانی وڵاتانی ستەملێکراوی دیکە، پڕە لە کارەساتو هەر لەو حاڵەشدا پەندو دەرس.

نزیکـەی ١٠٠ سـاڵ لەمەوبـەر، لـە کـاتێکدا ئـێران تووشـی ئـاڵۆزیو بێسـەرەوبەرەیی‌یەکی زۆر بـوو، حاکمـە سـەرەڕۆیەکان پێویسـتی‌یەکی یـەکجار زۆریان بە داهاتو پارە بۆ درێژەپێدان بە حاکمییەتی زاڵمانـەی خۆیـان بـە سـەر خەڵکی ڕەنجەڕۆی ئـێراندا هـەبوو، پادشـاکانی قاجـار لـە فرۆشـتنی سـەرمایەی ئـێران پێکـەوە ڕەقابـەتیان دەکـردو لـە بەرامبـەر وەرگرتنـی پارەیـەکی کـەم، ئیمتیـازی کـەڵك وەرگرتـن لـە سـامانی میللیـی وڵاتیـان دەدا بـە خاریجی‌یـە تاڵانچی‌یەکان. یەکێك لەو تەخشـانو پەخشـانانە فرۆشـتنی مـافی کـەرێز لێدان، چاڵاو هەڵقەندن لە زەوی‌دا بوو کە لە ساڵی ١٢٧٩ی هـەتاوی واتـە سـاڵی ١٩٠١ی میلادی بە "مهندس دارسی"ی ئینگلیسی درا. بەم جۆرە پاش ئەوەی ئەم مافە لە لایـەن دارسـی‌یەوە بـە حکوومـەتی بریتانیـا درا، تاڵانچی‌یـە نەوتی‌یـەکانی ئینگلیس بوونە خاوەنی یەکێك لە بەنرخترین سامانو سەرمایە ژێـر زەوی‌یـەکانی ئێران.

لە پاش کودیتای ساڵی ١٢٩٩ی هەتاویو هاتنە سەرکاری ڕەزاشـا، لـە سـاڵی ١٣١١دا، پـەیمانی دارسـی بـە ڕواڵـەت لـە لایـەن ئێرانـەوە هەڵوەشـایەوە. بـەڵام

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئینگلستان مەسەلەکەی بردە کۆمەڵی نەتەوەکان کە لەوێ پەیمانەکە سەر لەنوێ بۆ ماوەی ٦٠ ساڵی دیکە تازە کرایەوەو بەم جۆرە دەست بە سەرداگرتنی نەوتی ئێران لە لایەن بریتانیاوە ڕەسمیەتی نێونەتەوەیی پەیدا کرد.

لە جەرەیانی شەڕی دووهەمی جیهانیو بە دوای ئازاد بوونی ئێران لە چنگی ئیستبدادی رەزاخانیو پێکهاتنی فەزایەکی سیاسی تا ڕادەیەك دێموکراتیو ئازاددا، خەباتی خەڵکی ئێران بۆ وەدەستهێنانی سەربەخۆیی ڕاستەقینەو رزگار بوون لە چنگی چەوسێنەران، پەرەی گرتو بۆ پاراستنی مافەکانی گەلانی ئێران هێندێك سەرکەوتنیش وەدەست هاتن. یەکێك لەوانە ئەوە بوو کە لە ساڵی ١٣٢٣دا بە ڕێبەرایەتیو تێکۆشانی دوکتور "مصدق" قانوونێك بە ناوی "قانوونی مەنعی بەهرەبەرداری لە کانگا سروشتیەکانی ئێران" لە مەجلیس پەسند کرا کە تا ئەندازەیەك پێشی تەماعکاریی تالانچییە نێونەتەوەییەکانی گرت.

ئەگەرچی جێگیربوونی بەرەبەرەی سەڵتەنەتی حەمەڕەزا شاو تەواو بوونی شەڕو پەرەگرتنی نفووزی ئیمپریالیزمی ئەمریکا لە جیهانو لە ئێراندا، بوو بە هۆی ئەوە کە ئاگری ئاواتەکانی خەڵکی ئێران بە ناچار بەرەو دامرکان بڕوا، بەڵام خەبات، بە تایبەتی بۆ پاراستنی سەرمایەو سامانەکانی نیشتمانو داسەپاندنی حاکمییەتی خەڵکی ئێران بە سەر ئەو سامانە ژێر زەویانەدا، هەروا کەمو زیاد درێژەی هەبوو.

لە ساڵی ١٣٢٩دا، مەسەلەی ئەستاندنەوەی مافی نیشتمانیی ئێران لە سەنعەتی نەوتدا زۆر بە گەرمی هاتە گۆڕێ کە ئەمە بوو بە هۆی پێکهاتنی کۆمیسیۆنێکی تایبەتی بۆ نەوت لە مەجلیسدا. هەرچەندە حاکمییەتی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شاهەنشاهیو نۆکەرانی بێگانە لە ڕێگای بەرەوپێش چوونی تێکۆشان بۆ وەدەستهێنانەوەی مافی گەلانی ئێراندا کەندو کوسپی گەورەیان ساز کرد. سەرەڕای ئەمە، کۆمیسیۆنێکی نەوت بە سەرۆکایەتیی دوکتور "محمد مصدق" لە ڕۆژی ٢٩ی ڕەشەمەی ساڵی ١٣٢٩دا توانی قانوونی میللی بوونی سەنعەتی نەوت لە دوو مەجلیسی شووراو سەنادا بە پەسند کران بگەیەنێ. ماوەیەکی کورت لە پاش ئەم پەسند کرانە واتە لە ڕۆژی ١٠ی بانەمەڕی ساڵی ١٣٣٠دا قانوونی وەلانانی شیرکەتی نەوتی ئێرانو ئینگلیس لە مەجلیسدا پەسند کراو دوو ڕۆژ پاش ئەمەش، دوکتور موسەددیق بۆ بەجێ گەیاندنی ئەم ئەرکەو بۆ ڕێبەری کردنی خەباتی خەڵکی ئێران لە پێناوی وەدەستهێنانی سەربەخۆیی سیاسیو ئابووریی خۆیان بوو بە سەرۆك وەزیر. دوکتور موسەددیق لە ڕۆژی ٢٩ی ڕەشەمەی ئەو ساڵەدا، واتە تەواو ساڵێك پاش پەسند کرانی قانوونی میللی بوونی سەنعەتی نەوت شیرکەتی نەوتی ئینگلیسی لەسەر کار وەلا ناو بەشێکی زۆر بەنرخی لە خاکی نیشتمانی لە دەستی ئینگلیسەکان دەرهێنا.

میللی کرانی نەوت لە ئێراندا، کردەوەیەکی شۆڕشگێرانە بوو کە تەنیا مەبەستی دەست بەسەر داگرتنی خەڵکی ئێران بە سەر یەکێك لە بەنرخترین سەرمایە نیشتمانییەکەیان واتە نەوت نەبوو. ئەو کارە لەڕاستیدا نیشانەی بڕوای قووڵی خەڵکی ئێران بە وەدەستهێنانی سەربەخۆیی سیاسیو ئابووریو، هەروەها سەرەتای خەبات دژی دەستو پێوەندەکانی ئیستعماری خاریجی لە نێو وڵاتدا بوو کە لە سەرەوەی هەمووان، دەرباری سەڵتەنەتی دەبێ ناو ببەین. خەبات بۆ میللی کردنی نەوت، لەڕاستیدا خەبات لە پێناوی حاکمییەتی گەلو دامەزرانی دیموکراسی لە ئێراندا بوو کە ئەم خەباتە بە ناچار دەبووایە بە ڕێگای خەبات دژی نفووزی ئیمپریالیزمی جیهانیو لە سەرەوە ئیمپریالیزمی ئەمریکادا بڕوا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەنگدانەوەی بێوێنەی خەباتی خەڵکی ئێران لەو ساڵانە لە جیهانداو بە تایبەتی لە وڵاتانی جیهانی سێهەم و ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا نیشانەی گرینگیو گەورەیی ئەو خەباتە شۆڕشگێرانەیەی خەڵکی ئێرانە. هەر بۆیە ئیمپریالیزمی جیهانی بە هەموو هێزو توانای خۆیەوە بەربەرەکانیی لەگەڵ حکوومەتی دوکتور موسەددیق دەکرد، هەتاکوو لە ئاخردا توانی بە یارمەتیو بە دەستی نۆکەرانی جیرەخۆری خۆی، لە ڕۆژی ٢٨ی گەلاوێژی ساڵی ١٣٣٢دا کوودیتا بکاو حکوومەتی خەڵکیی دوکتور موسەددیق بڕووخێنێ. لەم تاریخەوە هەتا سەرەونخوون کردنی حکوومەتی سەرەڕۆی دیکتاتۆری گەورەی حەمەڕەزا شای خایین، بەشێکی هەر گەورەی سەرمایەو داهاتی وڵاتی ئێمە بە دەستی شیرکەتە گەورەو چەند میللییەتەکان بە تاڵان ڕۆیی، ئەوەش کە مابۆوە بۆ قاییم کردنی بناغەی حکوومەتی شاهەنشاهیو پۆشتەکردنی ئەرتەشی ئەمریکایی شا خەرج کرا. شای خایین بە مەیداندان بە ئەمریکاو شیرکەتە گەورە نەوتییەکانی جیهانی لە ئێران، لەڕاستیدا ئێرانی کرد بە وڵاتێکی "تحت الحمایە"و ژێر دەست.

تێکەوە پێچرانی تۆماری نیزامی بەستراوە بە ئیمپریالیزمی شا بە هۆی ڕقو تووڕەیی شۆڕشگێرانەی گەلانی ئێران ئەو چاوەڕوانییەی هێنابووە پێش کە ئەمجار خەڵکی ئێران بە تەواوی حاکمییەت بە دەستی خۆیانەوە دەگرنو دەبنەوە خاوەنی ڕاستەقینەی سەرمایە نیشتمانییەکان. بەڵام دیتمان کە چۆن هێندێك ئاخوندی کۆنەپەرست بە سەرۆکایەتیی خومەینیی دەجاڵ لە ژێر ناوی ئیسلامدا سواری شەپۆلەکانی شۆڕش بوونو بە کەڵك وەرگرتن لە ناڕێکوپێکیو بێ سازمانیی هێزە گەلیو شۆڕشگێرەکان، حکوومەتی دژی گەلیو دژی نیشتمانیی خویان بە سەر وڵاتدا سەپاند. بەهاری ئازادی زۆری نەخایاندو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دێوەزمەی ئیستیبداد ئەمجار لە شکڵی ویلایەتی فەقیهدا دەستی بە مەیدانداری کردو بەم جۆرە ئاواتەکانی خەڵکی ڕەنجەڕۆی ئێران وەڕاست نەگەڕا.

ئێستا پێنج ساڵە کە داهاتی نەوت لە ئێراندا بۆ کوکو پۆشتەکردنی ئەرتەش‌و کڕینی کەرەسەی شەڕ، بۆ جێگیر کردن‌و قاییمتر کردنی حاکمییەتی ئاخوندی، سەرکوت کردنی گەلی ڕاپەڕیوی کوردو درێژەپێدان بە شەڕی بێفاییدە لەگەڵ عێراق خەرج دەکرێ‌و دەچێتە گیرفانی تالانچی‌یە نێونەتەوەیی‌یەکان. بێجگە لەوە، ڕێژیم بە درێژەدان بە سیاسەتی دژی گەلیی خۆی، نەخشی بەنرخی دوکتور موسەددیق لە میللی کردنی نەوتدا دەشارێتەوەو تێدەکۆشێ "آیت‌الله کاشانی"ی کۆنەپەرست‌و خایین بە قارەمانی ئەم کارە بناسێنێ، لە حاڵێکدا کە لە سەرنەکەوتن‌و شکانی جووڵانەوەی نیشتمانیی ئێران‌داو لە ڕووخانی حکوومەتی دوکتور موسەددیق‌دا ناوبراو دەستێکی باڵای هەبوو.

ئێستا ٤١ ساڵ پاش میللی بوونی سەنعەتی نەوت، بەهۆی سیاسەتی شەڕخوازانەی ڕێژیمی خومەینی هەموو ناوچە خاوەن نەوتەکانی ئێران بوون بە وێرانە. سەدان هەزار زەحمەتکێشی تینووی ئازادی‌و بەختەوەری، لە جیاتی ئەوەی لە داهاتی نەوت بۆ گەیشتن بە ئاسایش‌و بەختەوەری کەڵك وەرگرن، هەر بە پووڵی نەوت لە لایەن خومەینی‌یەوە چەکدار کراون‌و بۆ "کشتارگاه" واتە مەیدانەکانی شەڕ ناردراون. بەم جۆرە جارێکی دیکە بە ڕوونی دەرکەوتوە کە خەڵکی ئێران هەتا ئەو کاتەی پشت ئەستوور بە هێزە سیاسی‌یە پێشکەوتووو بەرپرسەکانی خۆیان چارەنووسی خۆیان بە دەستەوە نەگرن، ناتوانن لە کانگاو سەرمایەکانی نیشتمانیی خۆیان کەڵك وەرگرن.

لە چل‌ویەکەمین ساڵڕۆژی میللی بوونی سەنعەتی نەوت‌داو، بە لەبەر چاو گرتنی هەلومەرجی مێژوویی ئێستا، جێگای ئەوەیە کە لە ڕووداوەکانی ڕابردوو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەرس وەرگرینو یەكپارچەو یەكگرتوو بۆ كورت كردنەوەو بڕینی دەستی چەوسێنەرانی خاریجیو ناوخۆیی ڕاپەڕینو جارێكی دیكە ئەركی مێژوویی خۆمان لەمەڕ پاراستنی ئازادیو سەربەخۆیی نیشتمانو بەگۆڕ ئەسپاردنی داییمیی نیزامی دیكتاتۆری لە ئێراندا بە ئەنجام بگەیەنین.

بە هیوای ئێرانێكی ئازادو ئاوەدانو

بە دوور لە سێبەری نگریسی ئیمپریالیزمو نۆكەرانی.

ئەم وتارە ڕێكەوتی ١٣٦٢/١٢/٢٩ لە رادیۆ دەنگی كوردستانی ئێرانەوە بڵاو كراوەتەوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خومەینیی و بزووتنەوەی جیهانی ئیسلام

نزیکەی ٥ ساڵو چەند مانگێك لەمەوبەر، کاتێك ڕێژیمی سەرەڕۆی پەهلەوی بە هۆی ڕاپەڕینی یەکپارچەی خەڵکی ئێران سەرەونخوون بووو ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران هێشتا لە لایەن ئاخوندە دەغەڵەکانەوە بە تەواوی داگیر نەکرابوو، هەمووی ئەو کەسانەی کە لە مەسایلی سیاسی‌دا خاوەن نەزەرن‌و سەرنج دەدەنە ئاڵوگۆڕە سیاسی‌یەکانی جیهان، بە گشتی لەم باوەڕەدا بوون کە هێندە تێناپەڕێ شەپۆلی شۆڕشی ئێران دەگاتە وڵاتەکانی دیکەی ناوچەش؛ بە تایبەتی ئەو وڵاتانەی کە لە ژێر حاکمییەتی ڕێژیمی کۆنەپەرست دان، لە ماوەیەکی کورتدا تووشی چارەنووسی ڕێژیمی پاشایەتیی ئێران دەبن. هەورەتریشقەیەکیش کە لە ئاسمانی سیاسیی هێندێك لە وڵاتەکانی ناوچەدا رووی دا، وادەی هاتنی تۆفانی توندوتیژی وەك ئێرانی دەداو وای دەخستە بەرچاو کە وێدەچێ سەرەنجامی ڕەشی سەڵتەنەتی کە بناغەی لە سەر دژایەتی لەگەڵ هەموو دەسکەوتو ئامانجەکانی شۆڕش دامەزرا بووو، لە ژێرپێنانی هەمووی ئەو هیواو هۆمێدانە کە خەڵکی ئێران لە پێناویاندا ئەو هەموو کوێرەوەری‌یەیان کێشا بووو ئەو هەموو قوربانی‌یەیان دابوو، ترسێکیان لە دڵی خەڵکی ناوچە هاویشت کە نەك تەنیا بەرەو شەپۆلی شۆڕشی ئێران نەچوون، بەڵکوو بە کردەوە لە بەرامبەری‌دا ڕاوەستان. کار گەیشتە جێگایەك کە خومەینی لەبەر چاوی خەڵك بوو بە پیسترین‌و بێزراوترین کەسی دنیا. ئەمڕۆ خەڵکی جیهان ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی بە بێبەزەیی‌ترین ڕێژیمی دنیا دەناسن‌و خومەینی بە نموونەی زاڵمی‌و دڕندەیی دەزانن. بەڵام کاربەدەستانی کۆنەپەرستی‌و بڵیندگۆ تەبلیغاتی‌یەکانی ڕێژیم، ئەگەرچی لەو ڕاستی‌یە بە خەبەرن‌و گیروگرفتەکانی کۆماری ئیسلامی باش دەزانن‌و ئاگایان لە دەریای قووڵ‌و بێبنی بوحرانێك هەیە کە ڕێژیمی تێدا پەلەقاژە دەکا، بەڵام دیسانیش بۆ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

فریودانو سەرگەرم كردنی جەماعەتێك كە بۆ خۆیان ناوی "ئۆممەتی حیزبۆڵڵا"یان لە سەر داناون، ماوەیەكە بەشێك لە هەواڵەكانی دەنگوڕەنگی كۆماری ئیسلامیان بۆ قسەی خۆیان بۆ هەواڵەكانی بەناو "بزووتنەوەی جیهانی ئیسلام" تەرخان كردوە كە لەم بەشە لە خەبەركاندا، خەبەری شەڕی نێوخۆی لوبنان، شەڕ لە ئەفغانستانو هەروەها چەند ناوچەی دیكە لە جیهان بڵاو دەكەنەوە. بەم جۆرە دانەرانی ئەم بەرنامەیە بە ئاشكرایی تێدەكۆشن كە تەواوی ئەو جووڵانەوەو تێكۆشانو شەڕو هەرایە لەگەڵ كۆماری ئیسلامی پێوەند بدەنەوە، بەڵام ڕاستییەكە چیە؟

ئایا خەباتی گەلی فەلەستین لە ڕێگای ئەستاندنەوەی سەرزەویو نیشتمانیاندا، تێكۆشانی بێوچانی پارتیزانەكانی ئەریترە بۆ دیفاع لە مافە نەتەوەییەكانی خۆیان زۆر لەو بزووتنەوەو جووڵانەوانە، هیچ پێوەندییەكیان بە كۆماری ئیسلامیی خومەینییەوە هەیە؟ ئایا خەباتگێڕانی فەلەستینی، شۆڕشگێرانی ئەریترەییو چریكەكانی ئەمریكای لاتین لە ئێلسالوادۆرو هێندوراسو شیلی لە ڕێژیمی كۆماری ئیسلامی سەرمەشقیان وەرگرتوە؟ و ئایا ئەگەر ڕێژیمی خومەینی لە ئێراندا نەهاتبایە سەر كار، ئەو جووڵانەوانە لە دنیادا پێك نەدەهاتن؟

ڕاستی ئەمەیە كە خەڵكی فەلەستین، هەر لە سەرەتای پێكهاتنی حكوومەتی ئیسرائیلەوەو لە هەوەڵین ڕۆژەكانەوە كە وڵاتەكەیان لە لایەن سەهیۆنیستەكانەوە داگیر كرا، بۆ ئەستاندنەوەی خاكو نیشتمانەكەیان دەستیان دایە چەكو ئەو خەباتە كە خوێنی هەزاران ڕۆڵەی هەڵكەوتووی ئەم گەلە ستەملێكراوەی لە ڕێگادا ڕژاوە، تا ئێستاش هەر درێژەی هەیە. نە سازبوونی ئەو جووڵانەوەیەی گەلی فەلەستینو نە درێژەدانی، هیچ كام پێوەندییەكیان بە حكوومەتی ئاخوندی لە ئێراندا نەبووە. بە پێچەوانە ڕێژیمی خومەینی لە ماوەی

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٥ ساڵو چەند مانگ دەسەڵاتدارەتیی خۆیدا، لە هیچ جۆرە دوژمنایەتیو دژایەتی لەگەڵ جووڵانەوەی ئازادیخوازی فەلەستین خۆی نەپاراستوە. یارمەتیدان بەو کەسانەی کە بە هاندانو پشتیوانیی سووریە، چەندین مانگ لەمەوبەر لە دژی ڕێبەرایەتیی شەرعیو قانوونیی سازمانی ئازادیخوازی فەلەستینی هەڵگەڕانەوە، خەنجەرێك بوو کە خومەینی بە هاوکاریی سووریە، لە پشتەوەڕا لە جووڵانەوەی گەلی فەلەستینی دا.

جووڵانەوەی ئازادیخوازیی گەلی ئەریترەش لە "ئێتیۆپی" (حەبەشە) لە زەمانێکدا دەستی پێ کرد کە "هایلە سلاسی" (ئیمپراتوری حەبەشە) لە پاش شەڕی دووهەمی جیهانی بە یارمەتیی ئیمپریالیستەکان سەرزەویی موسوڵماننشینی ئەریترەی کە لە پێش شەڕدا وڵاتێکی سەربەخۆ بوو داگیر کردو حاکمییەتی نەتەوەییو سەربەخۆیی ئەو وڵاتەی لە بەین برد. خەباتی خوێناویی گەلی ئەریترە گەلێك ساڵ پێش ئەوەی خومەینیو داروودەستەکەی لە خەیاڵی وەدەستهێنانی دەسەڵاتی سیاسی لە ئێراندا بکەون، هەبووەو نە ئەو جووڵانەوەیە لە کۆماری ئیسلامیی خومەینی سەرچاوەی گرتوەو نە پەرە ئەستاندنو درێژەدانی پێوەندییەکی بە ڕێژیمی مێزەر بە سەراندا هەبووەو هەیە.

شەڕێك کە لە ئەفغانستاندا بە دژی دەوڵەتی مەرکەزی ساز بووەو بەشێکی زۆر بە دەست تاقمێك لە کۆنەپەرستترین توێژەکانی موسوڵمانی ئەفغانی کە بە ئاشکرایی لە لایەن ئیمپریالیزمی ئەمریکاو پایەگاکەی لە ناوچە واتە پاکستان پشتیوانی دەکرێن بەڕێوە دەچێ، شتێکە کە هەم بە مەیلی ئاخوندە کۆنەپەرستەکانەو هەم لە لایەن ئەوانەوە بە شێوەی جۆربەجۆر پەرەی پێ دەدرێ. لێرەدا ئیمپریالیزمی ئەمریکا، هەر ئەو ئیمپریالیزمە کە خومەینی ناوی

ناوە "شەیتانی گەورە" دەست لە نێو دەستی ڕێژیمی كۆماری ئیسلامیدا بۆ ڕووخاندنو لابردنی ڕێژیمی ئەفغانستان تێدەكۆشن. لە ئەفغانستاندا خومەینی بە ئاشكرا بۆتە هاوكاری شەیتانی گەورەو دەیانهەوێ پێكەوە حكوومەتی عەدڵی ئیسلامی لەو وڵاتەدا دامەزرێنن.

كەوابوو ئەوە كە بڵێندگۆ تەبلیغاتییەكانی ڕێژیم هەواڵەكانی جووڵانەوەی حەقخوازانەی فەلەستین، ئەریترە، پۆلیساریۆو هەروەها شەڕی ئەفغانستان بە خۆیانەوە دەبەستنەوە، هۆیەكی دیكەی هەیە. مێژەر بە سەرەكانی حاكم كە بۆ خۆیان لە نێو وڵاتدا دەستەویەخەی هەزاران گیروگرفتی چارە نەكراوو هەزاران بەدبەختی بوون، بۆیە وشەی عینوانی "بزووتنەوەی جیهانی ئیسلام" بە كار دەبەن كە بە قەولی خۆیان بە "ئۆممەتی حیزبۆڵلا"و خەڵكی "همیشە در صحنە" بڵێن كە: ئەگەر لە ئێراندا بێكاری گەیشتۆتە ئەوپەڕی خۆی، ئەگەر لە وڵاتی ئێمەدا گرانی لە ڕادەبەدەرە، ئەگەر لە ئێرانی ئاخوند لێدراودا سەرەڕۆییو زۆڵمو توندو تیژییەكی بێ وێنە پەیدا بووە، ئەگەر سەدان بنەماڵەی ئێرانی داغدارو ڕەش پۆشن، ئەگەر ئابووریی وڵات ڕاوەستاوە، فەرهەنگ شوێنەواری نەماوە، كشتوكاڵ بە نزمترین پلەی خۆی گەیشتووەو سەراسەری وڵات بۆتە گۆڕستانێكی بەرین، ئەوانە هیچ كامیان جێگای مەترسی نین چونكە بزووتنەوەی جیهانی ئیسلام بە ڕێبەرایەتی "هیوای بەشخوراوانی عالەم" واتە جەنابی خومەینی لە حاڵی پەرەئەستاندن دایە.

بەڵام با خومەینیو داردەستەكەی شەوو ڕۆژ لە بارەی كۆمارە ئیسلامییەكەیاندا زۆڕنا لێ بدەنو بە درۆو دەلەسە هەموو جووڵانەوەكانی ئازادیخوازانەی جیهانو تەنانەت شەڕی ئەفغانستانیش بكەنە دەستكردی خۆیان؛ بەڵام ڕاستی ئەوەیە كە لە دنیا پانو بەرینەدا نەك تەنیا هیچ كەس

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چووکترین گرینگی‌یەك بۆ هەراوهوریای خومەینی دانانیٚ، بەڵکوو بە پێچەوانە دنیا بە گشتی لە چەپی چەپ هەتا ڕاستی ڕاستەوە، لە موسوڵمانی زۆر بە ئیمان هەتا ڕێکخراوی غەیرە مەزهەبی، تێکڕا خومەینیو ڕێژیمەکەی بە نموونەی دڕندەییو دژی ئینسانی بوون دەناسن. ئەوە ڕاستی‌یەکە تەنانەت بۆ خودی خومەینیو دەوروبەرەکەی شاراوە نیە.

ئەم وتارە ڕێکەوتی ١٣٦٣/١/٢١ لە رادیۆ دەنگی کوردستانی ئێرانەوە بڵاو کراوەتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بزنی مەلا نەسرەدین!

هەموو كەس دەزانێ كە بناغەی ویلایەتی فەقیه لە سەر "اطاعت"ی بێ ئەملاوئەولای كۆمەلانی خەڵك لە كەسێك دامەزراوە كە لە مەزهەبی شیعەدا مەقامی ویلایەت، واتە سەرەوەتر لە هەمووانی هەیە. لە كۆمەڵێكدا كە وەلیی فەقیه دەسەلاتی سیاسیی وڵاتی بە دەستەوە گرتوە، كەس مافی ئەوەی نیە كە لە سەر هیچ كام لە كاروبارەكانی كۆمەڵدا، چ لە باری سیاسیی و كۆمەلایەتیی و چ لە باری ئابووریی و نیزامیی و تەنانەت لەو مەسەلانەشدا كە پێوەندییان بە ژیانی تایبەتیی و نێوخۆیییەوە هەیە، بە شێوەیەكی سەربەخۆو لە سەر ڕێنوێنیی عەقڵو مەیلو زانایی خۆیدا بڕیار بدا. هەر شتێك كە وەلیی فەقیه بفەرموێ، دەبێ بێ ئەملاوئەولا قبوول بكرێ. هەر كەس چووكترین گومانی لە ئەمرو فتوای وەلیی فەقیهدا هەبێ، بە كافرو بێدین دەناسرێو بە پێی شەرع دەبێ موجازات بكرێ.

لە كۆمەڵێكی ئەوتۆدا وەلیی فەقیه وەك شوانێك دەچێ كە ئەركی ئاگاداریی و بەڕێوەبردنی مێگەلە مەڕی لە سەر شانەو ئەو مەڕەی لە ژێر دەستی ئەو شوانە دان، هەر ئەو خەڵكەن كە ئەمڕۆ خومەینیی و داروودەستەكەی ناویان لێ ناون، ئۆممەتی حیزبوڵلا. ئەو پێوەندییە لە نێوان شوانو مەڕدا ئەمڕۆ ئاكامی پڕ لە زیانی خۆی بە تەواوی نیشان داوە. لە ماوەی ٥ ساڵ دەسەلاتدارەتیی خومەینیدا لە هەر جێگایەكو هەر كاتێك مەسەلەیەك هاتۆتە گۆڕێ كە پێوەندیی ڕاستەوخۆی لەگەڵ چارەنووسی ٤٠ میلیون خەڵكی وڵاتی ئێمە هەبووە، لە دانانو لابردنی كاربەدەستانی ڕێژیمەوە بگرە هەتا درێژەپێدانی شەڕ لەگەڵ

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عێراق و گەرمتر کردنی ئاگری شەڕ لە کوردستان و پەسندی قانوون بە مەبەستی دابەشکردنی زەوی و زار و میللی کردنی بازرگانیی دەرەوەی وڵات و بەڕێوەبردنی ئەو قانوونە یان هەڵوەشاندنەوەیان، هەموو ئەوانە قبووڵ کردن یان ڕەتکردنەوەیان بەستراوەتەوە بە نەزەر و بڕیاری جەنابی خومەینی و دەوروبەرەکەی کە دەوروبەرەکەشی لە زۆر کاتدا ناچار بوون بچنەوە لای خومەینی و ڕێنوێنیی لێ بخوازان.

کەوابوو لە کۆمەڵێکدا کە وەلیی فەقیە دەسەڵاتی بە سەر هەموو شتێک و بە سەر چارەنووسی خەڵکدا هەیە، نە هیچ کەس لە خەڵک و نە هیچ نوێنەرێك لە لایەن خەڵکەوە چووکترین ئەسەریان لە قبووڵ یان ڕەتکردنەوەی قانووندا نیە، چونکە هەروەك گوتمان ئەو خەڵکە هەموویان وەك مەڕ وان و مەڕیش مافی ئەوەی نیە لە بارەی چارەنووسی خۆیدا نەزەر یان بڕیار بدا.

بە لەبەر چاو گرتنی ئەو ڕاستییەیە کە ئەسڵی پێکهێنانی مەجلیسی شوورا یان هەر کۆڕ و کۆگایەکی لەم جۆرە غەیری گاڵتە کردن بە خەڵک و لاساکردنەوەیەکی بێ نێوەرۆك لە دێموکراسی هیچ مانایەکی دیکەی نیە، چونکە تەواوی ئەو کەسانەی کە لە شانۆی هەڵبژاردنی مەجلیسدا سەر لە سندووقەکانی دەنگدان دەر دەهێنن و بەرەو مەجلیس وەڕێ دەکەون، بۆ خۆیان دەبێ پێڕەوی لە وەلیی فەقیە بکەن، ئەویش پێڕەویی بێ ئەملاوئەولا. هەر بۆیە خاوەنی هیچ ئیختیارێکی ڕاستەقینە لە پەسند کردن یان ڕەتکردنەوەی ئەو قانوونەدا نین کە لە مەجلیسدا دێنە گۆڕێ.

نموونەی ئەو کارە ئەو قانوونەن کە سەبارەت بە میللی کردنی بازرگانی دەرەوە و دابەشکردنی زەوی و زار لە مەجلیسدا پەسند کران. هەر ئەو قانوونانەی کە نۆکەران و شایەرانی دەرگای کۆنەپەرستی وەك ڕێبەرایەتیی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خاییني حیزبی توودەو چریكی ناسراو بە "اكثريت" ئەو هەمووەیان پێ هەڵگوتن. بەڵام سەرەنجام بە ڕواڵەت بە هۆی پەسند نەكران لە لایەن شووراى نیگابانەوەو لە راستیدا بە هۆی رەتكردنەوە لە لایەن وەلیی فەقیە واتە خومەینیی كۆنەپەرست، هەڵوەشانەوە.

لە كۆمەڵێكدا كە وەلیی فەقیە فەرمانڕەوای وڵاتەو دەسەڵاتی نەزەرو بڕیاردان لە سەر هەموو مەسەلەیەكی كۆمەڵی هەیە، قسە لە هەڵبژاردنو هەڵبژێران، باس كردن لە پێكهێنانی مەجلیسو وتووێژ لە سەر پێشنیاری "لایحە" پەسندكردن یان نەكردنی قانوون بە مانای رەتكردنەوەی ئەو ئەسڵەیە كە لە سەرەتای ئەم وتارەدا باسمان كردو بریتییە لە ئەسڵی حكوومەتی ویلایەتی فەقیە. چونكە ئەگەر لە مەجلیسی ئاخوندیدا بە ناو نوێنەرەكان هەموو وەختی خۆیان بۆ باسو وتووێژ لە سەر مەسایلو كەموكوڕیو قانوونەكان تەرخان بكەنو پاش گێرەو كێشەیەكی زۆر شتێك پەسند بكەن، هەمووی ئەو زەحمەتو كوێرەوەرییە ئەگەرچی لە لایەن كەسێكەوە كێشرابێ كە جێگای متمانەو دڵنیایی بارەگای ئیستبدادیی ویلایەتی فەقیهین، دیسانیش تەنیا ئیشارەیەكی بچووك لە لایەن وەلیی فەقیهەوە فەوری هەڵدەوەشێتەوەو پووچەڵ دەبێتەوە.

لەكۆمەڵێكدا كە تەنانەت بۆ نەزەردان لە سەر سپی بوونی بەفرو رەش بوونی ڕەژییش فتوای وەلیی فەقیە پێویستە، لە وڵاتێكدا كە بە نەزەری جەنابی خومەینی "اقتصاد" رۆژێك بۆ حەیوانات دەبێو رۆژێكی دیكە هەر بە قسەی ئەو جەنابە، دەبێتە یەكێك لە مەسائیلی زۆر گرینگو هەموو كەس بە پێی چووكترین گومانو ڕاوەستان ناچارە بۆ هەر دووی ئەم فەرمایشانە بەڵێ بەڵێ بڵێ، چونكە نەزەری وەلیی فەقیە "واجب الاطاعە" یە! ئایا لە وڵاتێكی ئاوادا دوان لە

هەڵبژاردن‌و دامەزراندنی مەجلیسی شووراو پەسند کردن‌و نەکردنی قانوون چ مانایەکی هەیە؟

ئەگەر تا چەند ساڵ لەمەوبەر لە مەجلیسی رەستاخیزیدا، نوێنەرانی هەڵبژێراوی سەرەڕۆ لە ترسی ساواك‌و پۆلیس بە غەیری بەڵێ بەڵێ گوتن‌و پەسندکردنی "لایحە"ی فەرمایشی، توانای ئەنجامدانی هیچ کارێکی دیکەیان نەبوو، ئەمڕۆش نوێنەرانی هەڵبژێراوی دەزگای کۆنەپەرستی خومەینی بێجگە لە ساواما کە هەمان ساواکی زەمانی حەمەرەزا شایە، لەگەڵ سپای پاسداران‌و کۆمیتەکانی ئیمام‌و چەقۆکێش‌و ژێ سێ(ژ٣) بەدەستەکانی حیزبۆڵڵاهییش بەرەوڕوون. لە سەرەوەی هەمووانیش وەلیی فەقیه دانیشتوە کە ئیبلاغی ویلایەتی خۆی، بۆ خۆی بە نوێنەرایەتی لە لایەن خواوە ئیمزا کردوەو زۆر بە سووك‌و هاسانتر لە حاکمی پێشووی خۆی واتە حەمەرەزا شا دەتوانێ بە بیانووی دانی فتوا هەموو بڕیارەکانی مەجلیس ئەگەرچی ئەو مەجلیسە سازکراوی خۆشی بێ، بە تەواوی تێك بداتەوە. ئەگەر نوێنەرانی مەجلیس لە زەمانی شای دیکتاتۆردا وەك بووکە چینی دەچوون کە بە یەك ئیشارە لە لایەن شاوە دەستیان بە هێندێك جموجوولّی بێئیرادەو دوور لە فەرمانی خۆیان دەکرد، ئێستا لە حکوومەتی ئاخوندیدا بە ناو نوێنەرانی مەجلیس وەك بزنی مەلای مەزبوورە دچن کە بە دەستووری مەلا سەریان دەجووڵێنەوەو ئەمجارە نوێنەرەکان لە سەرو سیماشدا لە بزنەکەی مەلا دەچن.

ئەم وتارە رێکەوتی ١٣٦٣/١/٢٥ لە رادیۆ دەنگی کوردستانی ئێرانەوە بڵاو کراوەتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

یەكگرتوویی كۆمەڵانی خەڵك زامنی سەركەوتنە

گەلی كورد وەك گەلێكی گەورەی ستەم لێكراوی دنیاو هەروەها وەك بەشێك لە جیهانی سێهەم، بە هۆی لاواز بوونی فەرهەنگەكەی‌و ناشارەزایی سیاسی‌و كۆمەڵایەتی بە داییم لەگەڵ دووبەرەكی‌و ناكۆكیی نێوخۆ دەستەویەخە بووەو ئەو دوو بەرەكی‌و ناكۆكی‌یە یەكێك لە هۆیەكانی شكستی گەلی كورد لە خەباتی دوورو درێژو لە مێژینەی بۆ ئازادی‌و وەدەستهێنانی مافی ئینسانی‌و نەتەوەیی خۆی بووە.

لە سەرانسەری چەرخی نۆزدەهەم‌و چەرخی بیستەمدا كە جووڵانەوەكانی نەتەوەیی كورد لە بەشە جۆراوجۆرەكانی كوردستاندا پێك هاتوون، زۆر جار ناكۆكی‌و نێوان ناخۆشیی نێوان فێئۆداڵ‌و سەرۆك عەشیرەتەكانی كوردو بەرهەڵستیی بەشێك لە هێزەكانی نێوخۆیی لەگەڵ جووڵانەوەی نەتەوایەتی‌و هاوكاریی ئەو بەشە لە هێزەكان لەگەڵ دوژمنانی كورد، عامیلی شكست خواردنی جووڵانەوە بووەو هەر جارەی لە ئاكامی خەباتی تاقمێك لە عەشیرەتە بەهێزەكان بەرهەمی گیانبازی‌و فیداكاریی هەزاران كوردی ئازادیخواز لە خوێن‌و فرمێسكدا غەرق بووە.

لە تەواوی ئەو دەورەیەدا چەنددەستەبوون‌و ناكۆكی لە دەوری دوو مەسەلەی تایبەتی‌دا بووە: یەكێكیان سیستەمی عەشیرەیی‌و ئەوی دیكەیان شێخایەتی كە بۆ خۆی تێكەڵێك لە پێوەندیی عەشیرەتی‌و بیروباوەڕی مەزهەبی‌یە.

مەسەلەی دووبەرەكی لە نێوان عەشیرەتەكانی كورد مەسەلەیەك نیە كە بۆ خەڵكی كوردستان نەناسراو بێ. لە هەر شكستێكدا كە لە مێژووی خەباتی ئازادیخوازانەی گەلی كورد بە سەر ئەم گەلەدا هاتووەو لە تەنیشت ناوی

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەركوتكەرانو دوژمنانی گەل، هەمیشە ناوی چەندین عەشیرەتی كوردیش دەبینرێ كە هاوكاریی دوژمنیان كردوە بۆ سەركوت كردنو لە نێو بردنی جووڵانەوەكە.

شێخایەتی لە كوردستاندا كە وەك گیا كەڵە لە قەراغ مەزهەبدا شین بووەو گەورە بووەو ئێستاش لە بەشێك لە كوردستاندا، لە نێو كۆمەلانی خەڵك بە تایبەتی لە گوندەكاندا نفووزی هەیە، بە درێژایی سەدان ساڵ بنكەی گرینگی ساز كردنی ناكۆكیو دوو بەرەكی لە نێو چینو توێژەكانی خەڵكی كوردستاندا بووە. مریدەكانی فلان شێخ لە فلان ناوچەی كوردستان تا ئەو ڕادەیە خۆیان بە دوژمنی مریدانی فلان شێخی دیكە لە فلان بەشی دیكەی كوردستان زانیوە كە زۆر دیتراوە بە هاسانی پێك هەڵپرژاونو لە یەكتریان كوشتوە. هەر دەستەیەك بە هۆی مریدەكانی شێخێك بە هۆی ئیمانی زۆر قاییم كە بە شێخی خۆیانو گەورەییو كەراماتی ئەو بوویانە، بە هیچ جۆر حازر نەبوون لەگەڵ مریدەكانی شێخەكانی دیكە تێكەلاویو دۆستایەتییان هەبێ. ئاشكرایە كە بەم وەزعە لە كاتی وەڕێ كەوتنی جووڵانەوەیەكی ئازادیخوازانەی گەلی كورددا مریدانو پەیڕەوانی شێخو تەریقەتە جۆراوجۆرەكان، یان بە گشتی خۆیان لە بەشداری لە جووڵانەوەدا پاراستوە یان ئەگەر مەیلێكیان بۆ بەشداریكردن لە جووڵانەوەدا بووبێ، تەنیا لە پێوەندەی لەگەڵ هەڵوێستی شێخەكەی خۆیاندا بووە.

هاوڕێ لەگەڵ پێشكەوتنی كوردستان لە باری ئابووریو كۆمەلایەتیو فەرهەنگییەوە بەرەبەرە پێوەندییەكانی عەشیرەتییش كزتر بوونو شێخایەتییش نفووزەكەی كەمتر بۆتەوە، ئیسلاحاتی نیوەچڵی ئەرزی لە دەورەی حەمە رەزا شادا، هەر چەندە بە یەكجاری نیزامی عەشیرەتیی لە كوردستاندا لە نێو نەبرد، بەلام تا ڕادەیەكی زۆر نفووزی هێنا خوارێ. هەر لەو

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حاڵەشدا شای خایین هەوڵی دا هێزی شێخەكانی نۆكەری دەربار زیاتر بكا تا ڕادەیەك كە لە زەمانی شادا هێندێك لە شێخەكانی كوردستان نیمچە دەربارێكیان بۆ خۆیان پێك هێنابوو لە ناوچەی خۆیاندا دەسەڵاتێكی زۆریان هەبوو.

شوێنەواری خراپی پێوەندیی عەشیرەتی لە سەردەمی پێشكەوتووی ئێستاشدا دەبینرێ. ڕێژیمی ئاخوندی لە ناوچەی كوردستاندا كە شوێنەواری پێوەندیی عەشیرەتی ماوە، توانیویەتی هێندێك لە ڕەئیس عەشیرەتەكان بە پارەو وەعدە فریو بداو لە بەرامبەر خەڵكو جووڵانەوەدا ڕایان بگرێ. بەڵام بە خۆشییەوە هەم بە هۆی ئاگادار بوونی كۆمەڵانی خەڵكو هەم بە هۆی لێك پچڕانەوەی نیزامی عەشیرەتی، ئەو كارەی ڕێژیمی خومەینی نەیتوانیوە سەركەوتوو بێو تەنیا كەسانێكی كەم بوونەتە نۆكەری ڕێژیم كە بۆ خۆیان خزمی زۆر نزیكی سەرۆك عەشیرەتە خۆ فرۆشەكانن.

بێجگە لەوەش بەراستی ئەو ژمارە كەمەش لە ڕەئیسە عەشیرەتەكان كە خزمەتی ڕێژیم دەكەن، تەنیا بەو هیوایە نۆكەرییان قبووڵ كردوە كە سیستەمی لە بەین چووی ئەربابو ڕەعییەتی زیندوو بكەنەوە. لە ئاكامدا زۆربەی هەرە زۆری جووتیارانو لادێییەكان نەك هەر لەگەڵیان نەكەوتوون، بەڵكوو لە بەرامبەریشیاندا ڕاوەستاون. چونكە گوندنشینەكانی كوردستان زۆر باش لە نییەتی پیسی ئەو عەشیرەتانە ئاگادارنو دەزانن كە ئەگەر ڕۆژێك عەشیرەتەكان دەسەڵاتیان هەبێ، ئەو زەویانە كە بە هۆی بەڕێوە چوونی قانوونی نیوەچڵی ئیسلاحاتی ئەرزی بە جووتیاران دراوە، دەستێننەوە. لە خۆڕا نیە كە لە تەواوی ناوچەكانی كوردستاندا زۆربەی زۆری پێشمەرگەو كادرەكانی حیزبی لادێیو گوندنشینو جووتیارن كە لە جووڵانەوەی شۆڕشگێرانەی گەلی خۆیاندا، هاوڕێ لەگەڵ ئاواتی وەدیهاتنی داخوازە نەتەوەییەكانیان، مافە كۆمەڵایەتیو ئابوورییەكانی خۆشیان لەبەر چاوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەم جۆرەو بە پێچەوانەی چاوەڕوانیی مێزەربەسەرەکانی حاکم کە پێیان وابوو بە ڕەنگی مەزهەبی لێدان لە بەرنامە خاییناەکانیان لە کوردستانداو بە وەڕێ خستنی هەراوهوریای تەبلیغاتی لە بارەی بە ناو دیفاع لە مانی موستەزعەفان، دەتوانن خەڵکی ئاسایی کوردستان فریو بدەن. تەنانەت بەشێکی بچووکیش لە خەڵکی گوندنشین، نەك هەر ئیددیعای ڕێژیمیان باوەڕ پێ نەکردوەو هاوکاریان لەگەڵ سەرکوتکەران نەکردوە، بەڵکوو بە تەواوی هێزو ئیمکاناتیانەوە بەشداریان لە جووڵانەوەی شوڕشگێرانەی خۆیاندا کردوە. ئاکامی هەوڵی بێپسانەوەی ڕێژیم بە مەبەستی دابەشکردنو دووبەرەکی خستنە نێو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان، تەنیا قبووڵ کردنی خەیانەت لە لایەن بەشێکی زۆر کەم لە ئەربابەکانی پێشووو چەند کەسێك بەزیوو بێغیرەتی قسەزل بووەو بەس. زۆربەی هەرە زۆری خەڵکی کوردستان بە پشتیوانی لە جووڵانەوەی حەقخوازانەی خۆیان بە ڕێبەراتیی حیزبی دێمۆکراتی کوردستان ڕاپەڕیونو ڕازی هێزی لەبڕان نەهاتووی جووڵانەوەکەشمان هەر لەوە دایە.

نیزامی عەشیرەتی لەمێژە لە وڵاتی ئێمەدا گۆڕ کراوەو تازە ناتوانێ بگەڕێتەوە. شێخایەتییش نفووزو ئەسەری پێشووی خۆی لە دەست داوەو کۆمەڵانی خەڵك تێگەیشتوون کە تەنیا یەکگرتوویی‌و پشت بە یەك بەستنیانە کە زامنو دەستەبەری سەرکەوتوویی‌یە.

ئەم وتارە ڕێکەوتی ١٣٦٣/٣/٣٠ لە ڕادیۆ دەنگی کوردستانی ئێرانەوە بڵاو کراوەتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئازادیی دەربڕینی بیروڕا لە کۆماری ئیسلامیدا(*)

لە نێو ئازادییە دیموکراتییەکان واتە ئەو مافانەی لە ڕێژیمێکی دێموکراتیدا بۆ خەڵك ناسراون گرینگتر لە هەموویان ئازادیی بەیانە.

لە ڕێژیمێکی دێموکراتیدا، ئازادییە دێموکراتییەکان بریتین لە ئازادیی نووسینو بڵاوکردنەوە، ئازادیی کۆبوونەوەو ئازادیی پێکهێنانی حیزبو سازمانو دەستەی سیاسی، ئازادیی بەشداریو پێکهێنانی سەندیکاو ڕێکخراوی سینفیو شوغڵیو زۆر ئازادیی دیکەی لەم جۆرە. بەڵام گرینگترینی ئەوانە هەروەك گوترا، ئازادیی دەربڕینی بیروڕا واتە ئازادیی "بەیان"ە. چونکە لە سایەی ئەو ئازادییە دایە کە هەموو کارو کردەوەیەکی حکوومەتو کاربەدەستانی حکوومەتی دەخرێنە بەر نەزەری خەڵك، هەڵدەسەنگێندرێن، کەموکووڕەیان دەردەکەوێو لە ئاخردا ئەو شتەو ئەو نەزەرە کە پاش باسو لێکۆڵینەوەی گشتیی خەڵك بە زۆربەی دەنگ پەسند کراوە، هەڵ دەبژێردرێو دەبێتە ڕێوشوێن بۆ بەڕێوەبردنی وڵاتو بۆ کۆمەڵ، بەو دەلیلەیە کە ڤولتێر یەکێك لە گەورەترین فیلسووفو نووسەرەکانی فەرانسەوی دەڵێ: "ئەمن حازرم گیانی خۆم فیدا بکەم بۆ ئەوەی ئەتۆ بتوانی نەزەری خۆت کە دژی نەزەری منە، بڵێیو دەربڕی"!

نەبوونی ئازادیی بەیان دەبێتە هۆی ئەوە کە ئەو کەسەی یان ئەو تاقمەی بە هەر شێوەیەك حکوومەتیان بە دەستەوە گرتوە، هەرچی پێیان خۆش بێو هەر شتێکی بە فکریان بگا ئەنجامی بدەن بێ ئەوەی بزانن نەتیجەو ئاکامی ئەو بڕیارەو ئەو هەڵوێستە لە کۆمەڵداو لە وڵاتدا چۆن بووەو چۆن دەبێو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کەموکووڕی‌یەکان ـ ئەگەر هەن ـ چۆنو لە چ ڕێگایەکەوە دەکرێ چارەسەر بکرێن ئەوە دیکتاتۆری پێك دێنێ، یان ڕوونتر بڵێین: بەرگرتنو لابردنی ئازادیی بەیان یەکێك لە تایبەتمەندی‌یەکانی بەرچاوی ڕێژیمێکی دیکتاتۆرو سەرەڕۆیە.

ڕێژیمە دیکتاتۆرەکان بۆ لە بەین بردنی ئازادی‌یە دیمۆکراتی‌یەکان شێوەی جۆربەجۆریان هەیە. لە گرتنو ئەشکەنجەو ئازارو کوشتنو بڕینڕا بگرە هەتا هەڕەشەو بوختان پێ هەڵبەستن، هەموو وەسیلەیەك بە كار دەبرێو هەموو ڕێگایەك تاقی دەکرێتەوە. بۆ نموونە باشترە سەرنج بدەینە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی خومەینی کە بە ڕاستی یەکێك لە ڕەش‌ترینو سەرەڕۆترین ڕێژیمەکانی دنیایە. ئەم ڕێژیمە لە هەمووی ئەوانە لە سەرەوە باس کرا، بۆ خنکاندنو لە بەین بردنی ئازادی‌یە دیمۆکراتی‌یەکان بە دڕندەترینو بێڕەحمانەترین شێوە کەڵك وەردەگرێ. بە تایبەتی دژایەتی لەگەڵ ئازادیی بەیان بەو ڕادەیە گەیشتوە کە هەروەك چەندین جار باسمان کردوە، نەك تەنیا بیروبڕوای غەیری خۆی قبووڵ ناکا، بەڵکوو شێوەی بیرکردنەوەی جیاش ناتوانێ "تحمل" بکا. واتە ئەگەر کەسانێك یان ڕێکخراوی وا هەبن کە پشتیوانو لایەنگری ڕێژیمی ئیسلامیی خومەینی بن، بەڵام تەنیا شێوەی بۆچوونو بیرکردنەوەیان بۆ گەیشتن بە ئاکامی پشتیوانی لە ڕێژیم لەگەڵ شێوەی بۆچوونی خومەینیو ئاخوندەکانی وەك خۆی فەرقی هەبێ، دیسانیش ئەوە قبووڵ ناکرێو دەبێ لە بەین بچن. ڕاونانو تەمبێ کردنی دەستەو تاقمی وەك "جاما"و حیزبی توودە بەو دەلیلە بووە. چونکە نەك تەنیا هەموو کەس لە ڕێژیمی خومەینی‌دا دەبێ یەك قسە بڵێنو یەك دروشم دووپات بکەنەوە، بەڵکوو دەبێ بە یەك شێوەش فکر بکەنەوەو بۆچوونی هەموو کەسێك بۆ هەموو شتێك هەر وەك یەك بێ!

بەڵام ئەگەر هاتو کەسانێك هەر نەهاتنە ژێر بار، واتە جار جار پرتەو بۆڵەیان کرد یان نەیان‌توانی خۆیان ڕابگرنو یەکێك لە سەدانو هەزاران کەموکووڕیی مەوجوود لە وڵاتیان هێنایە سەرزمان، دەبێ چۆنیان پێش بگیرێ؟ لەم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بارەیەوە هەروەك گوتمان، ڕێژیمی خومەینی بەراستی هیچ وەسیلەیەك نامێنێ كە پەنای بۆ نەباو كەڵكی لێ وەرنەگرێ، بە تایبەتی بۆختان پێهەڵبەستن‌و هەڕەشە كردن.

لە وتاری دوێنێی ڕادیۆی دەنگی كوردستان‌دا باسی یەكێك لەو شێوە بۆختان هەڵبەستن‌و هەڕەشانەمان كرد كە چۆن خومەینی خۆی‌و ڕێژیمە داتاشراوەكەی كردۆتە نموونەو نوێنەری بێگەردو بێ خەوشی ئیسلام‌و چۆن هەر كەسێك دەنگێكی ڕەخنەی لێ بێ، بە ناموسوڵمان‌و دژی ئیسلام تاوانبار دەكرێ!

بەڵام یەكێكی دیكە لەو ڕێگایانەی بۆ هێرش بردنە سەر موخالیفانی ڕێژیم بە پان‌و بەرینی كەڵكی لێ وەردەگیرێ‌و خودی خومەینی زیاتر لە هەموو كەس بە كاری دەبا، تاوانبار كردن بە بێگانە پەرستی‌و جاسووسی بۆ بێگانانە. هەر لە ڕۆژی هەوەڵەوە هەر كەس قسەیەكی كرد كە بە مەیلی خومەینی‌و دارو دەستەكەی نەبوو، بەوەیان تاوانبار كرد كە نۆكەری ئەمریكاو ئیسرائیل‌و شووروەوی‌و عێراق‌و فەرانسەو چی‌و چیە. . . جاری وا هەبوو كە بۆ نموونە حیزبی دیمۆكرات هەم عامیلی ئەمریكاو ئیسرائیل بوو، هەم عامیلی شووروەوی‌و كومۆنیزمی نێونەتەوەیی!! بێ ئەوەی كە لە خۆیان بپرسن، ئاخۆ ئەوە چۆن جور دەر دێتەوە؟ مەبەست بۆختان هەڵبەستن‌و تاوانبار كردن بە نۆكەرایەتیی بێگانە بووەو بەس.

ئاخر نموونەی ئەم شێوە بۆختانە، قسەكانی خومەینی لە پەیام بۆ كرانەوەی مەجلیسی خوبرەگان‌دا بوو كە بە ڕاشكاوی دەڵێ ئەوانەی لەگەڵ حكوومەتی ویلایەتی فەقیهی هاودەنگ نین، نۆكەرو بەكرێگیراوی بێگانەن. گۆیا ئێستا وڵاتانی دنیا لە چەپ‌و ڕاست‌و ئەمریكاو شووروەوی‌یەوە هیچ نیگەرانی‌یەكیان نیەو هیچ ترسێكیان نیە غەیری ئەوە نەبێ كە خومەینی ببێتە وەلیی فقیە، یان جەنابی مونتەزیریی ببێتە جێنشینی!

بەڵام ئایا بەو بوختانو تاوان هەڵبەستنانە دەکرێ رێژیمێکی بێ پایەو ئەساسو دژی هەموو جۆرە قانوونو رەسمو رێوشوێنی ئینسانییەت لە وڵاتێکی وەك ئێراندا سەقامگیر بکرێ؟ و پرسیاری لەوە گرینگتر کە ئایا کەسێکی کە لە هەموو شتێکدا دەستی بێگانە دەبینیو هەموو موخالیفێك بە فێرکراوی بێگانە دەزانێ، بە مانای ئەوە نیە کە چووکترین بڕوای بە هێزی گەلو هێزی خەڵکی نێو وڵات نیەو بە پێچەوانەی دروشمی "نە شەرقی، نە غەربی"یەکەی، پێی وایە یان دەبێ پیاوی شەرق بێ یان نۆکەری غەرب بۆ ئەوی بتوانی حکوومەت بکەی؟

(*) ئەم وتارە لە ئارشیوی رادیۆدا ناوی لەسەر نەنووسرابووو هەر لە ژێر ناوی "لێکدانەوەی سیاسی"دا بڵاو ببۆوە. ئەم تیترەی ئێستا لە لایەن کۆمیسیۆنی چاپەمەنییەوە بۆی دانراوە.

ئەم وتارە رێکەوتی ١٣٦٣/٤/٢٦ لە رادیۆ دەنگی کوردستانی ئێرانەوە بڵاو کراوەتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چەرخی مێژوو بەرەو پێشەوە دەڕوا

چەند ساڵە لە "تئاتر"ی ڕاستەقینە لە وڵاتەكەماندا خەبەرێك نیە. ئەم هونەرە بەنرخەش وەك زۆر لە هونەرەكانی دیكە بە فەرمانی ویلایەتی فەقیە كۆ كراوەتەوە. لە "تئاتر" غەیری "نوحەخوانی" و "شبیەسازی" لە مانگی "محرم"دا شوێنەوارێك نەماوە. بەڵام لە بەرامبەردا نوێژی جەماعەتی ڕۆژانی هەینی بۆتە شانۆیەك كە هەموو حەوتووان بۆ خەڵكی تاران و شارەكانی دیكە نمایش دەدرێ. لەو شانۆیەدا هونەرمەندەكان، كاربەدەستانی كۆماری ئیسلامین كە مەساییلی حەوتوو بۆ خەڵكەكەو بینەرانی تەلەویزیۆن و گوێگرانی رادیۆ شی دەكەنەوەو نەزەری رەسمیی حكوومەت لە سەر گیروگرفتەكانی نێوخۆو دەرەوەی وڵات رادەگەیەنن.

لە نێو ئەو شانۆگەرانەدا "علی اكبر هاشمی رفسنجانی" نەخشی هەرە سەرەكیی لە ئەستۆیەو بە بێشك هونەرپیشەكەی كۆماری ئیسلامییە. ئەوەش نەك بۆ ئەوە كە هاشمیی رەفسەنجانی لە نزیكانی خومەینییە، رەئیسی مەجلیسی شووڕای ئیسلامییە، قسەكەری شووڕای عالی دیفاعە، بەڵكوو لەبەر ئەوە كە لە شانۆگەریدا پسپۆڕە، لە درۆزنیدا لە سەرەوەی هەموو درۆزنان دایە، لە بێ ئابروویيدا دەستی هەموو ئاخوندە بێئابرووەكانی دیكەی لە پشتەوەڕا بەستوەو لە ریاكاریدا تەنیا لە خومەینی دەمێنێتەوە.

خوتبەكانی رەفسەنجانی لە رۆژەكانی هەینیدا تێكەڵ پێكەڵێكە لە هەڕەشەی پڕوپووچ، درۆی زۆر گەورە، بێ سەرەو بەرەییەكی بێئەندازە، لە

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

قسەی بێ نێوەڕۆكو فڕو فیشاڵێكی لە ڕادەبەدەر، لـە هـەموو شـتێك خراپـتر لـە قسەكانی ڕۆژی هەینیدا ئەو بێ ئێحترامیو تەوهینانەیـە كـە بـە خـەڵكی ئـێرانی دەكا. چونكە بە بێ خۆف كۆمەڵانی ملیونیی گەلانی ئێران بە سیفر، نەزانو بێ عەقڵ دەزانێ، ئەگینا ئەو هەموو درۆ ئاشكرایەی تەحویل نەدەدان.

هەموو ئەو تایبەتیانـە لـە خوتبـەكانی ڕۆژی هـەینیی ٥ی پووشـپەڕدا زۆر بـە ڕوونی دەبینرێ.

ڕەفسەنجانی دەڵێ كە ئـەو شۆڕشـە شۆڕشـێكی ئیسـلامییە نـەك ئـێرانی. وا دیارە بە نەزەری جەنابی ڕەفسـەنجانی ئـەو ٦٠ هـەزار كەسـەی لـە سەرانسـەری ئـێراندا بـۆ سـەركەوتنی شۆڕشـی سـاڵی ٥٧ شـەهید بـوون، ئـێرانی نـین! ڕەفسەنجانی عادەتیەتی كە لە ڕاست كوتـن خـۆ بپـارێزێ! چونكـە ڕاسـتییەكە ئەوەیە كە شۆڕش، شوڕشی گەلانی ئێران بووو تاقمێك ئاخوندی هەلپەرست بـە ناوی ئیسلام دەستیان بە سەردا گرت.

ڕەفسەنجانی دەڵێ كە: ژنانو پیاوانی كەمایەتییە مەزهەبییەكان بـە ئـازادی هـاتوچۆی ئیدارەكـانو زانكۆكـانو جێگاكـانی كۆبوونـەوە دەكـەنو لـە هـەموو جێگایەك ڕێزو ئێحترامیان بۆ دادەنرێ. هەر ئەم قسەیەی ڕەفسەنجانی بە جوانی نیشان دەدا كە تا چ ئەندازە لە بێ ئابڕوویيو بێ شەرمیدا دەستی ئاخوندەكانی دیكـەی لـە پشـتەوەڕا بەسـتوە، چونكـە كەسـێك هەیـە كـە لـە كوشـتاری بەهاییـەكان، فشـاری زۆر بـۆ سـەر ئەرمەنیـەكانو تەنانـەت تـەوهینو بـێ ئێحترامی بە "مقدسات"ی موسوڵمانی سوننی مەزهەب بێ خەبەر بێ؟

ڕەفسەنجانی دەڵێ: حیجاب بە پێی فتوای هەموو فەقیهەكانو عالمانی دینـی پێویستە. ئەوەش درۆیەكی گەورەی دیكە. چونكە ئەو هەموو وڵاتـە ئیسـلامییە بە چەندین سەد ملیون حەشیمەتەوە لە دنیادا هـەنو فەقیهـەكانی ئـەو وڵاتانـە

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هیچ فتوایەكی ئەوتۆیان لـە بـارەی حیجـابدا نـەداوە. لـێرەدا رەفسـەنجانی زۆر فێڵبازانەو بـێ ئابڕوویانـە، ئاخوندەكـانی لایـەنگری ویلایـەتی فەقیـھ لـە جێگـای هـەموو فەقیهـەكانی ئیسـلام دادەنـێ. بـە دوای ئـــەوەدا رەفســـەنجانی دەنگــی هەڵدێنێو دەڵێ: ئێمە ئیجازە نـادەین لـە كووچـەو كـۆڵانو خیابانـاندا وەزعێك بێتە پێش كە ببێتە هۆی گوناھ بۆ منداڵی موسـوڵمانان. خیابـانو پـاركو رێگـای هاتوچۆ دەبێ ئەمین بن. رەفسەنجانی لەو قسانەدا دوو راستی دەردەخا. یەكەم ئەوە كە، منداڵە موسوڵمانەكانی ئـەو تەنانـەت پـاش پێنج سـاڵ مـەغز شـۆریو تەربییەتی ویلایەتی فەقیهی، دیسانیش هـەر چاویـان بـە هێندێك مـووی سـەری ژنێك بكەوێ كە لە ژێر رووسەریدا هاتۆتە دەر، فەوری تووشی گوناھ دەبن. بەم جـۆرە بێكـەڵكیو بێئەسـەریی تەربییـەتی ویلایـەتی فەقیـھی دەردەكـەوێ كــە سەرەڕای ئەو هەموو تەبلیغاتو هەراوهوریاو هەڕەشەو شـەللاقو رەجـم كردنـە، دیسـانیش زوڵفـی یـار بـە هاسـانی دڵـی منداڵــە موســوڵمانەكانی رەفســەنجانی دەڕفێنـێ، وەسوەسـەیان دەكـاو تووشـی داوی شـەیتانیان دێنـێ. كـەوابوو بــە پێچەوانەی ئیددیعا، ئیمانی منداڵە موسوڵمانەكانی رەفسەنجانی نەك هـەر بـەهێز نیە، بەڵكوو زۆریش سستە كە ئەوەش بە مانای سست بوونو وەلەرزین كـەوتنی یەكێك لە بناغەكانی كۆماری ئیسلامییە.

دووهەم: هەر ئەوە كە ژنان توند خۆیان دانەپۆشنو چادرەكەیان توند لە خـۆ نەپێچنو بۆ نموونە كەوشێك لە پی بكەن كە نووكی قامكەكانیان وەدەر دەخـا، ئەمنییەتی كۆماری ئیسـلامی دەكەوێتـە مەترسـییەوە، نیشـان دەدا كـە پایـەی ئەمنییـەتی كۆمـاری ئیســلامی چــەند ســستو لەرزۆكــە. ئــەدی ئــەو هــەموو هەراوهوریایەو فڕوفیشاڵە سەبارەت بە سەقامگیربوونی حكوومەتو ئیددیعای بێ شەرمانە كە كۆماری ئیسلامی "با ثبات"ترین وڵاتی دنیایە چی لـێ هات؟

پاش ئەوە رەفسەنجانی بە پێی عـادەت دەسـت بـە هەڕەشـە دەكـاو دەڵـێ: نەسیحەتكردن ئەندازەیەكی هەیەو ئەگەر پۆلیسو قازیی شـەرع پێتـان نـەوێرن،

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئێمە دەستەو داوێنی خەڵك دەبین. دیارە مەبەستی رەفسەنجانی لە خەڵك چەقۆکێشە حیزبوڵڵاییەکانن کە خەڵکی ئێران باشیان دەناسن. ئێستا چونکە پایەکانی رێژیمی کۆماری ئیسلامی بەو هەموو گەورەیی‌یەی رەفسەنجانی لە خوتبەکانی خۆیدا ئیددیعای دەکا، لە بەرامبەر چەند خانمێکدا کە بە گەرمای هاوین رووسەریی تەنکیان لە سەر ناوە یان گۆرەویی تەنکیان لە پێ کردوە، ئاوا لەرزۆك بووە؟ ئایا ئەوە خۆی نیشانەی کزیو بێهێزیی لە رادەبەدەری رێژیمی خومەینی نیە؟

رێژیمی ویلایەتی فەقیهی خومەینی رێژێمێکە کۆنەپەرست کە دەیهەوێ وڵاتی ئێمە بۆ چەرخەکانی مێژووی نێوەراست بگێرێتەوە. ئەم کارە نە بۆ کاربەدەستانی ئەم رێژیمەو نە بۆ هیچ رێژیمێکی دیکە مومکین نیە. چەرخی مێژوو رەنگ بێ بۆ ماوەیەکی کورت لە گەران بوەستێ، بەلام مەحالە کە بەرەو دوا بسوورێ. زۆر بەهێزتر لە خومەینی زۆر جار ئەوەیان تاقی کردۆتەوە، بەلام بە هیچ کوێ نەگەیشتوونو چەرخی مێژوو وردی کردوونو سووڕانی بەرەو پێشی خۆی درێژە پێداوە. کۆماری ئیسلامیو خومەینیو رەفسەنجانییش بێگومان چارەنووسێکی باشتریان نابێ.

ئەم وتارە رێکەوتی ١٣٦٣/٥/٨ لە رادیۆ دەنگی کوردستانی ئێرانەوە بڵاو کراوەتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مەجلیسی شوورای ئاخوندیو كاروباری وڵات

مەجلیسی شوورا لە ڕێژیمی كۆماری ئیسلامیی خۆمەینیدا یەكێك لەو مەسەلانەیە كە بە داییم قسەو باسی لە سەرە. لە هەڵبژاردنی نوێنەرانی تازە بۆ دەورەی دووهەمی مەجلیس هێشتا سێ، چوار مانگ زیاتر تێنەپەڕیوە. لە بیرمانە كە كاربەدەستانی ڕێژیمو لە سەرەوەی هەمووان خومەینی، چ هەراوهوریایەكی گەورەیان لە بارەی ئەو هەڵبژاردنەدا ساز كردو چۆن لە هاوینی ڕابردوودا لە لایەك تێدەكۆشان خەڵك بۆ بەشداری لە هەڵبژاردندا هان بدەنو لە لایەكی دیكە پێشی گێرەو كێشەو نێوان ناخۆشی لە نێو ئاخوندەكاندا بگرن كە لە سەر هەڵبژێران یان هەڵنەبژێران بۆ مەجلیس دڵیان لە یەكتر بێشیو دوو یان چەند بەرەكی لە نێویاندا ساز بێ.

هەروەك ئەو كات لە چەند وتاردا باسمان كرد، دیار بوو هەر قوڵە ئاخوندێك كە بە ڕاست یان ناڕاست عەبایەكی لەبەر كردووەو مێزەرەیەكی لەسەر ناوە، خۆی بۆ نوێنەرایەتیی مەجلیس حازر كردووەو دانیشتن لەسەر كورسیی مەجلیسی بە حەقی خۆی زانیوە. بەڵام لە نێو ڕێبەرانی كۆماری ئیسلامیدا مەسەلەكە بەم جۆرە لە گۆڕیدا بوو كە مەجلیس جێگای كێیە؟ ئایا مەجلیس دەبێ پڕ بێ لە ئاخوندی جۆراوجۆر كە بە گشتی شتێكی ئەوتۆ لەبارەی قانووندانانو ئوسووڵی گشتیی بەڕێوەبردنی وڵاتێك نازانن، بەڵام لەبەر ئەوە كە ئاخوندنو كۆماری ئیسلامی بە ڕێژیمی خۆیان دەزاننو ویلایەتی فەقیهیان قبووڵە، یان لەو كەسانەی كە مومكینە زۆر شت لەبارەی شەرعو بە گشتی ئاخوندایەتی نەزانن، بەڵام هەر كامەی لە شتێكداو لە مەسەلەیەكی تایبەتیدا

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پسپۆڕن‌و شارەزایی‌یان هەیەو دەتوانن کاتێك قانوونێك لە گۆڕی دایـە، لێـی ورد بنەوەو نەزەر بدەن؟

ئەوەی کە روون‌و ئاشکرا بێ، دیـارە کـە رەفسـەنجانی‌و مووسـەوی، سـەرۆك وەزیر لایەنگری ئەوەن کە لە مەجلیس‌دا ئەفرادی پسـپۆڕو شـارەزا کۆ ببنـەوە. چونکە سەرۆك وەزیر بە گوێرەی کارەکـەی دەزانـێ کـە بـەڕێوەبردنی کاروبـاری وڵات چەندە کارێکی گرینگ‌و گرانەو پێویستیی بە لـێزانی‌و کارامەیی هەیە، نـەك شەرع زانین‌و "رەوزە" خوێندن‌و تەسبیح گێڕان.

هەمووومان لە بیرمانە کە لە شانۆی هەڵبژاردن‌دا چەندە فێڵ‌و تەڵەکـە کـرا بـە جۆرێك کە هەڵبژاردنی ١٣ شارو تەنانەت شـاری گـەورە وەك ئیسـفەهان‌و شـیراز هەڵوەشایەوە. شتێکی دیکە کە لەو شـانۆیەدا زۆر بـەرچاو بـوو، ژمـارەی کـەمی بەشداران لە هەڵبژاردن‌دا بوو کە بە جوانـی نیشـانی دا خـەڵك تـا چ ڕادەیـەك لـە نێوەڕۆکی چەپەڵی رێژیم گەیشتوون‌و هەر بۆیە سەری خۆیان بە بەشدار بوون لە هەڵبژاردن‌دا نایەشێنن. بەڵام هەر چۆنێك بوو بــە فێـڵ‌و تەڵەکەیـەکی زۆرو، درۆو دەلەسەو هەراوهوریایەکی لە ڕادەبەر شانۆکەیان تەواو کـردو بەڕواڵـەت هێندێك کەسـیان بـۆ نوێنەرایـەتیی مـەجلیس دیـاری کـرد کـە بـە گشـتی وا وێ دەچـوو رەفسەنجانی‌و مووسەوی لە مەبەستەکەیان‌دا سەرکەوتوو بوون. واتە لـە جیـاتی هێندێك کەس کە غەیری ئاخوندایەتی‌و مەلایەتی شتێکی دیکـە نـازانن، ئـەفرادی تازەو شارەزا لە هێندێك مەسـەلەی وڵاتـداری‌دا کـە دیـارە لایـەنگری خۆشـیانن، هاتوونە مەجلیسی تازە.

بەڵام ئێستا دەرکەوتوە کـە سـەرەڕای ئـەو هـەموو دەنـگو باسـەی لـە سـەر هەڵبژاردن‌دا وەڕێ کەوتبوو ئێمە بە کورتی ئیشارەمان پێ کرد، ئـەو مەجلیسـە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بە هیچ جۆر ئەو مەجلیسە نیە كە كاربەدەستانی پایەبەرزی وەك رەفسەنجانیو مووسەوی دەیانەویست هەبێو لە ژێر فەرمانیاندا بێ.

لە ناساندنی دەوڵەتی تازە بە مەجلیسدا بە سەرۆك وەزیریی مووسەوی، هێندێ دیاردە نیشانیان دا كە بەینی ئەو مەجلیسەو حكوومەت، گێرەو كێشەیەكی توند لە گۆڕێ دایەو ئەم مەجلیسە ئەگەر لە مەجلیسی یەكەم پتر دژی حكوومەتی رەفسەنجانیو مووسەوی نەبێ، كەمتر نیە.

لە لایەك ژمارەیەكی بەرچاو لە نوێنەرانی مەجلیس لە باس لە سەر بەرنامەی دەوڵەتو دەنگدان بۆ ئەم دەوڵەتە هەر بەشداریان نەكردبوو. لە نزیكەی ٢٥٠ كەس نوێنەری دیاری كراو بۆ مەجلیس، ٢١٠ كەس بەشدار بوونو ٤٠ كەسی دیكە بەشدار نەبوون كە ئەوە بۆ مەسەلەیەكی گرینگ وەك دەنگدان یان نەدان بۆ دەوڵەتی بەڕێوەبەری كاروباری وڵات دیارە مانای دژایەتیو نارەزایەتییە. لەو ٢١٠ كەسەش كە بەشدار بوون بیستو چەند كەسێكیان دەنگی موخالیفیان بە دەوڵەت داو بیستو چەند كەسی دیكەش هەر دەنگیان نەدا، واتە نزیكەی ٥٠ كەسیش لە بەشداران موافیقی دەوڵەتی مووسەوی نەبوون. لە لایەكی دیكەوە لە كاتی باس لە سەر دەوڵەتو هەیئەتی وەزیراندا قسەی زۆر توندوتیژ كران، بە جۆرێك كە بە پێی هەواڵی هەواڵدەرییەكان چەند جار كار گەیشتە جێگایەك كە نزیك بوو شەڕو لێكدان ساز ببێ.

هەر بۆیە ئێستا كاربەدەستانی پایەبەرز وەدەستو پێ كەوتوون كە فكرێكو چارەیەك بۆ ئەو مەجلیسە بكەن. لە پێشدا خودی خومەینی ئیشارە دەكا كە دیارە لە مەجلیسدا باسو رەخنە گرتن دەبێ هەبێ، بەڵام ئەوە نابێ بە جۆرێك بێ كە ئابڕووی كۆماری ئیسلامی بەرێو دوژمنانی ئیسلام كەڵكی لێ وەربگرنو مەبەستی خومەینی لە راستیدا ئەوەیە كە مەجلیس بۆ رواڵەت ساز كراوەو نابێ

نوێنەرانی مەجلیس پێیان وابێ کە ئازادن هەرچی لە دڵیان دایە وەدەری بخەن‌و هەموو عەیبەکانی حکوومەت ئاشکرا بکەن‌و پەردە لە سەر دزی‌و درۆزنی‌و بێکیفایەتی لابەرن‌و حکوومەتی ئاخوندان بەو جۆرەی کە هەیە بە هەموو خەڵك بناسێنن. بە نەزەری خومەینی نوێنەری مەجلیس دەبێ حقووقەکەی وەربگرێ‌و لەملاوئەولاش بە کەڵك وەرگرتن لە مەقامەکەی هێندێك پارتی‌بازی‌و دزیی دیکەش بکاو جارجاریش بە ڕواڵەت دوو سێ قسە لە مەجلیس‌دا بکاو دوو سێ ڕەخنەی چکۆلەی بێزەرەر بگرێ‌و بەس، ئیدی کاری بە شتی گرینگ نەبێ. ئەوە هەر ئەو نەزەرەیە کە شاش سەبارەت بە نوێنەرانی مەجلیس هەیبوو. لە ڕاستی‌دا نەزەری هەموو دیکتاتۆرو سەرەڕۆیەکە کە حکوومەتێکی دیکتاتۆری دامەزراندوەو هەموو جۆرە مافێکی دێموکراتیی خەڵکی لە ژێر پێ ناوە، بەڵام بۆ هەڵخەڵەتاندن بە ڕواڵەت هێندێك شانۆ وەك مەجلیس‌و هەڵبژاردن‌و شتی ئاوا ساز دەکا کە بێ نێوەڕۆکن‌و تەنیا "ظاهیر"یان هەیەو بەس.

بە دوای خومەینی‌دا مونتەزیرییش وەك هەمیشە دەم تێ وەردەداو پێشنیار دەکا: وا باشە بۆ کۆمیسیۆنەکانی مەجلیس لە هێندێك کەسی پسپۆڕو شارەزا لە مەساییل‌دا بانگهێشتن بکەین کە لەگەڵ نوێنەرەکان‌دا کۆ ببنەوەو لە شتەکان بکۆڵنەوە. مونتەزێری لە ڕیزی ئەو پسپۆڕانەدا نوێنەرانی پێشووی مەجلیسی یەکەمیش دادەنێ کە لە مەجلیسی تازەدا هەڵنەبژێراونەوە، بەڵام بە قسەی ئەو کار دەزانن‌و شارەزان.

بەم جۆرە مونتەزیری پێ لەوە دەنێ کە لە مەجلیسی ئێستادا ئەفرادی زاناو لێزان کەمن‌و ئاخوندەکان کە مەجلیسیان پڕ کردوە، لە باری کاروباری وڵاتدارییەوە هیچ نازانن‌و لە لایەکی دیکەش دڵداریی ئەوانە دەداتەوە کە لەم مەجلیسە تازەیەدا هەڵنەبژێراونەوەو خۆیان بە زوڵم لێکراو دەزانن‌و دیارە فشاریان هێناوە کە بەم جۆرە ڕازی دەکرێن. ئەمە یەکێك لە گۆشەکانی بێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەرەوبەرەیی‌و ئاڵۆزی لە وڵاتێك دایـە كـە ئـاخوند وەك كللـۆ داگیریـان كـردوەو نەك هەر لەگەڵ خەڵكی ئێران ناسازێن، بەڵكوو پێكەوەش ناتوانن یەك بگرن.

ئەم وتارە ڕێكەوتی ١٣٦٣/٥/٢٣ لە ڕادیۆ دەنگی كوردستانی ئێرانەوە بڵاو كراوەتەوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

فەرهەنگی غەربیو فەرهەنگی ئیسلامی

ماوەیەك لەمەوبەر دەركەوت كە كۆمیسیۆنێكی بچووك لە چوار پێنج دەمڕاستی ڕژێم وەك ڕەفسەنجانیو خامنەیيو مونتەزرییو مووسەوی پێك هاتوە بۆ ئەوەی پێشی بێ سەرەو بەرەیی لە قسە كردنو نەزەر دەربڕیندا بگرێ. چونكە وڵات هێندە بێ سەرەو بەرەیە كە هەر قوڵە ئاخوندێك كە هەڵدەستێ خۆی بە دەمڕاست دادەنێو بە عەقڵی "ناقیص"ی خۆی هەرچی بە سەر زاریدا هات دەیڵێ. بە تایبەتی لە شانۆی نوێژی هەینیدا كە كۆڵە ئاخوندەكان ناچارن هەموو هەینییەك هەر چۆنێك بێ چەند قسەیەك بخەنەوە سەر یەكو لە لای خەڵك هەڵی بڕێژن. ئاشكرایە كە لە بەر نەزانیو بێ خەبەری لە وەزعی سیاسیی ئێرانو دنیادا، زۆربەی ئەو بە ناو خوتبانەی ڕۆژی هەینی غەیری ئابڕوو چوونو سازكردنی شتێك بۆ گاڵتەوگەپ هیچ قازانجێكی دیكەیان نیە. بە قەولی فارسەكان چێشتەكە هێندە سوێر بوو كە ئاشپەزیش پێی زانی. هەر بۆیە ١٠ـ ١٢ ڕۆژ لەمەبەر خامنەیی لە كۆبوونەوەیەك لەگەڵ ئیمامانی هەینی زۆری نەسیحەت كردن كە بچن موتالیعە بكەنو شت فێر بنو هێندە لە سەر مینبەر قسەی پڕو پووچ تەحویلی خەڵك نەدەن.

بە هەر حاڵ، ئەو كۆمیسیۆنەی باسمان كرد پێك هاتوە بۆ ئەوەی جار بە جار مەسەلەیەك دیاری بكا كە لە سەر ڕادیۆو ڕۆژنامەكانو لە ڕۆژی هەینیدا تەنیا لە سەر ئەو مەسەلەیە باس بكرێو چاوچێوەی باسەكەش دیاری بكرێ، بەڵكوو كەمتر ببێتە هۆی ئابڕوو چوون! گۆیا بە هەموو لایەكیش ڕاگەیەندراوەكە حەقیان نیە لە سەر ڕادیۆو تەلەویزیۆنو شتی وادا بە بێ ئیجازەو ئاگاداری قسە بكەنو نەزەر دەربڕن.

ئێستا وا دیارە مەسەلەیەك كە بۆ قسە كردن و هەراو هوریا سازكردن دیاری كراوە، مەسەلەی هێرش بردنە سەر فەرهەنگی غەربی، پاراستنی فەرهەنگی ئێرانی و ئیسلامییە. بۆ نموونە مووسەوی، سەرۆك وەزیر چەند رۆژ لەمەوبەر لە پەیامێكدا زۆر لە سەر ئەو مەسەلەیە ڕۆیی. رەفسەنجانییش لە شانۆی رۆژی هەینیی ئەمجارەدا هەر هاتە سەر ئەو مەسەلەیە و بە پێی عادەتی خۆی هەتا توانی گەروی خۆی پێ دڕاند.

هەڵبەت، دەزانین كە ئەو جۆرە شانۆگەرییە و هەراوهوریا لە بارەی مەسەلەیەك وەڕێ خستن لە رێژیمی خومەینیدا شتێكی ئاساییە و مەبەست زۆرتر سەرگەرم كردنی خەڵك و دیتنەوەی بەهانەیەكە بۆ چاونووساندنی ئۆممەتی حیزبوڵڵا. نێوەڕۆكی قسەكانیش تا چ ئەندازە راست یان ناراست بن، هێندە گرینگ نیە. بەڵام لەبەر ئەوەی كە مەسەلەی فەرهەنگ بەراستی یەكێك لە بناغەكانی تایبەتمەندیی هەر نەتەوەیەكە و ئاخوندەكانی كارگێڕی كۆماری ئیسلامی لەم بارەیەوە گەورەترین زەبریان لە فەرهەنگی گەلانی ئێران داوە، بە پێویستی دەزانین چەند ئیشارەیەكی پێ بكەین.

فەرهەنگ بە مانای گشتیی خۆی دیارە زۆر شت دەگرێتەوە. لە شێوەی رەفتارو هەستان و دانیشتن و داب‌ورەسمی لیباس لەبەر كردنڕا بگرە هەتا مووسیقاو شین و شایی و ئەخلاق و زمان.جا ئێستا با بزانین ئەو جەنابانە (كاربەدەستانی كۆماری ئیسلامی)كە هێندە بەردی پاراستنی فەرهەنگی ئێرانی لە سینگیان دەدەن،بەراستی چیان بە سەر ئەم فەرهەنگە دەوڵەمەندەدا هێناوە؟

ماوەیەك لەمەوبەر خەبەر بڵاوە بووە كە پاسدارە پیاو كوژەكانی رێژیم لە پێش چاوی نوێنەرانی سەلیبی سووری جیهانیدا دەسڕێژیان لە زیندانییە

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عێراقی‌یەکان لە شاری گورگاندا کردوەو چەند کەسێکیان هەر لەوێ کوشتوەو بریندار کردوە. دیارە نوێنەرانی سەلیبی سوور ئەم جەرەیانەیان بە دنیا ڕاگەیاندو ئێستا قەرارە هەیئەتێکی نێونەتەوەیی بۆ لێکۆڵینەوە لەم جینایەتە بێتە ئێران، بەڵام حکوومەتی ئێران قبووڵی ناکاو دەڵێ ئەو هەیئەتە لە پێشدا بچێتە عێراقو بە وەزعی زیندانی‌یە ئێرانی‌یەکان لەوێ ڕابگا، پاشان بزانین دەتوانین ئیجازەیان بدەین بێنە ئێران یان نا؟ لەم وتارەدا ئێمە لە باری سیاسی‌یەوە ئەو مەسەلەیە ناخەینە بەرچاو، چونکە زۆر ڕوونە. تەنیا ئەوە دەپرسین کە ئایا کوشتاری زیندانیانی سیاسیی بێدیفاعو بێچەك کە ئەو هەمووە لە وڵاتی خۆی دوورە، لەگەڵ کامە ڕێورەسمی ئینسانییەتو فەرهەنگی ئێرانی دەخوێنێتەوە؟ ئەوەیە مانای فەرهەنگی ئێرانی‌و ئیسلامی؟

ڕەفسەنجانی تەنانەت باسی خۆپاراستن لە فەرهەنگی غەربی‌و پەنا بردن بۆ فەرهەنگی ئیسلامی‌و ئێرانی لە عیلمدا دەکا. بەڵام ئەم قسەیە مانای چیە؟ ئێستا ئیتر کێ هەیە کە نەزانێ عیلمو زانست شتێکی جیهانی‌و نێونەتەوەیین‌و لە چوارچێوەی هیچ سنوورێکدا نامێننەوە؟ ئەوانەی کە دیانەوێ فێری زانستو عیلمی ئەمڕۆ بن کە تەقریبەن بە تەواوی لە غەربەوەڕا هاتوە، ئاخۆ دەبێ چ بکەن کە بە قسەی ڕەفسەنجانی گیرۆدەی فەرهەنگی غەربی نەبن؟

هەروەها شتێك کە دەمڕاستەکانی ڕێژیم وەك ڕەفسەنجانی‌و نوێنەری مونتەزیری لە زانکۆی تاراندا زۆریان باس کرد، پاراستنی فەرهەنگی ئیسلامی‌و ئێرانی لە لایەن ژنانی ئێرانەوەیە، بەڵام ئەگەر ئەو فەرهەنگە بە مانای ئەو وەزعە بێ کە ئێستا ژنانی ئێران تووشی هاتوون، بەڕاستی نەك هیچ ژنێك، بەڵکوو هیچ ئینسانێك لە دنیادا ناتوانێ دڵ بەو فەرهەنگە خۆش بکا. لە ئێرانێکدا کە بە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

درێژایی مێـژوو ژنـان زۆر جـار حكوومـەتیان بـە دەسـتەوە بـووەو پاشـایەتی‌یان كردوە، ئێستا وایان لـێ هاتوە كە تەنانەت وەدەر كەوتنیان لە ماڵ بـە حیجـابو رووبەندیشەوە دژوار بووە. ئەگەر مانای فەرهەنگی غەربی مانای یەكسان بوونـی مافی ژنان لەگەڵ پیاوانەو رەفسەنجانی‌و ئاخوندەكانی دیكە لەوە نارازین، دەبێ بلێین كە ئەو فەرهەنگە غەربی‌یـە زۆر بـە خـێرو موبـارەك بـۆو ئـەم فەرەهەنگـە ئیسلامی‌و ئێرانی‌یە هەر پێشكەشی خۆیان.

ئەم وتارە رێكەوتی ١٣٦٣/٨/٢٨ لە رادیۆ دەنگی كوردستانی ئێرانەوە بڵاو كراوەتەوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕەفعی فیتنە لە نەزەر خومەینییەوە

گوێگرە بەڕێزەکانی دەنگی کوردستان دیارە ئاگادارن کە خومەینی پاش ماوەیەك خۆونکردنو بێدەنگی، چۆن لە ڕۆژی جێژنی لە دایکبوونی حەزرەتی موحەمەددا وەقسە هاتەوە. هەر بۆیە تێدەکۆشین جەوهەری قسەکانی خومەینی بخەینە بەرچاو. چونکە بە ڕاستی پێمان وایە ئەو قسانە جەوهەری بیروبڕوای خومەینیو دارو دەستەکەیەتیو ئەساسی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی هەر لە سەر ئەم قسانە دامەزراوە.

لەڕاستیدا قسەی خومەینی هەمووی لە بارەی یەك مەسەلەو ئەویش پێویستیی درێژەدان بە شەڕ بوو. هەر ئەم مەسەلەیە واتە ئەوە کە خومەینی پاش ماوەیەك بێدەنگی، یەکەمین قسەی بە پێ هەڵگوتن بە شەڕو پێویستیی درێژەدان بە شەڕ دەست پێ دەکا، بۆ خۆی نیشاندەری ئەوەیە کە دژایەتیو موخالیفەت لەگەڵ شەڕ لە ئێرانداو لە نێو کاربەدەستانو دامودەزگای حکوومەتیدا ئەوەندەی پەرە ئەستاندوە کە بۆتە هۆی نیگەرانیو تووڕەیی خومەینی. جێگای سەرنجە کە قسەکانی خومەینی نیشان دەدن دژایەتی لەگەڵ درێژە پێدانی شەڕ نەك هەر لە لایەن خەڵکی ئاساییەوەیە، بەڵکوو لە لایەن هێندێ ئاخوندی گەورەوەیە کە قسەیان لە لای خەڵکەوە دەڕواو لە باری شەرعییەوە حیسابیان لە سەر دەکرێ. دیارە خومەینی هەڕەشەیان لێ دەکاو بە "ئاخوندی دەرباری یان ئاخوندی خراپتر لە ئاخوندی دەرباری" ناویان دەبا. بەڵام هەروەك گوتمان هەر ئەوە کە خومەینی پاش ئەو ماوە بێدەنگییە درێژە کە دەزانێ هەموو کەس چاوەڕوانی قسەی تازەی ئەوە، قسەکانی خۆی بۆ وەڵام دانەوە بەو ئاخوندانە تەرخان دەکا، مانای ئەوەیە کە قسەکانیان لە سەر خەڵكو لە نێو دامودەزگای ڕێژیمدا شوێنێکی بەرچاوی داناوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەهەر حاڵ بێینەوە سەر جەوهەری قسەكانی خومەینی. وا وێ دەچێ كە ئەو ئاخوندانەی كە خومەینی بــە دەربــاری، یــان خراپــتر لــە دەربــاری ناویــان دەبــا، بڵاویان كردبێتەوە كە درێژە پێدانی شەڕو دروشمی "شەڕ شــەڕ تــا ســەركەوتن" كارێكی غەیرە شەرعیو بە پێچەوانەی دەستووراتی قورئانە. هەر بۆیە خومەینی ئایەیەك لە قورئان دەگرێو لە سەری دەڕواو تێدەكۆشێ بە كەیفی خۆی مانا بۆ ئەو ئایەتە پەیدا بكاو سیاسەتی چەوتی خۆی لە بارەی درێژە پێدان بە شەڕ بــە دەستووری قورئــان دابنــێ هــەتا كــەس نــەوێرێ دژی ئــەم سیاســەتە قســە بكــا. خومەینی لەم ئایەتەدا كە دەڵــێ "پیــاو بكــوژن" یــان "شــەڕ بكــەن هــەتا فیتنــە نەمێنــێ" كەڵك وەردەگرێو زۆر بە روونی دەڵێ: "ئــەركی هــەر موســوڵمانێك كــە بــڕوای بــە قورئــان هەیــە ئەوەیــە كــە هــەتا لــە بــەین بردنــی فیتنــە لــە جیــهاندا ڕانەوەستێو هەر شەڕ بكا." واتە خومەینی تەنیا بە شەڕ كردن لەگــەڵ عــێراقو داگیر كردنی ئەو وڵاتە رازی نیەو دەڵێ: "ئــەوە كــە قورئــان دەڵــێ مەبەســت لــە سەركەوتن بە سەر سەدام یان تەنانەت گەورەتر لە سەدامیش نیە، بەڵكوو شەڕو شەڕە هەتا رەفعی فیتنە لە هەموو عالەمدا."

خومەینی لەوە روونتر قسە دەكاو بۆ ئەوەی نەكا هێندێك كەس دیسان بــاش لە مەبەستی حاڵی نەبووبن، سەر لە نوێ قسەكەی خۆی زیــاتر شــی دەكاتــەوەو دەڵێ:

"ئەگەر ئێمە لە شەڕ لەگەڵ سەدامدا سەركەوتین، تەنیا كەسێكمان لە فیتنــە كــەم كردۆتــەوە. ئەگــەر لــە جێگایــەكی دیكــەش ســـەركەوین دیســـان كەســـێكی دیكەمان لە فیتنە كەم كردۆتــەوە. ئەگــەر تەنانــەت لەگــەڵ هــەموو دنیــاش شــەڕ بكەینو سەر بكەوین، دیسان ئەوە قسەی قورئان نیە. قورئان دەڵــێ شــەڕ هــەتا رەفعی فیتنە لە هەموو عالەمدا."

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مانای ئەم قسانەی خومەنیی ئەوەیە کە ئەرکی هـەر موسـوڵمانێکە بـە داییم لەگەڵ هەموو عالەم لە شەڕدا بـێو قـەت لـە شـەڕ ڕانەوەسـتێ. جا بـەو قسـەیە مۆژدە بێ لە هەموو موسوڵمانانی پەیڕەوی خومەینی کە شەڕ لەگەڵ عێراق تەنیا هـەنگاوی یەکەمـە. هـەنگاوەکانی دیکـە، شـەڕ لەگـەڵ هـەموو وڵاتـانی دنیایـە. خومەینی ئەو مۆژدەیە بۆیە هەر لە ئێستاوە دەدا کە خەڵکی ئێران نیگەران نەبن کە ئەگەر منداڵەکانیان گـەورە بوون، چییـان لـێ بکـەن؟ سـەیرتر لـە هـەمووی ئەوەیە کـە خومـەینی نەسـیحەتی هـەموو ڕێبـەرانی جیـهان دەکا کـە وەرن زوو خۆتان بە کوشت بدەن بە دەسـتی سـەربازانی ئیسـلام، چونکـە بـە قازانجتانـە. خومەینی لەم بارەیەوە دەڵێ:

"ئەگەر ئەمڕۆ سەرۆکی وڵاتـانی ئیسـتکباری بمـرن بـە قازانجتانـەو زۆر لـەوە باشترە کە دە ساڵ درەنگتر بمرن. تەنانەت ئینسانێك کە لە سەر کارێك دەسـتی دەبڕن، دەبێ بزانێ کە بەو کارە، چاکەی لەگەڵ کراوە."

ئەوانـەن قسـەی خومـەینی. واتـە ئەگـەر دەسـتی یـەکێکمان بـڕی، چـاوی یەکێکمان دەرهێناو کەسێکمان ئەشکەنجەداو کوشت، نـەك نابـێ ناڕەحـەت بـن، بەڵکوو دەبێ زۆریشتان پێ خۆش بێ کە چاکەمان لەگەڵ کردوون.

گوێگرە بەڕێزەکان! ئایا بە راستی ئەو قسانە لـە مێشـکی ئینسـانێکی عـاقڵ دێنـە دەر یـان ئینسـانێکی شـێتو دێوانـە؟ ئایـا بـە راسـتی بـۆ خـەڵکی عـاقڵو ئینساندۆستی ئێران عەیبو شوورەیی نیە کە شتێکی ئـاوا دەسـەڵاتی وڵاتـی بـە دەستەوە بێ؟

ڕووی ئەم قسانە لە پێشدا لـەو موسـوڵمانانەیە کـە خومـەینی بـە ڕێبـەرێکی مەزهەبی دەزانن‌و بڕوایـان پێـی هەیـە. بەراسـتی خومـەینی بـۆ خـۆی هـەم لـەم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

قسانەیدا باش دەڵێ كە: "قورئــانو كتێبـی خـوا سـفرەیەكی بـڵاون كـە هـەموو كەس كەڵكیان لـێ وەردەگرێ، بەڵام هەر كەس بە شێوەیەك."

شێوەی خومەینی ئەوەیە كە هەموو خەڵكی دنیا بە فیتنە دەزانێو دەیهـەوێ هەموویان بە كوشتن بداو لە بەینیان بەرێ. بۆ ئەوەش بە داخـەوە خـودی خـۆی لە سفرەی بڵاوی قورئانو ئیسلام كەڵك وەردەگرێ. جا مەگەر خوا بـۆ خـۆی لـە گورچووی بدا.

ئەم وتارە رێكەوتی ١٣٦٣/٩/٢٢ لە رادیۆ دەنگی كوردستانی ئێرانەوە بڵاو كراوەتەوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

رۆژی جیهانیی ژن

رۆژی ٨ی مانگی مارس بەرامبەر بە ١٧ی رەشەمەی هەر ساڵ، رۆژی نێونەتەوەیی ژنانو رۆژی رێزگرتن لە خوشکانو دایکانی خۆشەویست لە سەرانسەری جیهانە.

رۆژی ١٧ی رەشەمە وەك رۆژی جیهانیی ژن بۆ یەکەم جار لە ساڵی ١٩١٠ی زایینی واتە ٧٥ ساڵ لەمەوبەر دیاری کراوە. دوو ساڵ پێش ئەو رێکەوتە واتە لە ساڵی ١٩٠٨دا ژنانی کرێکاری ئەمریکایی لە شاری نیۆیۆرکدا خۆپیشاندانێکی گەورەیان بە دژی بە کەمگرتنو بێ قەدر دانانی کاری ژنانی کرێکارو بۆ داوا کردنی مافی یەکسانی لەگەڵ پیاوان وەرێ خست، بەڵام بە توندی کەوتە بەر پەلاماری درندانەی پۆلیس.

هەر بۆیە لە ساڵی ١٩١٠دا "کلارا زتکین" شێرە ژنی شۆرشگێری ئەڵمانی لە دووهەمین کۆنگرەی ژنانی سوسیالیست لە "کۆپێنهاگ" پێتەختی وڵاتی دانمارکدا پێشنیاری کرد کە رۆژی ئەو خۆپیشاندانە واتە ١٧ی رەشەمە وەك رۆژی هەموو ژنانی جیهان بناسرێ و هەموو ساڵێك جێژن بگیرێ کە ئەم پێشنیارە قبووڵ کراو یەکەمین جێژن لە ساڵی دوایی‌دا لە زۆر لە وڵاتانی ئورووپایی‌دا بە شکۆیەکی تەواوەوە بەرێوە چوو.

لە ساڵەکانی دوایی‌دا خۆپیشاندانی ژنان لەم رۆژەدا پەرەی گرتو بە تایبەتی خۆپیشاندانی ساڵی ١٩١٧ لە رووسیەدا کە لەودا ژمارەیەکی زۆر لە پیاوانی کرێکاریش بەشداری‌یان کردو ژمارەیان لە سەر یەك لە ٩٠ هەزار کەس تێپەڕ بوو، رۆژی ١٧ی رەشەمە وەك رۆژی یەکگرتوویی ژنانو رێزدانان بۆ ئەوان لە سەرانسەری دنیادا بە یەکجاری سەقامگیر کرد.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەروەك گوتمان خۆپیشاندانی ژنانی شاری نیۆیۆرك لە ساڵی ١٩٠٨ لە ئەساسدا بۆ وەرگرتنی مووچەو جیرەی وەك یەك لە بەرامبەر كاری وەك یەك لەگەڵ پیاواندا بوو. بەڵام بەرەبەرە لە ساڵەكانی دوایی‌دا مەسەلەی وەرگرتنی مافە سیاسی‌یەكانی ژنان یەك بە یەك هاتنە گۆڕیو، وەرگرتنی مافی دەنگدان وەك هەنگاوێكی زۆر گرینگ بوو بە هۆی ئەوە كە ژنان رۆژ لەگەڵ رۆژ پتر بۆ وەرگرتنی مافە سیاسی‌و كۆمەڵایەتی‌یەكان دیكەیان وەك ئینسانێكی تەواوو هاوشانی پیاوان بچنە پێش. بە جۆرێك كە ئێستا ئیتر لە دنیای پێشكەوتوودا بۆ هیچ كەسێك ئەو گومانە نەماوە كە ئەركەكانی سەرشانی ژنان وەك نیوەی كۆمەڵ، ئەگەر لە ئەركەكانی سەر شانی پیاوان پتر نەبێ، بە هیچ جۆر كەمتر نیەو یەكسان بوونی ژنو پیاو لە باری هەموو مافێكەوەو لێوەشاوەیی ژنان بۆ هەموو كارێك لە هەموو بارێكەوە بە تەواوی سەلمێندرا.

بەڵام، ئەگەر رێز گرتن لە رۆژی ژن ئێستا لە وڵاتانی پێشكەوتووی جیهاندا وەك جێژنێكو ڕەسمێك چاوی لێ دەكرێ، بۆ وڵاتانی پاشكەوتووی وەك ئێران بە تایبەتی ئێرانی ئاخوندیو بۆ كۆمەڵی كوردەواریی خۆمان وەك ئەركێكی گەورەو بەشێكی گرینگ لە خەباتو تێكۆشان دژی پاشكەوتوویی دەبێ بە حیساب بێ.

لە ئێراندا هەموومان دەزانین كە ژنانی خەباتگێرو ئازادیخواز وێڕای خەباتگێرانی پیاو لە بەربەرەكانی لەگەڵ رێژیمی سەرەڕۆی شادا بەشداری‌یەكی چالاكانەیان هەبووە، زۆر شێرە ژنی شۆڕشگێر شەهید كرانو زۆری دیكەش لە زیندانەكانی ساواكدا ئەشكەنجە دران. لە جەرەیانی شۆڕشی بێوێنەی گەلانی ئێران بە دژی رێژیمی پاشایەتی‌و لە سەركەوتنی ئەو شۆڕشە مەزنەدا ژنانی ئێران چ خوێندەوارو خویندكارو چ ئەوانەی لە نێو ماڵدا ژیانی بنەماڵەیان

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەڕێوە دەبرد بەراستی نەخشێکی بەرچاوو تێکۆشەرانەیان هەبووو دەورێکی کاریگەریان گێڕا. بەڵام پاش هاتنە سەرکاری ڕێژیمی ئاخوندی، ژنانی ئێران بە گشتی بە دوو دەستە دابەش بوون. دەستەی یەکەم ئەوانەی کە لە ریزی سازمانە سیاسی‌یە پێشکەوتنخوازو شۆڕشگێڕەکان‌دا بۆ ئازادی خەبات دەکەن‌و نیشانیان داوە کە لەم ڕێگایەدا لە هەموو مەیدانەکانی لایەنە جۆراوجۆرەکانی خەباتدا لە هیچ پیاوێکی خەباتگێر کەمترو کار لێ نەهاتووتر نین.

دەستەی دووهەم کە زۆربەی ژنانی وڵات دەگرێتەوە، ئەوانەن کە لە نێو وڵاتدا بە توندی کەوتوونە ژێر فشارو تێرۆری دێوەزمەی ڕەشی حکوومەتی ئاخوندیو بێجگە لەو زوڵمەی کە وەك هەموو خەڵکی ژێردەستی ئێران لێیان دەکرێ، وەك ژنیش زوڵمێکی تایبەتی‌یان لێ دەکرێ بە جۆرێك کە تەنانەت ئەوەندە مافە کەمەی کە لە زەمانی شاش‌دا وەریان گرتبوو، لێیان وەرگیراوەتەوەو ئێستا لە هەموو مافێکی ئینسانی بێ بەشن.

لە ڕاستی‌دا وەزعی خراپی ژیان لە کۆماری ئیسلامی‌دا شتێك نیە کە لە کەس شاراوە بێ‌و هەر بۆیەش بە پێویستی نازانین لە سەر شتێك بڕۆین کە بۆ هەموو کەس ڕوونە. کاربەدەستانی ڕێژیم بۆ خۆشیان پێشل کردنی مافی ژنان نەك هەر ناشارنەوە، بەڵکوو شانازییشی پێوە دەکەن‌و بە عەینی دەستووراتی ئیسلامی دەزانن، تا ئەو جێگایە کە نوێنەری مەجلیس بە ئاشکرا پیاوان هان دەدا ٣ ژن‌و ٤ ژن بێنن‌و لە نێو ماڵ‌دا وەك دیل ڕایان بگرن. هەروەها بە پێی فتوای خومەینی کە مەسەلەی "صیغە" واتە ڕاگرتنی ژن بۆ ماوەیەکی کاتی کە مومکینە زۆر کورتیش بێ مەنعی قانوونیی نیە. واتە کڕین‌و فرۆشتنی ژن وەك کۆیلە یان وەك کالایەك کڕین‌و فرۆشتنی بکرێ بە قانوونی! ئەوەیە ڕێز گرتن لە مەقام‌و پلەی ژن لە کۆماری ئیسلامی‌دا! هەر بۆیە لە ڕۆژێکی پیرۆزی وەك ١٧ی ڕەشەمەدا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جێگای خۆیەتی روو لە دایكانو خوشكانی خۆشەویستمان بكەینو ئەو راستییەیان بۆ دووپات بكەینەوە كە بۆ بەدەستهێنانی ئازادیو گەیشتن بە مافە رەواكانیان تەنیا رێگایەك كە لە پێشیانە بریتییە لە خەباتو تێكۆشانی بێوچان بۆ رووخاندنو لە بەین بردنی یەكجاریی رێژیمی ئاخوندی. گومانی تێدا نیە كە ئەو رێژیمە بەو نێوەرۆكەی كە هەیەتی ئەگەر لە هەموو بارێكەوە بتوانێ ئاڵوگۆڕی بە سەردا بێ، لە باری مافی راستەقینەی ژنانەوە چاوەڕوانیی هیچ هەڵوێستێكی پێشكەوتووانەو هیچ جۆرە گۆڕانێكی لێ ناكرێو هەروەك گوتمان تەنیا رێگا رووخاندنو تەفرو تونا كردنیەتیو بەس. هەروەها پێویستە كە لەم رۆژە پیرۆزەدا چاوێكیش بە وەزعی گشتیی ژنانی بەڕێزو سەربەرزی كوردستانە خۆشەویستەكەماندا بخشێنین.

هەموومان دەزانین كە ژنانی كوردستان لە گوندەكاندا بێجگە لەوەی ئەركی گەورەكردنی مندالو ئیدارەی نێو ماڵیان بە تەواوی بە ئەستۆوەیە، ئەساسەن بەردی بناغەی تێكۆشانی ئابووریی گەلی كورد لە كوردستان دان. شێرە ژنانی كوردستان چ لە كاروباری كشتو كاڵو چ لە كاروباری ئاژەڵداریدا كە هەر دووكیان كاری ئەساسیی خەڵكی كوردستانن، بەشێكی هەرە گەورەو دژواریان بە ئەستۆی خۆیانەوە گرتوە كە بە گشتی ئەگەر لە بەشەكانی كاری پیاوەكان گرینگترو زۆرتر بەنێ، كەمتر نیە. ئەمە بە راستی شتێكی روونو ئاشكرایەو بە تایبەتی لە فیلمێك بە ناوی "نانو ئازادی"دا كە لە لایەن بەشی هۆنەریی حیزبی دێموكراتەوە ساز كراوە، گرینگیی بەشداریی ژنان لە ژیانی ئابووریی كوردستاندا زۆر بە جوانی نیشان دراوە.

هەر بۆیە خوشكانو دایكانی خۆشەویستو زەحمەتكێشی كوردستان جێگای شانازیو رێزو ئێحترامێكی تایبەتن. شێرە ژنانی كوردستانن كە رۆڵە نەبەزەكانی

كوردستان لە داوێنی گەرمو پڕ لە ئەوینی خۆیاندا پەروەردە دەکەن، لایەنی نیشتمانپەروەری‌و کوردایەتی‌و ئازایەتی‌یان بە گوێدا دەخوێننو بۆ مەیدانی مەردی‌و نەبەردی ڕەوانەیان دەکەن. بێجگە لەوانە لە جەرەیانی شۆڕشیشدا باوەشی گەرمیان بۆ وەرگرتنی پێشمەرگە خۆشەویستەکانو میوانداری لێکردن، نانو خواردەمەنی پێ گەیاندن، شیووکوڵ بۆکردنو ئاگاداری پێ گەیاندن لە سەر وەزعی دوژمن هەمیشە ئاواڵەیەو بە راستی دەتوانین بڵێین کە قورسایی هەرە زۆری شوڕشە مەزنەکەمان لە سەر شانی ژنانە.

سەرەڕای هەموو ئەوانە بە داخێکی گرانەوە دەبێ پێ لەوە بنێین کە لە زۆر بارەوە مافی ئەو خۆشەویستانە لە کوردستانە پاشکەوتوو یان لە پاشکەوتوویی ڕاگیراوەکەماندا پێشێل کراوەو دەکرێ.

داب‌ورەسمی ناحەزو ناڕەوا وەك کچی بچووكو ساوا مارە کردن، گەورە بە بچووکە، ژن بە ژنەو بە مێرد دانی کچان بە کەسانێك کە لە باری تەمەنەوە فەرق‌وجیاوازی‌یەکی زۆر بەرچاویان لەگەڵیان هەیەو بە گشتی بە مێرد دانی بە بێ مەیل‌و داخوازی کچانو زۆر کاری ناحەزی دیکە لەو شتانەن کە دەبێ بە تەواوی لە کوردستان لە بەین بچن.

هیوادارین خەڵکی حەقخوازو شورشگێری کوردستان لەم بارەیەوە رۆژ لەگەڵ رۆژ پتر هەنگاوی شورشگێرانەو عادلانە بەرەو پێش هەڵێننەوەو بە خێرایی بەرەو رۆژێك بچنە پێش کە ئیتر لە کۆمەڵەکەماندا شوێنەوارێك لە زوڵمو زۆر لە سەر ژنان نەمێنێ‌و ژنو پیاو هەر دووك لە مافی یەکسان بەشدار بن. دیارە کە لەم پێ‌یەدا ئەرکی سەرشانی ئەندامانو لایەنگرانی حیزبی دێموکراتە کە زۆر بە جیددی‌و بە شێلگری‌یەوە تێبکۆشنو بۆ گەیشتن بەو ئامانجە پیرۆزە بە هەموو توانایانەوە یارمەتیی برایانو خوشکانو بابانو دایکانی کوردستانە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خۆشەویستەكەمان بدەن. لە بیرمان بێ كە خەباتی ئێمە بۆ گەیشتن بە ئـازادیو بەختەوەری لایەنی جۆربەجۆری هەیە كە خەباتی چەكداری لە دژی دوژمنی داگیركەرو چەوسێنەر تەنیا یەكێك لەوانەیەو خەبات بۆ ئازادیی ژنانیش كە نیوەی كۆمەڵن، یەكێكی دیكە لەو لایەنانەیە كە گرینگیی‌یەكەی زۆر لە خەباتی چەكداری بۆ ئازادیی گەلی كورد كەمتر نیە.

ڕۆژی ١٧ی ڕەشەمە، ڕۆژی یەكگرتوویی ژنانی زەحمەتكێش‌و یەكسانی‌خوازی جیهان لە هەموو ژنانی ئازادیخواز كە لە پێناوی مافە ڕەواكانی خۆیان‌و بۆ گەیشتن بە ئازادی‌و دێموكراسی شانبەشانی پیاوان خەبات دەكەن، پیرۆز بێ.

بەو هیوایە كە ڕۆژی ١٧ی ڕەشەمەی ساڵی داهاتوو لە ئێرانێكی دێموكرات‌و سەربەست‌و لە كوردستانێكی خودمۆختاردا جێژن بگرین.

ئەم وتارە ڕێكەوتی ١٣٦٣/١٢/١٦ لە ڕادیۆ دەنگی كوردستانی ئێرانەوە بڵاو كراوەتەوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

یادێك له دوو ٢٨ی گەلاوێژ

ئەمڕۆ ٢٨ی گەلاوێژە. لە مێژووی نوێی ئێراندا دوو بیرەوەریمان لە ٢٨ی گەلاوێژ هەیە کە هەر دووکیان شوێنی زۆر گرینگیان لە سەر کوردستان‌و تێکۆشانی حیزبی دێموکرات داناوە.

یەکەمیان ٢٨ی گەلاوێژ کودیتای دژی گەلی‌و ئیمپریالیستیی سالی ١٣٣٢مان وەبیر دێتێتەوە. لەو رۆژەدا بوو کە ئیمپریالیزمی ئەمریکاو ئینگلیس پێکەوە بە خەرجی هێندیك پارەو کڕینی هێندێك خۆفرۆش، حکومەتی میللیی دوکتور "مصدق"یان بە زۆر لە سەر کار وەلاناو شای هەڵاتوویان لە دەرەوەڕا هێناوە ئێران. بەم جۆرە پێشی پەرەگرتنی خەباتی نیشتمانیی ئێرانیان بۆ وەدەستهێنانی سەربەخۆیی سیاسی‌و ئابووری‌و سەقامگیر کردنی دێموکراسی گرت، خەباتێك کە لە سنووری ئێران تێ پەڕی‌بووو شوێنی لە سەر زۆر ولاتی ناوچەی رۆژهەلاتی نێوەراست دانابوو. ئاکامی ئەو کودیتایە دیارە بۆ هەموومان روونە. حەمە رەزا شا وەك نۆکەری ئاڵقەلەگوێی ئمپریالیزم هەموو سەروەت‌و سامانی ئێرانی لە ئیختیاری ولاتانی ئیمپریالیستی‌و لە سەرەوەی هەمووان ئەمریکا ناو لە بەرامبەردا ئیمکان‌و ئیجازەی پێدرا کە لە نێوخۆی ولاتدا دیکتاتۆری‌یەکی خوێناوی دامەزرێنی‌و بەکەڵك وەرگرتن لە ئەرتەش‌و پۆلیس‌و دامودەزگای جەهەننەمیی ساواك هەموو دەنگیکی ئازادیخوازی‌وحەقخوازی لە گەرووداخەفە بکا.

ئاشکرایە کە کودیتای شوومی ٢٨ی گەلاوێژی سالی ١٣٣٢ شوێنێکی یەکجار زۆریشی لە سەر خەباتی گەلی کورد لە ئێران‌و تێکۆشانی حیزبی دێموکرات وەك

حیزبی پێشڕەوو شوڕشگێری گەلی كورد دانا. جووڵانەوەی گشتیی خەڵكی ئێران بۆ وەدەستهێنانی سەربەخۆییو ئازادی كە لە ژێر عینوانی میللی كردنی سەنعەتی نەوتی ئێراندا بەرەوپێش دەچوو، ببوو بە هۆی بووژانەوەی حیزبی دێموكراتی كوردستانو گەشە كردنی تێكۆشانی حیزب. بەرەبەرە كۆمیتەكانی حیزبی دێموكرات پێك هاتبوونەوەو كادرو ئەندامانی حیزب زۆر چالاكانە بۆ رێكوپێك كردنی رێكخراوەكانی حیزبی تێدەكۆشانو حیزبی دێموكراتی كوردستان لە خەباتی دژی ئیمپریالیستیی گشتیی خەڵكی ئێراندا نەخشێكی بەرچاوی وەئەستۆ گرتبوو.

لە رۆژی ٢٥ی گەلاوێژی ١٣٣٢دا یەكێك لە گەورەترین خۆپیشاندانەكان لە شاری مەهاباد پێك هات. لەو خۆپێشاندانەدا كە بە بۆنەی ساڵرۆژی دامەزرانی حیزبی دێموكراتو هەروەها هەڵاتنی شا بۆ بەغدا پێك هاتبوو، خەڵك یەكدەنگ هاواریان دەكرد: برۆ ئەی شای خاییێن، بەغدا نیوەی رێیەت بێ! لەم رۆژەدا خەڵكی مەهاباد بە یەك دەنگ بڕیاریان دا كە ناوی پەهلەوی لە سەر شەقامی هەرە گەورەی شار هەڵبگیرێو ناوی ٢٥ی گەلاوێژی لە سەر دابنرێو بەم جۆرە خەڵكی بە ئەمەگی مەهاباد یادی دامەزرانی حیزبی خۆشەویستی خۆیانو یادی كۆماری كوردستانیان زیندوو كردەوە. بەڵام هەروەك گوتمان بە داخەوە ئەو خۆشیو شادییە زۆری نەخایاندو ٣ رۆژ پاش ئەوە لە رۆژی ٢٨ی مانگدا دیكتاتۆری باڵی رەشی خۆی بە سەر وڵاتدا كێشایەوەو حیزبی دێموكرات سەر لە نوێ بەرەو خەباتی دوورو درێژی نهێنی كشایەوە.

دیارە لە وتارێكی كورتی رادیۆیی وەك ئەم وتارەدا جێگای ئەوە نیە كە بە وردی باسی هۆیەكانی تێك شكانی جووڵانەوەی نیشتمانیی خەڵكی ئێرانو سەركەوتنی كودیتای ئیمپریالیستیی ٢٨ی گەلاوێژی ساڵی ١٣٣٢ بكرێ. هەر

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەوەندە دەتوانین بڵێین کە ئەو کاتە ئیمپریالیزمو کۆنەپەرستی، یەکگرتووو شێلگیر بوونو لە بەرامبەردا لە نێو هێزەکانی دێموکراتو پێشکەوتنخوازدا دووبەرەکیو پرژو بڵاویو ناشێلگیری زۆر بوو، بە تایبەتی حیزبی توودە کە بەرپرسایەتیی ئەسڵیی لەم بارەیەوە لە ئەستۆیە.

بەڵام دەرسێکی گرینگی مێژوویی دیکەش کە هەر لەو باسە بە روونی دەتوانین وەربگرین ئەوەیە کە هەمووومان دیتمان ئاخرەکەی چارەنووسی شای دیکتاتۆرو سەرەڕۆو نۆکەری ئیمپریالیزم بەو هەموو دامودەزگایەی پێکی هێنابووو بەو هەموو خوێنمژییەوە چ بووو چۆن رێژیمی پاشایەتی بۆ ئەبەد لە ئێران لە زبڵدانی مێژوو هاوێژرا. ئەمە نیشان دەدا کە چەرخی مێژوو هەر لە گەڕانو بەرەو پێش چوون دایەو ئەگەرچی مومکینە جارجار کەسانێكو هێندێ شت وەك کۆسپ بۆ ماوەیەك پێشی بەرەوپێش چوونی ئەو چەرخە بگرن، بەڵام بێگومان ئەوە کاتییەو کۆسپی سەر رێگای بەرەو پێش چوونی مێژوو هەرچی بێ، ئاخرەکەی لە ژێر پەڕەی چەرخی زەماندا وردو خاش دەبێ.

دووهەمیان ٢٨ی گەلاوێژ کە هەموومان لە بیرمانە، رۆژی رەشی ٢٨ی گەلاوێژی ساڵی (١٣٥٨)ە کە خومەینی بە دژی گەلی کورد ئێعلانی جیهادی دا، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی هەڵوەشاوە ڕاگەیاندو هێرشی کۆنەپەرستانی ساویلکەی فریوخواردووی لە سەرانسەری ئێرانەوە بۆ سەر خەڵکی کوردستان وەڕێ خست. ئەم ئێعلانی جیهادە بە تایبەت لەو بارەیەوە زۆر سەیرو چاوەڕوان نەکراو بوو کە لە لایەك هێشتا چەند مانگێك پتر لە ڕووخانی رێژیمی گەندەڵی پاشایەتی بە هۆی فیداکاریو لە خۆبردوویی گشتیی خەڵکی ئێران تێ نەپەڕی بوو و هەموو کەسو بە تایبەت گەلی کورد پێی وابوو کە سەردەمی ژێردەستییو زۆر لێکراوی تەواو بووە، زەمانی بەختەوەریو

ئازادیو دیموكراسی هاتوە. لە لایەكی دیكەش خومەینیی كۆنەپەرستو دژی بەشەر تەنانەت بۆ خەبات لەگەڵ ڕێژیمی شاش ئێعلانی جیهادی نەدابووو ئەم كارەی بە تەواوی نێوەرۆكی چەپەڵو دەروونی ڕەشی خومەینیو ئاخوندەكانی دارو دەستەی دەرخست.

ئاكامی ئێعلانی جیهادی خومەینی بە دژی گەلی كورد لە كوردستانی ئێرانیش بۆ هەمووومان ڕوونە. پاش ٣ مانگ بەربەرەكانیی قارەمانانە، خومەینیو لەشكرەكەی ناچار بوون دان بە شكستی خۆیاندا بنێنو بە شێوەی كاتی پاشەكشەیەك بكەن هەتا بتوانن ڕێكوپێكترو ئامادەتر، سەر لە نوێ بۆ قەڵاچۆ كردنی گەلی كورد هێرش بێننەوە كە دیارە ئێستاش ئەو شەڕ فرۆشییە هەر درێژەی هەیەو پێویستی بە باس كردنێكی تایبەت نیە.

بەڵام هەروەك لە بارەی ٢٨ی گەلاوێژی ١٣٣٢دا گوتمان، گومانی تێدا نیە كە ئاكامی ٢٨ی گەلاوێژی خومەینییش درەنگ یا زوو غەیری شكستو سەرشۆڕی هیچ شتێكی دیكە نابێ. جووڵانەوەی گەلانی ئێران بە دژی سەرەڕۆییو دەسەڵاتی ڕەشی ئاخوندی ئاخرەكەی سەر دەكەوێو خومەینیو ڕێژیمەكەی لە زبڵدانی مێژوودا دەكەونە لای شاو ڕێژیمە گەندەڵەكەی. گەلی كوردیش لە سایەی خەباتی بێ وچانو یەكگرتووی ڕۆڵە نەبەزەكانی، ئاخرەكەی سەردەكەوێو بووكی دیمۆكراسیو ئازادی لە باوەش دەگرێ. ئەمە جەبری مێژووەو لە بەرامبەر جەبری مێژوودا كەس بۆ ماوەیەكی درێژ توانای خۆڕاگریی نیە. سەركەوتن هەر بۆ گەلانی ئازادیخوازو داواكاری حەقو عەداڵەتەو تێكشكانو سەرشۆڕی هەر بۆ ستەمكارانو كۆنەپەرستان.

ئەم وتارە ڕێكەوتی ١٣٦٤/٥/٢٨ لە ڕادیۆ دەنگی كوردستانی ئێرانەوە بڵاو كراوەتەوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئایا بەڕاستی ئێعتباری ئیسلام بۆ دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی گرینگە؟

لە بەرپرسێکی سوپای پاسداران دەپرسن، ئێوە وەك فێرکردن چ شتێك فێری پاسداران دەکەنو فەرقیان لەگەڵ ئەرتەش چیە؟ بەرپرسەکە وەڵام دەداتەوە کە ئێمە یەکێك لە دەرسە هەرە گرینگەکانمان بریتی‌یە لە سەر باسو لێکۆڵینەوە لە شەڕەکانی زەمانی پێغەمبەری ئیسلام وەك شەڕی ئۆحوڵدو بەدرو خەندەقو ئەوانە!

یەکێکی دیکە لە بەرپرسان دەڵێ: ئێمە بۆ ئەوە بۆ ئەرتەشو سوپای پاسدارانو بە گشتی هێزەکانمان چەكو چۆڵ پەیدا دەکەینو لەم بارەیەوە دەمانەوێ تەیار بن، چونکە لە ئیسلامدا دەستوور دراوە کە زۆر باش لە خۆتان دیفاع بکەنو خەرجی بۆ بکێشن!

لەم جۆرە قسانە لە نێو وتەکانی کاربەدەستانی رێژیمدا زۆر دەبیندرێ. یانی بە کورتی هەر کەس بیهەوێ قسەیەك بکا، چ بە ماناو چ بێ مانا زوو لە پەنای ئەو قسەیە "ئیسلامی"یەکیشی پێوە دەچەسپێنێو خۆی پێوە ڕادەنێ.

بەڵام با بزانین مەبەستو مانای ئەم جۆرە قسانە کە دوو نموونەمان هێناویە چیە؟و ئەو کەسانەی ئەو جۆرە فەرمایشانەیان لە زار ناکەوێ، بە تەمان بە چ بگەن؟ ڕاستی‌یەکەی ئەوەیە کە ئەو جۆرە قسانە لە پێش هەموو شتێکدا بە مەبەستی فریودان دەکرێن. فریودانی خەڵکی ساویلکە لە لایەكو فریودانی کاربەدەستانو مەقاماتی پایە بەرزی ڕێژیمی ئاخوندی لە لایەکی دیکە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بە وتەیەکی دیکە ئەو کەسانەی ئەو جۆرە قسانە دەکەن بۆ خۆشیان دەزانن کە قسەکەیان مانایەکی ئەوتۆی نیە. بۆ نموونە ئەوە کە ئینسان دەبێ لە خۆی دیفاع بکا، دیارە مەسەلەیەکی زۆر ئاسایی‌و ئاشکرایەو هیچ پێویستی بەوە ناکا کە ئیسلام بڵێ: "زۆر باش لە خۆتان دیفاع بکەن!" مەگەر چ ئایین‌و یاسایەك دژی ئەوەیە کە ئینسان دەبێ لە خۆی دیفاع بکا؟ کەوابوو کابرایەك کە بە قسەیەکی ئاوا ئاسایی کە هەموو کەس دەیزانێ‌و لێی روونە، وشەی "دەستووری ئیسلام"ی پێوە دەنێ، غەیری فریودانی خەڵك‌و کەڵکی خراپ وەرگرتن لە ناوی ئیسلام هیچ مەبەستێکی دیکەی نیە.

یان لە بارەی باس‌و لێکۆڵینەوە لە سەر شەڕەکانی زەمانی پێغەمبەری ئیسلام‌و فێر کردنیان بە ئەرتەش‌و پاسداران، راستی‌یەکەی ئەوەیە کە ئەو شەڕانە هەر چەندەش لە باری ئایینی‌و لە باری مێژووی ئیسلامەوە گرینگ بن، مەعلووم نیە چۆن لە زەمانی ئێستادا کە ساڵەکانی ئاخری چەرخی بیستەمەو فەننی شەڕو کەرەسەی شەڕ بەو جۆرەیە کە دەیبینین‌و دەیزانین، دەتوانن شت فێری شەڕکەران بکەن؟ ئایا ئەگەر مەبەست درۆ کردن‌و فریودان نەبێ، گریمان یەکێك هەموو "جزئیات"ی شەڕی خەندەق بزانێ، ئەوە لە بەرەکانی شەڕ لەگەڵ عێراقدا هەموو تانك‌و تۆپ‌و فڕۆکەی بۆمب هاوێژو هێلیکۆپتێرو مین‌و تفەنگی جۆراوجۆر چۆن کەڵکی لێ وەردەگیرێ‌و چۆن‌و لە کوێ بە کار دەبردرێن؟ ئەوە شتێکە کە ئەگەر کەس نەیزانێ، لانی کەم فەرماندەرانی سوپای پاسداران‌و ئەرتەش کە مەیدانی شەڕیان دیتووە‌و کەم‌و زور تێ گەیشتوون کە شەڕی ئێستا چیە، باش دەیزانن.

کەوابوو ئاشکرایە کە زۆر لەو قسە پڕو پووچ‌و بێ نێوەرۆکانە کە بە ئیسلام نیسبەت دەدرێن‌و بە ناوی ئیسلامەوە تەحویلی خەڵك دەدرێن، هیچ پێوەندی‌یەکیان بە ئیسلامەوە نیەو ئەگەریش پێوەندی‌یان بە ئیسلامەوە هەبێ،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هیچ ڕەبتی بەو مەسەلەیە کە لە گۆڕی دایە نیەو لە ڕاستیدا ئاخوندە پایە بەرزەکان لە خومەینیڕا بگرە هەتا ئەوانی دیکە، بۆ خۆیان زۆر باش دەزانن کە ئەو جۆرە قسەو فەرمایشانە هەر بۆ ڕیایی کردنو خۆ بە موسوڵمان نیشان دانن. بەڵام بە ئەنقەست وا نیشان دەدەن کە باوەڕیان بەو قسانە هەیەو ئەو کەسانە کە ئەو ڕیاییانە دەکەن، موسوڵمانی باشو موخلیسن! یانی خومەینیو ئاخوندەکانی دارودەستەی بۆ خۆیان دیارە بەو قسانە فریو ناخۆن، بەڵام نەك هەر پێشی ناگرن، بەڵکوو پێشیان خۆشەو تەنانەت ئەفراد هان دەدەن کە ڕیایی بکەنو خۆیان بە موسوڵمان نیشان بدەن. چونکە ڕیایی کردنو خەڵکی ئاساییو ساویلکە فریودان لە ڕاستیدا کارو پیشەی ئەساسیی ئاخوندەکانە. ئەو خەڵکە باوەڕێکی لە دڵدا بە ئیسلام هەیەو پێی وایە بەڕێوە بردنی دەستووراتی ئیسلام دەبێتە هۆی خۆشبەختیو ڕزگاریی دنیاو ئاخیرەتیان. بەڵام ئەو دەستوورانە چنو چۆنن؟ ئەوانە لە لایەن ئاخوندکانەوە دیاری دەکرێنو بە خەڵك دەگوترێن. لە ئاکامدا ئاخوندە ڕیاکارەکان هەرچی پێیان خۆشەو هەرچی بە قازانجو مەسڵەحەتی خۆیانە بە ناوی ئیسلام کە بۆ زەمانی ئێستا هیچ کەڵکێکی لێ وەرناگیرێو بۆ بەڕێوە بردنی وڵاتێك لەم زەمانەدا بە کاری هیچ نایە، گرینگ نیە. بە بیروبڕوای ئاخوندەکان ئێستا کە خەڵکەکە موسوڵماننو باوەڕیان بە ئیسلام هەیە، دەبێ هەرچی پێمان خۆشەو پێمان باشە بە ناوی ئیسلام بیکەین. بەڵام ئاشکرایە کە ئەم کارە لە پێش هەموو شتێکدا بە زەرەری خودی ئیسلام تەواو دەبێ. چونکە لە لایەك ئیسلام دەبێتە وەسیلەی گاڵتەو گەپچاڕو وەك نموونەکەمان نیشانی دا هەر کەس هەرچی بە عەقڵی ناقیسیدا هاتو هەرچی پێی خۆش بوو - هەر چەندەش بێ ماناو بێ نێوەڕۆك بی - بە ئیسلامەوە هەڵدەبەستڕێو لە پاشانیش بەرە بەرە کە ئاکامی حکوومەت کردنو سیاسەتەکانی چەوتی ئاخوندەکان دەرکەوتو بە تەواوی بۆ هەموو کەس ڕوون بۆوە کە وڵات کەوتۆتە هەڵدێری نەمان، ئەمجار بیروبڕواو عەقیدەی بە ئیسلام لە

لای خەڵك كز دەبێو بێ ئێعتبار دەبێ. بەڵام ئایا بە راستی بۆ ئەو ئاخوندانەی ئێستا لە دەوروبەری خومەینی بە سەر ئێراندا حكوومەت دەكەن، ئێعتباری ئیسلام لە داهاتوودا هیچ گرینگە؟

ئەم وتارە رێكەوتی ١٣٦٤/٧/٨ لە رادیۆ دەنگی كوردستانی ئێرانەوە بڵاو كراوەتەوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چەند قسەیەك لە سەر هەڵوێستی جینایەتكارانەی ڕێژیم سەبارەت بە خەڵكی كوردستان

بە گوێرەی ئەو خەبەرانەی هەر رۆژە بە دەنگی كوردستانی ئێران دەگەن‌و بۆ گوێگرە بەڕێزەكان بڵاو دەبنەوە، فشاری ڕێژیم بۆ سەر خەڵكی گوندەكانی كوردستان رۆژ بە رۆژ پتر پەرە دەستێنێ. ئەم فشارە بە تایبەت لە بەشەكانی مەركەزیی كوردستان زۆر توندترو بەرچاوترە.

ئەگەر بمانەوێ بە كورتی لە چند خەتدا خاڵە ئەسڵی‌یەكانی سیاسەتی زەبروزەنگ نواندنی ڕێژیم لەم چەند مانگەی دوایی‌دا نیشان بدەین بریتین لە: یەكەم ـ زیاد كردنی ژمارەی پایەگاكان؛ ڕێژیم لەم ساڵەدا بە ڕاستی بە ئەندازەیەك ژمارەی پایەگاكانی لە كورستاندا زیاد كردوە كە دەكرێ بڵێین ئێستا كەم گوندی لە ٤٠ ـ ٥٠ ماڵ بەرەو ژوورتر لە كوردستاندا ماوە كە ڕێژیمی ئاخوندی پایەگایەكی لێ دانەنابێ. دووهەم خاڵی بەرچاو لەم سیاسەتەی ڕێژیمدا دانانی پایەگا لە نێو گوندەكان دایە. تا ئێستا ڕێژیم زۆرتر لە سەر بەرزایی‌یەكان پایەگای دادەنا هەتا بە خەیاڵی خۆی بتوانێ لەو پایەگایانەڕا چاوەدێری بە سەر ناوچەیەك بریتی لە چەندین گوندو ڕێگای هاتوچۆی خەڵكی ئەو چەند گوندە بكا. بەڵام ئێستا پایەگاكانی هەروەك گوتمان كێشاوەتەوە نێو گوندەكان‌و بەم كارە لە لایەك پێ لەوە دەنێ كە دانانی پایەگا لە سەر كێوەكان‌و بەرزایی‌یەكان نەی‌توانیوە ببێتە هۆی كونترۆڵ كردنی خەڵكی كوردستان‌و بە تایبەتی هۆی بەرگری كردن لە تێكۆشانی پێشمەرگەكانی كوردستان‌و هەربۆیە بە پێویستی زانیوە لە نزیكترەوەو لە نێو خەڵكەكەدا پایەگای سەركوت دابنێ. دووهەم ـ لە لایەكی دیكەش نیشان دەدا كە ڕێژیم لە تەئمینی ئەو پایەگایانە بە تایبەتی لە

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

باری ئازووقــەوە عــاجزەو ئێســتا بــەو جــۆرە دەیهــەوێ بــەكرێگیراوانی خــۆی بــە خەڵكی كوردستان بـەخێو بكـاو لـە بـاری ئابووریشـەوە فشـار بـۆ خـەڵك بێنـێ.
سێهەم خاڵی سیاسەتی زەبروزەنگی رێژیم ئەوەیە كە لە بەر ئەوە كە ناتوانێ لـە تەواوی گوندەكانی كوردستان پایەگا دابنێ، ئێستا بێجگە لەو گوندانەی تێیاندا جێگیر دەبێ، گوندەكانی دیكە چۆڵ دەكا. بە پێـی ئـەو خەبەرانـە كـە بـە ئێمـە دەگا، رێژیم فشارێكی زۆری بۆ سـەر خـەڵكی ژمارەیـەكی بـەرچاو لـە گوندەكـان هێنـاوە كـە گوندەكـەیان چـۆل بكـەنو بـە جێـی بێڵـن. بـۆ ئـەم كــارە رێژیمــی سەرەڕۆی ئاخوندی بە فاشیستترین شێوە دەجووڵێتەوە. بەم جۆرە كـە هـەروا بە سووكو هاسانی دە سەر خەڵك دەكا كە لـەو گونـدە بـڕۆن، چونكـە دەیهـەوێ گوندەكە بڕووخێنێ. بەڵام نە پێیان دەڵی بۆ كوێ بچن، نە هیچ ئیمكانێكیان بـۆ گوازتنەوەی ماڵو حاڵەكانیان بۆ جێگایەكی دیكە لە ئیختیار دەنێو نــە بـە هیـچ جۆر بە لای ئەوەدا دەچێ كە زەرەرو زیانی ئەو خەڵكە جوبران كاتـەوەو ئێسـتا كـە بـە زۆری دەیهـەوێ وەدەریـان بنــێو ئاوارەیــان بكـاو هــەموو ماڵوحــاڵو ئازووقەی زستانیو مووچەو مــەزرایان لـە بـەین بـەرێ، بـێ ئـەوەی لانیكـەم لـە جیاتی خەسارەتی هێندێك لەوانـەی لـە دەسـتی دەدەن شـتێكیان بداتـێ. ئەمـە جینایەتێكی یەكجار گەورەیەو ئــەركی هــەموو ئینســانێكی بــە شــەرەفو هــەموو رێكخراوێكی سیاسی یا غەیرە سیاسیی ئازادیخوازە كـە لـە سەرانسـەری جیـهان ئەم جینایەتە فاشیستییەی رێژیم لەقاو بداو نێوەرۆكی چەپەڵو دژی ئینسـانیی رێژیمـی سـەرەڕۆو گـەندەڵی ئـاخوندی پـتر بـۆ بــیروڕای گشــتیی جیــهان روون بكاتەوە.

راستییەكەی ئەوەیە كە تاكتیكی چۆڵو وێران كردنی گونـدی بچووك بچووك یان دوور لە یەكو كۆ كردنەوەی خەڵك لە هێندێـك گونـدی تایبـەتیدا، تـاكتیكێك نیـە كـە لـە لایـەن رێژیمـی فاشیسـتیی ئاخوندییـەوە بـۆ بەربـەرەكانی لەگـەڵ جووڵانەوەی كوردســتانو بـەرگری لـە تێكۆشـانی پێشـمەرگە دیترابێتـەوە. ئـەم

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تاكتيكه لە مێژ ساڵە لە لایەن دەوڵەتە گەورەو ئیستعمارچییەكان بۆ سەركوتكردنی جووڵانەوەكانی رزگاریخوازانەی گەلانی ژێردەست لە دنیادا بە كار براوەو بە كار دەبرێ. ئێمە جارێ كارمان بەو نیە كە ئەم تاكتیكە بە هیچ جۆر ناتوانێ سەركەوتوو بێ، چونكە ئەگەر سەركەوتوو بووبایە تا ئێستا ئەو هەموو وڵاتانە نەیاندەتوانی خۆیان لە ژێر دەستی ئیستعمار ئازاد بكەنو ئەو هەموو گەلانە نەیاندەتوانی رزگاریی خۆیانو سەربەخۆیی خۆیان بە خەبات دژی داگیركەرانی ئیستعمارچیو ئیمپریالست وەدەست بێنن. ئیمپریالیزمی ئەمریكا بە هەموو هێزو توانای خۆیەوە ویستی ئەم تاكتیكە لە ویەتنام پیادە بكاو لەم رێگایەدا خەرجو زەحمەتێكی لە رادەبەدەری كێشا، بەڵام دیتمان كە چۆن تێك شكاو ناچار بوو لە بەرامبەر ویستو ئیرادەی خەڵكی شۆڕشگێرو نەبەزی ویەتنامدا كە بۆ رزگار بوونی خۆی خەباتی دەكرد، بە سەرشۆڕییەوە تەسلیم بێ. گومانی تێدا نیە كە پێشمەرگە نەبەزەكانی كوردستانیش بە رێنوێنیی حیزبە خەباتگێرو تێكۆشەرەكەی خۆیان حیزبی دێموكراتو بە پشتیوانییو یاریدەدەریی خەڵكی ئازادیخوازو خۆڕاگری كوردستان لە بەرامبەر هەموو پیلانێكی دوژمندا رادەوەستن، هەروەك تا ئێستا راوەستاونو بۆ هەر تاكتیكێكی رێژیم رێگایەكی باشی بەربەرەكانیو پووچەڵ كردنەوە دەبیننەوەو لە كاتو جێگای خۆیدا بە كاری دەبەن. بەڵام ئەوەی كە لەم وتارەدا بە پێویستی دەزانین ئیشارەی پێ بكەین، شێوەی دڕندەییو بێ شەرمی رێژیمی جینایەتكاری ئاخوندییە كە تا ئێستا لە هیچ جێگایەك نەبینراوە. چونكە هەروەك گوتمان ئەم تاكتیكە لە مێژە لە لایەن هێزە سەركوتكەرەكانی "دژ بە" جووڵانەوەكان لە هەموو دنیادا بە كار براوەو بە كار دەبرێ، بەڵام بەڕێوەبردنەكەی بە شێوەی ئاسایی ئەوەیە كە لە لایەك زەرەرو زیانی ئەو خەڵكە ناچار بە چۆل كردنی گوندەكانیان دەكرێن زۆر جار بە شێوەیەكی زیاتریش جوبران دەكرێتەوەو لە لایەكی دیكەش خەڵكەكە بۆ هێندێ جێگای

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تایبەتی دەبڕێن کە لانیکەم لەواندا وەکوو شارێك ئیمکاناتێك بۆ ژیانی خەڵك پێك هاتوە وەك ئاوو بەرقو مەدرەسە بۆ خوێندنی منداڵانو هەروەها خانووبەرەو جێگاو ڕێگا بۆ جێگیربوونی خەڵكو شتی وا. لە حاڵێکدا ڕێژیمی فاشیستیی ئاخوندی کە ڕووی هەموو فاشیستەکانی جیهانی بە جینایەتەکانی خۆی سپی کردۆتەوە، هیچ کام لەوانە ناکاو زۆر بێ بەزەییيانە خانووەکان بە سەر خەڵكدا دەڕووخێنێو هەموو دارو نەداری خەڵکەکە لە بەین دەبا بێ ئەوەی چووکترین مەسئوولییەتێك لە بەرامبەر ژیانی ئەو خەڵکەدا وەئەستۆ بگرێ! کارێك کە تەنانەت لەشکرێکی داگیرکەریش کە وڵاتێکی دیکەی لە شەڕدا داگیر کردوە، نایکا.

بەڵام ئایا ئەو کارانەی ڕێژیم لە کوردستاندا هەموویان بە مانای ئەوە نین کە ڕێژیم هیچ هیواوهۆمێدێکی بەوە نەماوە کە بتوانێ لە نێو خەڵکی کوردستاندا جێگایەك بۆ خۆی بکاتەوەو هەر بۆیە بە ناچار سیاسەتی سەرکوتکردنو لە نێو بردنی یەکجاریی گەلی کوردی گرتۆتە پێش؟

ئەم وتارە ڕێکەوتی ١٣٦٤/٧/٢٩ لە ڕادیۆ دەنگی کوردستانی ئێرانەوە بڵاو کراوەتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئاگادار كردنی خەڵكی ئێران لە سەر جووڵانەوەی كوردستان هەنگاوێك بەرەو سەركەوتنە

لە هەواڵەكانی دەنگی كوردستانی ئێراندا زۆر جار گوێمان لێ دەبێ كە پێشمەرگەكان یەك یا چەند سەربازی بە دیل گیراویان پاش چەند رۆژێك ڕاگرتن‌و روون كردنەوە لە سەر ئامانج‌و مەبەستەكانی جووڵانەوەی كوردستان ئازاد كردوە. ئەم خەبەرانەو هێندێ خەبەری دیكە لەم بابەتەوە جێگای سەرنجدان‌و لێكۆڵینەوەن‌و بە گشتی نیشانەی ئاگاهی‌و شارەزایی سیاسی‌و شۆڕشگێرانەی پێشمەرگە نەبەزەكانی حیزبن كە لە وتاری ئەمڕۆماندا تێدەكۆشین چەند خاڵێكی ئەساسیی لێ بخەینە بەرچاو. هەر لەو كاتەشدا بە هێندێك رێنوێنی كە بە بڕوای ئێمە پێویستە لە لایەن پێشمەرگەكانەوە لەم پێوەندی‌یەدا لەبەر چاو بگیرێ، ئیشارە پێ دەكەین.

یەكەمین خاڵ كە لە رەفتارو كردەوەی پێشمەرگەكاندا جێگای رێزە، شێوەی رەفتاری ئینسانیی ئەوان لەگەڵ ئەسیرانە. شتێكی روون‌و ئاشكرایەو لە وتارێكی دیكە لە حەوتووی ڕابردووشدا ئیشارەمان پێ كرد كە كاتێك لەگەڵ دوژمن شەڕ دەكەین، ئەو كارە دەبێ بە رق‌و تینی شۆڕشگێڕانەوە بكەین‌و بە قارەمانەتی‌و ئازایەتی، بە بێ دوو دڵی، بە توندترین‌و بێ رەحمانەترین شێوە لە دوژمن بدەین. بەڵام كاتێك نەفەراتێك لە دوژمن دەست لە شەڕ هەڵدەگرن‌و خۆ تەسلیم دەكەن، ئەمجارە ئیسنانێكن كە خۆیان بە ئێمە ئەسپاردوەو گیان‌و شەرافەت‌و حەیسی‌یەتیان لە دەست ئێمە دایەو بەستراوەتەوە بە شەرافەت‌و ئینسانیەتی ئێمە. بۆیە لە هەموو یاساو قانوونێكی شەڕدا گونجاوە كە لەگەڵ

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەسیر دەبێ بە شێوەیەكی ئینسانی رەفتار بكرێو شەرافەتو كەرامەتی ئینسانی لە بارەیاندا بەڕێوە بچێ. ئاكارو كردەوەكانی پێشمەرگە نەبەزەكان لەم بارەیەوە جێگای رێزو نیشانەی ئەوپەڕی شۆڕشگێر بوونو هەست بە مەسئوولیەتی ئینسانی كردنە. ئەم مەسەلەیە بە تایبەتی لەم بارەیەوە گرنگە كە وەبیرمان دێنێتەوە ئێمە لەگەڵ رێژیمی پاشكەوتووی خومەینی، شەڕێكی هەمە لایەنە یانی شەڕی فەرهەنگو "تمدن"و بۆچوونمان سەبارەت بە مەقامی ئینسانو ئینسانیەت هەیە. رەنگ بێ كەسانێك لە نێو ئێمەدا هەبن كە بڵێن كاتێك رێژیمی چەپەڵو دژی ئینسانیی ئاخوندی لەگەڵ خەڵكی ئێران بە گشتیو خەڵكی كوردستان بە تایبەتی ئاوا وەحشیانە رەفتار دەكاو لەگەڵ كەسانێك كە وەبەر دەستی دەكەون، ئاوا بە دڕندەییو بێ بەزەییانە دەجووڵێتەوە، ئێمەش دەبێ لەگەڵ ئەفرادی ئەو هەر بەم جۆرە رەفتار بكەینو بە قەولی مەعرووف "وەڵامی تەحا بە پەحا" بدەینەوە. بەڵام ئەمە قسەیەكی ڕاست نیە. بەو دەلیلە ئێمە لەگەڵ ئەو رێژیمە لە شەڕ داین كە نیشان بدەین فەرقمان هەیەو لە بەرامبەر رێژیمێكدا كە ڕێز بۆ هیچ مافێكی ئینسانی دانانێ. ئێمە بۆ مافو ئازادییەكانی ئینسانیو بۆ شەرافەتو كەرامەتی ئینسانی خەبات دەكەینو تێدەكۆشین. جا بۆیە ئەگەر وەك رێژیم بجووڵێینەوە چ فەرقێكمان لەگەڵ ئەو دەبێ؟

دووهەم خاڵی گرینگ لە پێوەندی لەگەڵ ئەم مەسەلەیە ئەوەیە كە رەفتاری پێشمەرگەكان لەگەڵ ئەسیرانی دوژمن نێوەرۆكی سیاسیی جووڵانەوەكەمان جوانترو باشتر دەردەخاو لە هێندێك بارەوە تەنانەت دەتوانین بڵێین كە رەفتاری باش لەگەڵ ئەفرادی ئەسیری دوژمنو روونكردنەوەیان لە سەر ئامانجو مەبەستەكانی جووڵانەوەی كوردستان رەنگ بێ تەئسیری لە خودی شەڕەكەو ئەو زەبرەی لە باری گیانیو ماڵی لە لایەن پێشمەرگەكانەوە وەشێندراوە، پتر بێ. چونكە نابێ ئەوەمان لە بیر بچێ كە بە گشتی شەڕ بۆ خۆی ئامانج نیە، بەڵكوو وەسیلەیەكە بۆ گەیشتن بە ئامانجێكی سیاسی. ئامانجی سیاسیی

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئێمەش بریتی‌یە لە دابین کردنی دێموکراسی لە ئێران‌داو وەرگرتنی خودموختاری بۆ کوردستان. ئێمە بۆیە شەڕ دەکەین چونکە ناچار بەم کارە کراوین‌و لە جیاتی ئەوە وەڵامی داخوازە ڕەواکەمان بدەنەوە، لەشکریان بۆ سەر کێشاوین‌و شەڕیان پێ فرۆشتووین. ئەگینا ئێمە بە هیچ جۆر خوازیاری شەڕو براکوژی نەبووین‌و نین. جا ئێمە ئەو شەڕە کە لە راستی‌دا دیفاعێك لە خۆمانە تا ئەو کاتە درێژە پێ دەدەین کە رێژیم لێی حاڵی بێ بە زۆرو بە لەشکر کێشی ناتوانێ ئێمە ناچار بکا دەست لە داخوازە ڕەواکانمان‌و لە مافە سەرەتایی‌یەکانمان هەڵبگرین. کەوابوو ئەوە کە رێژیم لە مەیدانی شەڕی کوردستان‌دا سەرنەکەوێ‌و بزانێ کە بە زۆر ناتوانێ ئێمە ناچار بکا واز لە داخوازە ڕەواکانمان بێنین، تەنیا یەکێك لەو رێگایانەیە. رێگای ئەساسیی دیکە بۆ گەیشتن بە ئامانجە پیرۆزەکانمان ئاخرەکەی ئەوەیە کە خەڵکی ئێران بە گشتی‌و برایانی هاووڵاتیمان لە ئێران تێ بگەن کە ئەوەی ئێمە داوای دەکەین، حەقە. ئێمە دێموکراسی‌و ئازادیمان بۆ هەموو ئێران دەوێ. ئەمە شتێکە کە هەموو ئێرانی‌یەك دیارە پێی خۆشەو پێی داخوازێکی ڕەوایە. ئێمە بۆ دێموکراسی‌و ئازادیی هەموو خەڵکی ئێران خەبات دەکەین‌و شەهید دەدەین‌و خۆمان قوربانی دەکەین. ئەمە بێگومان شتێکی زۆر جێگای شانازی‌یەو هەموو هاووڵاتیانی ئێمە لە ئێران دەبێ قەدری ئەم فیداکاری‌یەی ئێمە بزانن‌و بە چاوی رێزو ئێحترامەوە چاومان لێ بکەن. پاشان ئێمە کوردین‌و لە چواچێوەی ئێران‌دا دەمانەوێ چارەنووسی خۆمان بە دەستەوە بگرین، بە زمانی خۆمان بخوێنین‌و بنووسین، کاروباری نێوخۆی کوردستان بۆ خۆمان بەڕێوە بەرین، ئەو کەسانەی لە کوردستان کاربەدەستن‌و کوردستان ئیدارە دکەن، بۆ خۆیان کوردستانی بن‌و هەڵبژاردەی خودی کوردستان بن. ئادابو رسوومو عادەتو رەسمی خۆمان وەك لیباس‌و شایی‌و شین‌و هەستان‌و دانیشتن بەڕێوە بەرین‌و شتە جوان‌و باشەکانمان ڕابگرین‌و لە فەوتان بیانپارێزین. ئەمانە هەموویان داخوازی بەحەق‌و ڕەوان‌و بێگومان ئەگەر

هاووڵاتیانی ئێمە لە بەشەكانی دیكەی ئێران غەیری كوردستان باش لێی حاڵی بن، نەك دژایەتیمان ناكەن، بەڵكوو بۆ وەدیهاتنیان هاوكاریمان دەكەن‌و دەستمان لە دەست دەنێن. یانی بە كورتی كاتێك خەڵكی بەشەكانی دیكەی ئێران تێ بگەن كە ئێمە كافر نین، نۆكەری بێگانە نین، پیاو كوژ نین‌و بە پێچەوانە ئێرانیی تەواوین‌و بۆ ئازادی‌و دێموكراسیی هەموو خەڵكی ئێران‌و بۆ خودموختاریی خۆمان كە مافێكی ڕەوایە خەبات دەكەین‌و قوربانی دەدەین، ئەو كاتەیە كە حكوومەتی ئێران ناچارە مافی ئێمە بدا. چونكە كەس بۆی نایەتە شەڕی كوردستان كە شەڕێكی براكوژی‌و دژی حەق‌و عەدالەتە. جا كاتێك ئێمە بتوانین ئەم شتانە لە ئەفرادی ڕێژیم حاڵی بكەین، یانی هەر وەك لە پەیامی پێشمەرگەكاندا دێ كە لە سەر ئامانج‌و مەبەستەكانی جووڵانەوەی كوردستان ڕوونمان كردنەوە، ئەوە بێگومان سەركەوتنێكی گەورەیە‌و هەنگاو بە هەنگاو ئێمە لە گەیشتن بە ئامانج نزیك دەكاتەوە.

ئەم وتارە ڕێكەوتی ١٣٦٤/٨/١٣ لە ڕادیۆ دەنگی كوردستانی ئێرانەوە بڵاو كراوەتەوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شینی کوژرانی ١٣ لاوی سەقزی

چەند ڕۆژ لەمەوبەر لە بەشی خەبەرەکانی ئەم رادیۆیەوە خەبەرێك بڵاو کرایەوە کە مەیتی ١٣ کەس لە خەڵکی شاری سەقزی خوێناوی تەحویلی خەڵکی ئەم شارە دراوەتەوە. ئەم ١٣ کەسە لە لیباسی سەربازی بۆ رێژیمی خومەینی لە جەبهەکانی شەڕدا کوژرابونو مەیتەکانیان لە لایەن بەکرێگیراوانی رێژیمەوە وەك دیارییەك بە خەڵکی دڵسووتاوی سەقزی خوێناوی درابۆوە. دیارە هاوڕێ لەگەڵ بڵاو کردنەوەی ئەم خەبەرە ناخۆشانە لە بەشی خەبەری رادیۆی دەنگی کوردستانەوە چەند مەسەلەیەکیش کە لەم پێوەندییەدا ئیشارە پێ کردنیان پێویست بوو ئیشارەیان پێ کرا. سەرەڕای ئەوە ئەم مەسەلەیە جێگای ئەوەیە کە زۆرتر باسی لە سەر بکرێو خەڵکی ڕاپەڕیوی کوردستان هێندێك وردتر سەرنجی بدەنێ.

هەموو کەس دەزانێ کە لەو کاتەوە کە لە زەمانی رەزا خانی پەهلەویدا چوونە سەربازی لە ئێراندا بوو بە ئیجباری، خەڵکی کوردستان بە داییم دژی چوون بۆ سەربازی هەڵوێستیان گرتووەو تا ئەو کاتەی بۆیان کراوە خۆیان لێ پاراستوە. ڕەنگ بێ هێندێك کەس کە تەنیا ڕواڵەتی مەسەلەکان دەبینن و کەمتر دەچنە نێوەرۆکی ئەو مەسەلانەوە، ئەو کارە لە لایەن خەڵکی کوردستانەوە بە کارێکی خراپو دوور لە مەسئوولییەت بزانن. بەو بەهانەوە کە پاراستنی ولات ئەرکی هەموو دانیشتوانی ئەو ولاتەیەو هەموو کەس لە خەڵکی ئێران دەبێ ماوەیەك لە تەمەنی لاویی خۆی بۆ خزمەتی سەربازی تەرخان بکاو نەك هەر خۆ لەو کارە نەپارێزێ، بەڵکوو شانازیشی پێوە بکا. بەڵام هەروەك گوتمان ئەم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جۆرە بۆچوونە بۆچوونێكی زۆر ویشكو ڕواڵەتی‌یەو لەبەرچاو گرتنی وەزعو نێوەڕۆكی ڕێژیمی مەركەزیی ئێرانو ڕەفتاری ئەو ڕێژیمە لەگەڵ خەڵكی كوردستان بە هیچ جۆر لەگەڵ ڕاستی‌یەكان یەك ناگرێتەوە. چونكە چوون بۆ سەربازی لە جیاتی ئەوەی ئەركێكی سادەو ئاسایی‌و نیشتمانی بێ، مەسەلەیەكی پڕمانایە كە هەم لایەنی سیاسیی هەیەو هەم لایەنی ئابووری.

لایەنی ئابووری‌یەكەی ئەوەیە كە خەڵكی كوردستان بە گشتی خەڵكێكی فەقیرو هەژارن‌و كوردستانی ئێران هەر وەكوو زۆر جار گوتراوە ناوچەیەكی وەپاش كەوتوو لە نێو ئێرانێكی پاشكەوتوودایە. هەر بۆیە هەموو بنەماڵەیەكی كوردستان بە تایبەتی لە گوندەكاندا پێویستی‌یەكی زۆری بەهێزی شان‌و بازووی كوڕی لاوی خۆی هەیە كە كار بكاو یارمەتی‌یەك بدا بە بەڕێ چوونی بنەماڵەكەی. چوونی هەر لاوێكی كوردستانی بۆ سەربازی بۆ ماوەی دوو ساڵان بە مانای مەحرووم كردنی بنەماڵەكەی بە تایبەتی دایكو بابی پیرو نەخۆش‌و پەك كەوتوویەتی لە یارمەتی دەرێكو نان پەیداكەرێك. بە تایبەتی كە دەزانین لە دەورەی دوو ساڵەی سەربازی‌دا هەتا ئەم ساڵانەی دوایی زەمانی حەمەرەزا شاش وەزعی ژیان‌و بژیوی سەربازەكان زۆر خراپ بووو بنەماڵەی هەر سەربازێك ناچار بوو بە گوێرەی ئیمكاناتو دەست ڕۆیشتنی خۆی بە داییم یارمەتی بە ژیانی كوڕە سەربازەكەی بدا.

بەڵام لە باری سیاسی‌یەوە مەسەلەكە زۆر لەوەش روونترە. ئاشكرایە كە خزمەت بە نیشتمان‌و پاراستنی وڵات ئەركی هەر هاووڵاتی‌یەكو هەر دانیشتوویەكی ئەم وڵاتەیە. بەڵام خزمەت بە نیشتمان‌و پاراستنی وڵات لەگەڵ خزمەت بە ڕێژیمی مەركەزی‌و پاراستنی حكوومەتی لە سەر كار نەك هەر فەرقی زۆرە، بەڵكوو گەلێك جار مومكینە بە تەواوی بە پێچەوانەی یەكتر بن. یانی

کاتێك دەتوانین خزمەت بە حکوومەتی دەسەڵاتدار راستەوخۆ خزمەت بە نیشتمانو بە وڵات بزانین کە ئەو حکوومەتە دەسەڵاتدارە بە راستی حکوومەتێکی نیشتمانی بێو لە خزمەت قازانجو مەسڵەحەتی وڵاتدا بێ، مەسەلەیەك کە بە داخەوە تا ئێستا لە ئێراندا وەدی نەهاتوە. حکوومەتی رەزاخانی پەهلەوی کە بۆ یەکەم جار سەربازیی بۆ لاوەکان لە ئێراندا کردە ئیجباری، حکوومەتێك بوو بە تەواوی دژی گەلی. ئەو حکوومەتە گەندەڵە سەرەڕۆیە ئەرتەشی بۆیە دەویست کە خەڵکی ئێران بە تەواوی بخاتە ژێر چۆکی خۆیو هەر جۆرە دەنگێکی ئازادیخوازیو پێشکەوتنخوازی لە ئێراندا لە گەروودا خەفە بکا. ئەم زەبروزەنگو فشارەی پەهلەوی بۆ سەر خەڵکی ئێران بە گشتی هەر چەندێك بوو، بۆ سەر خەڵکی کوردستان یەکجار زۆرتر بوو. سیاسەتی سەرکوتکردنو تواندنەوەی گەلی کورد لە کوردستانی ئێران یەکێك لە سیاسەتە رەسمیو ئاشکراکانی پەهلەوی بوو. دیارە لە وەزعێکی ئاوادا چوونە سەربازی نەك هەر خزمەت بە وڵاتو نیشتمان بە حیساب نەدەهات، بەڵکوو خەیانەت بە نیشتمانو بە گەل بوو. لە ئاکامدا خۆ پاراستنی خەڵکی کوردستان لە چوون بۆ سەربازی یان بۆ "ئیجباری" (بەو جۆرە کە لە لایەن خەڵکی کوردستانەوە ناو نراوە) کارێکی زۆر پیرۆزو نیشتمانپەروەرانەیە.

بە دوای رەزاخانی پەهلەوییشدا هەم حکوومەتی حەمە رەزای کوڕیمان دیتو هەم زەبروزەنگی حکوومەتی رەشو دژی ئینسانیی ئاخوندی دەبینین. کەوابوو بە ڕاشکاویو بە ئیمانێکی تەواوەوە دەتوانین بڵێین کە چوون بۆ سەربازی لە رێژیمێکی وەك رێژیمی ئاخوندیدا نەك هەر خزمەت نیە، بەڵکوو خەیانەتی بێ ئەملاوئەولا هەم بە نیشتمانو هەم بە گەلو هەم بە خودی ئەو کەسەیە کە دەچێتە سەربازی. چونکە رەنگ بێ لە زەمانی پەهلەوی یان حەمە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

رەزا شای كوڕیدا هێندێك ئەو فكرەیان كردبێ كە ئەگەرچی سەربازی كردن بۆ شاكارێكی خراپو بێ قاعیدەو بە هەدەردانی دوو ساڵ ژیانە، بەڵام دیسانیش چار نیەو دوو ساڵ هەر چۆنێك بێ ڕادەبریو ئینسان دەتوانێ بێتەوە سەر ماڵی خۆیو ژیانی خۆی. بەڵام لە رێژیمی كۆنەپەرستو دژی گەلیی خومەینیدا ئەم حیسابەش راست نیە. ئەم رێژیمە رێژیمێكی شەڕ هەڵایسێنو ئینسان كوژەو هەر لاوێك ئەمڕۆ لە هەلومەرجی ئێستادا دەچێ بۆ سەربازی دەبێ خۆی بۆ بە كوشت چوون لە بەرەكانی شەڕ لەگەڵ عێراق یان شەڕ لە كوردستاندا ئامادە بكاو چاوەڕوانی ئەوە بێ كە بە سەر ١٣ لاوی سەقزیدا هاتوە.

جا ئاخر قسەمان لەم پێوەندییەدا لەگەڵ لاوە خوێنگەرمەكانی كوردستانە. ئەگەر هەروەك گوتمان لە وەزعی ئێستاو لە هەلومەرجی ئەمڕۆدا چوون بۆ سەبازی بۆ رێژیمی ئاخوندی بە گشتی بۆ هەموو لاوەكانی ئێران كارێكی غەیرە مەسئوولانەو بێ مانایە، بێگومان بۆ لاوەكانی كوردستان خەیانەتێكی ئاشكرای بێ ئەملاوئەولا بە حیساب دێ. خەڵكی راپەڕیوی كوردستان ئەمڕۆ لە خەباتێكی سەختو خوێناوی لە دژی رێژیمی چەپەڵی ئاخوندی دایە. ئەم خەباتە بە راستی خەباتی مانو نەمانە. چونكە دەبینین كە ئەو رێژیمە بە هەموو تواناو ئیمكاناتییەوە قۆڵی بۆ لە نێو بردنو تواندنەوەی گەلی كورد لە هەموو بارێكەوە هەڵماڵیوە. ئەركی هەموو لاوێكی كورد لە هەلومەرجی ئەمڕۆدا لە پێش هەموو شتێك ڕاپەڕین بە دژی ئەو رێژیمە رەشەو لەبەركردنی لیباسی پیرۆزی پێشمەرگایەتییە، بۆ ئەوەی لە شەرەفو ناموسو لە مانو مەوجوودییەتی گەلەكەی دیفاع بكا. بەڵام ئەگەر بە هەر دەلیلێكی شەرافەتمەندانە نەیتوانی بێتە نێو ریزی پێشمەرگە نەبەزو شانازی خوڵقێنەكانی گەلەكەیەوە، لانی كەم دەبێ لە خزمەت كردنو یارمەتیدان بە رێژیمێكی ئەوتۆ بە هەموو توانایەوە خۆی بپارێزێو بە هەموو توانایەوە بەرگری بكا لەوە كە ئینسانی نەفامو هەڵخەڵەتاوی دیكە خزمەت بەرێژیم بكەن. ئەگینا بە داخەوە هەر وەك لە بارەی ئەم ١٣ لاوە

ناكامەی سەقزی خوێناوی‌یەوە دیتمان، نەك مەرگێكی پڕ لە شانازی‌و سەرفیرازییان بە "نصیب" نابێ، بەڵكوو دەبنە جێگای سەرشۆڕیی بنەماڵەو شارو گوندەكەیان‌و بە گشتی هەموو گەلەكەیان. با هیوادار بین لاوی كوردستان‌و رۆڵەی كورد هەرگیز تووشی سەرشۆڕی نەبێ‌و وەك هەمیشە رەسم بووە، بە سەربەرزی‌و سەرفیرازی بژی. ئینشەڵڵا.

ئەم وتارە رێكەوتی ١٣٦٤/١١/٢٠ لە رادیۆ دەنگی كوردستانی ئێرانەوە بڵاو كراوەتەوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تیرۆریزم بە چ دەڵێن؟

لە وتارێكماندا سەبارەت بە هێرشی ئەمریكا بۆ سەر وڵاتی لیبی گوتمان كە ئەگەرچی بەهانەی ئەمریكا بۆ ئەو كارە ئەوەیە كە لیبی پشتیوانو هاندەری تێرۆریزمی نێونەتەوەییەو بەڵام لە راستیدا كاری ئەمریكا بۆ خۆی وێنەیەكی زۆر ئاشكرا لە تێرۆریزمی حكوومەتی یان تێرۆریزمی دەوڵەتییە كە زۆر لە تێرۆریزمی فەردی خراپترو خەتەرناكترە، لێرەدا جێگای خۆیەتی كە هێندێك پتر لەم مەسەلەیە بدوێین. چونكە بە راستی وا دیارە حكوومەتە زۆردارو سەرەڕۆكان خەریكن بە مەیلی خۆیان مانای تێرۆریزم دەگۆڕنو سنووری بەینی ئەوە كە چ شتێك تێرۆریزمەو چ شتێك تێرۆریزم نیە، بە قازانجی خۆیان تێك دەدەن. مومكینیشە لە لێكدانەوەیەكی وردتردا دەربكەوێ كە پێویستە مانایەكی دیكە بۆ تێرۆریزم ببیندرێتەوە، یان وشەیەكی دیكە لە جێگای تێرۆریزم دابنرێ.

بەڕاستی تێرۆریزم بە چ دەڵێن؟ بە پێی مانا تێرۆریزم بریتییە لە ئەنجامدانی كارێك لە رێگای هەڕەشەو پێكهێنانی ترسو خۆفەوەو بە هۆی ئەنجامدانی كاری توندوتیژ كە "احیاناً" كوشتنی ئەفرادیشی بە دواوە بێ. تا ئێستا تێرۆریزم لە باری سیاسییەوە بەو كارو كردەوانە گوتراوە كە كەسێك یان تاقمێك لە رێگای زەبروزەنگو بە زۆری چەك كە زۆر جار كوشتنی خەڵكیشی تێدا بووە، ئەنجامیان داوە. بە پێی ئۆسووڵی ئەخلاقیو ئینسانیو تەنانەت سیاسی، ئەم كارە كارێكی مەحكوومە. چونكە كارێكی غەیرە قانوونییەو غەیرە ئاساییە كە ئەساسەكەی لە سەر زۆرو داسەپاندنی نەزەرێكی تایبەتی دانراوە كە گیانی ئەفرادو زۆر جار گیانی بێگوناهو بێدیفاع دەخاتە مەترسییەوە. بەڵام بە

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کردەوە ئەو مەحکوومییەتە هەمیشەو لە هەموو جێگایەك بە یەك شێوە بەرێوە نەچووە. چونکە هەروەك لە سەرەتای وتاردا ئیشارەمان پێکرد، زۆرداران بە کەیفی خۆیان هەرچی بە زەرەریان بووەو لە دژی خۆیان بووە، بە تێرۆریزمیان داناوەو حکوومەتیان کردوەو هەرچی بۆ خۆیان کردوویانەو بە قازانجی خۆیان دیتوە، بە ڕەوایان زانیوە. بۆ نموونە: حکوومەتە دیکتاتۆرو سەرەڕۆکان بە مەیلی خۆیانو تا ئەو جێگایە دەستیان دەڕوا خەڵك دەگرن، ئەشکەنجە دەدەن، دەکوژن، دەربەدەرو ئاوارە دەکەنو زۆر کاری دیکە. بەڵام بە هیچ جۆر ئەوە بە تێرۆریزم ناو نابەن. لە بەرامبەردا هەر کات کەسێك یان تاقمێك لە ناچاری دژی زەبروزەنگی حکوومەتو تاقمی زۆردارو دەسەڵاتدار ڕاپەڕیو بە ناچار دەست بۆ چەكو کاری توندوتیژ بەرێ، ئەوە دەستبەجێ ناوی تێرۆریزمی لە سەر دادەنرێو هاواری مەحکوومییەتی بۆ بەرز دەبێتەوە. دیارە بۆیە دەڵێین بە ناچار، چونکە شێوەی خەباتو بەربەرەکانی هەمیشە لە لایەن دەسەڵاتدارو بەهێزترەوە بە ژێردەستو کەمهێز "تحمیل" دەکرێو بە سەریدا دەسەپێندرێ.

بە هەر حاڵ مەعلووم نیە بۆچی حکوومەتە سەرەڕۆو دیکتاتۆرەکان لە حکوومەتی ئاخوندیی ئێرانڕا بگرە هەتا ئەنواعی حکوومەتە سەرەڕۆو وردو درشتەکانی دیکەی دنیا حەقیان هەیە لە زەبروزەنگ هەرچی پێیان خۆشە سەبارەت بە خەڵك بیکەن. بەڵام ژێردەستو ژێر چەپۆکە کە هیچ ڕێگایەکیان نیە بۆ بەربەرەکانی غەیری پەنا بردن بۆ چەكو کاری توندوتیژ حەقیان نیەو کارەکانیان بە ناوی تێرۆریزم مەحکوومە! بە وتەیەکی دیکە لە وڵاتێکدا هیچ قانوونێك لە گۆڕێدا نیە غەیری مەیلو داخوازیی دەسەڵاتدارانی سەرەڕۆ کە بە زۆر خۆیان بە سەر وڵاتدا سەپاندوەو هیچ ڕێگایەکی قانوونیو ئاشتیخوازانە بۆ دەربڕینی نارەزایەتیو لابردنی زوڵمو زۆر نیە، خەڵکی ژێردەست دەبێ بۆ ڕزگاریی خۆی چ بکا کە ناوی تێرۆریزمی لە سەر دانەنرێ؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

كەوابوو شتێكی روونە كە تێرۆریزمی نێودەوڵەتی یانی زەبروزەنگو كوشتاری خەڵك كە لە لایەن حكوومەتەكانەوە سەبارەت بە خەڵك بەڕێوە دەچێ، زۆر خراپترو مەحكوومتر لە تێرۆریزمی فەردی‌یە كە هەم لە چوارچێوەیەكی زۆر بچووكتردا بەرێوە دەچێو هەم زۆر جارانیش لە ڕاستی‌دا تێرۆریزم نیە، بەڵكوو ڕاپەڕینێكی عادلانەی بە ناچارە. حكوومەتی ئەمریكا بی پێی چ ئەسڵێك حەق بە خۆی دەدا كە لە سەرانسەری دنیادا ئەنواعی حكوومەتی فاشیستو دیكتاتۆر بێنێتە سەر كار كە خەڵكی وڵاتەكەیان بە سەدان هەزار قەتڵوعام دەكەنو سەروەتو سامانی وڵات بە با دەدەنو تازە خۆی بە تێرۆریست نازانێ. بەڵام ئەوانەی كە هاواریان لە چنگ زوڵمو زۆری ئەمریكاو بە گشتی ئیمپریالیزمی جیهانی بڵێندە بە تێرۆریزم دادەنێ!

بە پێی چ ئەسڵو چ قانوونێك گەلی بەشخوراوو زوڵم لێكراوی فەلەستین تێرۆریستە، بەڵام ئێسرائیلو ئەمریكا كە هۆی ئەساسیی چارەڕەشیو دەربەدەریی ئەو گەلەن، تێرۆریست نین؟

مومكینە بڵێین كە تێرۆریزم گیانی ئەفرادی عادی، یانی ئەفرادی بێگوناهو بێدیفاع دەخاتە مەترسی‌یەوە. بەڵام ئایا لە هێرشی هەوایی ئەمریكا بۆ سەر لیبی چەندەها كەس لە خەڵكی بێدیفاعو بێگوناه كوژراون؟ مەگەر منداڵی بچووكی یەك دووساڵەی سەرهەنگ قەزافی بە پێی قسەی خودی ئەمریكا لەم هێرشە دڕندانەیەدا نەكوژراونو بریندار نەبوون؟ ئەگەر ئەوە تێرۆریزم نیە، ئەدی تێرۆریزم بە چ دەڵێن؟ یان حكوومەتی ئێسرائیل كە هێندە باسی مەحكووم كرانی تێرۆریزم دەكاو سازمانی رزگاریخوازی فەلەستین بە تێرۆریست دادەنێ، بۆ خۆی تا ئێستا چەندەها كەسی لە فەلەستینی‌یەكان لە سەرانسەری دنیادا تێرۆر كردوەو هەروەها لە رێگای بۆمبارانو هێرشەكانی دیكەی چەندەها كەسی لە خەڵكی بێدیفاعو بێگوناه كوشتوە؟

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دیاره خۆ ئیشارەمان بە ڕەفتاری فاشیستیی حکوومەتە سەرەڕۆکان لـە نێو خودی وڵاتەکانیاندا کردو ئیتر چی دیکە دووپـاتی ناکەینـەوە، چونکـە ئێمـە بـە چاوی خۆمان دیتوومانـەو بـە ڕەگو پێستی خۆمـان هەستمان پـێ کـردوە کـە حکوومەتی سەرەڕۆی شـاو حکوومـەتی دژی ئینسـانیو کۆنەپەرستی ئـاخوندی چیان بە سەر گەلانی ئێراندا هێناوەو دەیهێننو لە حکوومەتە فاشیستییەکانی دیکەی دنیاشدا هەروا.

بە کورتی تا کاتێك لە دنیادا مافو ئازادییـەکانی ئینسـانی "تـابع"ی هـەواو هەوەسـی زۆرداران بـێو قـانوون لـە لایـەن زۆردارانــەوە بنووسـرێ، نــەك هــەر تـێرۆریزم، بــەڵکوو زۆر کــاری دیکــەش مانایــەکی ڕوونو دیاریکراویـان نابـێو زۆرداران دەتوانن هەموو جووڵانەویەکی عادڵانەو هەموو ڕاپەڕینێكو کردەوەیەکی شۆڕشـگێرانە بـە خیلافـی قانوونـەکانی خۆیـان دابنێنو بـە عینوانـی تــێرۆریزم مەحکوومی بکەن، لە بەرامبەردا هەموو جینایـەتێکی خۆیـان بـە ڕەواو عادڵانـەو قانوونی لە قەڵـەم بدەن. تـازەترین نموونـەی هـەرە بـەرچاوی ئەمـەش هێرشـی ئەمریکای زۆردار بۆ سەر وڵاتی بچووکی لیبییە.

ئەم وتارە ڕێکەوتی ١٣٦٥/١/٢٨ لە ڕادیۆ دەنگی کوردستانی ئێرانەوە بڵاو کراوەتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

با هەموو بەشی خۆمان لە خەباتدا بەشداری بكەین

جارێكی دیكەش وەرزی بەهار هاتەوەو هەل خۆشتر بوو بۆ ئەوەی پێشمەرگە نەبەزەكان پاش وچانو حەسانەوەی زستان بۆ زەبرلێدان لە نەیارانو دوژمنانی گەلەكەمان پتر لە جاران وەگەڕ كەونو بە قریشكەی تفەنگو گرمەی ئارپیجیو نركەی شێرانەیان بە تەواوی خەو لە چاوی دوژمنانی ئازادی بتارێنن.

بەڵام دیارە ئەگەرچی پێشمەرگە لە خەباتدا نەخشی پێشەنگی لە ئەستۆیەو تا ئێستاش شێلگیرانەو سەربەرزانە ئەو ئەركەی بەڕیوە بردوەو بەڕیوە دەبا، ئەوە بە هیچ جۆر بەو مانایە نیە كە قورسایی باری گرانی خەبات هەر لە ئەستۆی ئەوەو هێزی پێشمەرگە دەبێو دەتوانێ بە تەنیایی پشتی هێزی دوژمن تێك بشكێنێو تەمی خەم لە دلان برەوێنێ. خەبات بۆ رزگاریو ئازادیو تێكۆشان بە دژی دوژمنی سەرەڕۆو كۆنەپەرست ئەركی هەموو كەسێكەو گەلی قارەمانی ئێمە پێویستە لەو خەباتە پیرۆزەدا بە گشتیو بە تێكڕایی بەشداری بكا. بە تایبەتی لە هەلومەرجێك وەك هەلومەرجی ئێستادا كە دوژمن لە هەموو بارێكەوە پتر لە پێشوو كەوتۆتە ژێر فشارو پشتی لە ژێر باری قەیرانەكاندا زۆرتر چەماوەتەوە.

كەوابوو هاوكات لەگەڵ بەربەرەكانیی هەمە لایەنەی پێشمەرگەكان، كۆمەڵانی خەڵكیش دەبێ رێكوپێكتر لە جاران پاڵ وێك دەنو چالاكانە بێنە مەیدانی خەبات.

ئاشكرایە كە خەبات شێوەو رێگای جۆراوجۆری هەیەو هەر كەس بە پێی هەلومەرجو لە پێوەندی لەگەڵ وەزعو كارەكەیدا دەتوانێ بە شێوەیەكی تایبەتی لە خەبات دژی رێژیمدا بەشداری بكا. لەو پێیەدا هەڵبەت ئەركی لاوەكان لە هەمووان پترەو ئەوانن كە دەتوانن لە سەرەوەی هەمووانەوە دەورێكی باش بگێڕن، لە كۆ كردنەوەی ئیتیلاعاتو ئاگاداری لە سەر وەزعی رێژیمو گەیاندنی ئەو ئاگاداریانە بە كۆمیتەكانی حیزبیو هێزی پێشمەرگە ڕا بگرە هەتا زەربەی نیزامی لێدان لە دوژمن.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە راستیدا کارو ئەرك ئەوەندە زۆرن کە هەر ئیشارە پێکردنێکی بچووکیش پێیان، لیستێکی دوورو درێژ پڕ دەکاتەوە. لە نێو شارەکاندا پێکهێنانی هەستەی بچووك بۆ هاوکاریو تێکۆشانی رێکوپێكو لە رووی بەرنامە، نووسینی دروشمی هاندەرو دژی رێژیم لە دەرکو دیواران، پیادە کرانی هێندێك وتاری رادیۆییو بڵاو کردنەوەی لە نێو خەڵکدا، بڵاو کردنەوەی دەنگو باسو خەبەر سەبارەت بە خەباتی حیزبیو تێکۆشانی هێزی پێشمەرگە، تێکۆشان بۆ ئەوەی خۆبە دەستەوەدەرانو خۆفرۆشان بایکوت بکرێنو بە تەواوی لە کۆمەڵدا تەریك بکەونەوە، هاندانی ئەفرادی بێلایەنو دوورە پەرێز بۆ بەشداری لە خەباتدا، ئەو کەسانەی کە بە هەر شێوەیەك بە تایبەتی بە چەك هەڵگری بۆ رێژیم لە ژێر هەر ناوێکدا وەك چوون بۆ سەربازی یان خزمەت لە دامودەزگا سەرکوتکەرەکانی دیکە وەك سوپای پاسدارانو بەسیجدا خزمەت بە رێژیم دەکەن، نابێ بۆ سەعاتێکیش هەست بە ئەمنییەت بکەنو خۆیان لە ئاگری بەتینی ڕقو بێزاریی خەڵك بە دوور بزانن. چ ئەفرادی دوژمنو چ ئەوانەی هاوکاریی دوژمن دەکەن نابێ لە هیچ جێیەك خاترجەم بنو لە کەس دڵنیابن.

ئەو کەسانەی لە کارگەو ئیدارەکانی دەوڵەتیدا کار دەکەن نابێ بە هیچ جۆر دڵیان بۆ ماڵو کەرەسەی رێژیم بسووتێو بە پێچەوانە بە هەر شێوەیەك کە ئیمکانی هەبێ، دەبێ بۆ لە نێو بردنو زایەکردنی ماڵو کەرەسەی رێژیم هەنگاو هەڵێننەوە. زەرەر پێ گەیاندن هەتا ئاگر تێ بەردانی ئەو شوێنانە کە لە خزمەتی بەرێوە بردنی سیاسەتەکانی رێژیم دان کارێکی گرینگە بە تایبەتی ئەو بنکەو بنیاتانە کە بۆ بەرێوە بردنی بەرنامەی شەڕ دژی پێشمەرگە کەڵکیان لێ وەردەگیرێ.

بە کورتی دەبێ تێ بکۆشین کە لە هەر جێگایەك لە گوندو لە شار، مزگەوتو شەقام، وەرزشگاو مەدرەسە، نەخۆشخانەو ئیدارە، کارگەو کاراژو هەموو شوێنە گشتییەکان هەر کەس بە گوێرەی تواناو ئیمکان لە پێناوی ئازادیو بەختەوەریی گەلەکەیدا ئەرکێك بەرێوە بەرێو ئەنجامی بدا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گومان لەوەدا نیە كە گەلی قارەمانو سەرفیرازی كورد توانای ئەوەی هەیە كە دوژمنانی خۆی بە چۆكدا بێنێ. با توانای هەموومان لێك هاڵێن، با رووبارەكان تێكەڵ بنو ببنە شەپۆلی بەهێزی دەریا كە لووتكەی شەقو شڕو سەرلێشێواوی دوژمن لە ژێر تەوژمی خۆیدا نوقم بكا.

ئەم وتارە رێكەوتی ١٣٦٥/١/٣٠ لە رادیۆ دەنگی كوردستانی ئێرانەوە بڵاو كراوەتەوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

یەکەمی مانگی مای، ڕۆژی کرێکارانی جیهان

ڕۆژی ١١ی مانگی بانەمەڕی هەر ساڵ بەرامبەر بە یەکەمی مانگی "مای" میلادی بە ڕۆژی کرێکار دەناسرێ. ڕاست ١٠٠ ساڵ لەمەو بەر یانی لە ساڵی ١٨٨٦ی میلادی لەم ڕۆژەدا کرێکارانی شاری "شیکاگۆ" لە ئەمریکا بۆ وەرگرتنی هێندێك لە مافەکانیان کە یەکێك لەوان ٨ سەعات کار لە ڕۆژدا بوو، خۆپیشاندانێکیان وەڕێ خست. بەڵام ئەو خۆپیشاندانە بە ئەمری سەرمایەداران لە لایەن پۆلیسەوە بە توندی سەرکوت کراو بە تەقەکردن لە کرێکارانی خۆپیشاندەر ژمارەیەکیان لێ کوژراو بریندار کرا.

٣ ساڵ پاش ئەو جەرەیانە یانی لە ساڵی ١٨٨٩ی میلادیدا لە کۆبوونەوە بۆ پێکهێنانی "ئەنتەر ناسیۆناڵ"ی دووهەمدا لە سەر پێشنیاری "ئەنگلیس" ئەم ڕۆژە وەك ڕۆژی جیهانیی هاوپێوەندیو هاوخەباتیی کرێکاران دیاری کرا. ئێستا کە سەد ساڵ لەو ڕۆژە ڕادەبرێ خەباتی کرێکارانی جیهان بۆ ئەستاندنی مافەکانیان بە دژی سەرمایەداریی چەوسێنەر ڕێگایەکی دوورو درێژی بڕیوەو سەرکەوتنی بە دەست هێناوە.

لە لایەك بە دوای شۆڕشی مەزنی ئوکتۆبردا کە بوو بە هۆی پێکهاتنی حکوومەتی گەورەی سوسیالیستیی یەکیەتیی شووڕەوی، کرێکاران بۆ یەکەم جار بە ڕەسمی دەسەڵاتیان بە دەستەوە گرتو حکوومەتێکی سوسیالیستییان پێك هێنا کە لەو دا حکوومەت بە پێی ئۆسووڵو بە ڕەسمی نوێنەری ئەوانە. ئەو شۆڕشە مەزنە هەروەك دەزانین بوو بە سەرتایەکی نوێ لە جیهاندا بە جۆرێك ئەمڕۆ زیاتر لە یەك بەش لە ٣ بەشی جیهاندا حکوومەتی سوسیالیستی دامەزراوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە لایەكی دیكە لە وڵاتانی سەنعەتیو سەرمایەدارییشدا چینی كرێكار وەك چینی هەرە ئەساسیی كۆمەڵ هێزو توانای خۆی بە روونی نیشان داوەو رۆژ بە رۆژ زیاتر مافو ئازادییەكانی خۆی لە سەرمایەداری دەستێنیو بەرەو پێش دەڕوا.

لە نەتیجەدا كرێكارانو زەحمەتكێشان ئەمڕۆ لە جیهاندا نەك هەر خۆیان بە شانازیو سەربەرزییەوە وەك هێزی بەرهەم هێنەر كە هێزی ئەساسیی كۆمەڵی مرۆڤایەتییە ناساندوە، بەڵكوو بە كردەوە سەلماندوویانە كە داهاتوو هی ئەوانەو دنیا رۆژ بە رۆژ خێراترو لێبڕاوانەتر بەرەو لە نێو چوونی زۆڵمو زۆرو چەوسانەوە دەچێ.

ئەم راستییە بە تایبەت كاتێك روونترو گرینگتر دێتە بەرچاو كە بزانین گەلانی ژێردەستو ستەم لێكراوی جیهانیش بە گشتی لە خەباتی بێ پسانەوەی خۆیان بۆ ئازادیو بەختەوەریدا هێزی كرێكاریی جیهان بە هاوپەیمانو هاوخەباتی خۆیان دەزاننو دەست لە نێو دەستی یەكو پشت بە پشتی یەك، وڵاتانی سوسیالیستی، چینی كرێكاری وڵاتانی سەرمایەداریو جووڵانەوەی رزگاریخوازیی گەلانی جیهان بەرەو ساز كردنی دنیایەكی ئازادو دوور لە زۆڵمو زۆرو چەوسانەوە هەنگاو هەڵدێننەوە. لە سایەی سەركەوتنە گەورەكانی زەحمەتكێشاندا كە ئیشارەمان پێ كرد، ئێستا رۆژی یەكەمی مانگی مای وەك رۆژی هاوپێوەندیو یەكگرتوویی كرێكاران بە رەسمی لە لایەن زۆربەی وڵاتانی جیهانەوە دەناسرێو جێژن دەگیرێ. لەم رۆژەدا كرێكارانی جیهان بە داخستنی كارخانەكانو هەموو بنكەو بنیاتەكانی كرێكاری لە ریزی یەكگرتووو یەكپارچەدا وەڕێ دەكەونو خۆپیشاندان ساز دەكەن.

راست له وەزعێكی ئاواو له هەلومەرجێكی گرینگی جیهانیی ئەوتۆدا كە لە ئێراندا ڕێژیمێكی كۆنەپەرستی پاشكەوتوو وەك ڕێژیمی ئاخوندی كە لە تاریكایی سەدان‌و هەزاران ساڵ لەمەو بەرەوە سەری هەڵداوە، باڵی ڕەشی بە سەر هەموو خەڵكی ئێراندا كێشاوەو بە دڕندانەترین‌و سەرەتاییترین شێوە كرێكاران، زەحمەتكێشان‌و هەموو گەلانی ئێران دەچەوسێنێتەوە.

كرێكارانی جیهان ئەمڕۆ سەد ساڵ پاش ڕاپەڕینی كرێكارانی شیكاگۆ لە حاڵێكدا ڕۆژی یەكەمی مانگی مای جێژن دەگرن كە لە ئێراندا كرێكاران لە ئاساییترین ماف بێ بەشن‌و زۆر خراپتر لە كرێكارانی قەرنی ڕابردوو زوڵم‌و ستەمیان لێ دەكرێ.

لە ئێرانی ئاخوندیدا زۆربەی زۆری كارگاكان داخراون‌و لە نەتیجەدا بێكاری دەردی هەرە سەرەكیی كرێكاران‌و زەحمەتكێشانی ئێرانە. ئەگەر بەو بێكارییە گرانییەكی بێ وێنەش كە ئەمڕۆ لە گۆڕی دایە زیاد بكەین، ئینجا بۆمان دەردەكەوێ كە زەحمەتكێشانی وڵاتەكەمان لە چ وەزعێكدا دەژین. حكوومەتی دیكتاتۆرو سەرەڕۆی ئاخوندی لە لایەكی دیكە بە لە نێو بردنی هەموو ئازادییە دێموكراتییەكان حەقی هەر جۆرە ڕەخنەو خۆپیشاندانێكی لە خەڵك بڕیوە، بە جۆرێك كە تەنانەت باسی كرێكارو مافی كرێكارانیش بە ناوی ئیسلامەتی، تاوان دەژمێردرێ. وەزعی گەلانی ئێرانیش كە باش لەبەر چاومانەو دەبینین كە چۆن گەلی كورد بە تاوانی داخوازی سەرەتاییترین مافەكانی ئینسانیی خۆی سەركوت دەكرێ‌و قەتڵ‌و عامی لە نێو دەخرێ.

ئاشكرایە كە لە هەلومەرجێكی ئەوتۆدا تەنیا ڕێگا بۆ ڕزگار بوون، یەكگرتوویی زەحمەتكێشان، كرێكاران‌و گەلانی ستەم لێكراوی ئێران‌و خەباتی

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

یەكدەنگو یەك پارچەیان بە دژی ڕێژیمی ئاخوندییە. كرێكارانی ئێران لە لایەك پێویستە خۆیان بە بەشێك لە كرێكارانی جیهان بزانن كە ئەوە بێگومان هەم دەبێتە هۆی وشیار بوونەوەی زۆرترو ئاگاداریی پتریان لە سەر مافەكانیانو هەم تێیان دەگەیەنێ بە تەنیا نینو هێزی یەكگرتووی هەموو كرێكارانی جیهانیان لە پشتە. لە لایەكی دیكەش دەبێ هاوپەیمانی تەبیعیی خۆیان كە گەلانی ستەم لێكراوی ئێرانن، باشتر بناسنو بزانن كە یارمەتیدان بە خەباتی گەلی كورد بەشێك لە خەباتی خۆیان بۆ گەیشتن بە مافە ڕەواكانیانە. جووڵانەوەی كرێكاریی جیهان بە درێژایی ئەو ساڵانەی ڕابردوو نیشانی داوە كە كرێكارانو زەحمەتكێشانو گەلانی ژێردەست بۆ ڕزگاریو گەیشتن بە مافە ڕەواكانیان یەك ڕێگایان پتر لە پێش نیە، ئەویش بریتییە لە پشت ئەستوور بوون بە هێزی خۆیان كە ئەویش لە پێش هەموو شتێكدا بە یەكگرتوویيو هاوپێوەندی پێك دێ.

پیرۆز بێ جێژنی یەكەمی مانگی مای، ڕۆژی یەكگرتوویيو هاوپێوەندیی كرێكارانی سەرانسەری جیهان

سەركەوێ خەباتی یەكگرتووی هەموو چەوساوەكانو ستەم لێكراوانی جیهان بۆ ڕزگاریو بەختەوەری

بڕۆخێ ڕێژیمی كۆنەپەرستو دژی گەلیی ئاخوندیی ئێران

ئەم وتارە ڕێكەوتی ١٣٦٥/٢/١١ لە ڕادیۆ دەنگی كوردستانی ئێرانەوە بڵاو كراوەتەوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

له نیزامی ئاخوندیدا قانوون چیه؟

به دوای هەڕەشەكانی خومەینی له حەوتووی ڕابردوودا كه ئێمه له وتارێكدا باسمان كرد، هەروەك چاوەڕوان دەكرا به پێی عادەت دارو دەستەی كاربەدەست وەكار كەوتن‌و دەستیان به شیكردنەوەو مانا لێدانەوەی فەرمایشەكانی جەنابی ئیمام كرد. لەو نێوەدا رەفسەنجانی به پێی عادەت كلكە سووتەی له هەمووان زیاتر كردو رووهەڵمالاویی گەیاندە ئەوپەڕی خۆی. بەڵام رەفسەنجانی هەر لەو حاڵەدا زۆر شتی باس كرد كه نیشاندەری وەزعی شپرزی ڕێژیم‌و دەوڵەته بێ ئیختیارو سەر لێشێواوەكەیەتی. ئەو شتانەی رەفسەنجانی به ئیشارە باسیان دەكا له راستی‌دا هەر ئەو راستی‌یانەن كه ئێمه به داییم قامكمان له سەر داناون‌و بۆ نیشاندانی نێوەڕۆك‌و وەزعی راستەقینەی ڕێژیم وەك بەڵگەو دەلیل هێناومانەتەوە. هەر بۆیه چاوخشاندنێك به قسەكانی رەفسەنجانی‌و وتارێكی رادیۆ تاران كه له سەر قسەكانی رەفسەنجانی بڵاو كراوەتەوە بۆ خۆی وەك ئەوەیه كه سەرو بنێكی وەزعی ڕێژیمان كردبێ‌و به گشتی رووی راستەقینەی درێوی دەسەڵاتدارەتیی ئاخوندەكانمان له زمان خۆیانەوە بیستبێ.

رەفسەنجانی له قسەكانی له مەجلیس‌دا گوتی: "ئەو كەسانەی رووی قسەكانی ئیمامیان لێیه، هێندێكیان لێرەن." یانی رەفسەنجانی به ڕاشكاوی هەڕەشه له نوێنەرانی مەجلیس دەكا كه زمانیان درێژەو ئەگەر نایانەوێ بكەونه بەر شەپۆلی تووڕەیی ئیمام، دەبێ زاری خۆیان ببەستن! جا له وڵاتێكدا كه نوێنەری مەجلیس (كه به پێی ئوسووڵ نوێنەری خەڵكەو ئەركی ئەوەیه

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

كاروباری دەوڵەت لە ژێر چاوەدێری بگرێو تەنانەت ئەگەر دەوڵەتی پێ باش نەبوو، بیگۆڕێ) هەڕەشەی لێ دەكرێ كە بێدەنگ بێو سەبارەت بە دەوڵەت قسەی زیادی نەكا، دیارە كە خەڵكی دیكە چۆن رەفتاریان لەگەڵ دەكرێ؟

رادیۆ تاران لەم بارەیەوە دەڵێ: "بە داخەوە هەر لە رۆژەكانی هەوەڵی دەست پێكرانی كاری دەوڵەتەوە رێنوێنی‌یەكانی رێبەری ئینقلاب خێرا لە بیر چوونەوەو جەوسازیو جەبهەبەندی دژی دەوڵەت جێگای هەلوێستی ئوسوولێی برایانەی گرتەوە". ئەم قسانە نیشان دەدەن كە وەزع ئێستا وای لێ هاتوەو دوو بەرەكی وا توندە كە جار جار قسەكانی ئیمامیش وەك با دێنو دەڕۆنو گرینگی‌یەكی ئەوتۆیان لە لایەن كاربەدەستانەوە پێ نادرێ. جا چ شتێك لەوە باشتر شپرزە بوونو لێك هەلوەشانی دامودەزگای رێژیمی ئاخوندی بە سەرۆكایەتیی ئاخوندی گەورە نیشان دەدا؟

رەفسەنجانی پاش ئەوەی دەڵێ: "ئیمام هەر قسەیەك دەیكا لە رووی حیسابەوە دەیكاو دوایی‌یەكەی لەبەر چاو دەگیرێ." یانی پێتان وانەبێ ئەو هەڕەشانەش هەر بان!، بە یەكجاری پەردە لە سەر هەتیو لادەباو دووكانی ئازادیو دێموكراسی بە سووكو هاسانی تەختە دەكاو دەڵێ: "ئێستا رەنگە دوژمنان ئەم مەسەلەیە بەرنەوە سەر ئازادیی بەیانو دێموكراسیو ئەو جۆرە قسە بێ مانایانە." یانی بە نەزەری جەنابی رەفسەنجانی دێموكراسیو ئازادیی بەیانو شتی وا هەموو قسەی بێ مانان كە دیارە ئێمە دەمانزانیو دەزانین كە نەزەری ئاخوندەكان لەم بارەیەوە چۆنە، بەڵام ئاوا بە ڕاشكاوی ئیقرار پێكردن، بە ڕاستی روو هەڵمالاویی دەوێ.

بە دوای ئەو قسانەدا ئەمجار جەنابی رەئیسی مەجلیس ئیقرار بە هێندێك ڕاستیی دیكە دەكا كە هێندێكیان بریتین لە: "ئێمە ئێستا نزیكەی ٢ بەش لە ٣ بەشی داهاتی ئەرزیی ئێران بۆ شەڕ خەرج دەكەین، پتر لە نیوەی بوودجەی

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ولاّت کە لـە مـەجلیسدا پەسـند کـراوە، بۆ شـەڕ تـەرخان دەکـرێ، ئیمکانـاتی وەزارەتخانـەکان وەردەگرینـەوەو دەیدەیـن بـە شـەڕ! کـەوابوو حەتمــەن ولاّت کەموکووڕیی زۆری دەبێ."

هەروەك دەبینین قسەکانی رەفسەنجانی هێندە روونو ئاشکران کە هیچ مانـا لێدانەوەو روون کردنەوەیەکیان پێویست نیە. بـۆ خـۆی دەڵـێ کـە چۆن هـەموو شتێکیان بۆ شەڕ تەرخان کردوەو ولاّتیان تووشی کەموکووڕی کردوە.

ڕەفسەنجانی تەنانەت برێك زیـاتر لـە سـەر وەزعەکـە دەڕواو دەڵـێ: "دیـارە ئەگەر شەڕ بیهەوێ بەم پانو بەرینییەوە بەرێوە بچێ، ژیانی رۆژانەی خـەڵك بـە ناچار تووشی زۆر کەموکووڕی دەبێ، سووتەمەنی کەم وەگیر دەکەوێ، ئیمکـانی هـاتوچۆو هێنـانو بردنـی شـــتوومەك نامێنــێ، گەلاّڵــەو بەرنامــە بــۆ ئــاوەدان کردنەوەی ولاّت لە گۆڕیدا نابێو زۆر لەم شتانە! ئەوانە شتێك نین کـە ئێمـە بـۆ خۆمان نەزانین، چونکە لە مەجلیس داینو ئامارو ئەرقاممان لەبەر دەست دایە."

رەفسـەنجانی پـاش پێلـێنان لـەم ڕاستـیيانە کۆتـایی بـە قسـەکانی دێنـێو دەڵێ: "هەموومان دەبێ پشتیوانی لـەم شـەڕە بکـەین، ئینشـائەللا پـاش تـەواو بوونی شەڕو ئـاوەدان کردنـەوەی ولاّت زەمـانێکیش دێ کـە هـەر کـەس هـەرچی هەیەتی مافی ئەوەی هەبێ کە بیلێ.

بەلێ گوێگرە خۆشەویستەکان! هەروەك دەبینینو لە زمان دەمڕاستی هـەرە گەورەی رێژیمی ئاخوندی دەبیســین، هـەموو ئێمکانـاتی ولاّت بـۆ درێـژە پێدانـی شەڕ تــەرخان کـراوە کـە لـە نەتیجـەدا کەموکووڕییـەکی یـەکجار زۆر لـە هـەموو بارێکەوە لە ولاّتدا هەیـە، بـەلاّم هیـچ کـەس مـافی ئـەوەی نیـە رەخنـە بگـرێو دەنگی هەلّێنێ. هەر کەسـێك ئـیراد بگـرێو رەخنەیـەك نـەك لـە ئیمـام، بـەڵکوو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تەنانەت لە دەوڵەت بگرێ ـ ئەگەر نوێنەری مەجلیسیش بێ ـ، زمـانی دەبـڕدرێو دەنگی لە گەروودا خەفە دەكرێ.

بـە فەرمایشـی ئیمـامو دارو دەسـتەكەی هـەتا شـەڕ هـەبێ، وەزعیـش هـەروا دەبێ. بەڵام خومەینیو دارو دەستەكەی بە هیچ جـۆر بـۆ لای یـەك شت نـاچن. ئەویش ئەوەیە كە باشە بۆچی دەبێ ئەو شەڕە هەروا درێـژەی هـەبێ هـەتا ئـەو هەموو كەموكووڕییەش لە گۆڕێدا بێ؟

بە وتەیەكی دیكە ڕاستە كە ئەگەر وڵاتێك لە شەڕدا بێ، هەڵبەت كـەموكووڕی لە گۆڕێدا دەبـێو هەڵبـەت دەبـێ لـە حـاڵی شـەڕدا گێرەو كێشـەی نێوخۆیـیو وردەگلەیی نەمێنێو یەكیەتیو یەكگرتووییو یەكدەنگی هـەبێ. بـەڵام پرسـیاری هەرە ئەساسی ئەوەیە كە پێویستیی درێژەدانی ئەو شەڕە چیە؟

بۆ وەڵامی ئەم پرسیارە ئەساسییە، هەر وەك دەبینین نە ڕەفسـەنجانیو نـە ئـەوانی دیكـە هیـچ قسـەیەكیان نیـە! لـە ڕاستییشدا لـە نیزامێك وەك نـیزامی ویلایـەتی فەقیـهیدا نـەك بـۆ ئـەم پرسـیارە، بـەڵكوو بـۆ زۆر پرسـیاری گرنگـی دیكەش قەت وەڵام نابێ. ئەوە مەیلو داخوازی ئیمامـەو بـەس. هـەموو كەسـێك دەبێ بە بێ پرسیار پەیرەوی لە مـەیلو داخـوازی ئیمـام بكـا. ئەمەیـە قـانوونی ئەساسی لە ڕێژیمی ولایەتی فەقیهیدا.

ئەم وتارە ڕێكەوتی ١٣٦٥/٦/١٦ لە ڕادیۆ دەنگی كوردستانی ئێرانەوە بڵاو كراوەتەوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جێگای تایبەتیی هەر کەس لە جووڵانەوەدا

ئەگەر بمانەوێ لە نێو تایبەتمەندییەکانی جووڵانەوەی ئـەمڕۆی کوردستاندا یەکێکیان وەك گرنگـترینو بـەرچاوترین تایبەتمـەندی هـەڵبژێرین، بێگومـان ئـەم تایبەتمەندییە "گشتی بوون" یـان "گـەلی بـوون"ی جووڵانەوەیـە. جووڵانـەوەی کوردسـتان جووڵانـەوەی تـاقمێك یـان چـینو توێژێکـی تایبـەتی بـۆ داخوازێکـی تایبـەتی نیـە. ئـەم جووڵانەوەیـە جووڵانەوەیەکـە بـۆ ئـازادی، بـۆ رزگـاری لـە ژێردەسـتیو بۆ گەیشـتن بـە سـەرەتاییترین مـافی ئینسـانی. ئەمانـە ئـاواتو ئارەزووی هەموو کۆمـەڵ، یـانی هـەموو ئـەندامانی کۆمـەڵی کـوردەواری لـە ژنو پیاوو وردو درشت لە شارستانیو لادێـیو لـە دەوڵەمـەندو هـەژارن. هـەر بۆیـە جووڵانـەوەش جووڵانەوەیـەکی گشـتیو گەلیـیە. چونکـە ئامـانجو مەبەسـتەکانی ئامانجو مەبەستی گشت خەڵکی کوردستانو گەلی کورد بە گشتییە.

ئاشـکرایە کـە کـاتێك جووڵانەوەیـەك گـەلی بـێ، یـانی ئامـانجو داخوازەکـانی ئامانجی گشتیی هەموو گەل بێ، لەو لاشەوە بەشداریی لە جووڵانەوەو تێکۆشان بۆ بەسـەرکەوتن گـەیاندنی جووڵانـەوە دەبێتـە ئـەرکێکیی گشـتی، یـانی ئـەرکی هـەموو ئـەفرادی گـەل. بـە وتەیـەکی دیکـە ئەگـەر لـە سـەر بەشـداریی خـەڵکی کوردستان لە جووڵانەوەی ئازایخوازیی ئەمڕۆی کوردستاندا پرسـیار بـەم جـۆرە بێتە گۆڕی کە: ئەم بەشدارییە ئەرکی کێیە؟ بە بێشك وەڵامەکـەی ئەمەیـە کـە ئەرکی هـەموو کـەس، یـان هـەر کەسێك کـە چووکـترین هەسـتی ئـازادیخوازی و نیشتمانپەروەریی هەبێ.

کاتێك مەسەلەیەك هەموو ئەفرادی کۆمـەڵ دەگرێتـەوە، هیـچ کـەس بـە هیـچ بەهانەیەك مافی ئەوەی نیە خۆی لـێ لابداو ئیددیعا بکا کە لەو مەسـەلەیەدا بـێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لایەنە. ئەگەر وڵاتو نیشتمانی گەلێك بكەوێتە بەر هێرشی دوژمنی خاریجیو بەشێك یان تەواوی ئەو وڵاتە لە لایەن ئەو دوژمنە جاریجییەوە داگیر بكرێ، چۆن كەسێك كە خۆی بە خەڵكی ئەو وڵاتە دەزانێ دەتوانێ خۆی لە ئەنجامدانی ئەركی سەرشانی كە بەربەرەكانی لەگەڵ دوژمنو خەبات بۆ ئازاد كردنی نیشتمانەكەیەتی بپارێزێو بڵێ كە بێ لایەنم؟ لە حاڵێكدا دەبینین كە وڵاتی ئێران بە گشتی كەوتۆتە بەر چنگاڵی بە خوێنی هێندێك كۆنەپەرستی دژی هەموو مافو ئازادییەكی ئینسانیو لەو نێوەدا گەلی كورد بە تایبەتی بە بێ بەزەییانەترینو دڕندانەترین شێوە دەچەوسێتەوەو زوڵمی لێ دەكرێو لە وەڵامی ویستی ڕەوای ئازادیدا سەركوت دەكرێ. چلۆن كەسێك كە ئێرانی بێو كورد بێ ئیددیعا دەكا كە ئەمن كارم بە هیچ نیەو هیچ نابینمو هیچ نازانمو هیچ هەست پێ ناكەم؟ ئێمە كە وەك خەڵكی ئێران بە گشتیو وەك خەڵكی كوردستان بە تایبەتی هەم ڕێژیمی نگریسی دیكتاتۆری شامان دیتووەو هەم ئێستا ڕێژیمی ڕەشو سەرەڕۆو دژی ئینسانیی ئاخوندی دەبینین، چۆن دەتوانین لە یەكێك قبوڵ بكەین كە بڵێ من كارم بە سیاسەت نیە، هیچ شتێك لە نێوەڕۆكو لە كردەوەی ڕێژیم سەرنجم ڕاناكێشێو تێكۆشان بۆ ڕزگاری لە ژێر باڵی ڕەشی سەرەڕۆییو زۆڵمو زۆر بە ئەركی خۆم نازانم؟

كەوابوو بەشداری لە جووڵانەوەی ڕزگاریخوازیی ئەمڕۆی كورستاندا یانی جووڵانەوە بۆ ئازادیو دێموكراسی. جووڵانەوە بۆ هاتنە دەر لە ژێر چەپۆكیو ژێردەستی ئەركی هەموو خەڵكی كوردستانو هەموو كوردێكی بەشەرەفە. بەڵام دیارە ئەمە بە هیچ جۆر بەو مانایە نیە كە شێوەی ئەو بەشدارییە بۆ هەموو كەس وەك یەكە. بە وتەیەكی دیكە هەر كەسێك كە خۆی بە كوردێكی شەرافەتمەندو نیشتمانپەروەر دەزانێ، دەبێ لەم جووڵانەوە پیرۆزەی

ئـەمڕۆماندا بەشـداری بکـا. بـەڵام هـەر کـەس بـە شـێوەی خـۆیو بـە گوێـرەی ئیمکاناتو توانای خۆی.

جووڵانـەوەی کوردسـتان ئـەمڕۆ لـە بـەرزترین پلـەی خـۆیدا کـە خـەباتی چەکدارانەیە بـەرێوە دەچـێ. شـێوەی خـەباتی چەکدارانـە هـەر لـەو کاتـەدا کـە پڕشکۆترینو بەرزترین شێوەی خەباتە، دژوارترین شێوە بـە حیسـاب دێ. بۆیـە ئەگەرچی هەموو کەس ئەرکی سەرشانیەتی کـە لـە جووڵانـەوەدا بەشـداری بکـا، دیارە کـە هـەموو کـەس ناتوانـێ بـە شـێوەی چـەکدار ئـەرکی خـۆی بـە ئـەنجام بگەیەنێ.

لە راستیدا ئەگەر وردتر مەسـەلەکە شـی بکەینـەوە، خـەڵکی کوردسـتان لـە هەلومەرجی ئەمڕۆی خەباتدا لـە دوو دەسـتە پـتر نـین. دەسـتەیەك کـە خۆیـان فرۆشتوەو شەرافەتو کەرامەتو هەستی نیشتمانپەروەریو کوردایـەتیی خۆیـان بـە تـەواوی لـە پێنـاوی پـارەو دنیـاو مـەقام نـاوە، ئێمـە لـە بـارەی ئەوانـەدا قسەیەکمان نیە، ئەوانە لە هەر لیباسێکدا بنو بە هەر جۆرێك قسـە بکـەنو هـەر بەهانەیەك بێننەوە، لە هەر حـاڵدا خـائینو خۆفـرۆش بـە حیسـاب دێـن. ئەوانـە ریزی خۆیان لە ریزی گەل بە ئاشکرا جیا کردۆتەوەو گەلیش دیارە دەبێ ئەوانـە لە ریزی خۆیدا بە تـەواوی وەدەربنـێو وەك خـائین چاویـان لـێ بکـا. هـەروەك گوتمان ئەوانە لە کاتو ساتی خۆیدا پێویستە بە سزای خەیانەتی خۆیان بگەنو هیچ بەهانەیەکیان لەم بارەیەوە لـێ قبووڵ نەکرێ، جـا لـە هـەر لیباسـێکدا بـنو هەر مەقامێکیان هەبێ.

غەیری ئەم دەستەیە لە خەڵکی کوردستان ئەوەی دەمێنێتـەوە لـە دەسـتەی دووهەمە، یـانی ئەوانـە کـە ئـەرکی بەشـدارییان لـە جووڵانـەوەدا لـە ئەسـتۆیەو پێویستە بەش بەحاڵی خۆیانو بە گوێرەی تواناو ئیمکاناتی خۆیـان ئـەم ئەرکـە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەڕێوە بەرن. تواناو ئیمكاناتیش زۆرو زەوەندو جۆراوجۆرە كە ئێمە لە زۆر وتاردا باسمان كردوون و لە هێندێك هەلومەرجدا هێندێك شێوەی گرینگ و بەرچاومان ئیشارە پێ كردوە. مەبەستمان لەم وتارەدا زۆرتر روونكردنەوەی ئەم ئەسڵەیە كە لە بەینی ئەو دوو دەستەیەدا، دەستەی دیكە یانی دەستەی بێلایەن نیەو ناتوانێ ببێ. بێلایەن لە بەرامبەر زوڵم و زۆر، لە بەرامبەر چەوسانەوەو كوشتار، لە بەرامبەر كۆنەپەرست و سەرەڕۆ چۆن دەبێ؟ یان كەسێك هەستی ئینسانیی هەیە كە لەو حاڵەدا ناتوانێ لە بەرامبەر خەیانەت و جینایەت و زوڵم و سەرەڕۆییدا بێ لایەن بێ، یان هیچ هەستێكی نیە كە لەم حاڵە لە ئینسان بوونیدا شك و گومان هەیە.

هەروەك بە ڕاشكاوی گوتمان، مومكینە هێندێك كەس بەهانە بێننەوە كە توانای بەشداری لە خەباتی توندوتیژو دژواری چەكدارانەیان نیە. لە وەڵامی ئەم جۆرە كەسانەدا دەبێ بڵێین كە لە پێش هەموو شتێكدا دەبێ روونی بكەنەوە كە بۆچی ئەو توانایەیان نیە؟ ئەوانەی كە لەو شێوە خەباتەدا بەشدارییان كردوەو دەكەن، چییان هەیە كە ئەوان نیانە؟ یانی بە راستی ئەگەر كەسێك ئیددیعا بكا كە ناتوانێ بە ئاشكرا بێتە ریزی شورشگێران و هەموو وەخت و ئیمكاناتی خۆی بۆ خەبات تەرخان بكا، دەبێ بۆ ئەم ئیددیعایەی دەلیلی روون و قابیلی قبووڵی هەبێ. ئەگینا چ دەلیلێك هەیە كە ئەم بەهانەیە بۆ پاكانەو خۆ بواردن ناهێنێتەوە؟ بە دوای ئەوەدا، یانی كاتێك روون بێتەوە كە كەسێك بە راستی ناتوانێ لە خەباتی چەكدارانەدا بەشداری بكا، ئەو دەم هەر بە گوێرەی وەزعی تایبەتی خۆی ناتوانێ ئەركێكی تایبەتی دیكە بۆ بەشدار خۆی لە خەباتدا دیاری بكاو ئەم ئەركە بە سەربەرزییەوە بەڕێوە بەرێ و شانازیی پێوە بكا.

جیا لەو دەستەو تاقمانەی كە باسمان كردن، كەسانێكیش هەن كە بە قسە، خۆیان لە هەموو كەس نیشتمانپەروەرترو شۆڕشگێرتر دەناسێنن، بەڵام بە

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کردەوە خزمەت بە ڕێژیمی زۆردار دەکەن‌و فەرقێکی ئــەوتۆیان لەگـەڵ دەسـتەی یەکەم یانی خائینانی بە ئاشکرا نیە.

ئەم وتارە ڕێکەوتی ١٣٦٥/٧/٢٧ لە ڕادیۆ دەنگی کوردستانی ئێرانەوە بڵاو کراوەتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هێزی ئەساسیی جووڵانەوە

هێزی ئەساسیی جووڵانــەوەی كوردسـتان لـە چ دایـە؟ ئەمـە پرسـیارێكە كـە ئەگەرچی مومكینە زۆر كەم ئاواو بەم جۆرە بێتە گۆڕێ، بەڵام بێگۆمان لە فكری هـەموو كـەس دایـە، لـە فكـری دوژمـن، لـە فكـری دۆسـتو تەنانـەت لــە فكـری خۆشماندا كە بە كردەوە لە ڕیزی جووڵانەوە داین.

لە پێشدا ئەوە بڵێین كە كاتێك باسی هێزی جووڵانەوەی كوردستان دەكەین، ئەمـە دروشمێكـی بێپایـەو مایـە نیـە كـە هـەروا بـە سـەر زارمـانـدا بـێ. هــێزی جووڵانــەوەی كوردسـتان راسـتی‌یەكی روونو حاشالـــێ نــەكراوە كــە "آثــار"و شوێنەواری زۆر بە جوانیو بە ئاشكرایی لەبەر چاوە. ئــەم هــێزە پـتر لـە هـەموو شـتێك لـە درێژەكێشـانو مانـەوەدا خـۆی دەنوێنـێ. لـە درێـژەدان بـە خــەباتو تێكۆشـانی دژوارو لـە مانـەوەو ڕاوەسـتانی قـایمو قـورسو پتـەو لـە گۆڕەپــانی حەماسە خولقاندنو نەبەزیدا.

بۆ نیشاندانی گرینگیـی ئـەم مانـەوە لـە مـەیداندا باشـترە جارێ هێزەكـانی دیكەی ئێرانی وەلانێین كە لـە درێژایـی سـاڵانی ڕابـردوودا هەركامـەی بـە نۆبـەی خۆیان هاتوونە مـەیدانی خـەباتو تێكۆشـان، بـەڵام پـاش ماوەیـەك ئەسـتێرەی گەشیان بەرەو ئاوا بوون ڕۆیشتوە، بە جۆرێك كە ئێستا لە سەرانسـەری ئـێراندا وەزعەكە بەم جۆرەیە كە دەیبینینو پێویست بــە قـامك لەسـەر دانـان ناكـا. بـا چاوێكی خێرا بخشێنینە جووڵانەوەكانی كورد بە درێژایی مێژوو، بە تایبــەت لـەم دووسـەد سـاڵەی دوایـیدا. راسـتی ئەوەیـە كـە كـورد جووڵانـەوەی زۆر گـەورەو بەرینی بە تایبەت لە ١٥٠ ساڵی دوایی دا هەبووە كـە لـە كـاتی خۆیـاندا جێگـای هیـواو هۆمێدێكـی یـەكجار زۆر بـوونو فیداكـاریو قارەمانـەتیی گـەورەیان تێـدا

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نواندوە. بەڵام دەزانین‌و دەبینین کە ئەم جووڵانەوانە نەك هەر بە ئاکامی هیوا لێ کراو نەگەیشتوون، بەڵکوو پاش ماوەیەك بە تەواوی لە نێو چوون‌و تەنیا ناوێکیان لە مێژوودا ماوەتەوە. جووڵانەوەکانی بەدرخان، میری ڕەواندز، شێخ عۆبەیدۆڵڵای نەهری لە چەرخی ڕابردوودا‌و جووڵانەوەکانی شێخ سەعیدی پیران، ئارارات، دەرسیم‌و شێخ مەحموودی نەمر لەم چەرخەدا هەموویان نیشانەی ئەو پەڕی فیداکاری‌و ئازایەتین، بەڵام نەك هەر سەرنەکەوتن، بەڵکوو پاش شکستێك کە بە سەریاندا هات، بە یەکجاری کۆتایی‌یان پێ هات‌و چرای هەڵکراویان بە تەواوی کوژایەوە. لە حاڵێکدا کە جووڵانەوەی کوردستانی ئێران لە ٤٠ ساڵ لەمەوبەر پاش پێکهێنانی کۆماری کوردستان لە مەهاباد بە دەست ڕێژیمی بەستراوە بە ئیمپریالیزمی پاشایەتی تووشی شکست هات، بە هیچ جۆر چراکەی بە یەکجاری نەکوژایەوە، ئەم جووڵانەوەیە کەم‌وزۆر جارجار بە توندی‌و گەشەداری‌و جارجار بە ئەسپایی‌و بە نهێنیٔ، بەڵام بە هەر حاڵ بێ پسانەوە‌و بێ وچان بە درێژایی ساڵانی خۆش‌و ناخۆشی هەر درێژەی کێشاوە، ئێستاش هەر ئەو جووڵانەوە کە پتر لە ٤٠ ساڵ لەمەو پێش لە دایك بووو وەڕێ کەوت، ئەوە پتر لە ٧ ساڵە لە بەرامبەر یەکێك لە دڕندەترین هێزەکانی سەرکوتکەری دژی ماف‌و ئازادیی گەلی کورد ڕاوەستاوە. ڕاوەستانێك کە جێگای شانازی بۆ هەموو گەلی کورد‌و بۆ هەموو گەلانی ئێرانە. ڕاوەستانێك بەرامبەر بە ڕێژیمێك کە پتر لە ٢٠٠ هەزار کەسی بە هەموو چەك‌و چۆڵ‌و ئیمکاناتەوە لە کوردستان جێگیر کردوە‌و، لە بە کوشت دانی گیانی ئەفرادی خۆیدا چووکترین دوو دڵی‌و دەست ڕاگرتنی نیە. ئەمە ئەگەر نیشانەی بە هێز بوونی جووڵانەوەی کوردستان نەبێ، چیە؟

کەوابوو هەر وەك بە کورتی ئیشارەمان پێ کرد "آثار"و نیشانەی بەهێز بوونی جووڵانەوەی کوردستان بە ڕێبەرایەتیی حیزبی دێموکرات دیارن‌و پێویست بە بەڵگەو دەلیل هێنانەوە لەم بارەیەوە ناکا. ئەوەی جێگای باس‌و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لێكۆڵینەوەیە ئەوەیە كە ئەم هێزە لە چڕا دێو پایەو بناغەی لە سەر چی داكوتاوە؟

وەڵامی ئەم پرسیارە ئەگەر بمانەوێ لە یەك جوملەدا بدەینەوە ئەوەیە كە جووڵانەوەی ئەمڕۆی كوردستانی ئێران بە رێبەرایەتیی حیزبێكی سیاسیی وەك حیزبی دێموكرات بەڕێوە دەچێ، نەك بە رێبەرایەتیی میرێكو سەرۆك عەشیرەتێك یان شێخێك. بەڵام مانای روونی ئەم قسەیە چیە؟ یانی ئەسڵی جیاوازی بەینی رێبەرایەتی‌یەكی حیزبی‌و رێبەرایەتی‌یەكی خێڵەكی‌و عەشیرەتی لە چ دایە؟

ئەم جیاوازی‌یە لە زۆر شت دایە كە بە بێشك گرینگترینیان بۆچوونو تێگەیشتن لە جەوهەرو نێوەڕۆكی هێزە. بۆچوونی خێڵەكی‌و عەشیرەتی هەمیشە ئەوەیە كە هێز بریتی‌یە لە پووڵو لە چەك! هەر بۆیە فكرو زكریان، كە لە راستی‌دا ئاخرەكەی دەبێتە مەبەستو ئامانج، پەیدا كردنی هەرچی زۆرتری چەكو پارەیە. لە حاڵێكدا لە بۆچوونی حیزبی سیاسی‌دا هێز لە خەڵكەوەڕا دێ، یان بە وتەیەكی روونتر هێز بریتی‌یە لە هێزی خەڵك. لەم بۆچوونەدا چەكو پارە عامیلی ئەساسی نین، چەكو پارە وەسیلەیەكن لە دەست خەڵكدا. یانی كاتێك دەتوانن كارایی‌یان هەبێ كە هێزی خەڵك بە كاریان بەرێ، هێزی خەڵكەكەیە كە بێ‌پایانە نەك چەكو پارە. تەنانەت چەكو پارە شتێكە كە ئەگەر خەڵك لە گۆڕی‌دا بێو هێزی خۆی بخاتە كار، هەمیشە دەتوانێ وەدەستیان بێنێ.

كەوابوو هێزی ئەساسیی جووڵانەوەی ئەمڕۆی كوردستان، بریتی‌یە لە هێزی خەڵك. یانی لە پشتیوانیی بێ دریغی خەڵك لە جووڵانەوە. جووڵانەوەی كوردستانو حیزبی دێموكرات وەك بەڕێوەبەری ئەم جووڵانەوەیە هەتا پشتوانیی خەڵكی كوردستانی بەو جۆرە كە تا ئێستا بوویەتی هەبێ، نەك هەر وا قایمو

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پتەو لە مەیدانی خەباتو تێکۆشاندا هەر چەندە سەختو دژواریش بێ ڕادەوەستێ، بەڵکوو بێگومان سەردەکەوێ. هێزی خەڵك هێزێکی بێپایانو لە بن نەهاتوە، هەر بۆیە دەتوانین دڵنیا بین کە سەرکەوتنو بە ئامانج یانی بە ئازادی گەیشتن "قطعی"و دەستەبەرە. بە شەرتێك کە ئەو هێزە هەروا لە گۆڕێدا بێ، یانی ئەو پشتیوانیی‌یەی گشتیی خەڵك لە حیزبو لە جووڵانەوە هەر درێژەی هەبێ.

بە لەبەر چاوگرتنی ئەم ڕاستیی‌یە، ئەرکی ئەساسیی هەر تێکۆشەرێکی حیزبی بریتیی‌یە لە تێکۆشان بۆ پاراستنو پەرەپێدانی پشتیوانیی خەڵك لە حیزبو جووڵانەوە، ئەمەش بە ئەنجام ناگاو سەرکەوتوو نابێ، مەگەر ئەوە کە خەڵك جووڵانەوەکە بە هی خۆی بزانێ، یانی تێبگا کە جووڵانەوە چی دەوێو بەرەو کوێ دەچێو ئامانجو مەبەستەکانی جووڵانەوە لەگەڵ ئامانجو داخوازەکانی ئەو یەك دەگرنەوە یان نا؟ ئەم کارەش پێویستیی بە هەوڵو تێکۆشانێکی زۆر تێگەیشتووانەو لە رووی بەرنامەو لە لایەن تێکۆشەرانی حیزبیی‌یەوە هەیە. بە وتەیەکی روونتر مەسەلەکە بریتیی‌یە لە چۆنیەتیی ئەرکی تێکۆشەرانی حیزبی سەبارەت بە خەڵك کە دەبێ لە وتارێکی دیکەدا باسیان بکرێ.

ئەم وتارە ڕێکەوتی ١٣٦٥/٩/١١ لە رادیۆ دەنگی کوردستانی ئێرانەوە بڵاو کراوەتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

رێكخراوی ڕاستین چیە؟

پتر لـە ٧ سـاڵە کـە جووڵانـەوەی کوردسـتان قـورس و قـاییم درێـژەی هەیـە. جووڵانەوەیەك بـۆ وەدەسـتهێنانی دێموکراسـی و خودموختـاری و بـۆ ڕزگـاری لـە زۆڵم و زۆرو ژێردەسـتی، بـۆ گەیشـتن بـە مـافی سـەرەتایی هـەر ئینسـانێك کـە ئازادییە. لەم ماوەیەدا جووڵانەوەی کوردستان توانیویەتی لە بەرامبەر یەكێك لە دڕندەترین و هارترین ڕێژیمەکانی ئەمڕۆی دنیادا کە ڕێژیمی ئاخوندییە، بـە سـەر بڵینـدی و سـەربەرزییەوە ڕاوەسـتێ. جووڵانەوەیـەکی دژوارو خوێنـاوی، بـەڵام سەرفیرازانەو پڕ لە شانازی. لە ڕاستیدا ئەم جووڵانەوەیە تەنیا حەوت ساڵ نیـە کە دەستی پێ کردوە، ئەم جووڵانەوەیە درێـژەی خـەباتێکی دوورو درێـژو لانـی کەم چلویەك ساڵەیە. خـەباتێك کـە نزیکـەی ٤١ سـاڵ لەمەوبـەر بـە ڕاگـەیاندنی کۆماری خودموختاری کوردستان لە مەهاباد پێی نایە قۆنـاغێکی بـەرز. کۆمـاری کوردستان لە مـەهاباد تەمـەنێکی درێـژی نـەبووو چـرای عومـری زوو کوژایـەوە، بـەڵام خـەبات کۆتـایی پـێ نـەهات، درێـژەی کێشـا، هـەورازو نشـێوی بـڕی و سەرەنجام گەیشتە ئەم قۆناغەی ئێستا کە لووتکەیەکی زۆر بەرز لەم ڕێگا درێژو پڕ کەندوکۆسپە دایە.

کەوابـوو جووڵانـەوەی ڕزگـاریخوازیی خـەڵکی کوردسـتان بـەو خۆڕاگـری و شێلگیرییەوە جووڵانەوەیەکی زۆر بە هێزو توانایە. ئەمە ڕاستییەکە کە دۆست و دوژمن هەستی پێ دەکەن و دەیبینن و ڕاستییەکە حاشای لـێ ناکرێ، بـەڵام ئـەم هێزو توانایە لە چڕا سەرچاوە دەگرێ؟ ئەم پشوو درێژییەو قورس و قاییمییە لە کوێڕا دێ؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئاشکرایە کە وەڵامی ئەم پرسیارانە لە یەك وشەدا بریتییە لە "خەڵك". یانی خەڵکە کە سەرچاوەی ئەو هێزو توانایەو ئەو خۆڕاگیریو شێلگیرییەیە، جووڵانەوەی کوردستان جووڵانەوەیەکی گشتیو خەڵکییە، جووڵانەوەیەکی فەردی یان خێڵەکیو عەشیرەتی نیە، میرێك یان شێخێك یان سەرۆك عەشیرەتێك سازی نەکردوە کە بە کوژران یان مردن یان ماندوو بوونو واز لێهێنانی ئەو کۆتایی بێو چرای عومری بە یەکجاری بکوژێتەوە. ئەمە جووڵانەوەیەکە کە حیزبێکی سیاسیی مەسئوول وەك حیزبی دێموکراتی کوردستان بەرێوەی دەبا. حیزبێك کە لە نێو قووڵایی جەرگی کۆمەڵی کوردەواری هەڵقولیوەو دارێکە کە شیرەی گیانی لە خاکی پڕ پیتو بەرەکەتی کوردستانو لە شیرەی گیانی خەڵکی کوردستان بەگشتی هەڵمژیوەو هەڵدەمژێ. ئەمە ئیددیعا یان دروشم نیە، حەقیقەتێکە وەك رۆژی رووناك کە هەر ئەوەندە بەسە چاو هەڵێنیو بیبینی. لە راستیدا ئەمە جەوهەرو نێوەرۆکی رێکخراوێکی سیاسی راستین، یان بە وتەیەکی دیکە فەرقوجیاوازیی ئەسڵیی رێبەرایەتییەکی سیاسی لەگەڵ رێبەراتییەکی تاکەکەسی یان خێڵەکییە. رێبەرایەتیی خێڵەکی هێز لە پارەو چەکدا دەبینێو پێی وایە ئەگەر پارەو چەك هەبوو، سەرکەوتن هەیە. لە حاڵێکدا رێبەرایەتیی سیاسیو حیزبی، هێز لە خەڵكو یان روونتر بڵێین لە بەشداریی خەڵكدا دەبینێو پێی وایە ئەگەر خەڵك لە مەیداندا بێ، هەم پارەو هەم چەك لەگەڵ خۆی دێنێو سەرەنجام سەرکەوتنیش وەدەست دەخا. نموونەی خەباتی سیاسیو حیزبی، جووڵانەوەی درێژخایەنو قورسو قاییمی کوردستان بە رێبەرایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانە. بۆ جووڵانەوەی تاکە کەسیو خێڵەکییش کە بە داخەوە لە مێژووی کوردستانو گەلی کورددا نموونە کەم نیە.

ئەگەر بمانەوێ فەرقوجیاوازی بەینی جووڵانەوەی خێڵەکیو عەشیرەتی لەگەڵ جووڵانەوەی سیاسیو حیزبی روونتر بکەینەوە، دەبێ بڵێین کە رێبەرایەتیی تاکە کەسی یان خێڵەکی، هێزو توانا لە پارەو چەکدا دەبینێ، بەڵام

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕێبەرایەتیی حیزبی هێزو توانا لە "ڕێکخراو"دا دەبینێ. چونکە ئەگەر قـەرار بـێ هێزو توانا لە خەڵکڕا بێو خەڵك لە ڕێگای نوێنەرانی خۆیەوە جووڵانەوە ڕێبـەری بکا، هەڵبەت دەبێ وەسیلەیەك بۆ ئەم پێوەندییە هەبێ.

حـیزبی سیاسـیی راسـتین، یـان حـیزبێکی خـەڵکیی وەك حـیزبی دێموکـرات، پێویستە لە لایەك بـە داییـم بـیروبڕواو مەبەسـتەکانی خـۆی بەرێتـە نێـو خـەڵكو بڕیارەکانی بە خەڵك ڕابگەیەنێ، لەم لاشەوە نەزەری خــەڵ‌و بـیروڕای گشـتی لـە سەر ڕەوتی جووڵانەوەو لە سەر بڕیارو کردەوەکانی حـیزب وەربگـرێو بیانکاتـە ڕێنوێن بۆ خۆی کە وەسیلەی ئەم کارە "ڕێکخراوە".

لە سەرانسەری کوردسـتاندا خـەڵکی کوردسـتان بـە داییـم کەسـانێك لـە نێـو خـۆی هـەڵدەبژێرێو دەیـانـنێرێ هــەتا ببنــە پێشــمەرگە، چــەکی شــەرەفو سەربەرزی بە دەستەوە بگرنو بۆ ڕزگاری خەبات بکەن، ئەفرادی بە بیروبـاوەڕو لێزان ڕەوانە دەکا هەتا وەك کادری سیاسی بڕیـاری سیاسـی بـدەن، هەڵوێسـتی سیاسی بگرنو حیزب بەڕێوە بەرن. بێجگە لەوە دیارە خەڵك بـە داییـم ئاگـاداری لەو ڕۆڵە هەڵبژێراوانەی خۆی دەکا، یارمەتییان دەدا، لە باوەشی خۆیدا جێگاو ڕێگای بۆ دابین دەکا، بژیویان پێ دەگەیەنێ، ئاگادارییان لە سەر وەزعی دوژمن بۆ کۆ دەکاتەوە، خەڵك لە لایەکی دیکە بە داییم نەزەرەکانی خۆی وەك ڕێنوێنی بۆ ڕێبەرایەتیی حیزب دەنێرێو بـە گشـتی بـە حـیزب دەڵـێ چ بکـاو چ نـەکاو چ باشەو چ خراپە، چ هەڵوێسـتێك بگـرێو چ شـێوەیەك بـۆ درێـژە پێدانـی خـەبات ڕەچاو بکا. هەروەها خەڵك چاوەڕوانە بزانێ لە بەرامبەردا ڕێبەرایـەتیی حـیزب چ بڕیارێکی لە سەر فلان مەسەلەی تایبەتی داوە، چ ڕێنوێنییـەکی بـۆ ئـەو هەیـە، وەزع چۆن دەبینێو بۆ درێژەدانو بە سەرکەوتن گەیاندنی خەبات چی پێویستە.

هەروەك دەبینین هەمووی ئەوانەی ئیشارەمان پێ کردنو زۆر شـتی دیکـەش وەك جەرەیانێکی دوو لایەنە وایە کە لە کۆمەڵانی خەڵکـەوە بـەرەو ڕێبەرایـەتیی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جووڵانەوەو لە بەڕێوەبەرایەتیی جووڵانەوەڕا بەرەو خـەڵك دەچـێ. بەمـە دەڵێـن ڕێكخـراو. یـانی ئـەم كارانـەو ئـەم جەرەیانـە دوو لایەنـەو دوو سـەرەیە، ئـەركی ڕێكخراوو تەنانەت دەتوانین بڵێین خودی "ڕێكخراو"ە.

كەوابوو نیسبەتی هەر حیزبێكی سیاســی بـە نیسـبەتی هـێزی ڕێكخراوەكـەی یانی تەشكیلاتەكەیەتی، بە شەرتێك كە ئەو ڕێكخراوە بۆ ئەو ئەركـە ئەساسـییە بێ كە باسمان كرد. یانی بۆ پێوەندی لەگەڵ كۆمەڵانی خـەڵك. ئەگـەر قبووڵمـان بێ كە هێزی جووڵانەوە لە خەڵكەوە سەرچاوە دەگرێ، ڕێكخـراو جۆگەیەكـە كـە ئەو هێزە وەك ئاوێكی ڕوون بۆ لای ڕێبەرایەتیی جووڵانەوە دێنێ.

ئەمەیە فـەرقی ئەساسـیی جووڵانەوەیـەكی بـە هـێزی گـەلی لـە لایـەك لەگـەڵ ڕێبەرایەتی‌یەكی تاكە كەسی‌و خێڵەكی كە هەر بڕوای بە ڕێكخراو نیەو لە لایــەكی دیكە لەگەڵ ڕێبەرایەتی‌یەكی دوور لە گەلی كە بە ڕواڵەت بڕوای بە ڕێكخراو هەیە، بەڵام نەك بۆ پێوەندیی لەگەڵ كۆمەڵانی خەڵك.

ئەم وتارە ڕێكەوتی ١٣٦٥/٩/١٨ لە رادیۆ دەنگی كوردستانی ئێرانەوە بڵاو كراوەتەوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پێوەندیی دێمۆکراسی لەگەڵ نەزم و دیسیپلین

لە ڕاگەیەندراوی دەفتەری سیاسیی حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێراندا سەبارەت بە کۆبوونەوەی بەرینی کۆمیتەی ناوەندیی حیزب هاتوە کە کۆمیتەی ناوەندی خەبات و تێکۆشانی هێزی پێشمەرگە لە یەکساڵی رابردوودا بە یەکێك لە شانازییەکانی حیزب دەزانێ. لە ڕاستییشدا خەباتی هێزی پێشمەرگە لە ساڵدا بە حەق جێگای سەرفیرازیو سەربەرزی نەك هەر بۆ حیزب، بەڵکوو بۆ هەموو خەڵکی شۆڕشگێری کوردستان و تەواوی گەلانی ئازادیخوازی ئێرانە. زەبری پەیتا پەیتای پێشمەرگەکان لە پەیکەری هێزەکانی ڕێژیم و گرتن و تێکدانی ئەو هەموو پایەگایانەی ڕێژیم نیشانی دا کە پێشمەرگەکانی کوردستان چەند نەبەزو تا چ ئەندازە شۆڕشگێرو لێوەشاوەن.

بەڵام هۆیەکانی ئەساسیی ئەم سەرکەوتنانەی هێزی پێشمەرگە چین؟

کۆمیتەی ناوەندیی حیزب لە کۆبوونەوەی خۆیدا ئەم هۆ ئەساسییانەی لە ٣ شتدا کۆ کردوەتەوە: یەکەم هەڵسووڕیو چالاکی. دووهەم: نەزمو دیسیپلین، یانی ڕێکوپێکی. سێهەم: پشتیوانیو یارمەتیی خەڵکی خەباتگێڕی کوردستان. هەرکام لەم هۆیانە جێگای ئەوەن کە بە وردی شی بکرێنەوەو بە درێژی باسیان لە سەر بکرێ بۆ ئەوەی هەموومان باش لێیان حاڵی بین و تایبەتمەندییە بەهێزو لاوازەکانی جووڵانەوەکەمان بناسین و لە گۆڕەپانی خەباتدا کەڵکیان لێ وەربگرین.

لێرەدا ئێمە باس لە سەر خاڵی یەکەم یانی "هەڵسووڕیو چالاکی"ی پێشمەرگە بە پێویست نازانین. هەلومەرجی تایبەتیی شەڕی پارتیزانی بە ناچار

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پێویستیی بە هەڵسووڕ بوون هەیە. پێشمەرگەکانی کوردستان نیشانیان داوە کە لە باری بیروبڕواوە ئەوەندە قایمن کە هەم سەختیو دژواریی هاتوچۆو ڕێرۆیشتنی داییمو هەڵسووڕان تەحەممول دەکەن و هەم خۆیان زوو لەگەڵ هەر ئاڵوگۆڕێك کە لە وەزعی شەڕو خەباتدا پێك دێ، ڕێك دەخەن.

بەڵام لە سەر دوو خاڵەکەی دیکە یانی "نەزمو دیسیپلین"و "پشتیوانیی خەڵك" هەروەك گوتمان باسو روون کردنەوە پێویستە.

لە پێشدا با ئیشارە بە نەزمو ڕێکوپێکی بکەین. گومانی تێدا نیە کە لە هەر کارێکدا نەزمو دیسیپلین پێویستی‌یەکی هەرە ئەساسی‌یە، بە تایبەتی لە کاری نیزامیو پێشمەرگایەتی‌دا. هەموو پێشمەرگەیەکی تەنانەت زۆر کەم ئەزموونیش دەزانێ کە چووکترین غەفڵەتو کەمتەرخەمی لە کاری پێشمەرگایەتی‌دا مومکینە بە نرخێکی زۆر گران، یانی بە قیمەتی گیانی پێشمەرگە تەواو بێ. زەمانی ئەوە نەماوەو نیە کە پێشمەرگە هەروا بە بێ نەخشەو بەرنامە شەڕ بکا، هەڵمەت بەرێتە سەر دوژمن یان لە ئاخردا پاشەکشە بکا. هەموو عەمەلیاتێکی پێشمەرگە بە تایبەتی لە هەلومەرجی دەقیقو دژواری پارتیزانی‌دا پێویستە لە پێشدا بە وردیو بە جوانی بەرنامەی بۆ دابڕێژرێ، بۆ هەر کەس ئەرکی روونو تایبەتی دیاری بکرێو مەسئوولییەتی هەرکەس، لە فەرماندە ڕا هەتا پێشمەرگەیەکی سادە مەعلووم بێو هەموو لەبەر چاوی بگرن. ئەمە بە گشتی بریتی‌یە لە نەزمو ڕێکوپێکی.

مەسەلەیەکی زۆر گرینگ کە لەم بەینەدا پێویستە روون بکرێتەوە، پێوەندیی دێموکراسی لەگەڵ نەزمو دیسیپلینە. زۆر کەس وا بیر دەکەنەوە کە دێموکراسیو نەزمو دیسیپلین پێکەوە ناسازێن، چونکە گۆیا نەزمو دیسیپلین یانی دیاری‌کردنی فەرماندەو فەرمانبەر. یەکێك دەبێ دەستوورو فەرمان بداو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

یەكێكی دیكە ئەو دەستوورە وەربگرێ‌و فەرمانەكەی بەرێوە بەرێ‌و، ئەمە یانی دیكتاتۆری كە دژی دێموكراسی‌یە.

بەڵام كەسانێك كە ئاوا بیر دەكەنەوە لە راستی‌دا لە مانای دێموكراسی تێنەگەیشتوون. دێموكراسی بە هیچ جۆر بە مانای تێكەڵ پێكەڵی‌و كەس بە كەسی نیە. بە پێچەوانە دێموكراسیی راستینی‌و نەزمو رێكوپێكی دوو شتن كە بە تەواوی پێكەوە بەستراونەوە، چونكە ئەگەر دێموكراسی بەو مانایە بگرین كە هەموو كەس خۆی لە نەزمی مەوجوود دا بە بەشدار بزانێ، دیارە رێزدانان بۆ ئەو نەزمەش دەبێتە ئەركی هاوبەشی هەموو كەس. بە وتەیەكی دیكە ئەگەر لە كۆمەڵێكدا هەموو ئەندامان بڕوایان بەوە هێنابێ كە هەر كامەی ئەركێكیان لە سەر شانەو پێویستە بۆ ڕاگرتن‌و گەشەپێدانی كۆمەڵەكەیان ئەو ئەركە بە جوانی بەرێوە بەرن، ئەوە دەبێتە لەبەر چاو گرتنی نەزمو دیسیپلین لە كۆمەڵێكی دێموكراتی‌دا. لە دێموكراسی‌دا هەر مەسەلەیەك هەبێ دەخرێتە بەر باس‌و نەزەری هەموو ئەندامانی كۆمەڵ تا ئەو جێگەی مومكینەو پێویستە نەزەری هەركەس لە بارەی ئەو مەسەلەیەدا وەردەگیردرێ‌و پاشان بە لەبەرچاوگرتنی هەموو نەزەرە جۆراوجۆرەكان سەرەنجام بڕیارێك دەدرێ كە زۆربەی دەنگی لەگەڵ بێ. ئینجا ئەگەر چەند كەسێكیش كەوتنە بەر كەمایەتی‌یەوەو نەزەرەكەیان لە لایەن زۆربەوە رەد كرابێتەوە، بە پێی ئەسڵی ئەساسیی دێموكراسی یانی "تبعیت" كردنی كەمایەتی لە زۆرایەتی "اقلیت" لە "اكثریت"، نەزەری زۆربە قبووڵ دەكەن‌و بەرێوەی دەبەن. لە نیوەی كارەكەش‌دا بەهانە دەرهێنان مانای نابێ‌و كارەكە تا تەواو بوون بە پێی رەسمو قاعیدەی دیاریكراو بەرێوە دەچێ، یانی بە كورتی بڕیارەكە لە رێگای دێموكراتیانەوە دەدرێ‌و پاشان لە رووی نەزمو دیسیپلینەوە هەر كەس ئەو بڕیارە بە گوێرەی ئەو ئەركە تایبەتی‌یەی بۆی دیاری كراوە، بەرێوە دەبا.

ئەمە بە رێوشوێنی كار لە حیزبێكی وەك حیزبی دێموكراتدا كە هەم ناوی دێموكراتەو هەم نێوەڕۆكی، یان ئەگەر دروستتر بڵێین نێوەرۆكەكەی

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دێموکراتەو هەر بۆیە ناویشی دێموکراتە، هەموو کەس دەزانێ بۆچی هاتۆتە ڕیزی خەبات؟ یانی بەشداریی هەر ئەندامێکی حیزب لە کارێکی سیاسیی هەرە بەرز ڕا بگرە هەتا پێشمەرگەیەکی ساکار لە خەباتو تێکۆشاندا بەشدارییەکی دڵخوازەو کەس بە زۆریو لە ترسان نەهاتۆتە ڕیزی خەبات. جا دیارە لە ڕێکخراوێکی ئەوتۆدا پێویستە هەموو کەسیش بە زانایيو ئاگادارییەکی تەواوەوە ئەرکی پێ ئەسپێردراوی بەڕێوە بەرێو ئەمە دەبێتە نەزمو دیسیپلینی ئاگاهانە کە لە هەموو نەزمو دیسیپلینێکی دیکە باشترو قاییمترە.

یەکێك لە ڕۆژنامەنووسانی ئورووپایی کە لە بەهارو هاوینی ئەمساڵدا سەری لە کوردستان داوەو زۆر لە بنەکەکانی پێشمەرگەی حیزبی دێموکراتی دیتوە، دەنووسێ: ئەوەی بۆ من زۆر سەیر بوو ئەوە بوو کە دەمدیت لە بنکەی پێشمەرگەکانی حیزبدا ئازادییەکی تەواو هەیەو هەموو پێکەوە وەك برا دەژین، بە جۆرێك کە زۆر بە زەحمەت دیاری دەکا کێ مەسئوولەو کێ ئەندامی سادەیە. بەڵام هەر ئەو پێشمەرگانە لە حاڵی کارو ئەرکەکانیاندا زۆر بە ڕێکوپێکیو بە نەزمو دیسیپلینێکی نموونەوە کار دەکەنو هەر کەس زۆر بە جوانیو بە دڵخۆشی ئەمری مەسئوولی سەرەوەتری بەڕێوە دەبا.[. . .] بەڵام لێرەدا هەر ئەوەندە دەڵێین کە ئایا ئەوە بۆ حیزبی دێموکرات، بە تایبەتی بۆ پێشمەرگە نەبەزەکانی حیزب جێگای شانازی نیە کە ڕۆژنامەنووسێکی بێگانە ئاوا ڕێز بۆ دێموکراسیو لە عەینی حاڵدا نەزمو تەرتیب لە نێو حیزبی ئێمە دابنێ؟ ئاکامی ئەو ڕێکوپێکییە، یان دروستتر بڵێین ئەو ڕێکوپێکییە دێموکراتییەش لە سەرکەوتنەکانی هێزی پێشمەرگەدا دیارەو پێویست ناکا دووپاتیان بکەینەوە.

ئەم وتارە ڕێکەوتی ١٣٦٥/١٠/٩ لە ڕادیۆ دەنگی کوردستانی ئێرانەوە بڵاو کراوەتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چەند قسەیەك
لەگەڵ موعەللیمەکانی کوردستان

پێمان وایە ئەم راستییە کە: "لە هەلومەرجی ئێستای ئێران‌و بە تایبەت کوردستاندا بێ لایەنی‌و بێتەفاوەتی هیچ مانایەکی نیە"، هەرچەندە دووپات بکرێتەوە هێشتا هەر کەمە. لە لایەك رێژیمێکی سەرەڕۆ کە بە چاوی لانی کەم هەزار ساڵ لەمەو بەرەوە دەڕوانێتە دنیاو ئینسان‌و کۆمەڵگای ئینسانی، لەگەڵ دێموکراسی بە تەواوی بێگانەیەو هیچ جۆر ئازادی‌یەکی سیاسی، ئابووری، فەرهەنگی، کۆمەڵایەتی‌و شەخسی بۆ هیچ کەس ناناسێ. لەم لایەش کۆمەڵانی بەرینی گەلانی ئێران کە بە دڕندانەترین شێوە کەوتوونەتە ژێر فشارو زەبروزەنگ، هەموو مافێکیان خراوەتە ژێر پێ‌و رۆژ نیە سەدان‌و هەزاران کەسیان لە کوشتارگا جۆراوجۆرەکاندا نەکرێنە قوربانیی هەواو هەوەسی ئاخوندەکان.

لە بەرامبەر ئەم وەزعەدا بێ لایەنی‌و بێ تەفاوەتی یانی چی؟! هەر کەس کە خۆی پێ ئینسانەو نەفەس دەکێشێ، بێگومان‌و بە ناچار دەبێ لە بەرامبەر بەشێك کە هەموو ژیانی دەگرێتەوە هەڵوێست بگرێ. بە وتەیەکی دیکە هەڵوێست گرتن لە هەلومەرجی ئەمڕۆدا نەك شتێکی شۆرشگێرانە، بەڵکوو شتێکی زۆر ئاسایی‌و دەتوانین بڵێین ناچارییە. کەوابوو لە جووڵانەوەیەکی گشتی کە ئەمڕۆ بۆ رزگاری لە چنگ سەرەڕۆیی کۆنەپەرستانە لە کوردستاندا لە گۆڕێ دایە هەموو خەڵکی کوردستان دەبێ هەڵوێست بگرن کە ئەم هەڵوێستە بەبێ شك لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لایـەن هـەر کەسێکەوە کـە چووکترین هەستی ئینسـانیو ئـازادیخوازیی هــەبێ بریتیـیە لە بەشداری لە خەباتو بەربەرەکانی بە دژی ڕێژیمـی ڕەشـی ئـاخوندی. ئەمڕۆ لە کوردستاندا خەبات بۆ ئازادیو دێموکراسـی لـە پلـەی هـەرە بـەرزو لـە شێوەی هەرە شورشگێرانەی خۆیدا کە بریتیـیە لە خەباتی چەکدارانە لە گـۆڕێ دایە، بەڵام ئاشکرایە کە بۆ هەموو خەڵکی کوردستان ناگونجـێ بـەم شـێوەیە لـە خەباتدا بەشداری بکا. چونکە بەشداری لە خەبات بەم شێوەیە بێجگە لـەوە کـە پێویسـتیی بـە گەیشـتن بـە ئـاخرین پلـەی شورشـگێریو بـە فیداکـاریو لــەخۆ بردوویی‌یـەکی تـەواو هەیـە، لـە بــاری وەزعــی جیســمیو هــەروەها لــە بــاری هەلومەرجی ژیانیشەوە هێندێك تایبەتمەندی پێویستە کە لە هەموو کەسدا نیـە. هـەر بۆیـە هـەموو کـەس خـەباتی چەکدارانـەی بـۆ نـاکرێ، بـەڵام دەتوانــێ بـە شـێوەیەکی دیکـە لـەو خەباتـەدا بەشـداری بکـاو ئـەرکی خـۆی بـەش بـە حـاڵو ئیمکاناتی خۆی لەم پێیەدا بە ئەنجام بگەیەنێ.

هەر وەك زۆر جار گوتوومانە شێوەکانی خـەباتی غـەیرە چـەکداری ئـەوەندە زۆرو جۆراوجـۆرن کـە لـە یـەك یـان چـەند وتـاری رادیۆیـیدا نـە دەگونجـێو نـە ئیمکانی هەیە باسیان بکرێ. هەر ئینسانێك کە بیهەوێ ئەرکی خۆی لەم بارەیەدا بە ئەنجام بگەیەنێ، دیـارە لـە لایـەك وەزعـی تایبـەتی خـۆیو لـە لایـەکی دیکـە هەلومـەرجی تایبـەتی هەڵدەسـەنگێنێو ئینجا لـــە ڕووی ئەمانـــەوە هەڵوێســـت دەگـرێو ئیقـدام دەکـا. کـەوابوو لـە یـەك ڕوانگـەوە شـێوەکانی خـەباتی غـەیرە چەکداری بە ئەندازەی ئینسـانەکانو بـە ئـەندازەی هەلومەرجـە جۆراوجۆرەکـان ڕەنگاورەنگنو دیاری کردنیان لە پێشترداو لە لایەن ئێمەوە مومکـین نیـە. بـەڵام هێندێك ئوسووڵو قاعیدە هەن کە گەیشتنو لەبەر چاو گرتنو بەڕێوەبردنیان بۆ هەموو کەس یان بۆ لانی کەم زۆری خەڵك لە زۆربەی هەلومەرجەکاندا دەگونجێ کە ئێمە تێکۆشاوین لـە وتارەکانمـاندا باسـیان بکـەینو بیانخەینـە بـەرچاو. بـۆ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نموونە هێندێك كارو شوغڵ هەن كە خاوەنی هێندێك تایبەتمەندین‌و خاوەنی ئـەم شوغڵ‌و كارانە دەتوانن نەخشێكی گرینگ‌و بەرچاو لـە خـەباتی گشـتی‌و هـاندانی خەڵك بۆ بەربەرەكانی لەگەڵ دوژمندا بگێڕن. لـە نێـو ئەوانـەدا شـوغڵی پـیرۆزی موعەللیمی‌و مامۆستایەتی یەكێك‌و دەتوانین بڵێین گرینگ‌ترینیانە.

موعەللیمان بە گشتی لە نێو هەموو كۆمەڵێكدا، بە تایبـەتی لـە نێـو كۆمـەڵی كوردەواری‌دا لەو كەسانەن كە بە رووناكبیری شورشـگێر نـاودەبرێن‌و حیسـابیان لە سەر دەكرێ. هۆی ئەمەش روونە: موعەللیم‌و مامۆستا دەبێ خوێنـدەوار بـێ‌و شت بزانێ‌و بیر لە مەساییل بكاتەوە هـەتا بتوانـێ ئـەركی مامۆسـتایەتیی خـۆی ئەنجام بداو شاگردان‌و قوتابی‌یەكانی پـەروەردە بكـا، یـانی موعوللیـم بـە ناچـار هەلومـەرج‌و كەرەسـەی رووناكبـیریی لـە دەسـت دایـە. لـە لایـــەكی دیكەشـــەوە موعەللیمان كەسانێكن كە داهـاتێكی كـەمیان هەیـە، یـانی بـە گشـتی لـە چینـی دەوڵەمەند نین‌و داهاتێكی ئەوتۆشیان نیە كە پێی دەوڵەمـەند بـن. لـە نەتیجـەدا ئاگاداری وەزعی ژیانی چین‌و توێـژە موحتـاج‌و دەسـتكورتەكانی كۆمـەڵن. ئەمـە وێڕای ئەوە كە موعەللیم لەگەڵ شۆڕشـگێرترین‌و بـە هەسـت‌ترین توێـژی كۆمـەڵ یـانی لاوان سـەروكاری هەیـە، دەبێتـە هـۆی ئـەوە كـە موعوللیمـەكان هەسـتی شورشگێری‌یان زۆر تێدا بێ‌و لەگەڵ بیروڕای شورشگێرانە بە داییم لـە پێوەنـدی‌دا بـن. هـەر بۆیـە موعـەللیمانی راسـتەقینە بـە گشـتی رووناكبـیری شۆڕشـگێر بـە حیساب دێن.

بەڵام ئەو رووناكبیرە شۆڕشگێرانە هەروەك گوتمان خاوەنی تایبەتمەندی‌یەكی زۆر گرینگن‌و ئەویش ئەمەیـە كـە ئیمكـانی كـارو كـردەوەی شۆڕشـگێرانەیان لـە رادەیەكی هەرە بەرزدا بۆ فەراهەمە، چونكە لەگەڵ لاوان بەرەو روون كە هەروەك دەزانین شۆڕشگێرترین‌و بە هەسـت‌ترین توێـژی كۆمـەڵن‌و توانـاو ئامادەیی‌یـەكی یەكجار زۆریان بۆ كارو كردەوەی شۆڕشگێرانە هەیە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەمانەی بە گشتیو بە کورتی لە سەر تایبەتمەندییەکانی شوغڵی موعەللیمی باسمان کرد، ئەرکێکی زۆر قورسو گران دەخاتە سەرشانی موعەللیمە بەڕێزەکان.

لە پێش هەموو شتێکدا شاگردو قوتابی چاو لە رەفتارو ئەخلاقی مامۆستاکەی دەکا. ئەگەر موعەللیمو مامۆستا ئینسانێکی بە شەخسییەتو شۆڕشگێر بێ، ئەمە لە ئاکارو کردەوەکانی رۆژانەیدا دەردەکەویو بۆ قوتابییەکان دەبێتە سەرمەشقو نموونە. موعەللیمەکانی کوردستان ئەگەر سەر بۆ رێژیم دانەنوێننو لە بەرامبەر نۆکەرانو دەستو پێوەندەکانی رێژیمدا هەڵوێستی وا بگرن کە لێوەشاوەی شەخسییەتی موعەللیمی بێ، گومانی تێدا نیە کە شوێنێکی زۆر لەبارو باش لە سەر شاگردە لاوەکانیان دادەنێن. ئەم کارە بە دەیانو سەدان شێوە لە لایەن موعەللیمە بە شەخسییەتو بەشەرەفەکانەوە دەتوانێ ئەنجام بدرێ. لە بەشداری‌نەکردن لە شانۆگەرییەکانی رێژیمڕا بگرە هەتا بێ ئێحترامیو وەلانانو بایکوت کردنی نۆکەرانو جاسووسانی رێژیم کە لە مەدرەسەکاندا هەن.

پاشان دیارە مامۆستاکان بە داییم لەگەڵ قوتابییەکانیان قسە دەکەنو شتیان فێر دەکەن، هەر بۆیە کێ باشتر لە مامۆستایەکی بە شەرەفی شۆڕشگێر دەتوانێ شاگردان بە بیروباوەڕی شۆڕشگێرانەوە بار بێنێو بۆ کاروکردەوەی شۆڕشگێرانەو نیشتمانپەروەرانە هانیان بدا؟

ئێمە دیارە بە پێویست نازانین لەم بارانەوە زۆر لەگەڵ مامۆستا بەڕێزەکان بدوێین، قسەیەکی بەناوبانگە کە دەڵێ: "بۆ عاقڵان ئیشارەیەك بەسە". موعەللیمە بە شەخسییەتو بەڕێزەکانیش بێگومان زۆر عاقڵنو لە مانای ئەم "ئیشارانەی" ئێمە باش تێدەگەنو، مەبەستمان لەم ئیشارەیە تەنیا ئەوەندە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بوو کە وەبیریان بێنینەوە جووڵانەوەی شۆڕشگێرانەی کوردستان لە هەلومەرجی ئێستادا تا چ ئەندازە چـاوی هیـواو هۆمێدی بڕیوەتـە مامۆسـتا بەشـەرەفەکان. ئەرکی دیکە بۆ خۆیان باشتر دەزانن ئەنجامی بدەن.

ئەم وتارە ڕێکەوتی ١٣٦٥/١٠/٣٠ لە ڕادیۆ دەنگی کوردستانی ئێرانەوە بڵاوە کراوەتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دێموکراسیو سوسیالیزم

ئەو جەرەیانانەی ئەم ڕۆژانە لە چیندا ڕادەبرن لە زۆر بارەوە جێگای سەرنجو لێکۆڵینەوەن، بەڵام بە تایبەت لە دوو بارەوە گرنگییەکی زۆریان هەیە. یەکەم لەو بارەیەوە کە چین پڕحەشیمەتترین وڵاتی دنیایەو بە تەنیایی نزیکەی یەك لە ششی تەواوی حەشیمەتی دنیای لە خۆیدا کۆ کردۆتەوە. هەر بۆیە هەر ئاڵوگۆڕێکی گرینگ کە لەو وڵاتە گەورەو پڕحەشیمەتەدا رووبدا راستەوخۆ یەك لە ششی حەشیمەتی دنیاو، دیارە ناڕاستەوخۆ باقیی حەشیمەتی دنیاش دەگرێتەوە.

دووهەم لەو بارەیەوە کە چین وڵاتێکی سوسیالیستییەو ئەو جەرەیانانە ئەمرۆ لە چیندا ڕادەبرن، لە راستیدا بریتین لە کێشەو باس لە سەر نێوەرۆكو ئاکامی سوسیالیزم یان بۆچوونو تێگەیشتن لە سوسیالیزم. ئەمەش شتێکە کە بێگومان هەموو خەڵکی دنیا دەگرێتەوە، چونکە سوسیالیزم ئامانجی ئێستاو دوارۆژی میلیونهاو میلیاردها کەس لە ئەفرادی بەشەر لە دنیای ئەمرۆ دایە بۆ رزگاری لە چەوسانەوەو بۆ پێکهێنانی کۆمەڵێکی یەکسانو دادپەروەرانەی ئینسانی.

هەروەك دەبینین حکوومەتی سوسیالیستیی چین ئەمرۆ لە بەرامبەر جووڵانەوەی رەخنەگرانەی دانیشجوویانو خوێندکارانی دانیشگای "پکن" پێتەختی ئەو وڵاتەدا بە ئاشکرا دەستەوەستان ماوەتەوە. ڕەخنەو دەربڕینو ناڕەزایەتیی دانیشجوویان چەندین مانگە بە شکڵو شێوەی جۆراوجۆر درێژەی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەیەو، لەم ئاخرانەدا شكڵی مـانگرتن لـە خـواردنو دانیشـتن لـە مـەیدانی هـەرە گەورەی ئەو شارەی بە خۆیەوە گرتوە. چەند ڕۆژ لەمەوبەر سەرۆك وەزیری چین بڕیاری دا كە لە شاری پێكەندا حكوومەتی نـیزامی ڕابگـەیندرێو دانیشـجوویانی مانگر ئەگەر بە مەیلی خۆیان نەڕۆیشتن، بە زۆر لەو مەیدانە وەدەر بنرێن. بـەڵام ڕاگەیاندنی ئەم بڕیارە دەست بەجێ لەگـەڵ رەخنـەو بەربـەرەكانیی ژمارەیـەكی زۆر لە خەڵكی ئاسایی بەرو ڕوو بوو، بە جۆرێكە كە خەڵك سەر ڕێگای سەربازانی ئەرتەشـیان گـرتو لـە دەوروبـەری دانیشـجوویانی مـانگر لـە مـەیدانی گـــەورەدا دیوارێكی گەورەی ئینسانییان پێك هێناو سەرتاسەری شــەوەكانو ڕۆژەكـان لـە دەرەوە مانەوە بۆ ئەوەی ئەرتەش نەتوانێ هێرش بەرێتە ســەر دانیشـجووەكان. هەڵوێستی ئەرتەشی چینیش لەم بەینەدا جێگـای سـەرنجی تایبەتیـیە. وادیـارە ئەرتەش كە تا ئێستا بە تەواوی ئەرتەشێكی گەلی بووەو هیچ كاتێك بەرەو ڕووی خودی هاووڵاتیانی چینی ڕانەوستاوە، ئێستاش نایهەوێ ببێتــە گۆپـاڵی دەسـتی حكوومەت بۆ سەركوت كردنی خەڵكو هەر بۆیە سەرەڕای ئەوە كە چــەند ڕۆژ لـە ڕاگەیاندنی حكوومەتی نیزامی ڕادەبرێو، سەرەڕای ئەوە كـە سـەربازان ئامـادەو تەیار لە هەموو جێگا گرینگەكانو كووچـەو شـەقامە ئەساسـییەكانیاندا جێگـیر بوون، بە وریاییو وشیارییەكی تــەواوەوە خۆیـان لـە تێـك هـەڵچوونی توندوتیـژ لەگەڵ دانیشجوویانو خەڵكی پشتیوانیكەر لە دانیشجوویان بە جۆرێك كـە ببێتـە هۆی خوێنڕێژیو سەركوتكەری، پاراستوە.

داخـوازی دانیشـجوویان، كـە لـە ڕاستیدا دیـارە داخـوازی بەشـێكی زۆر لـــە خـەڵكی چینـەو هـەر بۆیەشـە حكوومـەت لـە بەرامبـەریدا ئـاوا دەستەوەســتان ماوەتەوە ئازادیو دێموكراسییە. دانیشجوویانی چینی كە بوونە زمانی بەشــێكی زۆر لە خەڵك هاوار دەكەن كە ئاڵوگۆڕ لە وەزعی ئابووریی چیندا كە بـە تایبـەتی

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نزیکەی ١٠ ساڵ دەبێ بە شێوەیەکی جیددی لە لایەن حکوومەتی سوسیالیستیی چین دەستی پێ کراوە، بەڕێوە دەچێ، دیارە شتێکی زۆر باشە. بەڵام ئاڵوگۆڕی ئابووری بە تەنیایی بەس نیەو لەگەڵ ئاڵوگۆڕ لە وەزعی سیاسیی نێوخۆییشدا تێکەڵ بێ، یانی ئازادیی سیاسیو دێموکراسییش بە خەڵك بدرێ. یانی چینییەکان بەم جۆرە جارێکی دیکەش بە روونی نیشان دەدەن کە: لە لایەك باشتر کردنی وەزعی ئابووریو ژیانی خەڵك بە بێ ئازادیو دێموکراسی کە دەبێتە هۆی بەشداریی دڵخوازانەو گەرمو گوڕی خەڵکی وڵات لە تێکۆشانی ئابووریدا بە تەواوی سەرناکەوێ. لە لایەکی دیکەش مرۆڤ دەتوانێ کەمو کوڕیو گیروگرفتی ئابووری لە ژیاندا تەحەممول بکا، بەڵام ناتوانێ بە بێ ئازادی بژی. بە وتەیەکی روونتر تەنیا پڕ کردنی زگی برسی هەموو دەردێکی ئینسانی دەرمان ناکاو، ئینسانی دەستو پێ زنجیر کراوو بێ بەش لە ئازادی تەنیا بە خاتری ئەوە کە لە برسان نەمرێ حازر نیە واز لە ئازادیی خۆی بێنێو، لە خەبات بۆ رزگاریی خۆی دەست هەڵگرێ. جەوهەری ئەسڵیی گیروگرفتی ئەمڕۆی چین هەمان مەسەلەی "دێموکراسی" لە سوسیالیزم دایە. گومانی تێدا نیە کە کاربەدەستانی حیزبیو حکوومەتی لە چیندا لە بەرامبەر جووڵانەوەی دێمۆکراسیخوازیی دانیشجوویانی چینیدا پێ لە سەر ئەو هەموو دەسکەوتە دادەگرن کە نیزامی سوسیالیستی لە ماوەیەکی نزیك بە چل ساڵدا بۆ خەڵکی چین بە دیاریی هێناوە. ئەمە دیارە شتێکی روونو حاشاهەڵنەگرە. کاتێك لە ساڵی ١٩٤٩ی زایینیدا یانی چل ساڵ لەمەوبەر لە ئاکامی خەباتی شێلگیرو قارەمانانەی خەڵکی چیندا بەڕێوەبەرایەتیی حیزبی کمونیستی چینو بە رێنوێنیو سەرپەرستیی "مائوتسەتۆنگ" حکوومەتی سوسیالیستیی لە چیندا راگەیەندرا، چین وڵاتێکی گەورەی بێ سەرەوبەرە، هەژارو رووت، رۆخاوو وێرانو، ژێردەستو چەوساوە بوو. چین کە یەکێك لە کونترین وڵاتانی جیهانو، چینییەکان لە باری "تمدن"و عیلمو سەنعەتەوە یەکێك لە بەناوبانگترینو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پڕشـــانازیترین گـــەلانی جیـــهانن، لـــە وەزعێكـــی زۆر شـــپرزەدا دەژیـــان، شەخسییەتیان بـە هـۆی داگیركـەرانو چەوسـێنەرانی ئوروپـایی‌و ئـــەمریكایی‌و ژاپونی‌یـەوە لـە ژێـر پـێ نرابـووو وڵاتەكـەیان دابـەش دابـەش بـوو. نـیزامی سوسیالیستی لە ماوەی ئەو چل ساڵەدا هەمووی ئەو كەموكوڕیانەی تا ڕادەیەكی یەكجار زۆر لە بەین بردوەو چینی سەر لە نوێ هێناوەتـەوە ریـزی گـەورەترین‌و پێشكەوتووترین وڵاتـانی دنیـا. چـین ئـەمڕۆ وڵاتێكـی سـەربەخۆیە، خـاوەنی شەخسییەت‌و جێگـای تایبـەتی خۆیـەتی، لـە بـارەی چارەنووسـی خـۆیدا بـە سەربەستی‌یەكی تـەواوە بڕیـار دەدا، خـەڵكی چین ئـەمڕۆ لـە دنیـادا سـەربەرزو سەربڵێندن، لە باری ئابوورییشەوە ئیدی لە چینـی ئـەمڕۆدا نـەك هـەر كـەس لـە برسان نامرێ‌و، كەس ژن‌و منداڵی خۆی نافرۆشێ بۆ ئەوەی بۆ خـۆی لـە برسـان نەمرێ، بەڵكوو تا ڕادەیەكی بەرچاو پلەی ژیانی خەڵك چووەتە سـەرو عەداڵـەتی كۆمەڵایەتی لەو چینە بەربڵاوو پڕ حەشیمەتەدا جێگیر بووە. بەڵێ ئەوانە هـەموو ڕاستن‌و هەروەك گوتمان كەس ناتوانێ حاشایان لـێ بكـا. بـەڵام پرسـیار ئەوەیـە كە ئەدی ئەم ناڕەزایەتی‌یە گەورەیەو ئەم شـڵەژاوی‌و ئـاژاوە نێوخۆیی‌یـە چیـە؟ حكوومەتی سوسیالیستیی چین بـە تایبـەتی‌و، هـەموو لایـەنگرانی سوسـیالیزم‌و نیزامی سوسیالیستی دەبێ تێ بكۆشن وەڵامی ئەم پرسیارە بدەنەوە! ئایا ئـەم هـەراو هەنگامـەو ناڕەزایی‌یـــەی ئـەمڕۆی چـین بـە دەسـت دوژمنـانی چـین‌و ئیمپریالیزمی جیهانی‌یەوە وەڕێ كەوتوە؟ ئاشكرایە كە نا. بە وتەیەكی ڕاستتر بێگومان دوژمنانی سوسیالیزم تێدەكۆشن ئاژاوە بنێنەوەو خەڵك بـە دژی نـیزام هان بدەن‌و ئاگری ناتـەبایی خـۆش بكـەن. بـەڵام روونـە كـە هیـچ تووێك ئەگـەر زەویی موناسبی نەبێ، شین نابـێ‌و بـەر نـادا. كـەوابوو هـاندان‌و دەسـتێوەردانی خـاریجی‌و ئیمپریـالیزم‌و سـەرمایەداری شـتێكی فـەرعی‌و لاوەكی‌یـــەو، ئەسـڵی مەسەلە هەر ئەوەیە كە گوتمان. یانی پێویسـتیی هـاورێ كـردن‌و تێكـەڵ كردنـی دێموكراسی‌و سوسیالیزم. خەڵك دیارە نانیان دەوێ، كاریان دەوێ، سەربەخۆیی

وڵاتەکـەیان دەوێ، پێشـکەوتنی عیلمـیو سـەنعەتیـیان دەوێ، بـــەڵام هـــەمووی ئەوانە بە بێ ئازادیو دێموکراسی، بە بێ هەستی قووڵی بەشداریی هـەر فـەردێك لە ئەفرادی وڵات لەم پێشکەوتنانەدا "ناقص"و ناتەواوە.

ڕەوتی گێرەو کێشەو جەرەیاناتی ئەمڕۆی چین جارێ مەعلووم نیە، مومکینە حکوومەتی چین بتوانێ لە ڕێگای زۆرو فشارەوە بـۆ ماوەیـەکی دیکـەش دەنگی ڕەخنە ببڕێو ڕەخنەگران سەرکوتو بێدەنـگ بکـا. بـەڵام گومـانی تێـدا نیـە کـە ئەوە ماوەیەکی زۆر ناخایەنێو داوای دێموکراسی لە وڵاتی سوسیالیستیی چیندا سەرەنجام سەر دەکەوێ. سوسیالیزمو دێموکراسی دوو شتی لێك جیا نـەکراونو شـتێکی زۆر ئاسـاییە کـە ئەگـەر بـە هـەر دەلیلێك لـــە یـەك جیـــا کرابنـــەوە، سەرەنجام یەك بگرنەوە.

ئەم وتارە ڕێکەوتی ١٣٦٧/٣/٤ لە رادیۆ دەنگی کوردستانی ئێرانەوە بڵاو کراوەتەوە.

ڕێژیمی ئاخوندیو
بەربەرەكانی لەگەڵ مەسرەفی مەواددی موخەددیر

ماوەیەكە لە لایەن كاربەدەستانی ڕێژیمی ئاخوندییەوە بـازاڕی تـەبلیغات لـە سەر بەربەرەكانی لەگەڵ مەواددی موخەددیر زۆر گەرم بووە ! بە جۆرێك كـە ڕۆژ نیە شتێكی لە سەر نەگوترێو، لایەنی جۆراوجۆری بەرنامەی دەوڵەت بۆ بەرگری لە كڕینو فرۆشتنی مەواددی موخەددیر لە لایـەن ئـەمو ئـەوەوە باسـی لـە سـەر نەكرێ !

ئاشكرایە كە ئەو هەموو باسو خـواسو تەبلیغاتـە لـە پێـش هـەموو شـتێكدا نیشـاندەری ڕاسـتییەكی زۆر تاڵـە كـە بریتییـە لـە پـەرەگرتنی بێوێنـەی مەسەرەفو بەكار هێنانی مەواددی موخەددیر وەك تریاك، هێرۆئینو شـتی وا لـە ئێراندا. بەڵایەكی زۆر گەورەی كۆمەڵایەتی كـە ڕەواج پـەیدا كردنـی بـەم شـێوە بەربڵاوە یەكێك لە دیارییەكانی ڕێژیمی ئـاخوندی بـۆ خـەڵكی ئێرانـە. ئـەم بـەڵا پڕمەترسـییە لـە مـاوەی چـەند سـاڵی ڕابـردوودا لـە لایـەن هـەموو ڕێكخـراوە سیاسییەكانی ئۆپۆزیسـیۆنو ئـەفرادی مەسئوولەوە لـە بەرامبـەر چارەنووسـی وڵاتەكەماندا گەلێك جار خراوەتە بەر نەزەر. ئێمە بەش بەحاڵی خۆمان زۆر جـار لە سەری قسەمان كردوەو شتمان نووسیوە.

بۆیە هەر هەوڵو تێكۆشـانێك بـۆ بـەرگریو بەربـەرەكانی لەگـەڵ پـەرەگرتنی مەسرەفی مەواددی موخەددیر لە لایەن هەر كەسێكەوە، دەبێ وەك خالێكی باش چاوی لـێ بكرێو بۆ سەركەوتنی هەر گەڵاڵەو بەرنامەیەك كە لەم پێـیـەدا هەیە، پێویستە یارمەتیو هاوكاری بكرێ. بەڵام ئایا ڕێژیمی ئاخوندی بـەو نیوەڕۆكـەوە

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

که هەیەتی‌و بەو دامودەزگا ئیداری‌و نیزامی‌یەوە کە لە دەستی دایە، بــە راستی لـەو دەنـگو هەرایـەدا کـە لـە سـەر بەربـەرەکانی لەگــەڵ مەسـرەفی مــەوادی موخـەددیر وەرێـی خسـتوە سـەداقەتی هەیـەو ئەگـەریش سـەداقەتی هـەبێ، لـە دەستی دێ؟

یەکەمین خاڵی بەرچاو لە هەراوهوریای تەبلیغاتیی رێژیمدا ئەوەیە کە رێژیمـی دژی گـەلی‌و جینایـــەتکاری ئــاخوندی دەیهـــەوێ لــە پــەناو لــە ژێـر پــەردەی بەربـەرەکانی لەگـەڵ مەسرەفی مـەوادی موخـەددیردا تـا ئـەو جێگایـەی بــۆی دەکرێ موخالیفـانی سیاسـی‌و خـەباتگێرانی دژی خـۆی سـەرکوت بکـاو لـە نێـو بەرێ. ئەمە دیارە شتێکی تازە نیـەو لـە بیرمانـە کـە رێژیمـی شـاش بـۆ ئـەوەی دەنگی ئێعدامو کوشـتاری زیندانیـانی سیاسـی لـە دنیـادا زۆر دەنـگ نەداتـەوە، خەباتگێران‌و تێکۆشەرانی رێگای ئازادی بە ناوی قاچاغچیی مەوادی موخــەددیر ئێعـدام دەکـرد. رێژیمـی زەبروزەنگـی ئـاخوندییش بێجگـە لــەم کــارە خــەباتی چەکدارانـەی شورشـگێرانی هێندێـك لـە ناوچـەکانی ئـێران وەك بەلووچسـتان بـە قاچاغی مەوادی موخەددیر ناودەباو دەنگو باسی ئـەو خەباتـە ئازادیخوازی‌یـە بە شێوەی بەربەرەکانی‌و تێکهەڵچوون لەگەڵ قاچاغچیان بڵاو دەکاتەوە!

هەر لەم چەند رۆژەی دوایی‌دا رێژیم رای‌گەیاند کە دەیهەوێ بە قەولی خۆی بۆ بەرگری لە هاتنی مەوادی موخەددیر بۆ نێــو وڵات لـە لای رۆژهـەڵاتی ئێرانـەوە، یانی لە رێگای پاکستان‌و ئەفغانستان را بەشێکی زۆر لــە نـەواری مـەرزیی ئـێران لەگـەڵ ئـەم دوو وڵاتـە بـە تـەواوی چۆل بکـا، یـانی بـــە درێژایــی نزیکــەی ٩٠٠ کیلومیترو بە پانــایی ٥ کیلومیـتر سەرتاسـەری مـەرز چۆل بکـاو نـەهێڵێ کـەس هاتوچۆی پێدا بکا! لـە حـاڵێكدا مەسـەلەی چۆڵکردنـی سـنوورەکانی وڵات لـە خەڵك‌و بەرگری لە هاتوچۆ بـەو سـنوورانەدا ئێسـتا ئیـدی شـتێکە کـە لـە دنیـادا

ناسراوەو هەموو كەس دەزانێ كە مەبەستی سەرەكیی هەر حكوومەتێك كە ئەم كارە بكا ئەوەیە كە پێشی نفووزو هاتوچۆی ئەو خەباتگێڕانە كە لە وڵاتی دراوسێ وەك پایەگا كەڵك وەردەگرن، بگرێ.

هەر لەم پێیەدا كاربەدستانی ڕێژیم رادەگەیەنن كە لە ئۆستانی ئازەربایجانی ڕۆژئاواشدا بەرنامەیەكی بەربڵاویان بە مەبەستی بەرگری لە هاتوچۆی قاچاغچیی مەوادی موخەددیر هەیەو بە قەولی خۆیان دەیانهەوێ لە دەیان "گلوگاه"دا هێز دامەزرێنن كە چاوەدێری بە سەر تێكۆشانو هاتوچۆدا بكا. لە حاڵێكدا كێ هەیە كە نەزانێ لەو بەشە لە ئازەربایجانی ڕۆژئاوادا كە بەم جۆرە باسی لێ دەكرێ بەشێك لە كوردستانە كە ئەمڕۆ خەباتێكی توندوتیژی بە دژی ڕێژیم بۆ ئازادیو دێموكراسیو خودموختاری تێدا بەرێوە دەچێ؟ كەوابوو بەم بەهانەیە ڕێژیم دەیهەوێ بەربەرەكانیی نیزامیی خۆی لەگەڵ جووڵانەوەی رزگاریخوازیی كوردستان بشارێتەوە، چونكە تا ئێستا بە دەیان جار رایگەیاندوە كە جووڵانەوەی بە تەواوی تێك شكاندوەو بە قەولی خۆی لە دژی شوڕش شوێنەوارێك نەماوە، كەچی بە كردەوە جووڵانەوە نەك هەر لە جێگای خۆیەتی، بەڵكوو ڕۆژ بە ڕۆژ پتر خۆی لەگەڵ هەلومەرجی نوێ ڕێك دەخاو زەبری كاریگەر لە هێزەكانی كۆنەپەرستی دەوەشێنێ. یانی بە كورتی هەراو هەنگامەی ڕێژیم لە جیاتی ئەوەی بۆ پێشگیری لە قاچاغی مەوادی موخەددیر بێ، ڕیاكاریو درۆیەكی گەورەیە بۆ شاردنەوەی كردەوەی سەركوتكەرانەو جینایەتكارانەی خۆی بە دژی جووڵانەوەی رزگاریخوازانەی گەلانی ئێران!

ئەمە بە تایبەت كاتێك باشتر دەردەكەوێ كە سەرنج بدەینە قسەی كاربەدەستانی ڕێژیم لە سەر كونترۆڵ كردنو لە ژێر چاوەدێری گرتنی ناوچەكانی نێو قووڵایی خاكی وڵاتیش. بە قەولی ڕێژیم چۆل كردنی نەواری مەرزی بە تەنیایی بۆ پێشگیری لە هاتوچۆی قاچاغچیان بەس نیەو هەر بۆیە دەوڵەت

دەیهەوێ ڕێگاکانی نێو قووڵایی وڵاتیش بە هێزی نیزامی بتەنێ‌و کونتروڵیان بکا.

دیارە ئێستا بۆ ئەم کارە لە ڕۆژهەڵاتی وڵاتدا تەنیا باسی ئۆستانەکانی کرمان‌و یەزد دەکەن، بەڵام ڕوونە کە ئەمە یانی کونتروڵ کردنی ڕێگاکان لە نێو وڵاتدا هیچ چوارچێوەو سنوورێکی ڕوونی نیەو، بەرەبەرە هەموو وڵات دەگرێتەوە. جا ئەمە غەیری تەفتیشی داییمیی خەڵك بە بەهانەی بەرگری لە قاچاغی مەوادی موخەددیر چی دیکەیە؟

سەرەڕای هەموو ئەم خاڵانە کە ئیشارەمان پێ‌کردن‌و گوتمان کە مەبەستیان زۆرتر پیادە کردنی سیستەمێکی بەربڵاوی زەبروزەنگ نواندن‌و تەفتیش‌و سەرکوت کردنی داییمیی خەڵکە هەتا بەربەرەکانی لەگەڵ قاچاغی مەوادی موخەددیر، با وا دابنێین کە ئەوانە هەموویان بەڕاستی تەنیا بۆ بەرگری لە هاتوچۆی قاچاغچیانە، بەڵام ئایا بەم کارانە دەکرێ پێشی قاچاغی مەوادی موخەددیر بە شێوەیەکی کاریگەر بگیرێ؟ ئاشکرایە کە نا. چونکە ڕێژیم بە چ هێزێك‌و بە کەڵك وەرگرتن لە چ ئیمکاناتێك دەیهەوێ بۆ نموونە بە درێژایی ٩٠٠ کیلومیترو بە پانایی ٥ تا ١٠ کیلومیتر سنوورەکان وا کونتروڵ بکا کە کەس نەتوانێ هاتوچۆیان پێدا بکا؟ کارێکی ئاوا نەك هەر لە دەست ڕێژیمی شپرزەو بێ سەرەوبەرەی ئاخوندی نایە، بەڵکوو بۆ ڕێژیمێکی زۆر ڕێکوپێك‌و بەهێزو بە دیسیپلینیش مومکین نیە.

جیا لە مەبەستی سیاسی‌و سەرکوتی موخالیفانی سیاسی‌و خەباتگێڕانی ڕێگای ئازادی‌و دێموکراسی، ڕوونە، بەم جۆرە بەرنامانە کە هەموویان لە خەتی توندوتیژی نواندن لە سەر خەڵك‌و فشارو زەبروزەنگ‌و سەرکوت کردن‌و تەفتیش‌و کوشتاردان هیچ کارێکی کاریگەرو بەرچاو بۆ بەرگری لە ڕەواجی مەوادی موخەددیر بە ئەنجام ناگا. ئەم جۆرە کارانە لە باشترین حاڵەتدا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەتوانێ بڵاو بوونەوەو کڕینو فرۆشتنی مەواددی موخەددیر دژوار بکەنو نرخیان بەرنە سەرتر. بەلام ناتوانن هۆیەکانی ئەسڵیی پەرە گرتنی مەواددی موخەددیر لە بەین بەرن. ئەو هۆیانەی کە رێژیمی ئاخوندی بۆ خۆی عامیلی ئەساسیو بنەڕەتی لە پێك هاتنیان دایە.

ئەم وتارە رێکەوتی ١٣٦٧/١٠/١٠ لە رادیۆ دەنگی کوردستانی ئێرانەوە بڵاو کراوەتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئایا ڕێژیمی ئێران ڕێژیمێكی جەمهووریيە؟

دەنگۆی دەستێوەردانێك لە قانوونی ئەساسیی ڕێژیمدا هەروا بەردەوامە. ئەم دەستێوەردانو گۆڕانە دیارە لە چەندین بارەوە باس دەكرێ. بەڵام لە هەمووان پتر لە بارەی دەسەڵاتو ئیختیاراتی سەرۆك كۆمارو سەرۆك وەزیرییەوەیە. مەسەلەكە بە كورتی ئەوەیە كە دووهەمین دەورەی سەرۆك كۆماریی ئاخوند خامنەیی لە چەند مانگی داهاتوودا تەواو دەبێو بە پێی قانوونی خودی ڕێژیم ناوبراو ناتوانێ جارێكی دیكە لەو پۆستەدا بمێنێتەوەو، كەسێكی دیكە دەبێ لە جێگای‌دا دابنیشێ. یەكێك لەو كەسانە كە گۆیا مەیلی بەو كارە هەیە ڕەفسەنجانییە. بەڵام بە شەرتێك كە سەرۆك كۆمار دەسەڵاتی پتر لە ئێستا بێو ڕێگایەك بۆ ئەم كارە ئەوەیە كە دوو مەقامی سەرەك كۆماریو سەرۆك وەزیریی، هەردوو ببنە یەك. یانی سەرۆك كۆمار لە عەینی كاتدا بۆ خۆی سەرۆك وەزیریش بێ.

ئەگەر بمانەوێ لە چوارچێوەیەكی بچووكو لە ڕوانگەی خودی كارگێڕانی ڕێژیمەوە بڕوانینە ئەم مەسەلەیە، ڕاستی ئەوەیە كە ئەم ئاڵوگۆڕە زۆریش بێجێ نیە. چونكە لە وەزعی ئێستادا سنووری ئەركو دەسەڵاتی سەرۆك كۆمار بە تەواوی ڕوون نیە. بە ڕواڵەت لە ڕێژیمی ئێستای ئێراندا وەك زۆربەی حكوومەتەكانی دنیای ئەمڕۆ سێ هێز، یان "قوە"ی جیاواز لە یەكتر هەن. "قضائیە" یان قووەی دادپەروەری، "قوە مقننە" یان قانوون دانان كە مەجلیس بێو، سەرەنجام قووەی "اجرائیە" یانی قوەیەك كە بەڕێوە بردنی كاروباری وڵاتی لە چوارچێوەی قانووندا لە ئەستۆیە. بە پێی قانوونی ئێستا سەرۆك كۆمار بەرپرسی قووەی ئیجراییەی وڵاتە، بەڵام بە كردەوە سەرۆك وەزیر، یانی بەرپرسی دەوڵەت كاروبارەكانی وڵات بەڕێوە دەباو نەقشی سەرۆك كۆمار لەم بەینەدا لە چاوەدێرییەك پتر نیە. لە نەتیجەدا بە داییم لە نێوان سەرۆك كۆمارو

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەرۆك وەزیردا لە سەر ئەوە كە ئەنجامدان و بەڕێوەبردنی فڵان كار لە سەڵاحییەتی سەرۆككۆمار ناكۆكیو ناتەبایی هەیە. لە بیرمانە كە لە نێوان "بنی صدر" یەكەمین سەرۆك كۆماری ڕێژیمو "ڕەجایی" كە سەرۆك وەزیر بوو گێرەوكێشە لە سەر ئەم مەسەلەیە چەندە زۆر بووو هەر ئەمە نیشانی دا كە ئەم سیستەمە تا چ ڕادە ناتەواوو تێكەڵە. هەتا كاتێكیش لە قووەی ئیجراییدا دوو كەسی وەك سەرۆك كۆمارو سەرۆك وەزیر هەبن، ئەم ناكۆكییە هەر بەردەوام دەبێ. مەگەر ئەوە كە یان سەرۆك كۆمار وەك هێندێك كەس عینوانی یەكەمین شەخسی وڵاتی هەبێ كە دیارە لەم وەزعەدا چاوەدێری بە سەر هەر سێ قووەدا دەكاو ئەمە دیارە لە ئێراندا بە وجوودی "ولی فقیه" ناگونجێ چونكە "ولی فقیه" كە ئێستا ئەم نەقشەی هەیە، یان ئەوە كە وەك باس دەكرێ سەرۆك كۆمار بۆ خۆی وەك بەرپرسی قووەی ئیجراییە ئەركی سەرۆك وزەیریشی پێ بسپێردرێ.

بەڵام ڕاستی ئەوەیە كە نێوەرۆكی ڕێژیم بە جۆرێكەو وەزعەكە بە ئەندازەیەك شپرزەو بێ سەرەوبەرەیە كە نەك بەم كارە، بەڵكوو بە دەیان كاری ئاواش ڕێكوپێك ناكرێ. چونكە بە پێچەوانەی ئەوە كە ئیددیعا دەكرێ، لە ئێرانی ئەمڕۆدا ئەوە قانوونی ئەساسی نیە كە حدوودی دەسەڵاتو ئێختیاری هەر كەس دیاری دەكا.

بە وتەیەكی ڕوونتر لە ڕێژیمی ئێستای ئێراندا، دیارە بە ڕواڵەت قانوونێكی ئەساسی هەیە كە چوارچێوەی قانونیی بۆ بەڕێوەچوونی كاروباری وڵات دیاری دەكاو بە پێی قاعیدە هیچ كارێكو هیچ قانونو بڕیارێك نابێ لەو چوارچێوەیە دەربچێ. بەڵام لە عەینی كاتدا ڕێژیم، ڕێژیمێكی مەزهەبییەو هەموو قسەو ئیددیعای ئەویە كە كاروباری وڵات دەبێ لە چوارچێوەی قانوونو ڕێورەسمی ئیسلامدا بێو بەس. لە ئاكامدا قانوونی ئەساسیی ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران لە واقیعدا قانوونەكانو ڕێوشوێنەكان ئیسلامین كە شارەزاو پسپۆڕ لەو قانوونەشدا ئاخوندەكانن لە بەر ئەوەی هەر ئاخوندێكی پایەبەرز دەتوانێ بە تێگەیشتنی خۆی ئەو قانوونە لێك

بداتەوەو نەزەری تایبەتی لە سەر بدا. ئەم وەزعە بە کردەوە ماناکەی ئەوەیە کە قانوونی وڵات لە ئەسڵدا بریتی‌یە لە بڕیارو نەزەری ئاخوندەکان، نەك ئەو شتە کە ناوی قانوونی ئەساسیی لە سەر دانراوە.

لە ماوەی ئەم ١٠ ساڵەدا کە لە تەمەنی ڕێژیمی ئاخوندی رابردوە، دەیان‌و سەدان شوێنەوارمان لەم وەزعە تایبەتی‌یە دیتوەو پێویست ناکا نموونەی بۆ بێنینەوە. ڕێژیمی ئاخوندی لە راستی‌دا بێ قانوون‌ترین ڕێژیمی دنیایە، چونکە هەروەك گوتمان هەر ئاخوندێك بە گوێرەی مەقام‌و وەزعی تایبەتی خۆی دانەرو بەڕێوەبەری قانوونەو لە واقیعدا بە ئەندازەی ئاخوندەکان لەم وڵاتەدا قانوون هەیە. هەر بۆیە چ قانوونی ئەساسی ئاڵوگۆڕی بە سەردا بێ‌و چ وەك خۆی بمێنێ، بە کردەوە ئاڵوگۆڕێکی بەرچاوو کاریگەر لەو وەزعە شپرزەو بێ سەرەو بەرەیەدا پێك نایە.

ئەگەر بمانەوێ بە شێوەی گشتی‌ترو واقیع‌بینانەتر بڕوانینە ڕێژیمی ئەمڕۆی ئێران، راستی ئەوەیە کە ئەم ڕێژیمە بە هیچ جۆر ڕێژیمێکی جمهووری نیەو عینوانی کۆمار یا "جمهوری" بۆ ئەم ڕێژیمە عینوانێکی زۆر بێ مانایە. چونکە لەم ڕێژیمەدا تەواوی دەسەڵات‌و ئیختیارات بە رەسمی لە دەست "ولی فقیە" دایە کە ئەویش لە لایەن خەڵکەوە دیاری ناکرێ. "ولی فقیە" بۆ خۆشی خۆی بە هەڵبژاردەی خەڵك نازانێ. بە پێچەوانەوە ئەو خۆی وەك جێ‌نشینی پێغەمبەرو ئیمامان‌و نوێنەری خودا لە سەر عەرز دەزانێ کە ئەو خەڵکە دەبێ بێ ئەملاوئەولا "اطاعت"ی لێ بکەن‌و لە ئەمری‌دا بن. ئەمە چ شتێکی وەك جمهووری دەچێ کە لەودا بە پێی ئوسووڵ جەماوەری خەڵك بۆ خۆیان نوێنەرو ڕێبەری وڵاتی خۆیان هەڵدەبژێرن، بەڵام "ولی فقیە" هەمەکارەیە. یانی بە وتەیەکی دیکە فەرقی ڕێژیمی ئێستای ئێران بە وجوودی "ولی فقیە" لەگەڵ ڕێژیمە سەڵتەنەتی‌یە هەر دیکتاتۆرەکانی پێش شۆڕشی مەشرووتە لە ئێراندا چیە؟ بۆچی ئەوان ناویان سەڵتەنەتی ئیستبدادی بووو ڕێژیمی ئێستا ناوی کۆمارە؟

کەوابوو لە ڕێژیمێك وەك ڕێژیمی ئەمڕۆی ئێراندا کە نە هیچ کام لە تایبەتمەندی‌یەکانی ڕێژیمێکی "جمهوری"ی هەیە، هەرچەند ناوی جمهووریشی لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەر دانرابێ‌و نە هیچ قـانوونێكی روون‌و دیـاری‌كراوی هەیـە كـە لـە چواچێوەی ئـەودا كاروباری وڵات بەرێوە بچێ، هەرچەند بە ڕواڵەت‌و لە سەر كاغـەز شتێكیشـی بـە نـاوی قانوونی ئەساسی هەبێ، هیچ ئاڵوگۆڕێكی ئەساسی‌و ئوسووڵی ناتوانێ پێك بێ، مەگەر ئەوە كە ئەو ڕێژیمـە لـە بنـەڕەتدا ئـاڵوگۆڕی بـە سـەردا بـێ. ڕێژیمـی ئـەمڕۆی ئـێران ڕێژیمی ئیستبدادیی ویلایەتی فەقیهی‌یە نـەك ڕێژیمـی جمهووری ئیسـلامی. هـەر بۆیـە ئاڵوگۆڕی بنەڕەتی ئەگەر قەرارە پێك بێ، ئەو ئاڵوگۆڕە بریتی‌یـە لـە لابـردن‌و فڕێدانـی سیستەمی ویلایەتی فەقیهی‌و بەس. غەیری ئەوە هـەر كـارێكی دیكـە لـە شانۆسـازی‌و ڕەنگگۆڕینێكی رواڵەتی پتر تێناپەڕێ!

ئەم وتارە ڕێكەوتی ١٣٦٧/١٠/٢٦ لە رادیۆ دەنگی كوردستانی ئێرانەوە بڵاو كراوەتەوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بۆ خەبات چ زۆرە؟ ڕێگا!

چەند مەسەلەیەك وەك پێشینەی مێژوویی‌و وەزعی جوغرافیایی لەگەڵ هێندێك تایبەتمەندیی کۆمەڵایەتی‌و مەزهەبی پلەی بەرزی تێگەیشتوویی سیاسی بوونە هۆی ئەوە کە خەڵکی کوردستان نەك هەر زۆر زۆرتر لە خەڵکی بەشەکانی دیکەی ئێران لە نێوەڕۆکی کۆنەرپەرستانەو دژی گەلیی ڕێژیمی ئاخوندی بگەن، بەڵکوو بتوانن قارەمانانە لە بەرامبەریدا رابوەستن‌و لە ماوەی ئەم ٩ـ ١٠ ساڵەدا لە هەموو شێوەکانی خەبات بە دژی ئەو ڕێژیمەو بە تایبەت بەرزترین‌و توندوتیژترین شێوە کە خەباتی چەکدارانە بێ، کەڵك وەربگرن. لە نەتیجەدا خەباتی گشتی لە کوردستاندا بۆتە جێگای هیواو هۆمێدی هەموو خەڵکی ئێران.

بە جۆرێك کە ئەمڕۆ مێژوو دوو ئەرکی زۆر گرینگو لە عەینی کاتدا دژواری خستۆتە سەر شانی گەلی کورد لە کوردستان ئێران. یەکەم: جێگیر بوون لە سەنگەری هەرە پێشەوەی خەبات بۆ ئازادی‌و دێموکراسی لە سەرانسەری ئێران‌داو بۆ هەموو خەڵکی ئێران. دووهەم: ئاڵا هەڵگریی خەبات بۆ ئەستاندنی مافی نەتەوایەتیی گەلانی مافخوراوو ژێردەستی ئێران وەك گەلانی بەلووچ، تورکمەن، عەرەب‌و ئازەری.

خەڵکی تێکۆشەرو قارەمانی کوردستان دەبێ لە گرنگی‌و لە عەینی کاتدا لە پڕشانازی بوونی ئەم ئەرکانە کە هەروەك گوتمان هەلومەرجی مێژوویی خستوونیە سەر شانیان، باش ئاگادار بن‌و تێ بکۆشن کە بە لێوەشاوەیی‌و تێکۆشانی شۆڕشگێرانەی بێ‌وچانی خۆیان ئەم ئەرکە قورسە مێژووییە بە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەنجام بگەیەنن. ئەمە ئەرکێکە کە لە سەر شانی فەرد بە فەردی خەڵکی کوردستانە، نەك هێزی پێشمەرگە بە تەنیایی. خەباتی چەکدارانەی هێزی پێشمەرگە تەنیا روانگەیەك لە خەباتی گشتیو جەماوەریی کورستانو شێوەیەك لە ئەنواعی شێوەکانی خەباتو بەربەرەکانییە.

بە وتەیەکی دیکە یەك یەکی خەڵکی کوردستان بە ژنو پیاوو لاوو پیر پێویستە نەخشی تایبەتی خۆیان لە بەرێوە بردنی ئەم ئەرکە گشتییەدا کە کەوتۆتە سەرشانی هەموو خەڵکی کوردستان بگێڕن. ئاشکرایە کە لێرەدا دیاریکردنی ئەم نەخشانە بە وردی مومکین نیە. هەروەك گوتمان گرینگ ئەوەیە کە هەرکەس لەوە بگا لەم پێیەدا ئەرکی لە سەرشانەو پێویستە بەرێوەی ببا. ئەگەر ئەم تێگەیشتنەو هەست بە مەسئوولییەت کردنە هەبێ، ئەو دەم هەر کەس بە پێی هەلومەرجو بە گوێرەی ئیمکاناتو وەزعی تایبەتی خۆی رێگایەك بۆ بەرێوەبردنی ئەرکی سەرشانی دەبینێتەوە، چونکە مەیدانێکی پانو بەرین بۆ خەبات لە پێش چاوەو شێوەی خەبات رەنگاورەنگو جۆراوجۆرن.

لە وتارێکی وەك ئەم وتارەدا ئەگەریش قامك لە سەر شتێك یان چەند شت دابنرێ، تەنیا وەك نموونە وایەو بەس. هەر چەند هێندێك شتی گشتی هەن کە وەك ئەسڵێك یان بناغەیەك پێویستە هەمیشە لەبەر چاو بن. سەرەتای ئەم ئەسڵانە دیارە خەباتو تێکۆشان لە ریزەکانی حیزبی دێموکراتو لە نێو هێزی پێشمەرگە دایە. حیزبی دێموکراتی کوردستان نەك بە قسە، بەڵکوو بە کردەوە نیشانی داوە کە حیزبی پێشڕەوو شورشگێری گەلی کورد لە کوردستانی ئێرانە. ئامانجەکانو هەڵوێستە سیاسییەکانی حیزبی دێموکرات ئێستا ئیتر بۆ هەموو خەڵك روونو دیارە. بۆ کەسێك کە هەستی نیشتمانپەروەریو ئامانجی رزگاریی لە دڵو مێشکی دایەو خەبات لە رێگای ئازادیو دێموکراسیو وەرگرتنی مافە سەرەتاییە ئینسانییەکانی بۆ خەڵکی ئێران بە گشتیو خەڵکی کوردستان بە

تایبەتی بە ئەرکی خۆی دەزانێ، چ ڕێگایەك ڕوونتر لە ڕێگای حیزبی دیمۆکراتو چ تێکۆشانێك پڕ لە شانازیترو کاریگەرتر لە تێکۆشان لە ڕیزەکانی حیزبی دیمۆکراتدایە؟ هەر لاوێکی کورد کە ورەو توانا لە خۆیدا دەبینێ، ئەوە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەی حیزبی دیمۆکرات، با بێو سەربەرزو قارەمان خەبات بکاو لە کوورەی خەباتی شورشگێرانەدا قاڵ بێ.

لە پاشان ئەگەر هەر کەسێك بە هەر هۆیەك ناتوانێ ڕاستەوخۆ لە ڕیزەکانی حیزبی دێموکرات و شانبەشانی پێشمەرگەکان ژیانی خۆی تەرخانی خەباتی لێبڕاوو شێلگیردا بکا، خۆ ڕێگای یارمەتیکردن بە تێکۆشەرانی حیزبی دیمۆکراتو پێشمەرگە نەبەزەکانی ئەم حیزبە ئاواڵەیە. کێ هەیە بیهەوێ تێکۆشانی سیاسیو نیزامیی حیزبی شورشگێری دیمۆکرات لە کوردستانی ئەمڕۆدا یارمەتی بداو زۆر ڕێگای بۆ ئەم کارە شورشگێرانەیە لە پێش خۆی نەبینێ؟ بە تایبەت لە گوندەکانی کورستاندا، لە دابینکردنی جێگاو ڕێگاو ئیمکاناتی دیکەی خەبات ڕا بگرە هەتا پێڕاگەیاندنی ئەو ئاگاداریانەی لە سەر وەزعی دوژمن هەیە بە کادرە تێکۆشەرەکانو پێشمەرگە نەبەزەکانی حیزب.

پێویست بە گوتن ناکا کە بە هۆی فشارو زەبروزەنگی ڕێژیم لە لایەکو بەربڵاوی مەیدانی خەبات لە لایەکی دیکە چاوەڕوانی لە حیزبی دیمۆکرات کە لە ڕێگای کاری تەشکیلاتییەوە هەموو ئەو کەسانەی ئاواتەخوازو ئامادەی تێکۆشان لە ڕیزەکانی حیزبدان سازمان بدا، چاوەڕوانییەکی واقیعی نیە. ئەفرادی شۆڕشگێری ڕاستەقینە بۆ خۆیان زۆر باش دەتوانن لەگەڵ کەسانی وەك خۆیان کەمو زۆر تەشکیلاتو پێکەوە کارکردنی لە شێوەی ڕێکخراوی حیزبی ساز بکەنو بە گوێرەی ئیمکاناتی خۆیان تێبکۆشنو خەبات بکەن هەتا لە کاتی خۆیو لە هەلی موناسیبدا پێوەندی لەگەڵ حیزب دابمەزرێننو بە ڕەسمیو بە یەکجاری لەگەڵ ڕیزەکانی حیزب بکەون. با لە شارو گوندەکانی ئەم کوردستانە پانو بەرینەدا سەدانو هەزاران شانەی گەورەو بچووك لە شێوەی شانەکانی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حیزبی بە دەستو بە ئیبتكاری خودی ئەفرادی بە هەستو شۆڕشگێر پێك بێو ئەو تێكۆشانە بكا كە شانەو ڕێكخراوی حیزبی دەبێ بیكەن. كوردستانی ڕاپەڕیوی ئەمڕۆ سەبارەت بە بەشەكانی دیكەی ئێران ئەم ئیمتیازەی هەیە كە هەر كەسێك یان هەر تاقمێك لە ئەفرادی شورشگێر كە خەباتو تێكۆشانی لە لای ڕێژیم ئاشكرا بووو گیانی كەوتە مەترسییەوە دەتوانێ بە زوویی‌و بە زەحمەتێكی زۆر كەمەوە خۆی لە چنگ ڕێژیم ڕزگار بكاو خۆی بگەیەنێتە ریزەكانی حیزبو هێزی پێشمەرگە.

بەراستی كێ هەیە كە هەستی نیشتمانپەروەری‌و خەباتگێڕیی هەبێو بیهەوێ بە كردەوە لەو خەباتە پانو بەرینەدا كە ئەمڕۆ لە گۆڕی دایە بەشداری بكاو ئێمكانێك بۆ ئەم كارە نەبینێ؟ كێ هەیە كە بیهەوێ بە تەنیا یان لەگەڵ چەند كەسی وەك خۆی تەبلیغی سیاسەتەكانو هەڵوێستەكانی حیزبی دێموكرات بكا، ئامانجەكانی جووڵانەوە بۆ خەڵك روون بكاتەوە، خەڵك بۆ ڕاوەستانو بەربەرەكانی لەگەڵ ڕێژیم هان بدا، یارمەتی بە بنەماڵەی شەهیدان، زیندانیانی سیاسی‌و تێكۆشەرانی حیزبی بداو دەیان كاری دیكەی لەم بابەتانەو ئیمكانی بۆ نەڕەخسێ؟

هەروەك گوتمان، مەیدانێكی پانو بەرین بۆ خەبات لە بەردەست دایە. ئەنواعی ڕێگا بۆ هاتنە نێو ئەو مەیدانەو بەشداری لە خەباتدا لە پێشە، گرینگ ئەوەیە كە هەستی نیشتمانپەروەری‌و شۆڕشگێریمان هەبێو لەگەڵ خۆمانو گەلە ژێردەستەكەمان پەیمانی خەباتو تێكۆشان بۆ ئازادی‌و ڕزگاری ببەستین. ئەگینا چ زۆرە؟ ڕێگا!

ئەم وتارە ڕێكەوتی ١٣٦٨/٨/١١ لە ڕادیۆ دەنگی كوردستانی ئێرانەوە بڵاو كراوەتەوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بۆچی پێویستە مەزهەب لە دەوڵەت جیا بێ؟

مانگی ڕێبەندان کە پێمان لە ڕۆژەکانی ئاخری ناوە، مانگێك بوو کە بە گشتی هەروا هەنگامەی ئاخوندە دەسەڵاتدارەکان لە ئێرانو لە سەرەوەی هەمووان خودی خومەینی لە بارەی نێوەرۆکی ئیسلامیی ڕێژیمی ئێرانو پێویستیی ناردنە دەرەوەی بە ناو شۆڕشی ئیسلامی لە ئێرانڕا بۆ وڵاتانی دیکەو بە کورتی دامەزرانی ئیمپراتوریی ویلایەتی فەقیهی لە دنیادا برەوی زۆر بوو. ئەم هەڵلاو بگرە کە بە دوای سەفەری ئاخوند خامنەیی بۆ پاکستانو یەك دوو وڵاتی ئەفریقاییدا بە توندوتیژیی‌یەکی زۆرتر لە پێشوو وەڕێ کەوت. لە جەرەیانی شانۆسازیی ١٠ ڕۆژە کە ناوی "دهەء فجر"ی لە سەر دانرا بوو، زۆر پەرەی پێ دراو ئەم ڕۆژانەی دواییش بە دوای هێرشی هێزەکانی ڕێژیم بۆ سەر "جنووب"ی عێراق بەو پەڕی ریاکاریو فێڵبازیی‌یەوە دەهۆڵو زوڕنای بۆ لێ دەدرێ. هەر بۆیە چەند قسەیەك لە سەر ئەم هەڵلاو هەنگامەیەو ئەو نێوەرۆکە بە ناو ئیسلامی‌یەی ڕێژیمی دەسەڵاتدار لە ئێراندا پێویستە.

لە سەر یەك تا ئێستا موخالیفانی خومەینیو ڕێژیمە دەستکردەکەی لە بارەی مەزهەبی‌یەوە، دوو شێوە بۆچوونو نەزەریان لە سەر ئەو ڕێژیمە هەبووە. دەستەی یەکەم کەسانێك بوون کە هەر لە بنەڕەتڕا چووکترین لایەنی ئیسلامی بوونی ڕێژیمیان ڕەت کردۆتەوەو دەڵێن کە هیچ کام لە قسەو هەڵوێستو ئاکارو کردەوەکانی ڕێژیمو کاربەدەستەکانی فڕیان بە سەر ئیسلام یان دروستتر بڵێین ئیسلامی ڕاستەقینەوە نیە. بەڵام ڕاستی ئەوەیە کە قبووڵ کردنی ئەم جۆرە بڕیارە لە سەر ڕێژیمی ئەمڕۆی ئێران کارێکی زۆر دژوارە. چونکە مەعلووم نیە کە ئەگەر هێندێك لە قسەو هەڵوێستەکانی دەسەڵاتدارانی ڕێژیم دەستووری ئیسلامی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نین، چین؟ بۆ نموونە ئەوە كە دەبێ دەستی دز ببڕدرێ، یان ژنو پیاوی خەتاكار حەدیان لێ بدرێو رەجم بكرێن، یان ژنان دەبێ لە ژێر حیجابدا بنو خۆیان باش لە چاوی مەحرەمان داپۆشنو هەروەها لە باری "ارث" بردنو شایەدیدان لە كاتی قەزاوەتدا وەك پیاوان حیسابیان لە سەر ناكرێ، یان موسیقیو گۆرانی تا ڕادەیەكی زۆر حەرامو غەیرە شەرعییەو زۆر شتی دیكە لەم بابەتەوە دەستووری ئیسلامین یان نا؟ و ئەگەر دەستووری ئیسلامین، بەڕێوە بردنیان لە لایەن حكوومەتێكەوە كە ئیددیعای ئیسلامی بوون دەكا، بۆچی كاری غەیری ئیسلامی بە حیساب دێن؟

دەستەی دووهەم لە موخالیفانی ئیسلامی بوونی ڕێژیم ئەگەرچی هێندێك لە نەزەرو هەڵوێستەكانی ئەو ڕێژیمە وەك ئەوانە كە ئیشارەمان پێ كردن بە ئیسلامی دەزانن، بەڵام زۆر شتی دیكەی بە ئیسلامی نازانن. وەك مەسەلەی ویلایەتی فەقیهو خەیاڵی دامەزراندنی ئیمپراتوری شیعەی ویلایەتی فەقیهو ئاژاوەگێڕیو شەڕ فرۆشی. هەروەها ئەو جینایەتانە كە بە ناوی ئیسلامی بۆ داسەپاندنی دەسەڵاتی دیكتاتۆرانە بەڕێوە دەچێ. ئەو بۆچوونە ئەگەر تا ڕادەیەكی زۆر لە سەر ڕێژیمی ئەمڕۆی ئێران ڕاستە، بەڵام دیسانیش لە دوو لاوە جێگای پرسیار دەهێڵێتەوە. لە لایەك ئەگەر ئەو شتانەی كە ئیشارەمان بە هێندێكیان كردن، دەستووری ئیسلامین. ئایا ئەركی حكوومەتی ئیسلامی ئەوەیە كە بەڕێوەیان بەرێ یان نا؟ و ئەگەر ئەركی بەڕێوە بردنیانی لە ئەستۆیە ئایا لەگەڵ هەلومەرجی ئەمڕۆی دنیاو كۆمەڵی ئێستا دەگونجێ یان نا؟ لە لایەكی دیكەشەوە ئەگەر قووڵ بۆ مەسەلەكە بچینو بە وردی بیری لێ بكەینەوە، ئایا حكوومەتێكی بە تەواوی مەزهەبی ئاخرەكەی بە ناچار هەر بەرەو جۆرە دیكتاتۆرییەك ناڕوا؟

بە وتەیەكی ڕوونتر بیرو بڕوایەكی مەزهەبی كە چوارچێوەكەی نەك لە لایەن بەشەری عادییەوە، بەڵكوو لە لایەن گەورەتر لە بەشەرەوە دیاری كراوەو لانی

کەم هەزارو چەند سەد ساڵ لەمەوبەر ڕێوشوێنی تا ڕادەیەکی زۆر بۆ دانراوە، لەگەڵ دیموکراسی کە بیروڕایەکی سیاسی‌یەو ئەساسەکەی لە سەر بڕیاری خەڵکو هەڵبژاردنی شێوەی ژیان بە پێی هەلومەرج لە لایەن بەشەری عادی‌یەوە دامەزراوە، چلۆن یەك دەگرێتەوە؟

کەوا بوو ئەگەرچی ڕاستە کە زۆر لەو شتانەی ڕێژیمی ئەمڕۆی ئێران ئیددیعایان دەکاو زۆر لە کارو کردەوەکانی ئیسلامی نین، بەڵام دیسانیش ناکرێ هەموو کەموکوڕیەکانو عەیبو عارەکانی ئەم ڕێژیمەش بەو بەهانەیە کە ئیسلامی ڕاستەقینە نیە، داپۆشینو "توجیە" بکەین. واقعییەت ئەوەیە کە مەزهەب چ ئیسلامی بێو چ غەیرە ئیسلامی، ئەمڕۆ لە هەلومەرجی ئێستای دنیادا شێوەی حکوومەت کردنو مەملەکەتداری نیەو ئەگەر بمانەوێ بێ گرێو گۆڵ قسە بکەینو لەگەڵ ڕاستی بە بێ پێچو پەنا بەرەو ڕوو بین، دەبێ قبووڵ بکەین کە مەزهەب پێویستە لە دەوڵەت جیا بێ. یانی بیروبڕوای مەزهەبی وەك شتێکی ئیختیاری‌و شەخسی چاو لێ بکەین کە هەر کەس لە هەڵبژاردنو باوەڕ پێ بوونی‌دا ئازادە. بەڵام ڕێورەسمی بەڕێوە بردنی وڵاتێك چ لە باری سیاسی‌و چ لە باری کۆمەڵایەتی‌و نیزامی‌و ئابووری‌یەوە شتێکە کە یان هیچ پێوەندی‌یەکی بە دەستووراتی دیاریکراوی مەزهەبی‌یەوە نیە یان ئەگەر پێوەندییشی هەبێ، مومکینە بە کردەوە یەك نەگرنەوەو لەگەڵ هەلومەرجو وەزعی زەمانە نەگونجێ.

ئەمە شتێکە کە کلیسا یانی دامودەزگای مەزهەبیی مەسیحیەت لە مێژە لێی حاڵی بووەو هەر بۆیە قبووڵی کردوە کە خۆی بە ڕەسمی لە دەوڵەتو حکوومەت کردنی ڕاستەوخۆ جیا بکاتەوە. دیارە ئەمە بە هیچ جۆر بەو مانایە نیە کە کلیسا کاری بە سیاسەت نیە، چونکە سیاسەتو بیروڕا لە بارەی شێوەی ژیانو بەڕێوە چوونی وڵاتێك ئەرکی هەموو کەسێك لە دانیشتووانی ئەو وڵاتەو بە گشتی هەموو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خەڵكی جیهانە، بەڵام دەوڵەت كە بە كردەوە وڵات بەڕێوە دەبا، ئەگەر بۆچوونی مەزهەبیی هەبێ بە ناچار بۆچوونەكەی دەبێتە شتێكی دیاریكراوی تایبەتیو لە چوارچێوەیەكی تەنگەبەرداو هەر ئەو عەیبانەی دەبێ كە باسمان كردن.

لە دنیای ئەمڕۆدا مەزهەب لە جیاتی ئەوەی دانەرو بەڕێوەبەری قانوونو یاسای ئابووریو سیاسیو نیزامی بێ، زۆرتر ڕاگری هێندێك "معیار"و ئەرزشی ئەخلاقیو كۆمەڵایەتیـیە كە وەك نموونەیەك یان وەك ئاوێنەیەك لە بەرامبەر ئەفرادی بەشەرو كۆمەڵانی ئینسانیدا ڕادەگیرێ. بەڵام مەسایلی ئەخلاقیو روحی تەنیا بەشێك لە ژیانی ئینسانی ئەمڕۆیە نەك هەمووی ژیانی. ئەگەر خەڵكی ئێران بە هەموو هێزو تواناییانەوە بە دژی ڕێژیمی پاشایەتی ڕاپەڕین، تەنیا لە بەر مەسایلی ئەخلاقی ئەوەیان نەكردو زۆرتر بۆ ئەوە بوو كە وەزعی ژیانیان بە گشتیو بەتایبەتی لە باری ئابووریـیەوە بگۆڕن. خومەینیو ئاخوندەكانی دەوروبەری زۆر لە هەڵەدان ئەگەر پێیان وایە خەڵكی ئێران ئیسلامیان تەنیا بۆ ئیسلامەتی دەوێ نەك بۆ باشتر كردنی ژیانیان. هیچ گومانی تێدا نیە ئەو ڕۆژەی كە كۆمەڵانی خەڵك تێ بگەن ئیسلامی خومەینیو دارودەستەكەی نەك هەر ژیانی ئابووریو كۆمەڵایەتیی ئەوان ناتوانێ بگۆڕێ، بەڵكوو بەرەو خراپتری دەبا، (كە دیارە ئەوە بەو شێوەیە كە ئاخوندە دەستەڵاتدارەكان لە ئێراندا ڕەفتاری پێ دەكەن زۆر زوو دێتە پێش) واز لەو ئیسلامەش دێنێ. ئەودەم دیارە تاوانی وێ كەوتنی ئەو زەبرە لە ئیسلام لە پێش هەموو كەسدا لە ئەستۆی خومەینیو ئەو ئاخوندانەی وەك خومەینیـیە كە یان لە مانای ڕاستەقینەی مەزهەب تێ نەگەیشتوون یان تێ گەیشتوون بەڵام فێڵبازانەو ریا كارانە دەیانەوێ لە مەزهەب بە قازانجی خۆیان كەڵكی خراپ وەربگرن.

ئەم وتارە ڕێكەوتی ١٣٦٤/١١/٢٨ لە ڕادیۆ دەنگی كوردستانی ئێرانەوە بڵاو دەكرێتەوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

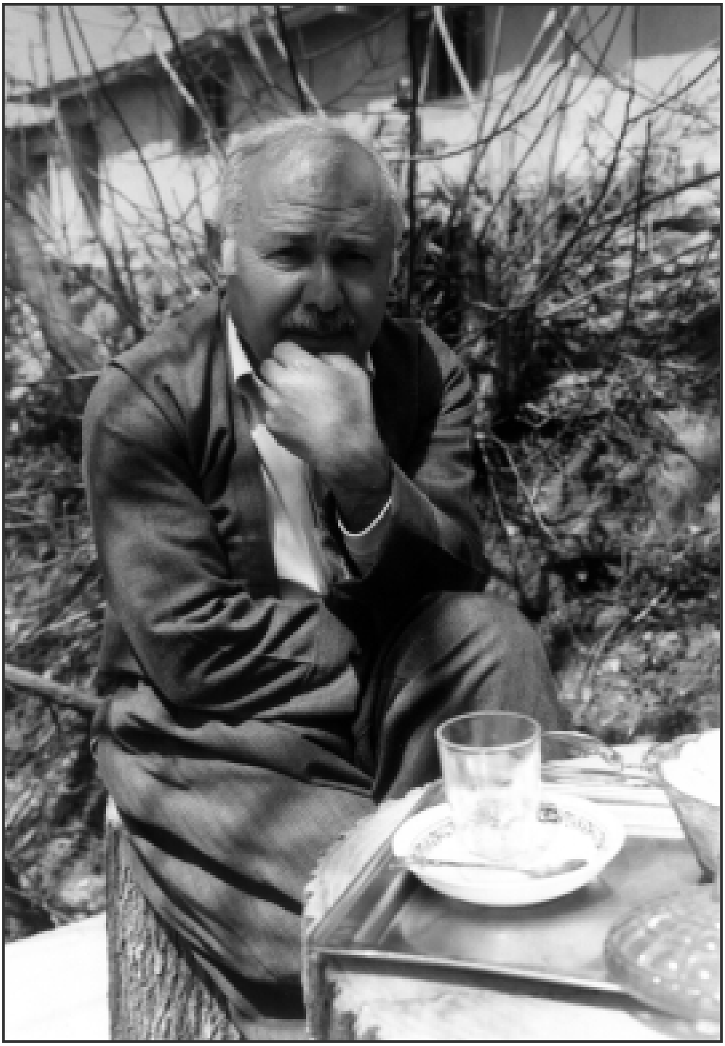

دوکتور شەرەفکەندی

لە سالانی سکرتێری گشتیی حیزب لە شوێنی ژیانو تێکۆشانی رۆژانەیدا.

کوردستان ـ بۆڵێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ژیاننامەی

شەهید دوکتور سادق شەرەفکەندی،

سکرتێری گشتیی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران

تێکۆشەری مەزن هاوڕێ دوکتور "صادق شرفکندی"، سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران‌و خەباتگێڕی بەناوبانگی گەلی کورد، ڕۆژی ٢١ی بەرفرانباری ساڵی ١٣١٦ی هەتاوی (١١ی ژانویەی ١٩٣٨ی زایینی) لە بنەماڵەیەکی نیشتمانپەروەردا لە گوندی تەرەغەی بۆکان لەدایك بوو. لە تەمەنی منداڵیدا باوکی لەدەست داو سەرپەرستی‌یەکەی کەوتە سەرشانی براگەورەکەی، شاعیرو نیشتمانپەروەری گەورەی کوردستان خوالێخۆشبوو مامۆستا "هەژار"ی نەمر. سەردەمی منداڵیی نەمر"محمد صادق شرفکندی" هاوکات بوو لەگەڵ پەرە ئەستاندنی خەباتی ڕزگاریخوازانەی خەڵکی کوردستانی ئێران‌و دامەزرانی کۆماری کوردستان. ڕێنوێنی‌و ئامۆژگاری‌یەکانی برا زاناو خەباتگێڕەکەی‌و زۆر دیمەن لە خەباتی مێژوویی ئەو کات لە بیرو زەینی‌دا نەخشی بەست.

پۆلی یەك‌و دوویی سەرەتایی لە شاری بۆکان‌و پاشان کە بنەماڵەکەی لە مەهاباد گیرساوە، خوێندنی سەرەتایی‌و ناوەندی لەو شارەو ساڵی ئاخری دەبیرستانی لە تەورێز تەواو کرد. شایانی باسە کە لە هەموو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پلەکانی خوێندندا قوتابیو خوێندکارێکی زیرەكو وریا بوو، یا خاوەنی پلەی یەکەمو یا یەکێك لە باشترین قوتابیانو خوێندکاران بوو. ساڵی ١٣٣٨ی هەتاوی (١٩٥٩ی زایینی) لە "دانیشسەرای عالی"ی تاران لیسانسی شیمیی وەرگرت. هەر لەو ساڵەدا بوو بە مامۆستای دەرسی شیمی هەتا ساڵی ١٣٤٤ی هەتاوی (١٩٦٥ی زایینی)و لە شارەکانی ورمێو مەهاباد بە ئەرکی مامۆستایەتییەوە خەریك بوو. لەو ماوەیەدا وەك مامۆستایەکی شارەزا ناوی دەرکردو بۆ پێگەیاندنی قوتابیانی کوردستان زەحمەتێکی زۆرو بەرچاوی کێشا، بەجۆرێك کە ئەو قوتابیانەی کە ئەو دەرسی پێدەگوتنو لە زانستگاکان قبووڵ دەبوون، ساڵ بە ساڵ زیاتر دەبوون. سەرەنجام "ساواك" دەزگای جاسووسیی ڕێژیمی حەمەڕەزاشا ئەو خزمەتەی لە کوردستان پێ ڕەوا نەدیو لەگەڵ ژمارەیەك مامۆستای دیکەی هاوبیرو هاوکاری بۆ شارەکانی "اراك"و "کرج"و چەند شاری دیکەی دوور خستنەوە. هاوڕێی تێکۆشەر "محمد صادق شرفکندی" ساڵی ١٣٤٩ی هەتاوی (١٩٧٠ی زایینی) بۆ زانستگای "تربیت معلم" نەقڵ کراو وەك ئاسیستانی بەشی شیمی کاری پێ ئەسپێردرا. پاش نیشان دانی لێوەشاوەیەکی تەواو لەو ئەرکەدا، ساڵی ١٣٥١ی هەتاوی (١٩٧٢ی زایینی) بەکەڵك وەرگرتن لە بورسی وەزارەتی علووم چوو بۆ فەرانسەو پاش چوار ساڵ مانەوە لەو وڵاتە توانی دوکتورای شیمیی ئانالیز (شیمی تجزیه) لە زانستگای ژمارە ٦ی پاریس وەربگرێ.

دوکتور "صادق شرفکندی" ساڵی ١٣٥٥ی هەتاوی (١٩٧٦ی زایینی) گەڕایەوە تارانو وەك "استادیار"ی شیمی لە زانستگای "تربیت معلم" درێژەی بە کاری مامۆستایەتی دا کە لە بەجێ هێنانی ئەو ئەرکەشدا بە تەواوی سەرکەوتوو بوو. هەر بۆیە بوو بە خۆشەویستی مامۆستایانو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خوێندكارانی ئەو زانستگایەو وەك مامۆستایەكی دڵسۆزو لە هەمان كاتیشدا خەباتگێڕ ناوی دەركرد.

تێكۆشەر دوكتور "محمد صادق شرفكندی" ساڵی ١٣٥٢ی هەتاوی (١٩٧٣ی زایینی) كاتێك لە پاریس دەورەی دوكتورای دەدیت، لە رێگای مامۆستای مەزن دوكتور "عبدالرحمن قاسملو"ی رێبەر، لەگەڵ بەرنامەو پێرەوی نێوخۆی حیزبی دێموكراتی كوردستانی ئێران ئاشنا بووو داوای ئەندامەتیی حیزبی دێموكراتی كوردستانی ئێرانی كرد. پاش گەڕانەوەی بۆ ئێران، بوو بە رابیتی نێوان دوكتور قاسملوو وئەندامانی كۆنی رێبەرایەتیی حیزبو لەو پێوەندییەدا زەحمەتێكی زۆری كێشاو زۆر جاریش گیانی خۆی خستە مەترسییەوە. دوای رووخانی رێژیمی پاشایەتیو دەست پێكردنەوەی تێكۆشانی ئاشكرای حیزبی دێموكرات، ساڵی ١٣٥٨ی هەتاوی (١٩٧٩ی زایینی) بوو بە موشاویری كومیتەی ناوەندیو رەشەمەی ساڵی ١٣٥٨ (فێوریەی ١٩٨٠ی زایینی) لە كۆنگرەی چوارەمی حیزبەكەماندا بە ئەندامی كومیتەی ناوەندی هەڵبژێردراو بەرپرسایەتیی كومیتەی حیزب لە تارانی پێئەسپێردرا كە ئەو بەرپرسایەتییەشی بە لێوەشاوەییو كارزانییەوە بەئەنجام گەیاند.

سەرەتای هاوینی ساڵی ١٣٥٩ی هەتاوی (١٩٨٠ی زایینی) لە لایەن رێبەرایەتی حیزبەوە بۆ كاری تەواو وەخت بانگ كرایەوە كوردستانو هەموو وەختو توانای خۆی لە خزمەت حیزب نا. لە پلینۆمی كومیتەی ناوەندی لە هاوینی ساڵی ١٣٥٩ی هەتاوی (١٩٨٠ی زایینی)دا بە ئەندامی دەفتەری سیاسی هەڵبژێردرا. لە كۆنگرەكانی پێنجەم، شەشەم،

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەوتەم، هەشتەمو نۆهەمی حیزبدا هەموو جارێ بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیو لە کومیتەی ناوندییشدا هەموو جارێ بۆ ئەندامی دەفتەری سیاسی هەڵبژێردراوەتەوە.

دوکتور "صادق شرفکندی" لە ماوەی بوونی لە رێبەرایەتیی حیزبدا زۆرتر بەرپرسایەتیی بەشی تەبلیغات (رادیۆو ئینتشارات)ی لە سەر شان بووو لە ساڵی ١٣٦٥ی هەتاوی هەتا کاتی شەهید بوونی مامۆستای گەورەمان دوکتور "قاسملوو"ی نەمر ئەرکی جێگری سکرتێری گشتیی حیزبی بە ئەستۆوە بوو.

هاورێی خۆشەویست دوکتور "صادق شرفکندی" لە یەکەم پیلینۆمی دوای شەهید بوونی دوکتور قاسملوودا بە تێکڕای دەنگی ئەندامانی کومیتەی ناوەندی بە سکرتێری گشتیی حیزب هەڵبژێردراو لە کۆنگرەی نۆهەمی حیزبیشەوە هەتا کاتی شەهید بوونی (٢٦ی خەرمانانی ١٣٧١ی هەتاوی، ١٧ی سیپتامبری ١٩٩٢زایینی) ئەرکو بەرپرسایەتیی قورسی "سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران"ی بەڕێوە برد.

خەباتگێڕی مەزنی گەلەکەمان دوکتور "صادق شرفکندی" لە ماوەی ئەو ١٢ ساڵەی دوایی‌دا تا کاتی شەهید بوونی هەمیشە ڕۆڵێکی بنەڕەتیی لە رێبەرایەتیی حیزبو جووڵانەوەی گەلەکەماندا هەبوو. یەکێك لە بەوەجترینو شارەزاترین رێبەرانی نێو ریزەکانی بزووتنەوەی میللی - دێموکراتیکی گەلەکەمان بووو بەحەق دەبێ بڵێین کە قوتابی‌یەکی لێوەشاوەو یارێکی وەفاداری دوکتور قاسملووی نەمر بووو پاش دوکتور قاسملووش بوو بە مامۆستای ئیدامەکاریو درێژەدان بە رێبازو رێگای

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دوكتور قاسملووو بە لێهاتوویی‌و لێوەشاوەیی خۆی نەیهێشت بۆ قاسملوویی بەم جۆرە كە ئاواتی دوژمنانی بزووتنەوە بوو، بە حیزبەوە دیار بێ.

دوكتور "صادق" هەر لەو كاتەوە كە هاتە ریزی رێبەرایەتیی حیزب یەكێك لە دارێژەرانی سیاسەت‌و هەڵویستەكانی حیزبی دێموكراتی كوردستانی ئێران بوو. لە سەر پاراستنی ئوسوول‌و پرنسیپەكانی حیزب شێلگیرو پێداگر بوو. ئەو كادرو پێشمەرگەكانی حیزبی خۆش دەویستن، بەڵام ئەو خۆشەویستی‌یە هەرگیز شوێنی لەسەر هەڵسەنگاندنی واقیع‌بینانەی كادرو پێشمەرگەكان‌و كاروباری ئەوان دا دانەدەنا. دڵپاكی‌و بێغەرەزیی كاك دوكتور سەعید بۆ هەموو هاورێیانی حیزب بە تەواوی دەركەوتبوو هەربۆیەش ئامۆژگاری‌یەكانی بە دڵ‌و بەگیانەوە وەردەگیران. نەخشی گرینگی تەشكیلاتی لە حیزب‌و بزووتنەوەدا زۆر بەباشی هەست پێكردبوو، بەڵام هەرگیز تەشكیلاتی لە جێی خەڵك دانەدەناو لە دەمارگرژی‌و سكتاریستی بەدوور بوو، چونكە ئەو تەشكیلاتی حیزب‌و خودی حیزبیشی بۆ رێبەرایەتی كردنی خەباتی گەل دەویستن.

تێكۆشەری نەمر دوكتور "صادق"، ئینسانێكی شوجاع، بەورە، بەئەخلاق، راستگۆو دروست كارو بەراستی "صادق" بوو. لە حەق‌و عەداڵەت پشتیوانیی دەكردو لە هەموو ئەو تایبەتمەندی‌یانە لە سیاسەت‌و كردەوەدا كەڵكی وەردەگرت. ئینسانێكی پڕكار بوو، ماندوویی نەدەناسی، هەموو كات‌و وەختی خۆی بۆ جێبەجێ كردنی ئەركە حیزبی‌یەكان تەرخان كردبوو. شۆڕشگێڕێكی بە تەواو مانا و

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دێموکراتێکی واقیعی بوو کە لە هەر کارو کردەوەو هەڵوێستێکیدا ئەو تایبەتمەندییانە خۆیان دەنواند. بڕوایەکی قووڵی بە دێموکراسیو مافی گەلانی ئێران هەبوو، هەر بۆیە لە ڕوانگەی ئەوەوە پێوانەی هەر حەرەکەتێکی خەباتگێڕانە لە ئێرانو کوردستاندا بریتی بوو لە تێکۆشان بۆ سەقامگیر کردنی ئازادیو دێموکراسیو وەدەیهێنانی مافە ڕەواکانی گەلی کوردو گەلانی ئێران. سیاسەتو تاکتیك بۆ دوکتور "صادق"، زاراوەو دەستەواژەی خەیاڵیو زەینی نەبوون، لە ڕوانگەی ئەوەوە سیاسەت کردەوەی خەباتگێڕانە بوو، هەر بۆیەش بەحەقو بەکردەوە ببوو بە ئاوێنەی تایبەتمەندییەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران.

ڕۆڵەی هەڵکەوتووی گەل کاك دوکتور "صادق" ئینسانێکی خاکیو خەڵکیو بە "تواضع" بوو، بەڵام هەرئەوەندەی کە لە ڕاست دۆستانو هاوڕێیانیدا ڕوو خۆشو بە گوزەشت بوو، لە ڕاست دوژمنانی حیزبو گەلدا توندو بێ لێبوردن بوو، قورسو قایم لە بەرامبەریاندا ڕادەوەستاو زەڕەیەك "نرمش"و هەنگاوێك گەڕانەوەی بۆ نەبوو. ئەو خەڵکی کوردستانی بە ڕەگو پێستەوە خۆش دەویست، هەر بۆیەش گیانو ژیانی بۆ خزمەت بەوان تەرخان کردبوو. ئەو لەو سیاسەتمەدارانە نەبوو کە خەڵکیان وەك ئامرازی بردنە پێشی مەبەستەکانی خۆیان دەوێ. ئەو بۆخۆی پێشڕەوی خەباتی خەڵکی کوردستان بووو جگە لە قازانجو بەرژەوەندییەکانی گەل هیچ قازانجو بەرژەوەندیبەکی شەخسی بەلایەوە گرینگ نەبوو.

تێکۆشەر دوکتور "صادق" بۆ کادرو پێشمەرگەکانی حیزب هەر تەنیا سکرتێری گشتیی نەبوو، ئەو دۆستو هاواڵی هاوڕێیان بووو بەڕادەیەك لەگەڵیان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تێكەڵاوو لێیان نزیك بوو كە هەر هاوڕێیەك بە ڕاشكاوی دەیتوانی پرێسكەی دڵی خۆی لەلای هەڵڕێژێو لە ڕێنوێنییە بەكەڵكەكانی كەڵك وەربگرێ. . .

كاك دوكتور "صادق" بڕوایەكی قووڵی بە هاوكاریی گەلانو هەموو ئازادیخوازانی ئێران هەبوو، لەو بڕوایەدا بوو كە ڕووخانی ڕێژیمی ئاخوندی بە بێ نیزیكیو هاوكاریو هاوپێوەندیی هێزە نیشتمانپەروەرو خەباتگێڕەكانی ئێران، كارێكی مومكین یان لانی كەم هاسان نیە، هەر بۆیە لە هەر دەرفەتێك بۆ ئەو مەبەستە كەڵكی وەردەگرتو بە كردەوە هەوڵی بۆ دەداو سەرەنجام لەو ڕێیەدا گیانی بەختی ئازادی ئێرانو خودموختاریی كوردستان كرد.

یادو ناوی شەرەفكەندیی مەزن هەمیشە بە نەمری دەمێنێتەوەو خەباتو تێكۆشانی پرشنگداری لە پێناو ئامانجە پیرۆزەكانی حیزبی دێموكراتی كوردستانی ئێرانو گەلی كوردو خەڵكی ئێرانداو تایبەتمەندییە شۆڕشگێڕانەكانی دوای نەمانیشی ڕێنوێنو ئیلهامدەری تێكۆشەرانی حیزبو شۆڕشگێڕانی وڵاتەكەمان دەبێ.

لە شەپۆلانی ئەو خوێنە لە سەر حەقو بەناحەق ڕێژراوانەوە، لە تاریكایی ئەو شەوە ئەنگۆستە چاوەی كۆتاییەكانی سەدەی بیستەمدا، ئەلەندەكانی ڕووناكی دەبریسكێنەوەو سەردێڕێكمان بۆ دەنووسن لە هەتاو، پەڕاوێكمان بۆ دەكەنەوە لە وانەكانی فەلسەفەی ئازادی.

☆☆☆

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پێڕست

✪ وتەیەك لەبارەی ئەم كتێبەوە ٣
✪ "كوردستان" سەنگەرێكی دیكەی تێكۆشانی ڕێبەری شەهیدمان ٦

هەڵبژاردەی وتارەكانی دوكتور سادق شەرەفكەندی لە ڕۆژنامەی "كوردستان" ئۆرگانی كومیتەی ناوەندیی حیزبی دێموكراتی كوردستانی ئێراندا:

✪ خەیاڵی خاو ١٣
✪ مژدەی سەڵتەنەتخوازەكان بە گەلانی ئێران ١٩
✪ فیشاڵی "بازسازی" ٢٤
✪ دیكتاتۆریو سەربەخۆیی ٣٠
✪ ساڵڕۆژی بەیاننامەی جیهانیی مافی مرۆڤ ٣٦
✪ ساڵی تازەی جیهانی ٤١
✪ دووی ڕێبەندان ٤٨
✪ رابردووو دوارۆژی ئەفغانستان ٥٢
✪ دووسەدەمین ساڵی شۆڕشی فەرانسە ٦١

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

✪ پەیامی سوپاس و پێزانینی دوكتور سادق شەرەفكەندی جێگری سكرتێری گشتیی حیزب بە بۆنەی هاودەردیی خەڵك و دۆستان و دڵسۆزانی حیزبی دێموكرات بە دوای شەهید بوونی دوكتور قاسملووی نەمردا ٧٣
✪ ساڵڕۆژی دامەزرانی حیزبی دێموكراتی كوردستانی ئێران ٧٩

هەڵبژاردەی وتارەكانی دوكتور سادق شەرەفكەندی كە لە رادیۆی دەنگی كوردستانی ئێران بڵاو بوونەوە:

✪ ئێران، ئاڵاهەڵگری تێرۆریزمی نێونەتەوەیی ٨٣
✪ كونگرەی شەشەمی حیزبی دێموكرات و "سوسیالیزم" ٨٧
✪ ٢٩ی رەشەمە، ساڵڕۆژی میللی بوونی سەنعەتی نەوتی ئێران ٩٦
✪ خومەینی و بزووتنەوەی جیهانی ئیسلام ١٠٢
✪ بزنی مەلا نەسرەدین! ١٠٧
✪ یەكگرتوویی كۆمەڵانی خەڵك زامنی سەركەوتنە ١١١
✪ ئازادیی دەربڕینی بیروڕا لە كۆماری ئیسلامیدا ١١٥
✪ چەرخی مێژوو بەرەو پێشەوە دەڕوا ١١٩
✪ مەجلیسی شوورای ئاخوندی و كاروباری وڵات ١٢٣
✪ فەرهەنگی غەربی و فەرهەنگی ئیسلامی ١٢٨
✪ رەفعی فیتنە لە نەزەر خومەینییەوە ١٣٢
✪ رۆژی جیهانیی ژن ١٣٦
✪ یادێك لە دوو ٢٨ی گەلاوێژ ١٤٢
✪ ئایا بەڕاستی ئێعتباری ئیسلام بۆ دەسەڵاتدارانی كۆماری ئیسلامی گرینگە؟ ١٤٦

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

✪ چەند قسەیەك لە سەر هەڵوێستی جینایەتكارانەی ڕێژیم سەبارەت بە خەڵكی كوردستان ١٥٠
✪ ئاگادار كردنی خەڵكی ئێران لە سەر جووڵانەوەی كوردستان، هەنگاوێك بەرەو سەركەوتن ١٥٤
✪ شینی كوژرانی ١٣ لاوی سەقزی ١٥٨
✪ تێرۆریزم بە چ دەڵێن؟ ١٦٣
✪ با هەموو بەشی خۆمان لە خەباتدا بەشداری بكەین ١٦٧
✪ یەكەمی مانگی مای، ڕۆژی كرێكارانی جیهان ١٧٠
✪ لە نیزامی ئاخوندیدا قانوون چیە؟ ١٧٤
✪ جێگای تایبەتیی هەر كەس لە جووڵانەوەدا ١٧٨
✪ هێزی ئەساسیی جووڵانەوە ١٨٢
✪ ڕێكخراوی ڕاستین چیە؟ ١٨٧
✪ پێوەندی دێموكراسی لەگەڵ نەزمو دێسیپلین ١٩١
✪ چەند قسەیەك لەگەڵ موعەللیمەكانی كوردستان ١٩٥
✪ دێموكراسیو سوسیالیزم ٢٠٠
✪ ڕێژیمی ئاخوندیو بەربەرەكانی لەگەڵ مەسرەفی مەواددی موخەددیر ٢٠٥
✪ ئایا ڕێژیمی ئێران ڕێژیمێكی جمهووریە؟ ٢١٠
✪ بۆ خەبات چ زۆر؟ ڕێگا! ٢١٤
✪ بۆچی پێویستە مەزهەب لە دەوڵەت جیا بێ؟ ٢١٨

ژیاننامەی شەهید دوكتور سادق شەرەفكەندی ٢٢٣

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org